

प्रस्तावना.

आ जगत्मां आत्महित पमाडनार कोइ मार्ग होय तो ते परम पवित्र वीतराग पुरुषो नो धर्म ठे. ए मार्ग स्याद्वाड ठे; अविरोधी ठे. एनी खात्री ए मार्गने अनुसर नारा पूर्व थइ गयेला एवा महान् आचार्योंनां वचनो ठे ए पूर्व पुरुषो ए जे जे अपूर्व ग्रंथो रच्यो ठे, ते ते पवित्र दर्शनना महिमांनी अने तेमनां ज्ञाननी साक्षी पुरेठे. आवा सत्पुरुषो ए रचेल अपूर्व, अमृतमय ज्ञान पुस्तकोने देखी, वांची, विचारी क्यो आत्मानंदी जीव उल्लास नहिं पामे ?

एवो आनंद आत्महितेपियो प्राप्त करे, तत्त्व पामे, पूर्व महापुरुषोनापगले चाली तेना जेवा थाय, अने ए पूर्व महापुरुषोनी कृतिठ अविधिन्न जलवाइ रहे, एथादि हेतुथी, स्वपर हित बुद्धिथी, निर्जरानां कारणथी अमे एवा महापुरुषोना प्रकरण ग्रंथो प्रसिद्धकरवा प्रयास कर्यो ठे. ए प्रयासना अंगे अमारा तरफथी श्री प्रकरण रत्नाकरना चार जागथादि अनेक ग्रंथो बहार पडी चूक्या ठे. ए बधानी खपती, अने एथी जायत थएली जैनज्ञाइयोनी ज्ञानरुचि ए ग्रंथो तथा तेमना कर्त्तापुरुषोनुं महात्म्य प्रगट करेठे; तथा एवा बहु बहु ग्रंथो प्रसिद्धिमां आववानी आवश्यक्ता सूचवे ठे.

आ प्रकरण रत्नाकरनो प्रथम जाग एकवार ठपाइ गयो हतो; ए खपी जवाथी फरी आबृत्ति सुधारा बधारा साथे ठपाइ ठे, ए अगाउ निवेदन कर्युं ठे. आ ग्रंथना चार जाग करवामां आख्याठे; तेमां आ त्रीजो जाग ठे.

आ जागमां ठ विषयो दाखल करवामां आख्या ठे. प्रथम पांचना कर्त्ता न्याय विचारद वाचकशिरोमणि, श्रीमद् यशोविजयजी ठे एमनां नाम ने चरित्र प्रायः सर्व जैन ज्ञाइयोने विदित ठे ए पुरुषनो सविगत इतिहास अथवा एमनुं यथान्त चरित्र आपणने मढ्युं नथी. तथापि हमणाज वे सैका पूर्वे थएला होवाथी, तेमज अनेक न्याय, काव्य, रास, पूजा, अध्यात्म, सजायो, स्तवनाडि अनेक संस्कृत तथा देशज्ञापामय प्रायः पद्यबद्ध लोकप्रिय ग्रंथो एउए रचेल होवाथी एउने विषे प्रायः प्रत्येक जैन कांडक जाणेठे ठहो विषय कोइ आवके रचेज न्तोत्रे.

आ ठ विषयोमां प्रथम 'योगदृष्टि समुच्चय सजाय' नामनो ग्रंथठे. आ मूळ पद्य बद्ध ठे; तेनो गुजराती बाळाबोधो साथे ठे. श्री हरिनद्राचार्ये मूळ संस्कृतमां "श्रीयोग दृष्टिसमुच्चय" नामनो संस्कृत श्लोकबद्ध एक अपूर्व ग्रंथ लख्यो ठे, तेनाज नापांतर रूपे (संस्कृत श्लोकमांथी गुजराती पद्य) श्रीमद् उपाध्यायजी ए संस्कृतथी अजाण एवा आ कालना घणा जीवोनां हिन हेते परम उपकार बुद्धिथी आ सजाय रचने ज वचीरु, आत्मानंदी, आत्महितेपियोने पोतानी दशानुं माप जे, ते ते

आठ दृष्टिनी सजाय बाळावोध सहित. ३७

॥ श्रीपार्श्वनाथाय नमः ॥

॥ श्रीमद्यशोविजयजी उपाध्यायकृत आठ दृष्टिनी सजाय बाळावोध सहित ॥

ऐंउश्रेणिनतंपार्श्व, श्रीशंखेश्वरनामकं । लिखा
मियोगदृष्टिंस्वाध्यायार्थं लोकज्ञापया ॥ १ ॥

अर्थ ॥ इंद्रना समुदाय श्रेणिपरंपरा, जेने नम्याठे, एवा श्रीशंखेश्वर पार्श्वनाथने नमस्कार करीने. यम. नियम, प्राणायामादि अष्टांगयोग जेमां ठे, एवा पातंजलिशास्त्रिकृत योगशास्त्रमां प्रवेश करीशकाय तेवो श्रीहरिश्चंद्रसूरिरचित श्रीयोगदृष्टिसमुच्चय ग्रंथठे, तेना जाव ग्रहण करी. सकळ तार्किकशिरोमणि वाचकराज श्रीयशोविजयजी उपाध्याये योगदृष्टिनी सजाय रचेली ठे, तेनो जावार्थसूचक बाळावोध गुर्जरी ज्ञापमां लखीए ठीए.

प्रथम योग शब्द एटखे जुं ? योग एटखे चंचलता. त्रण प्रकारना योग ते मन, वचन, कायानायोग तथा अष्टांगयोग अथने ज्ञान दर्शनादि योग; अथवा जेजे वस्तु-उत्तना योग जुंजन करीए, तेपण योग कहेवाय. एम योगना बहु प्रकार ठे. अर्ह्याशा-तो पातंजलादि ग्रंथानुयायी त्रण योग वर्णवेला ठे. तेनां नाम. १ इन्द्रायोग २ शास्त्र-योग ३ सामर्थ्यप्रतिज्ञायोग.

१ तथाविध ज्ञानावरणादि कर्मना ऋयोपशम विशेषी श्रुतज्ञाननो अर्थ लडे, करवानी इन्द्रावालो ठतां, प्रमादयी धर्म व्यापारमां विकल्प अथने अंत.करणमां सूत्रार्थनुं इन्द्रकपणुं होय, पण यथार्थ बोध न होय, ते इन्द्रायोग कहीए

२ यथार्थस्वरूपे विकल्पादिनो त्याग करवो तथा अग्रमादि, धर्मव्यापारवंत, अ-रुदावंत, तीव्रबोधयी अत्रितथ्य वचननुं जापण करवुं, तथाविध मोहना अपगमयी सत्यप्रतीनवंत, तथा काळादि विकल्पणानी बाधाए अतिचारादिदोषने जाणता ठतां या प्रकारे टाळी न शकाय; ते शास्त्रयोग कहीए.

३ शास्त्रमां वतावेला उपायाने अतिक्रमिने अधिकशक्तियी धर्मव्यापार योग आ-चां ते सामर्थ्य प्रतिज्ञा योग कहीए. सिद्धिपद प्राप्तिनां कारणो आ योगमां बहु ठे, अतिक्रमण करे नही; शास्त्र थकीज सर्व अर्थ जाणे. सामर्थ्य प्रतिज्ञा योगयी, इन्द्रपदप्राप्ति, सिद्धिपदसौख्यप्राप्ति, सकळप्रवचनपरिज्ञाप्राप्ति इत्यादि सर्वनो ज्ञात जात ठे. सामर्थ्य योगना पण वे जेद ठे १ धर्मसंन्यास २ योगसंन्यास.

अनुरुमणिका

निय

पृष्ठ

१५ योगाधिकार	४८९
१६ ध्यानाधिकार	५००.
१७ ध्यान स्तुत्यधिकार	५११
१८ आत्म निधयाधिकार	५१४
१९ जैनमत स्तुत्यधिकार	५४०
२० अनुज्ञाधिकार	५४५
२१ मज्जन स्तुत्यधिकार	५५१
२२ मूचना	५५६
श्रीपशोपिजयजीवन्त समाधिगतक	५५७-५६१
श्रीपशोपिजयजीवन्त समतागतक	५६१-५६६
श्रीपशोपिजयजीवन्त दिङ्मपटनोराशी योश	५६६-५७४
श्रीविनामणि पार्यंजिन स्तोत्र छय	५७४-५७६

आठ दृष्टिनी सजाय वावावबोध सहित.

॥ श्रीमद्यशोविजयजी उपाध्यायकृत आठ दृष्टिनी सजाय वावावबोध सहित ॥ श्रीपार्श्वनाथाय नमः ॥

एँडश्रेणिनतंपार्श्वं, श्रीशंखेश्वरनामकं ।।खिखा
मियोगदृष्टिस्वाध्यायार्थं लोकज्ञापया ॥ १ ॥

अर्थ ॥ इन्द्रना समुदाय. श्रेणिपरंपरा, जेने नम्यावे, एवा श्रीशंखेश्वर पार्श्वनाथने मस्कार करीने. यम. नियम, प्राणायामादि अष्टांगयोग जेमां वे, एवा पानंजलिआदिद्विष्ट योगशास्त्रमां प्रवेश करीशकाय तेंवो श्रीहरिचक्रसुरिरचित श्रीयोगदृष्टिसमुच्चय प्रयठे, तेना जाव ग्रहण करी, सकळ तार्किकशिमोमणि वाचकराज श्रीयशोविजयजी उपाध्याये योगदृष्टिनी सजाय रचेवी वे, तेनो जावार्थसूचक वावावबोध गुर्जरी ज्ञापमां देखीए वीए.

प्रथम योग शब्द एटखे जुं ? योग एटखे चंचलता. त्रण प्रकारना योग ते मन, वचन, कायानायोग तथा अष्टांगयोग अने ज्ञान दर्शनादि योग; अथवा जेजे वस्तु- र्जना योग युंजन करीए, तेपण योग कहेवाय. एम योगना बहु प्रकार वे. अर्हीआ- तां पानंजलादि ग्रंथानुयायी त्रण योग वर्णवेला वे. तेनां नाम. १ इन्द्रायोग १ शास्त्र- योग ३ नामधर्यप्रतिज्ञायोग.

१ तथाविध ज्ञानावरणादि कर्मना क्योपशम विशेषत्री शुनज्ञाननो अर्थ लई, करवानी इन्द्रावाळो ठतां, प्रमादत्री धर्म व्यापारमां विक्रय अने अंत.करणमां सूत्रा- र्थनुं इन्द्रकपणुं होय, पण यथार्थ बोध न होय, ते इन्द्रायोग कहीए

२ यथार्थस्वरूपे विक्रयादिनो त्याग करवो तथा अप्रमादि, धर्मव्यापारवंत, श्र- णावंत, तीव्रबोधत्री अतितथ्य वचननुं ज्ञापण करवुं, तथाविध मोहना अपगमत्री सत्यप्रतीनवंत, तथा काळादि विक्रयपणानी वाधाए अतिचारादिदोपने जाणता ठतां- था प्रकारे टाळी न शकाय; ते शास्त्रयोग कहीए.

३ शास्त्रमां वतावेला उपायाने अतिक्रमिने अधिक शक्तित्री धर्मव्यापार योग आ- वां ते सामर्थ्य प्रतिज्ञा योग कहीए. सिद्धिपद प्रातिनां कारणो आ योगमां बहु वे, अतिक्रमण करे नही; शास्त्र अकीज सर्व अर्थ जाणे. सामर्थ्य प्रतिज्ञा योगत्री, अपदप्राप्ति, सिद्धिपदसौख्यप्राप्ति, सकळप्रवचनपरिज्ञाप्राप्ति इत्यादि सत्ते- त् वाच वे. सामर्थ्य योगना पण वे जेद वे ? धर्मसंन्यास

धर्मसंन्यास ते मोहादिक्रयोपशमरूप ठे अने योगसंन्यास ते कायादि व्यापार कायोत्सर्गकरणादिरूप ठे आ वे प्रकारना सामर्थ्ययोग समस्त लाजप्राप्तिसा हेतु ठे, धर्म संन्यास सामर्थ्य योग प्रथमथी वीजे अपूर्व करणे होय पटले के प्रथम अपूर्व करणे यथाप्रवृत्ति करणानी सहा ठे, तेथी अधिकृतधर्म सामर्थ्य योग न होय अने वीजे अपूर्व करणे ते प्रथिजेदनु निवचन ठे तेथी प्रथमनो त्याग करी वीजु कद्यु ॥ यत ॥ जागतीतापदम, गच्छीसमझ्कमेत्तवेरीश्रं ॥ अनिश्रद्धिकरणपुण, सम्मत्तपुरखके जीये ॥ १ ॥ इति वचनात्

अपूर्व करण ते आत्मधीर्य शुच परिणाम, अनादिकासे अपूर्व अपूर्व जे शुचशुच तर परिणाम धर्म स्यानकने प्रिये होय ते धर्म संन्यास, वीजे अपूर्वकरणे प्रथिजेद यथायी सम्यग् दर्शन, शमसवेगादि खिगरूप, आत्मपरिणाम यत ॥ शमसवेगनिर्वेदाड- नुरपान्तिप्रयत्नदो ॥ परति सम्यक्, सम्यक्त्वमुपसदयते ॥ इति ॥ १ ॥ योगशास्त्रे तथा " तत्कार्यभ्रूतानं सम्यग्दर्शनं " त्पार पठी तथात्रिध कर्म स्थितिने उठी करे, संख्य सागरोपम अनिप्रमे त्पारे प्रथम धर्म संन्यास सामर्थ्य योग होय यत ॥ गच्छित्ति मुज्जनेत्, बग्नरुपणरूढगुणगच्छित्ति ॥ जीरस्तकम्मजणित्तं, घणारागदोस परिणामो ॥ १ ॥ सम्मत्तमिठसद्धे, पक्षिपपहुत्तेणसायठुद्धा ॥ चरणोपसमन्वयाण, सागरसत्तराहुति ॥ २ ॥ माटे रिपनि जेद ठपर जेम जेम धधे, तेम तेम आयुजी करण थकी जेम जेम आत्म र्थीपोंप्राप्तं गुण स्थानक नजन ते सर्व धर्म संन्यास सामर्थ्य योग कहीप, अने तेने पारमार्थिक तान्त्रिक कहीप कौशिक येसाए प्रत्रया प्रतिपत्तिकासे अतान्त्रिक कहीप बारपके प्रत्रया सन्मुगतो ठे परतु प्रत्रया आदनी नथी, माटे त्यां ह्यानरूप प्रति पत्ति विनोष होय अने धर्मसंन्यास सामर्थ्य अधिकारी नर विरक्त होय आप्रमा ये मिच्छानमा कद्यु ठे

प्रत्रयाधिकारी, आर्यदेशोत्पन्न, त्रिशिष्ट जानिवत, कुलमपांदायत, अशुनकर्म- खनुद्धि प्रश्च प्राय हीण होय अने मनुष्यवणाना निमित्त दुर्जन ठे, संपदा चपल ठे, विपप दु खोषहेतु ठे, मयोग वियोग मिश्रित ठे, शरीर प्रतिक्षणे मरणयुक्त ठे, एका दाम्य विशाकवासा समारतु अनेक प्रकारे निर्गुणपणु ज्ञात्रीने सहजपणे मंभा रथी विरम्यो होय, अह्य कषायी, अह्य ह्याम्यादिवत अह्यपेदोदयी, कृत्तक, विनीत, परशामना साचान्त्यादि बहूजनमान्य, अडोही, मुदर अगवत, ब्रह्मायत, प्रत्रया आराधक, ह्यानदोगनो आगधक ज्यादि गुणोपन मनुष्यने धर्मसंन्यास साम- र्थ्येण जाणवो.

योग संन्यास सामर्थ्य योग पारमार्थिक तान्त्रिकपणे, कथकप्रेक्षिगत योगीने तथा

कांत्यादि सर्वगुण क्षयोपशमपणे जेने उत्पन्न थया होय तेने, यावत् केवलज्ञान लाज जोग शीखसुधी तथा तेज लाज वेलाये शैलेसी अवस्थागत योग निरुधन काले वर्त्तता होय, तेने होय.

त्रण योगमां प्रथम योग, चरमा कहेवाय ठे अने ते जव्य मिथ्यादृष्टिने पण होय; वीजो योग सम्यग्दृष्टि, देशविरति प्रमुखने होय अने त्रीजो योग, दीक्षानी सन्मुख एवा जवविरक्त तथा अप्रमत्त यावत् अयोगी अवस्थावालासुधी पण होय. तेनो विशेष अधिकार योगदृष्टि समुच्चय ग्रंथशी जाणवो. अर्हीं लेशमात्रलख्यो ठे. योगनुं दर्शन ते सामान्यमात्र ज्ञानावरणीयना क्षयापशमे जाणवुं अने दृष्टि ते इहादि विचारणाए अवधारवुं. दृष्टिनुं स्वरूप हवे कहीए ठीए.

॥ ढाल पेहेली ॥

॥ चतुर सनेही मोहना ॥ एदेशी ॥

शिवसुखकारण उपदिशी ॥ योगतणी अमदिष्टीरे ॥ तेषुण
शुणीजिनवीरनो ॥ करशुं धर्मनी पुष्टीरे ॥ वीरजिनेसर देशना ॥ १ ॥

अर्थ ॥ शिवके० निरूपडव, अव्याघाध सुख तेना कारण के० हेतुवास्ते श्रीवीर परमात्माए, योगनी आठ दृष्टि उपदेशी ठे, ते श्रीवीरनागुणस्तवीने अमे धर्मनी पुष्टि करशुं. श्रीवीर परमात्मा केवा ठे ? यतः ॥ विदारयतियत्कर्म, तपसाचविराजते ॥ तपो वीर्येण युक्तश्च तस्माद्गीर इतिस्मृतः ॥ १ ॥ वली धर्म केवो ठे ? यथा ॥ दुर्गति प्रपन्नतप्राणिधारणाधर्म उच्यते ॥ संयमादिदशविधः, सर्वज्ञोक्तो विमुक्तये ॥ १ ॥ अथवा, अपरज्ञाव व्यतिरिक्त, केवल वस्तु स्वज्ञावपुणं, तेषु निरावरणपणे तथा सादि अपर्यवसानपणे ते धर्म ठे. एवी सामान्यपणे श्रीवीरनी देशना के० वाणी ठे. ॥ १ ॥

सघन अधन दिनरयणिमां ॥ वालविकल्पने अनेरारे ॥ अर्थ

जुए जेम जुजुआ ॥ तेम उधनजरनाफेरारे ॥ वीर० ॥ १ ॥

अर्थ ॥ जेम सघन के० मेघ सहित दिवस अने अधन के० मेघ रहित दिवस, जेम दिवस तेम रात्रि अर्थात् मेघयुक्त दिवस रात्रि अने मेघ रहित दिवस रात्रि; तेते दिवसो अने रात्रिठमां पण जेद ठे अने ते जेदने देखनाराठमां पण कोइ वाख-दृष्टि, कोइ विकलदृष्टि अने अनेरा के० कोइ तरुण, वृद्ध, रोगी इत्यादि अनेक जेद ठे. तेठ जेजे पदार्थने जुए तेमां ज्ञानावरणादि कर्मवृत्तित्रताये सामान्य विशेषादिमां अनेक रीते फेरपने जडाजडा जाव देखे. ते सर्वेठय दृष्टिठे. उधदृष्टि वहु जातनी ठे॥१॥

दर्शन जे थयाजुजुआ ॥ ते उंघनजरनेफेरेरे ॥ जेदधिरा
दिकदृष्टिमा ॥ समकितदृष्टिनेहेरेरे ॥ वीर० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ उंघ नजरना फेरने अनुसारे पद दर्शनना जेद जुदाजुदा थया ते उंघदृष्टिनो अर्ही अधिकार नथी अर्हीआतो योगनी आठ दृष्टिनो अधिकार ठे, यथा॥ मित्रा तारा वखादीता, स्थिराकाता प्रजापरा ॥ नामानि योगदृष्टीनां, लक्षणे तु निरोधत ॥ १ ॥ ते आठ दृष्टिमा बोध-ज्ञान प्रकाश केवो होय ? ते कहे ठे, यथा ॥ तृणगो-मयकाष्ठान्निकण्डीपोपमप्रभा ॥ तारार्कचन्द्रजा रत्नसदृशी दृष्टिरदृष्टा ॥ २ ॥ इति योगदृष्टि समुच्चये आठमा प्रथमनी चार दृष्टिसुधी मिथ्यादृष्टी, अने पाठली चार दृष्टि मथिजेदथी होय, अर्थात् धिरादृष्टिथी सम्यग्भूत ठे अने ते दृष्टिउने योगदृष्टि पयु धिरुद घटे ठे, परंतु आठेने योगदृष्टि केम कही ? तेनो एवो उत्तर ठे के, पेहेली चार दृष्टिमा सत्सगना योग ठे, तेमापण वीजा ध्यान करे ठे तेथी तेउनेपण दृष्टि कही ॥ ३ ॥

दर्शन सकलनानयग्रहे ॥ आपरहेनिज जावेरे ॥ हित
करीजननेसजीवनी ॥ चारोतेह चरावेरे ॥ वीर० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ हवे धिरादिक दृष्टिवत प्राणी समस्त ठए दर्शनना नयग्रहण करे, तेने अ-ष्टपयु राये अने जगत् पोताना स्वजायमा स्वात् नित्यानित्यपणे वत्ते ठे ते जायमा प्रवर्ते शुरु दृष्टिनो जग करे नही जव्य जनने हितकारी शुद्धोपदेशरूप सजीवनी श्रौपथीनो चारो चरावीने आपस्वरूप प्रगट करावे ते उपर उपनययुक्त दृष्टात कहेठे, सोइ नगरमा कुख्यान मनुष्य रहे ठे तेने वे स्त्री ठे एक प्रौढ, सुशील, विनीत ठे, धीजी बक्र ठे बक्र स्त्री पोताना पतिसाये कामक्रीना करी दिवसे वृषज पनायगानी विद्याथी पतिने वृषज घनायी खेततरमा मुके ठे प्रौढ स्त्री स्वामिना प्रेमने लीधे वृषजरूप-व्यामिपासे रही, चारापाणीथी सार सनास करे ठे कटखाएक दिवसे विद्याधरद पती ते रस्तेथी रिमानमा घेमी जता, वृषजने देयीने विद्याधरे पोतानी पतिने कथु के, आ स्त्री जे वृषजनी सेवा करे ठे, ते तेनी प्रौढ पति ठे अने ते वृषजनी नानी स्त्रीण पोताना पतिने वृषज करेखो ठे पयु चमरकारिक वृत्तान्त साजवी विद्याधरनी स्त्रीण कथु, के एरो काइ योग ठे, के जेथी आ वृषज, पुरुष थाय ? विद्याधरे कथु के अमुक बट समीपे जे श्रौपथी ठे, ते जो आ वृषजने चराये तो ते पुरुष थट जाय विद्याधर एम कही चाटो गयो प्रौढ स्त्रीण ते विद्याधरनी सर्व धात साजवी अने तेना वचननी प्र सीनथी प्रपन्न करी ते बडनी थामपामनी सर्व श्रौपथी प्रवृत्त करीने तेनो चारो वृषजने चरायो तेथी वृषज पुत्र्य थयो प्रौढ स्त्रीनी सेवा जकि पतिप जाणी था दृष्टानतो

उपनय आप्रमाणे ठे. पुरुष ते आत्मा; जेणे वृषज वनाव्यो ते अशुद्ध चेतना स्त्री; जेणे सेवान्नाक्ति करी ते शुद्ध चेतना स्त्री; विद्याधर ते गुरु; विद्याधरनी स्त्री ते द्या-
रूप धर्मकरणी; वड ते मनुष्यगति; संजीवनी चारो ते सम्यग् दृष्टिपणुं, इत्यादि स-
कल सामग्रीवंतने संजीवनीचारो चरावी यथास्थित चर्तार कयां. तेवी रीते शुद्ध
चेतनाने अनुवर्ततो सर्व गुणनुं जाजन थाय. एप्रमाणे थिरादिक चार दृष्टिनो धणी
सर्व जीवने हिनकारी उपदेश थाये ॥ ४ ॥

दृष्टिथिरादिक चारमां ॥ सुगति प्रयाणनजाजेरे ॥ रयणि

शयनजेमश्रमहरे ॥ सुरनरसुखतेमगजेरे ॥ वीर० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ थिरादिक चार दृष्टिमां मुक्तिनुं प्रयाण के० गमन रोकाय नही, कारणके
ए दृष्टिवंत प्राणी प्रायः प्रतिपाति न होय. जेम वांछित नगरे प्रयाण करतां, वचमां
रात्रे विश्राम लक्ष्ण अने तेथी जेम श्रम के० थाक डुर थाय अने इच्छित नगरे सुखेथी
पहोचाय तेम सम्यग् दृष्टिप्राणीने मुक्ति जतां वचमां सुवाहु कुंवर तथा श्रीपाळा
दि जेम देव मनुष्यना नव करवा पडे, परंतु मुक्ति पुरे अवश्य पहोचाय ॥ ५ ॥

एह प्रसंगथी में कह्युं ॥ प्रथमदृष्टि हवे कहीएरे ॥ जिहां

मित्रातिहां बोधजे ॥ ते तृण अगनिसोखहीएरे ॥ वीर० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ पूर्वोक्त सर्व प्रसंगथी कह्युं, ते योगदृष्टि तथा उधदृष्टि सामान्य रीते सर्व
संसारी जीवनी वर्णवी. दृष्टि के० देखुं, जाणुं ते ज्ञानावरणीयना क्योपशम आश्री
ठे, पण तेनो अर्ही अधिकार नथी. अर्ही तो मित्रादि आठदृष्टिनो अधिकार ठे, तेमां
प्रथम मित्रा दृष्टिमां लक्षण, क्रिया तथा बोध कहीए ठीए. सत् श्रद्धावंतना संगथी
असत् प्रवृत्ति नही करतां, सत् प्रवृत्ति करवी; अने ज्ञाननो बोध होय, तेथी ते दृष्टि
कहेचाय ज्यां मित्रादृष्टि होय त्यां मिथ्यात्व दर्शननी मंद स्थिति तथा मंद रस होय
अने तृणना अग्नि सरखो अल्प बोध होय ॥ ६ ॥

व्रतपणइहांयमसंपजे ॥ खेदनहींशुभकाजेरे ॥ द्वेष

नही वली अवरशुं ॥ एहगुणअंगविराजेरे ॥ वीर० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिने विषे पांचयम प्राप्त थाय. १ अहिंसा २ सत्य ३ अस्तेय ४ ब्र-
ह्मचर्य ५ अपरिग्रह, आ पांचयम ठे. वली शुभ कार्य जेमके दान, दया, देवगुरुनी नक्ति
इत्यादिमां खेद वा आलस न थाय वली बीजा दर्शनीर्तना तथा प्रकारना देखीने
द्वेष न उपजे. एप्रमाणे सत् प्रवृत्तिनागुण, असत् प्रवृत्तिनुं निवारण करवाथी प्रगटे.
१ पांच महाव्रत ते पांच यम ठे. २ शौच संतोपादि पांच नियम ठे. ३ योग, पद्म इ-

त्यादि आसन ४ पवननु रुधन ते प्राणायाम ५ इन्द्रियोने विषयोमा न प्रवर्त्तापत्री ते
प्रत्याहार ६ शुद्ध वस्तुनो यथार्थ निरधार ते धारणा ७ ध्येयनुज चिंतवन ते ध्यान
८ ध्येयनो तन्मयपणे अनुभव ते समाधि ए अष्टांग योग प्रवृत्ति ठे ॥ ७ ॥

योगनावीज इहाग्रहे ॥ जिनवरशुद्धप्रणामोरे ॥ जावा
चारजसेवना ॥ जवउद्देगसुठामोरे ॥ वीर० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ वखी वीजी पण अष्टांगयोग प्रवृत्ति ठे १ अष्टेप २ जिज्ञासा ३ शुश्रुषा ४
श्रवण ५ बोध ६ मीमासा ६ परिशुद्धि ८ अप्रतिपत्ति इत्यादि योगना वीज आ दृष्टि-
मा ग्रहण करे. नाम, स्थापना, ड्रव्य अने जाव एवा चार निरूपे जिनेश्वरने शुद्ध
प्रणाम करे सूत्रोक्त प्रवृत्तिप्रवर्त्तनारा, पचाचारने यथार्थ पालनारा अने शुद्ध जा-
पक एवा ज्ञानाचार्यनी सेवना करे अने जवोद्देग के० सप्तार्थी उदासीनता तेज
मोक्षप्राप्ति करावे ठे, एम जाणे ॥ ८ ॥

ड्रव्य अजिग्रह पालवा ॥ उपधप्रमुखने दानेरे ॥ आदर
आगम आमरी ॥ दिखनादिक बहुमानेरे ॥ वीर० ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ अजिग्रहपिना जाव अजिग्रह होय नहीं, तेथी ड्रव्यअजिग्रह हर्षेथी
पाळे, अर्थात् औषध, उख, पात्र प्रमुख देवाना अजिग्रह आदर-सत्कार सहित आगम
विधिने अनुसारे साधु-मुनिराजने उचित होय ते आपे तथा बहुमान पूर्वक पुस्तक
लग्नायथा प्रमुख उद्यम करावे ॥ ९ ॥

खेसन पूजन आपवु ॥ श्रुतवाचना उदग्राहोरे ॥ जाव
विस्तार मऊायथी ॥ चित्तनजावनचाहोरे ॥ वीर० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ सिद्धात लग्नायवामा तथा वीतगगना विमोना पूजनमा ड्रव्यादि सामग्री
आपवाने सावधान होय, वखी सन्मार्ग प्ररुपक श्रुत के० सिद्धातनी वाचनानो उद्-
ग्राही के० योग मेखवा उद्यम करे, वखी म्वाच्याय ते वाचना प्रमुख पाच प्रकारथी
करी जाव विस्तार के० जाव आस्यादिकना कारणो वगरे, अने तेनु चिंतवन तथा
जावनानी चाहना करे ॥ १० ॥

वीजकथाजलीमाजली ॥ गोमाचिन्हुवे देहेरे ॥ एह
अप्रचकयोगथी ॥ खट्टीण धरम मनेहेरे ॥ वीर० ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ सवेग जावनी यथाभ्यतना, शम, सवेग, मद्रश्रुतिज्ञान रूप श्रद्धा, निराशय
परोपकारक, दु पिनानुकता, सत्कीशानुचरण, औदार्य, धैर्य, गार्गीर्य प्रमुख वीज

कथा० योगांग कथा श्रवण करीने हर्षोत्कर्षयुक्त रोमांचित शरीर थाय. एवा प्रगस्त वाद्य मयोग मलवाची, सदच्यास करवा कराववानां साधनमलवाची योगनुं अवंचक-पणु तेने प्राप्त थाय. तेथी ते प्राणी विपक्रिया बांटे नर्हीं, क्रिया निष्फल करे नर्हीं, ते अवंचक योग समजवो. ते अवंचक योग पामीने परमोत्कृष्ट धर्मस्नेह पामे. मनसां एम विचारे, के आ लाज झुप्कर पणे पाम्यो हुं ॥ ११ ॥

सद्गुरुयोगेवंदनक्रिया ॥ तेह्यीफलद्वयजेद्वारे ॥ योग

क्रियाफलजेद्वयी ॥ त्रिविध अवंचकएद्वारे ॥ वीर० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ उत्तम गुरुनो योग पामीने वंदन क्रिया व्यवहारविधिपूर्वक साचवे, तेथी जे फल थाय ते आ प्रमाणे ठे. मनने विशुद्धपणे प्रवर्त्तावुं ते योग अवंचक कहिए तथा वचन अने कायाने निरवद्यपणे प्रवर्त्तावुं ते क्रिया अवंचक कहिए. ते प्रमाणे करवाची मिथ्यात्व तथा विषय कपायादिकनी हीनताए शुभगति प्रमुख फल पामे, ते फल अवंचक कहिए. आ त्रणप्रकारना अवंचक योग ते प्राणीने होय. यद्यपि आ त्रण अवंचक योग साधुने उद्देशीने होय, परंतु अवक सामायिकें तथा अ-मत्सरयुक्त जावसमाधिपणे अव्यथी ए होय ठे ॥ १२ ॥

चाहेचंकोरतेचंदने ॥ मधुकरमालतीजोगीरे ॥ तेमजवि

सहजगुणेद्वये ॥ उत्तमनिमित्तसंयोगीरे ॥ वीर० ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ जेम चकोर पक्षी चंद्रनी चाहना करे अने जेम त्रमर मालतीनां पुष्पनो जोगी होय तेम आ जव्य प्राणीने यद्यपि मोहनो क्षयोपशम नथी, तथापि उत्तम के० प्रधान जे शुभ निमित्तो तेनो संगी थाय, एवो सहज गुण होय ॥ १३ ॥

एह अवंचक योगते ॥ प्रगटे चरमावर्त्तरे ॥ साधुने

सिद्धशासमुं ॥ वीजनुं चित्त प्रवर्त्तरे ॥ वीर० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एवा अवंचक योग ज्यारे चरमपुत्रल परावर्त्त संसार वाकी रह्ये, त्यारे उपजे. तोपण केटलाएक प्राणी जे क्रियायोगी होय तेडने होय, अने साधुडने तो सिद्ध अवस्था समान परमानंद आपनार होय. आ मित्रादृष्टिमां वर्त्तता प्राणीने, वीज जे योगना श्रंग, समना औदार्य प्रमुख, ते ग्रहण करवाने प्रयत्नवाहुं चित्त होय ॥ १४ ॥

करणअपूर्वनानिकटथी ॥ जे पेहेलुं गुणगणुरे ॥ मुख्य

पाणेंतेइहांद्वये ॥ सुयशविलासनुंटाणुरे ॥ वीर० ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ अहि ठेला यथाप्रवृत्ति करणना निकट के० समीपपणाची स्थिति तथा र-

समां मंदपणे मिथ्यात्वगुणगणे ते प्रवर्त्ते वली शिवराजराजर्षिप्रमुखानी पूर्वे जे दशा हती, तेवी मुख्यपणे अहीं होय वली ते उत्तम यशना विद्यासतु टाणुके० स्थानक होय साराशके अज्ञव्य, दुर्जव्य, बहुपुत्रलपरावर्चनवाला शठ, हठकदाग्रही, अत्यन अज्ञिनि वेशी, गुरु आशातनावाळाने आ दृष्टि न होय ॥ १५ ॥ इतिप्रथम मित्रादृष्टि विचार ॥ दाल धीजी ॥

॥ मनमोहनमेरे ॥ एदेशी ॥

दर्शनतारादृष्टिमा ॥ मनमोहनमेरे ॥ गोमयअग्निसमान ॥ म० ॥

शौचसतोपने तपजलुं ॥ म० ॥ सजाय ईश्वरध्यान ॥ म० ॥ १ ॥

अर्थ ॥ ह्वेतारादृष्टिनोविचार कहेठे मित्रादृष्टि करता तारादृष्टिमा मिथ्यात्व केवु मद होय तथा बोध केवोहोय ते कहे ठे मिथ्यात्व विशेष मद होय अने बोध गोमय के० ठाणानी अग्नि समान होय जेम ठाणानो अग्नि धीमे धीमे वधे, तेम बोध वधतो जाय, अर्थात् काश्क कार्यसाधक थाय तेथी शौच के० मननिर्मल रहे- सतोपके० प्राप्तवस्तुथी विशेष तृष्णा न राखे, इष्टानुरुंधनकरे सजायके० श्रुतअध्ययन प्रमुख करेअने ईश्वरध्यानके० परमात्मानु ध्यानकरे आत्महित चिंतवे अने विचारेके रखे अकार्य सेवीश तो दुर्गति पामीश ॥ १ ॥

नियमपंचइहासपजे ॥ म० ॥ नहीं किरिआउछेग ॥ म० ॥

जिज्ञासागुणतत्त्वनी ॥ म० ॥ पणनहींनिजहठटेग ॥ म० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमा पूर्वोक्त पाचनियम उपजे मोटीक्रियामा अखेदपणे प्रवर्त्ते, अर्थात् परलोकहितार्थ कामकरता उछेग न पामे वली तत्त्वगुणके० शुद्धगुण तत्त्वसवधीनी जिज्ञासाके० चाहनाहोय, तथा करण, करावण, अनुमोदनरूप निर्णिकारपणु होय, परतु पोताना हठकदाग्रहो टेक विशेषपणे नज होय ॥ २ ॥

एदृष्टिहोयवरतता ॥ म० ॥ योगकथावहुप्रेम ॥ म० ॥

अनुचिततेहनआचरे ॥ म० ॥ वाढ्योवलेजेमहेम ॥ म० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमा वर्त्ततो प्राणी अष्टाग योगादिकनी कथामा बहुप्रेम धारण करे योगशुद्धि, क्रियाशुद्धिमा प्रवर्त्ती फलशुद्धि करे अर्थात् जेथकी परलोक सवधी अहित थाय तेवु अनुचित कार्य करेनहीं वली ते प्राणीने कोऽ हितशिखामण कहे, तेनी साये सुवर्ण जेमवाढ्यु, वले तेनीजेमसरसताराखे ॥ ३ ॥

विनयअधिकगुणीनोकरे ॥ म० ॥ देखेनिजगुणहाण ॥ म० ॥

त्रासधरे जवजयथकी ॥ म० ॥ जवमानेदु खखाण ॥ म० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पोताथी अधिकगुणवंतनो विनयकरे अने पोतेविशेष गुणीहीयवतां पोतामां न्यूनता जावे, अर्थात् अहंकृति वा निजउत्कर्ष नकरे. वली चतुर्गतिरूप संसारने दुःखनी खाणदेखीने तेना जयथी त्रास पामे. यतः ॥ जम्म दुखं जरादुखं, रोगाणि मरणाणिय ॥ अहोदुःखेहु संसारे, जथ्यथार्कं संतिजंतुणो ॥ ४ ॥

शास्त्रघणांमतिथोरुजी ॥ म० ॥ शिष्टकहेतेप्रमाण ॥ म० ॥

सुयशकहेएजावथी ॥ म० ॥ नकरेजूठरुफाण ॥ म० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ शास्त्र घणांटे अने पोतानी मति के० बुद्धि अटपटे, माटे शिष्ट महानगुरु कहे ते वचन प्रमाणकरे. सम्यग् रीतेमन, वचन, कायाए कारण,करावण अनुमतिरुपे निर्विकारीपुं होय, तेप्रमाणे विशिष्ट जावना जावतो थको सुयशके० निर्मल कीर्त्तिपामे. ते अठतागुणो नो जुगे के० असत्य रुफाण के० आमंवर करे नही. शुजयोग कथामां प्रीति राखे ॥ ५ ॥ इति तारादृष्टि विचार.

॥ ढाल त्रीजी ॥

॥ प्रथम गोवालतणे जवे जीरे ॥ ए देशी ॥

त्रीजीदृष्टिबलाकहीजी ॥ काष्टअग्निममवोध ॥ क्षेपनहीआसनसधेजी ॥

श्रवणसमीहासोधरे ॥ जिनजी ॥ धनधनतुजउपदेश ॥ १ ॥

अर्थ ॥ हवे बला नामनी त्रीजीदृष्टि वर्णवेठे. आदृष्टिमां सुखासने वेठेलानीजेम स्थिरचित्तहोय. देववंदन, गुरुवंदन, आवश्यकानि कार्य अनुकूलपणे करे, यद्यपिमिथ्यादर्शनते तोपण मिथ्यात्वनी बहुजमंदताहोय, अर्थात् मिथ्यात्वीर्तना भ्रान्तिरूप चमत्कारिक ज्ञान देखीने चपलपरिणामवालो नथाय. आदृष्टिमां शास्त्रश्रवणथी काष्टना अग्नि सरखो दृढबोध होय. वली क्रियाउनुं अन्योन्य मिश्रणकरबुं तेक्षेपदोष कहेवाय, ते बोक्षेप दोष नहोय, पर्यकासनादि योगासनने साधे. सिद्धांत श्रवण करवानी समीहाके० तीव्रइच्छाकरे तेवी इच्छाने सोधके० साधे हे, जिनजी! तमारा उपदेशने धन्य ठे, एवो सत्कार करे, अने पोताना आत्माने धन्य माने ॥ १ ॥

तरुणसुखीस्त्रीपरिवर्योजी ॥ जेमचाहेसुरगीत ॥ सांजलवा

तेमतत्वनेजी ॥ एदृष्टिसुविनीतरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जेम कोई तरुण के० युवान पुरुष धनात्य सुखी होय, वली सुंदर स्त्रीए युक्त होय; ते जेम देवगांधर्वनां गीत-गायन श्रवण करवानी चाहना करे, तेवीरीते आ दृष्टिवंत प्राणी तत्व ज्ञान श्रवण करवानी चाहना करे. तेवीज रीते वली आ दृष्टिवाला विनयवंत पण होय ॥ २ ॥

सरिण्वोधप्रवाहनीजी ॥ एविणश्रुतथलकूप ॥ श्रवण

समीहातेकिसीजी ॥ शयितसुणेजेमजूपरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टि बोध ज्ञान प्रवाहनी सरिके० सरठे, जेम कूग अने वावमा पाणीनी सर खनन करवाची निकली आवे, अने ते सरची पाणी तरत प्राप्त थाय, तेम आ दृष्टिची ज्ञान प्रवाहनी सर प्राप्त थाय जेम राजा शय्यामा सुताथका याचकोना गीत श्रवण करे, पण विषयकपायमा ग्रस्त थवाची ते गीतमा ध्यान न रहे, तेवी रीते आ दृष्टि विना श्रुत श्रवण मात्र बोधकारक न थाय सर्ग थल कूप समान थाय ॥३॥

मनरीकितनउद्धसेजी ॥ रीकियुकेएकतान ॥ तेइवाविण

गुणकथाजी ॥ वेहेराआगलगानरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जे श्रवणची मनहर्ष पामे, शरीर रोमाचित थाय, अने हर्ष अने चुक के० बोधनी एकतान के० थाय, ते श्रवणज सार्थकठे तेवी प्रवल इछा विना तत्व कथा श्रवण करवी, ते जेम वेहेरा आगल गीत निष्फलठे तेम ते पण निष्फल जाणवी ॥४॥

विघनइहाप्रायेनहींजी ॥ धर्महेतुमाकोय ॥ अनाचारपरि

हारचीजी ॥ सुयशमहोदयहोयरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमा वृत्तता धर्मना कार्य करता प्राय काइ विघन के० अतराय थाय नहीं, केमके अनाचारनो आ दृष्टिमा परिहार के० त्याग ठे, अने तेम होवाची उत्तम यश अने महान् उदयनो लाज पण थाय ए दृष्टिमा शुज योगना आरज, सुकथाश्रवण ईत्यादि महाखल्लो ठे ॥ ५ ॥ इति वला दृष्टि विचार

॥ ढाख चोथी ॥

॥ जाऊरीआ मुनिर धनधन तुम श्रवतार ॥ एदेशी ॥

योगदृष्टिचोथीकहीजी ॥ दीतातिहानउत्थान ॥ प्राणायामते

जावचीजी ॥ टीपप्रज्ञासमज्ञान ॥ मनमोहनजिनजी ॥ मीठी

ताहरीवाण ॥ १ ॥

अर्थ ॥ हवे दीप्तानामे चोथी दृष्टिनुस्वरूपकहेते १ समान २ उदान ३ व्यान ४ अपान अने प्राणायाम आपाच प्रकार वायु सवधीठे तेमा समान ते नाति अनेहृदयवचेनोगायु, उदानते हृदय अने मस्तक वचेनो वायु, व्यान तेसर्वत्वचारतींगायु, अपान ते थगवतींगायु अने प्राणायामते आसोद्गासरुधन एप्रमाणे वायुना पाच जेवठे तेमा रेचक, घूरक कुचक पन साधनाची प्रशातनाहितानो लाजथाय ए

कक्रियामां अपरक्रियानो उपयोग तेजत्थानदोप, तेआदृष्टिमां नहोय. यद्यपि अर्हीं ग्रं थिजेद थयो नथी, तोपण प्रज्ञस्तयोगवंतने ज्ञावथीप्राणायाम होय. आदृष्टिमां दीपप्रज्ञा समान बोधते, अर्थात् तत्त्वश्रवण शुश्रूषाश्रने यमनियमादिक फलबालो पण सूक्ष्म बोधते जाणवो. हे! मनना प्यारा. जिनजी तमारो उपदेश श्रत्यंत मधुरते ॥ १ ॥

बाह्यज्ञावरेचकइहांजी ॥ पूरकअंतरज्ञाव ॥ कुंजक

थिरनागुणैकरीजी ॥ प्राणायामस्वज्ञाव ॥ मन० ॥ १ ॥

अर्थ ॥ बहिरात्म प्रवृत्ति जेबाह्यज्ञावतेने कदववारूप रेचकपनुं आदृष्टिमां ठे. बली अंतरात्म वृत्तिबाला गुणो दाखलकरवाते पूरकपणुंठे अने प्रातथयेला गुणो नेस्थिरकरवाते कुंजकपणुंठे. एत्रीरीते प्राणायामरूप आदृष्टिनो स्वज्ञावते, अनेश्वासरुंध नरूप प्राणायामनोपण ऐचो ज स्वज्ञावते ॥ १ ॥

धर्म अर्थेइहांप्राणनेजी ॥ ठामेपणनर्हींधर्म ॥ प्राण

अर्थेसंकटपमेजी ॥ जुओएदृष्टिनोमर्म ॥ मन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां वर्त्ततो प्राणी धर्मअर्थेप्राणने तुणनी जेमत्यागे, पणप्राणत्वागरूप संकटपने नोपण धर्मतजेनर्हीं. एवोआदृष्टिनो मर्मके० रहस्यते, तेतमे ध्यानमांथ्यो ॥३॥

तत्त्वश्रवणमधुरोदकेजी ॥ इहांहोये वीजप्ररोह ॥ खार

उदकसमजवत्यजेजी ॥ गुरुजगति अजोह ॥ मन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमां निरुंत प्रमुखमांथी तत्त्व श्रवण रूप मधुर उदकनुं निंचन व- वाथी वीज के० संसारनी अनाशंसा, विरक्तता प्रमुख प्ररोह के० अंकुरा प्रगट थाय, बली द्वार उदक समान ज्ञाजिनंठी पणानो त्याग थाय; तेमज गुरु जक्तिनो श्र- जोही थाय अर्थात् करनारो थाय. ॥ ४ ॥

सुक्ष्मबोधतोपणइहांजी ॥ समकितविणनविहोय ॥ वेद्य

संवेद्यपदकहोजी ॥ तेनअवेद्येजोय ॥ मन० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ यद्यपि सूक्ष्म बोध आ दृष्टिमां नथी. कारणके ग्रंथिजेद थया विना स- न्यक्त्व थाय नहि, अने नन्यक्त्व विना सूक्ष्म बोध होय नर्हीं. सूक्ष्म बोध ते वेद्य संवेद्य पदन्तर सन्यक्त्व ते आ दृष्टिमां नथी. अर्हीं तो अवेद्य पद के० मिथ्यात्व ठे तेथी सूक्ष्म बोध नथी ते संबंधी विस्तार योगदृष्टिसमुच्चय ग्रंथनां ठे. अर्हीं सं- द्धेपथी वतावीए ठीए.

मित्रादि चार दृष्टि यद्यपि क्रिया प्रमुखमां सत्संगति आदि गुणो नया धर्मेनां वी-

सरिण्वोधप्रवाहनीजी ॥ एविणश्रुतथलकूप ॥ श्रवण

समीहातेकिसीजी ॥ शयितसुणेजेमजूपरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टि बोध ज्ञान प्रवाहनी सरिके० सरते, जेम कूवा श्रने वावमा पाणीनी सर खनन करवाथी निकली आवे, श्रने ते सरथी पाणी तरत प्राप्त थाय, तेम आ दृष्टिही ज्ञान प्रवाहनी सर प्राप्त थाय जेम राजा शय्यामा सुताथका याचकोना गीत श्रवण करे, पण विषयकपायमा ग्रस्त थवाथी ते गीतमा ध्यान न रहे, तेवी रीते आ दृष्टि विना श्रुत श्रवण मात्र बोधकारक न थाय सर्व थल कूप समान थाय ॥३॥

मनरीकितनउद्धसेजी ॥ रीकेवुकेएकतान ॥ तेइवाविण

गुणकथाजी ॥ वेहेराआगलगानरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जे श्रवणथी मनहृप पामे, शरीर रोमाचित थाय, श्रने हृप श्रने बुज के० बोधनी एकतान के० थाय, ते श्रवणज सार्थकठे तेवी प्रवल इष्टा पिना तत्त्व कथा श्रवण करवी, ते जेम वेहेरा आगल गीत निष्फळठे तेम ते पण निष्फळ जाणवी ॥४॥

विघनइहाप्रायेनहींजी ॥ धर्महेतुमाकोय ॥ अनाचारपरि

हारथीजी ॥ सुयशमहोदयहोयरे ॥ जिन० ॥ धन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमा वर्तता धर्मना कार्य करता प्राय काइ विघन के० अतराय थाय नहीं, केमके अनाचारनो आ दृष्टिमा परिहार के० त्याग ठे, श्रने तेम होवाथी उत्तम यश श्रने महान् उदयनो खान पण थाय ए दृष्टिमा शुज योगना थारज, सुक्याश्रवण ईत्यादि महाखानो ठे ॥ ५ ॥ इति बला दृष्टि विचार

॥ ढाल चौथी ॥

॥ जाऊरीआ मुनिवर धनधन तुम श्रवतार ॥ एदेशी ॥

योगदृष्टिचोथीरुहीजी ॥ दीप्तातिहानउत्थान ॥ प्राणायामते

जावथीजी ॥ दीपप्रजासमज्ञान ॥ मनमोहनजिनजी ॥ मीठी

ताहरीवाण ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हवे दीप्तानामे चौथी दृष्टिनुस्वरूपकहेठे १ समान २ उदान ३ ध्यान ४ अंपान श्रने प्राणायाम आपाच प्रकार वायु सवधीठे तेमा समान ते नाजि श्रनेहृदयव चेनोवायु, उदानते हृदय श्रने मस्तक वचेनो वायु, ध्यान तेसर्वत्रचावर्तीवायु, अंपान ते अंगवर्तीवायु श्रने प्राणायामते आसोव्यासरुधन एप्रमाणे वायुना पाच जेदठे तेमा रेचक, पूरक कुजक पवन साधवाथी प्रशातनाहितानो खानथाय ए

कक्रियामां अपरक्रियानो उपयोग तेउत्थानदोष, तेआदृष्टिमां नहोय. यद्यपि अर्हीं अं थिजेद थयो नथी, नोपण प्रशस्तयोगवंतने जावधीप्राणायाम होय. आदृष्टिमां दीपप्रज्ञा समान बोधठे, अर्थात् तत्त्वश्रवण शुश्रूषाअने यमनियमादिक फलवालो पण सूक्ष्मबो- धते जाणवो. हे! मनना प्यारा. जिनजी तमारो उपदेश अत्यंत मधुरठे ॥ १ ॥

बाह्यज्ञावरेचकइहांजी ॥ पूरकअंतरज्ञाव ॥ कुंजक

धिरतागुणेकरीजी ॥ प्राणायामस्वज्ञाव ॥ मन० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ वहिरात्म प्रवृत्ति जेबाह्यज्ञावतेने कढववारूप रेचकपणुं आदृष्टिमां ठे. वली अंतरात्म वृत्तिवाला गुणो दाखलकरवाते पूरकपणुंठे अने प्रासथयेला गुणो नेस्थिरकरवाते कुंजकपणुंठे. एत्रीरीते प्राणायामरूप आदृष्टिनो स्वज्ञावठे. अनेश्वासरंध नरूप प्राणायामनोपण ऐवोज स्वज्ञावठे ॥ २ ॥

धर्म अर्थेइहांप्राणनेजी ॥ ठामेपणनहींधर्म ॥ प्राण

अर्थेसंकटपमेजी ॥ जुओएदृष्टिनोमर्म ॥ मन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां वर्त्ततो प्राणी धर्मअर्थेप्राणने तृणनी जेमत्यागे, पणप्राणत्वागरूप संकटपमे तोपण धर्मतजेनहीं, एवोआदृष्टिनो मर्मके० रहस्यठे, तेतमे ध्यानमांट्यो ॥३॥

तत्त्वश्रवणमधुरोदकेंजी ॥ इहांहोये वीजप्ररोह ॥ खार

उदकसमजवत्यजेजी ॥ गुरुजगति अडोह ॥ मन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमां सिद्धांत प्रमुखमांथी तत्त्व श्रवण रूप मधुर उदकनुं सिंचन थ- वाधी वीज के० संसारनी अनाशंसा, विरक्तता प्रमुख प्ररोह के० अंकुरा प्रगट थाय. वली द्वार उदक समान जवाजिनंदी पणानो त्याग थाय; तेमज गुरु जकिनो अ- जोही थाय अर्थात् करनारो थाय. ॥ ४ ॥

सूक्ष्मबोधतोपणइहांजी ॥ समकितविणनविहोय ॥ वेद्य

संवेद्यपदेंकह्योजी ॥ तेनअवेद्येजोय ॥ मन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ यद्यपि सूक्ष्म बोध आ दृष्टिमां नथी, कारणके अंथिजेद थया विना स- म्यक्त्व थाय नहि, अने सम्यक्त्व विना सूक्ष्म बोध होय नहीं. सूक्ष्म बोध ते वेद्य संवेद्य पदरूप सम्यक्त्व ते आ दृष्टिमां नथी. अर्हीं तो अवेद्य पद के० मिथ्यात्व ठे. तेथी सूक्ष्म बोध नथी. ते संबंधी विस्तार योगदृष्टिसमुच्चय ग्रंथमां, ते अर्हीं सं- केपथी वतावीए ठीए.

मित्रादि चार दृष्टि यद्यपि

प्रमुखमां सत्संगति

धर्मनां वी-

जनो संग्रह करे, परंतु ए चारे दृष्टि ए अवेद्य पद ठे अर्थात् सूक्ष्म तत्त्वबोधनथी जेम पक्षीनी ठाया पाणीमा पकता पाणी पण तेवीज प्रवृत्ति करे, तेवी रीते आ चार दृष्टिमा पण तेवीज प्रवृत्ति होय, सूक्ष्म तत्त्व बोध न होय ते अवेद्य पद ते अपद ठे अवेद्य पद एटले ज्या अतर मुहूर्त्त प्रमाण मात्रमा दर्शन मोहनीयनो क्योपशम रूप अथि जेद करे, एवु आत्मानु पंडित वीर्य स्फुरे नहीं ते पद समजतु

धिरादिक चार दृष्टिमा वेद्य सवेद्य पद ठे वेद्य के० जे सूक्ष्म बोध, सम्यग् वेदन ठे, अर्थात् मिथ्यात्व क्षय ठतां यद्यपि ठेळी पाप प्रवृत्ति नरकादि गमन रूप श्रेणिका दिकनी जेम तप्तलोहपदस्पर्शप्रवृत्ति सरखी होय, परंतु ते वेद्य सवेद्य— पद सूक्ष्म बोध सहित आत्म पंक्ति वीर्यनु स्फुरण मिथ्यात्वादिकना क्षयथी होय ॥ ५ ॥

वेद्यबधशिवहेतुवेजी ॥ सवेदनतसनाण ॥ नय

निदोपेअतिजलुजी ॥ वेद्यसवेद्यप्रमाण ॥ मन० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेथी वेद्य पदनो बध ते शिवके० मोक्षनो हेतु ठे, सवेदन पद ते तेनु ज्ञान ठे नैगमादि सप्तनय, नामादि चारनिदोपा, स्यादस्ति आदि सात जग तथा गमा एटले सरखा पाठ, इत्यादिकथी अति निर्मल एवु वेद्य सवेद्य पद प्रमाण ठे ॥ ६ ॥

तेपदमंथिविजेदथीजी ॥ ठेहेळीपापप्रवृत्ति ॥ तप्तलोह

पदधृत्तिसमीजी ॥ तिहाहोयअंतनिवृत्ति ॥ मन० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ ते वेद्य सवेद्य पद, दर्शन मोह नाशथी अथिजेदें उपजे, तेथी अनादिनी अतत्त्ववासना मटे ससारमा ठेळी पाप प्रवृत्ति, ते अग्निनी ए तप्त एवा लोह उपर पग माडवाना धैर्य समान अन्वर्थनीकरनारी एवी पाप प्रवृत्ति लागे अते ए पाप प्रवृत्तिनी पण अहीं निवृत्ति थाय ए वेद्य सवेद्य पदनु लक्षण जाणवु ॥ ७ ॥

एह्यकीविपरीतवेजी ॥ पदतेअवेद्यसवेद्य ॥ जवा

जिनदीजीवनेजी ॥ तेहोयवज्रअजेद्य ॥ मन० ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ वेद्य सवेद्य पदथी विपरीत लक्षणवाबु पद ते अवेद्य सवेद्य, ते ठता मिथ्यात्व होय अने सूक्ष्म बोध न होय, आ चार दृष्टिमा दर्शनमोहनीयनो क्योपशम, अथि जेद न होय तेथी जगजिनदीके० ससारना सुखमा अतिशय राचनारा प्राणीने अवेद्य सवेद्य पद होय वज्रनी जेवु एथजेद्य ठे अनादि कालथी ठे ॥ ८ ॥

लोकीकृपणदयामणोजी ॥ मायीमच्छरणाण ॥ जवा

जिनंदीजयज्योजी ॥ अफलआरजअयाण ॥ मन० ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ लोत्री के० सर्वत्र याचक, धनठतां अज्ञोगी, कृपण के० द्रव्यादिक न आ पनार, तुच्छ प्रकृतिवालो, दयामणो के० सर्वतुं अहित इठनार, मायी के० कपटी, गुप्तस्वार्थ साधक, मठर के० परसुखे दुःखी, जवाजिनंटी, जयजयोंके० सहुथी जय पामतो रेहेनार अने अयाण के० अज्ञान, आ आठ दोपवाला अर्थात् आ आठ दोप जेनामां विद्यमान ठे ते प्राणी धर्मनो आरंज करे, ते जो सत्य होय तो पण कुशला देवीनी जेम तेनुं निष्फल थाय ॥ ९ ॥

ऐहवा अवगुणवंतनुंजी ॥ पदठे अवेद्य कठोर ॥ साधु
संग आगमतणोजी ॥ तेजीत्यो धुरंधोर ॥ मन० ॥ १० ॥

अर्थ ॥ पूर्वोक्त दोपवालांने अवेद्य पद कठोर के० बहुज आकरं होय ठे, तेथी ते प्राणीने ग्रंथिजेद न थाय, त्यां सुधी तेने सुद्धमबोध पण न थाय. परंतु साधुनो संग अने सिद्धांतनुं श्रवण, आ वेहेतु मलवाथी ते धुर के० प्रथम धोर के० महामोहनीय उपर जयमेलवे ॥ १० ॥

ते जीते सहजें टलेजी ॥ विपमकुतर्कप्रकार ॥ दूर
निकटदायीहणेजी ॥ जेमऐवठरविचार ॥ मन० ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ ते मोहनीयने जीतवाथी विपम के० आकरा माग तत्त्वना विचाररूप कुतर्क सेहेजे टली जाय. जेम वे वठर के० अज्ञानी, मूर्ख इता, तेठने दायी उपर वेठेला भावते कशुं के तमे दूर रहो, नहीं तो दायी तमने मारी नांखणे. ते सांचली ते वंने वठरे विचार कयों के दायी प्राप्त थयेलाने हणे ठे के अयाप्तने हणे ठे? जो प्रा- सने हणे ठे, तो भावतने हणे अने अयाप्तने हणे तो थावनारने हणे ठे, एवो विचार करेठे, तेठलामां दायी थाव्यो, अने ते वंनेने हणी नांप्या. थावा कुतर्कवाला विचार सेहेजे टली जाय ॥ ११ ॥

हुंपाम्योसंशयनहींजी ॥ मूरख करे ऐ विचार ॥ आलसु
आगुरुशिष्यनोजी ॥ ते तौवचनप्रकार ॥ मन० ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ हुं तत्त्वज्ञान पाम्यो हुं, तेमां कांइ संशय नथी, एवा विचार मूर्ख होय ते करे. जेम आलसु गुरु अने आलसु शिष्य वंनेने परस्पर अनेक वचनना वाद घंतां स्वाध्यायमां आवीशक्या नहीं, तेनी जेम ते वावत समजवी ॥ १२ ॥

धीजेतेपति आवहुंजी ॥ आपमते अनुमान ॥ आगम
ने अनुमानधीजी ॥ नाचुंलहे मुज्ञान ॥ मन० ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ तेथीजे प्राणी धी के० पोतानी बुद्धि पति थाववु के० प्रत्यय उपजावे
अर्थात् पोताना अनुमान प्रमाणे पोतानी मतिपूर्वक निश्चय करे ते काइ पण तत्व
न पामे, अने जे आगम प्रमाणथी प्रवीण गुरुना अज्ञिप्राय प्रमाणे प्रत्यय उपजावे
के० निश्चय करे, तेज साबुं सुज्ञान के० उत्तम तत्वज्ञान प्राप्त करे ॥ १३ ॥

नहीसर्वज्ञजुञ्ज्याजी ॥ तेहनाजेवलीदास ॥ जगति
देवनीपणकहीजी ॥ चित्रअचित्रप्रकाश ॥ मन० ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ वली ते विचार करेके सर्वज्ञ वीतराग देव जूदा जूदा होता नथी तेउं
अप्रितथ्यवादी ठे तेमना जेउं दास के० सर्वज्ञ शासनना आराधनारा, तेउंने ते
ते देवनी जक्ति पण कही ठे तेमा एक चित्रजक्ति वीजी अचित्र जक्ति एम वनेना
पण अनेक प्रकार ठे ॥ १४ ॥

देवससारीअनेकठेजी ॥ तेहनीजक्तिविचित्र ॥ एक
रागपरछेपथीजी ॥ एकमुगतिनीअचित्र ॥ मन० ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ जे वीतरागजाव पाम्या नथी अने ससारमा देवनाम धरावे ठे, एवा
अनेक देवो ठे, अने तेमनी जक्ति विचित्र के० अनेक प्रकारनी ठे एक रागथी जक्ति,
थीजी छेपथी जक्ति, तेवी सर्व विचित्र जक्ति समजवी अने एक केवल वीतरागनी
जक्ति ते मुक्ति निमित्त होय अने ते अचित्र जक्ति कहेवाय ॥ १५ ॥

इन्द्रियार्थगतबुद्धिवेजी ॥ ज्ञानठेआगमदेत ॥ असंमोह
शुजकृतिगुणेजी ॥ तेणेफलजेदसकेत ॥ मन० ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ ए रीते जक्ति वे प्रकारनी ठे तेना फलजेद अनेक तरेहनाठे जेमके
कोइ प्राणीनी बुद्धि इन्द्रियना निपयोमाज पहेचे ठे, कोइनी बुद्धि ज्ञानप्राप्ति माटे
आगममा प्रवेश करवा निमित्ते थाय ठे कोइने असमोह पण थाय ठे अने तेथी ते शुज
कृतिरूप गुणो प्राप्त करे ठे एवा अनेक प्रकारे फल जेदना पण बहु सकेतो ठे ॥१५

आदरकिरिआरतिवणीजी ॥ विघनटलेमिलेलवि ॥ जिज्ञा
सायुधसेवनाजी ॥ शुजकृतिचिन्हप्रत्यवि ॥ मन० ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ शुजकृति गुणोनु स्वरूप कहे ठे विधिपूर्वक क्रियामा अत्यंत प्रीति उपजे,
शुद्धक्रियामा अति उद्योग होय, हर्ष पण घणो होय तेमा वर्तनथी कर्मावरणना
विमो टखे अने अहंय जावी मोहरूप लहरी मखें वली तत्वज्ञान जाणवानी जि
ज्ञासा थाय, बुद्ध के० ज्ञानी पुरुपना चरणनी सेवा करवानी इष्टा थाय, इत्यादि शु
जकृतिना चिन्हो प्रत्यह जाणवा ॥ १७ ॥

आठ दृष्टिनी सऊय वाजाबोध सहित.

बुद्धिक्रियात्रयफलदीएजी ॥ ज्ञानक्रियाशिवचंद्रंग ॥

असंमोहकिरिआदियेजी ॥ शीघ्रमुगतिफलचंग ॥ मन० ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ तेनां फल कहे ठे. इंद्रियार्थगत बुद्धिवाली क्रिया त्रय के० संसार फल-
आपे ठे. ज्ञानक्रिया मोक्षनुं अंगठे. ते ज्ञानपूर्वक असंमोह क्रियारूप चारित्र शीघ्र
के० तत्काल चंग के० मनोहर मुक्तिनां फल आपे ठे. यतः ॥ ज्ञानस्य फलं विरति
विरतिफलं संवरो बोधः ॥ संवरफलं क्रिया निवृत्तिः, क्रियानिवृत्तेरयोगित्वं ॥ २८ ॥

पुद्गलरचनाकारमीजी ॥ तिहांजसचित्तनलीन ॥ एक

मार्गतेशिवतणोजी ॥ जेदलहेजगदीन ॥ मन० ॥ २९ ॥

अर्थ ॥ ज्यां समस्त पुद्गल रचना कारमी के० निर्मात्य जाणी अर्थात् त्रय ना-
टकने वालके करेला बुद्धिग्रह जेव्ही असार जाणी, तेमां जेनुं चित्त लागे नही अ-
र्थात् आसक्त न थाय, तेज एक मोक्षनो मार्ग ठे. ते मार्गमां जे प्राणी जेद माने
ते प्राणी जगत्मां दीन के० दुःखी जाणवो ॥ २९ ॥

शिष्यज्ञानीजिनदेशनाजी ॥ कहेजनपरिणतिजिन्न ॥ कहे

मुनिनीनयदेशनाजी ॥ परमार्थधीअजिन्न ॥ मन० ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ वीतरागनी देशना, गणधर प्रमुख शिष्य तथा तीर्थ स्थापनादि कार्य माटे
होय ठे ॥ अग्निवा ए धम्म देसणाए तिथ्यंकर नामकम्मं चेइज्जाइ ॥ इति आगम व-
चनात् ते देशना सर्व मनुष्य सांजले, सांजलनारानी परिणति पण जिन्नजिन्न होय
मुनिराजनी देशना पण नयेनये जिन्नजिन्न होय, देशना आपनारनी परिणति पण
जिन्नजिन्न होय, परंतु तेइं सर्वे परमार्थे, स्याद्वाद मुझाए अजिन्न जाणवा ॥ ३० ॥

शब्दजेदुघमोकिस्वोजी ॥ परमारथजोएक ॥ कहे

० गंगाकरोसुरनदीजी ॥ वस्तुफरेनहीठिक ॥ मन० ॥ ३१ ॥

अर्थ ॥ शब्दजेदमां पण कांइ पण ऊघडो के० विवाद नथी. जो परमार्थ एक
होय तो वाद शेनो होय ? जेम कोइ गंगाने सुरनदी कहे, कोइ जान्हवी कहे, तेम
जुदा पर्याय नामथी कांइ वस्तुमां जरापण फेर पडे नही ॥ ३१ ॥

धर्मद्वमादिकपणमटेजी ॥ प्रगटेधर्मसंन्यास ॥ तोऊघना

जांटातणोजी ॥ मुनिनेकवणअभ्यास ॥ मन० ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ आदृष्टिमां इमादि धर्म मटे अने मात्र धर्म संन्यास प्रगटे. धर्म संन्यास

सामग्री ते इव्य योगनुज घर ठे ते अशठ पकित तथा अमायीनेज होय अने एवा मुनिने ऊघडा प्रमुखनो अच्यास नज होय ॥ २२ ॥

अजिनिवेशसघलोत्यजीजी ॥ चारवहीजेण्टष्टी ॥ ते

लेगेह्वेपचमीजी ॥ सुयशअमृतघनवृष्टि ॥ मन० ॥ २३ ॥

अर्थ ॥ अजिनिवेश के० कदाग्रह, मात्सर्य इत्यादि सर्व दोषतजीने जेणे पूर्वांक चारवृष्टि प्राप्तकरी ते प्राणी पाचमी धिरावृष्टि पामे ते वृष्टि केजी ठे? सर्व दिशाए प्रवर्तनारा उत्तम यशरूप अमृतने वधारवाने घन के० मेघनी वृष्टि समान ठे गो तम स्वामीना पद्मरसे तापसना पारणानी जेम वृद्धि करनार ठे आचार वृष्टिमा अधि-
ज्ञेद नही परंतु सत्सगति अने सदाचार प्रवृत्ति होय ॥ इति दीक्षा वृष्टिविचार ॥२३॥

॥ दास पाचमी ॥

॥ धन धन संप्रति साचो राजा ॥ ए देशी ॥

वृष्टिधिरामादेदर्शनित्ये ॥ रतनप्रज्ञासमजाणोरे ॥

प्रातिनहीपलीवोधतेसूक्ष्म ॥ प्रत्याहारवखाणोरे ॥ १ ॥

एगुणपीरतणोनधिमार् ॥ संज्ञारूढिनरातरे ॥ पशु

टाळीमुररूपकरेजे ॥ समकितने अत्रदातरे ॥ ए गुण० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ह्ये पाचमी धिरावृष्टि वहे ठे धिरा वृष्टिमा अधिज्ञेद धवायी सम्यग् दर्शन नित्य होय बोध ते रत्ननी कान्ति समान होय भ्रान्ति खेशमात्र न होय त स्वार्थरूप सूक्ष्म बोधनु यथार्थ ज्ञान होय अज्ञान अने मिथ्यात्वना पुद्गलो न ठे दाना होय ते वेदाय सरस बुद्धि होय सर्व इन्द्रियार्थ विषयोना रूधन रूप प्रत्या हार प्रगट थाप ॥ १ ॥ आगो मोटो श्रीमद्वापीर स्वामीनो गुण हु चित्तयी निस्कारु नही, दिनरात निरंतर मज्जार, कारणके मारा इन्द्रियार्थ गुणो विषयार्थे हता, पशु प्राये हता, तेने टाळीने मुररूप के० तत्त्वबोधन कया दर्शन मोहना विनाशयी सम्यग्त्व एव प्रगट ययो ॥ २ ॥

वाञ्छुञ्चिप्रखीत्रामरगी ॥ जवचेष्टाहदाज्ञासेरे ॥ सिद्धि

मिद्धिमिष्टमापेमे ॥ अष्टमहामिद्धिपामेरे ॥ ए गुण० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ जेम वाञ्छकोए करेखी बुद्धिना वृद्धी खीत्रा परमायें वृद्धरूप सत्य नयी, तेनया वृष्टिमा वर्तना प्राणीने मसारनी मर्न चेष्टा, पुद्गल निष्वास वेराज नासे ठे, अ पान्त् सत्य क्षामता नयी आवीरीते समारनी अनित्यता जाणनायी अंतरगनी सर्व

सिद्धि तेना घटमांज प्रगट थाय. संतोपरूप महासुखोत्पादक गुण प्रगटे. अ
हासिद्धि तेनी पात्तेज रहे. समस्त लब्धिनी सिद्धि ते योगरूप कल्पवृक्षनां उ
वे एम माने ॥ ३ ॥

अहीं अष्ट महासिद्धिनुं वर्णन करे ठे. १ महिमा के० शरीरादिकने मेरू प
करतां पण मोटां करवानी शक्ति. २ लघिमा के० शरीरादिकने वायु करतां पण ल
करवानी शक्ति. ३ गरिमा के० तेउने वज्र थकी पण अत्यंत चारे करवानी शक्ति. ५ प्रा
४ प्राप्ति के० श्रुमिए रखाठतां अंगुलने मेरूना शिखरे पहाँचाडवानी शक्ति. ६ ईशिता के० प्रा
काम्य के० पाणीने विपे पण पृथ्वीनी जेम गमनादि करवानी शक्ति. ७ वशिता के० सर्व जी-
त्रैलोक्य रीद्धि करण तथा तीर्थेश्वरादि रीद्धि विकुर्वण शक्ति. ८ वशिता के० सर्व जी-
वने वश करवानी शक्ति. ८ अप्रतिघात के० पर्वतमां पण प्रवेश करवानी शक्ति. ववि
ते उपरांत अंतर्धान, अदृश्य करण, नानारूप करण इत्यादि अनेक चमत्कारिक
शक्ति प्रगट थाय.

विषयविकारेंन इंद्रियजोमे ॥ तेइहां प्रत्याहारोरे ॥ केवल
ज्योतिते तत्त्वप्रकाशे ॥ शेषउपायअसारोरे ॥ ए गुण ० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ शब्दादि त्रेवीश विषयना वसे वावन विकारोमां इंद्रियोने जोडे नहीं.
अर्थात् आसक्त न करे ते रूप जे प्रत्याहार गुण ते आ दृष्टिमां उपजे. ते प्राणीनी
ज्योति मात्र तत्व रहस्यनेज प्रकाश करे, अर्थात् ते तत्वज्ञाननेज साररूप माने अने
अने संसारना बीजा सर्व उपाय के० प्रपंचने असार माने ॥ ४ ॥

शीतलचंदनथीपणउपन्यो ॥ अग्निद्वेजेमवननेरे ॥ धर्म
जनितपणजागइहांतेम ॥ लागेअनिष्टतेमननेरे ॥ ए गुण ० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ ते उपर दृष्टांत कहे ठे. जेम वावना चंदन अत्यंत शीतल ठतां तेमांथी उ.
अथेवो अग्नि वनना सर्व वृक्षने वावे ठे, तेम न्यायसंपन्न वैजवथी तथा एक-
वीवतादिकथी गृहस्थ धर्मनी सेवना करे ठे, तोपण ते प्राणीने ते जोगादिकनी
ता मनमां अनिष्ट लागे. अवसर प्राप्त थतां जोगादिकनो त्याग करवामां वेश-
वार लगाडे नहीं. गृहस्थावासने पाश समान माने ॥ ५ ॥

अंशेहोयइहांअविनाशी ॥ पुजलजावतमासीरे ॥ चिदा
नंदघनसुयशविलासी ॥ केमहोयजगनोआशीरे ॥ ए गुण ० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिमां अंशे के० थोडे जागे अविनाशी थाय.
न थाय, तेम तेम आत्मा निरावरणी थाय. ६

रनी घाजी जेवी जाणे. ते प्राणी ज्ञाननो जे आनद तेना समूहने प्राप्त करावनारो
उत्तम यश तेना विलासमां रमणता करनारो थाय, अने तेथी त्रण जुवनरूप जग
त्मां कोइ पण वस्तुनी तेने आशा न होय, मात्र सहज स्वरूपनो विलासी होय ॥५॥
दर्शनमोहनीना क्षयोपशमे वा उपशमे आ दृष्टि होय

॥ हाल ठी ॥

॥ जोखीना हसारे विषयन राचियें ॥ एदेशी ॥

अचपलरोगरहितनितुरनहिं ॥ अल्पहोयदोयनीति ॥

गंधतेसारोरेकान्तिप्रसन्नता ॥ सुस्वरप्रथमप्रवृत्ति ॥ १ ॥

धनधनगासनश्रीजीनवरतणु ॥

अर्थ ॥ वखी ते प्राणी इन्द्रियार्थना चपलपणा रहित होय सम्यक्त्वथी तेनु चित्त
स्थिर होय वखी रोग रहित शरीर होय तेनु हृदय कठण न होय, परतु कोमल
होय लघुनीति तथा वमीनीति वने शरीरमा अल्प होय शरीरनो मेल सुरजिवत होय
शरीरनी कान्ति पण सुदर होय वचन पण प्रसन्नतावाळा होय मधुर स्वर होय ए
प्रमाणे आदृष्टिमा प्रयत्न होय ॥ १ ॥ एवु श्रीजीतरागनु शासन के० आहारूप प्र
वचन ते धन्य के० प्रसशनीय ठे

धीरप्रजापीरे आगलेयोगथी ॥ मित्रादिकयुतचित्त ॥ लाज

इष्टनोरेरुद्रअधृष्यता ॥ जनप्रियताहोयनित्य ॥ धन० ॥ २ ॥

अर्थ ॥ आगले काळें योगथी धैर्यवाना गुण विशीपरीते नावे जेम अप्रमत्तता
वपे तेम योग थाय १ मैत्री २ प्रमोद ३ कारुण्य ४ माध्यस्थ्य, आ चार जाणनायुक्त
चित्त थाय इष्ट जे ज्ञानादि तेनो लाज थाय रुद्र अधृष्यता के० एकत्वपणु, अस
हापीपणु वाठे जनप्रिय के० लोकप्रियपणु निरतर होय मैत्री प्रमुख चार जाणना
धर्मध्याननी पुष्टि करे ठे यद्यपि ध्याननी एकामता मुहूर्त्त मात्र होय ठे, परतु ध्या
ननी जावना यदुकाळ सुधी रहे ठे वखी बहुकाळ सुधी ज्ञाननु चिंतयन ते पण ध
र्मध्यान वहेवाय तेथी मैत्री प्रमुख जाणना ते धर्मध्याननु रसायण ठे जेम रसाय
दधी जर्जरित शरीर दृढ थाय तेम जाणनाय्य रसायणथी ध्यान दृढ थाय जाणनायु
विशेष स्वरूप नवजावना प्रथ तथा योगशास्त्र प्रमुख अर्थथी जाणतु ॥ २ ॥

नागदोपनोरे तृपतिपद्मलद्वे ॥ ममनाञ्जितमंयोग ॥ नाग

वपद्मनोरे बुद्धिदानंजग ॥ तनिप्यन्नद्वेयोग ॥ धन० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ छुडादि आठ दोष तथा रागद्वेष, कामक्रोध, मदहर्ष, तेनो नाश करे वली अतत्त्व बुद्धिने तजवार्थी, प्रकृष्ट रुचिमागें, तत्त्व श्रद्धानादिकमां तृप्ति पामे. कृतापराधजन उपर पण क्रोधनी मंदता होय अने तेनुं प्रतिबुद्ध न चिंतवे. समता जाव होय. तत्त्वमार्गरूप धर्म व्यापारनो संयोगी होय. वेर विरोधनो नाश करनार होय, पाप प्रवृत्ति यद्भजतां पश्चात्ताप करे. तेनी बुद्धि एवी होय के शतंजरा के० संकनो मनुष्योनी आजीविकाने लाजकारी होय, इत्यादि योग आठ दोष गयाथी स्वाजा-विकरीते उपजे ॥ ३ ॥

चिन्हयोगनारे जेपरग्रंथमां ॥ योगाचारयदिष्ठ ॥ पंचमदृष्टी

यकीतेजोडीए ॥ एह्वातेहगरिष्ठ ॥ धन० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वली योगनां चिन्ह के० लक्षणो ब्रह्मचर्यादि कृतप्रतिज्ञा निर्वाह, अपाय निराकरणदि जे पातंजलादि योगाचार्ये सर्वांगे दीठां ठे, ते सर्व पंचम दृष्टिमां होय, अर्थात् पूर्वनी चार दृष्टिथी अधिक गुणोयुक्त गरिष्ठ बुद्धि होय. तेज कारणथी मोहनो रूपोपशम जे ग्रंथिनेद ते अहीं कह्यो ठे ॥ इति थिरा दृष्टि विचार ॥ ४ ॥

ठठीदिष्ठिरेह्वेकांताकहुं ॥ तिहांताराजप्रकाश ॥ तत्त्व

मिमांसारेह्दहोयेधारणा ॥ नहींअन्यश्रुतवास ॥ धन० ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ ह्वे ठठी कांतानामा दृष्टि कहीये ठीए. आ दृष्टिमां आकाशना तारा-रखो तत्त्वज्ञाननो प्रकाश होय. जेम तारानो अजाव थतो नथी, तेम ते ज्ञाननो अ-जाव थतो नथी. तत्त्वनीज विचारणा होय. तत्त्वउपर ह्द के० निबिन् धारणा होय, मिथ्यात्वप्रणीत श्रुतशास्त्रनी लेश मात्र वासना न होय ॥ ५ ॥

मनमद्विदानुरे वाह्लाउपरें ॥ बीजांकामकरंत ॥ तेम

श्रुतधमेरे एह्मांमनधरे ॥ ज्ञानाक्षेपकरंत ॥ धन० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेम पतिव्रता स्त्रीनुं मन पोताना वहावा स्वामी उपर, बीजा सर्वकाम धरना करतां ठतां, जोडायेखुंज होय तेम कांता दृष्टिवालो प्राणी जो के संसारमां रह्यो थको सर्वकार्य करे, तोपण तेनुं मन तो अहंत्प्रणीत धर्ममांज जोडायेखुं होय. संसारनां कायों उपर आसक्ति न होय अने ते सम्यग् ज्ञाननोज आक्षेपक के० आ-दरवावालो होय ॥ ६ ॥

एह्वेज्ञानेरे विघननिवारणा ॥ जोगनहीं जवहेत ॥

नविगुणदोषन विषयस्वरूपथी ॥ मनगुण अवगुणखेत ॥

अर्थ ॥ एवा ज्ञानत्री धर्मना विघ्नकारक कारणोनुं निवारण करे वली अज्ञपकु-
मारनी जेम परने शासन प्रजावनादि कारणो मेलवी थापे ते प्राणी यद्यपि जोगादि
जोगवे ठे तथापि ते, तेने संसारना हेतु यता नयी कारण के ते प्राणीनी निरतर
एवी विचारणा होय ठे के संसारना विषयो गुणरूप नथी, तेम दोषरूप पण नथी वली
ते विषयादिकने विषे मन जोडवु ते अवगुणनु क्षेत्र ठे, एम जाणी तेमां मनने
परोपेज नहीं ॥ ५ ॥

मायापाणीरे जाणीतेहने ॥ लघीजायअमोल ॥ साचु
जाणीरे तेवीतोरहे ॥ नचलेमामाडोल ॥ धन० ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ ते प्राणी मायारूप पाणीना विविध तरगना विलास देखीने ते मायाने
उजपी जाय, अर्थात् तेमा प्रवेश करे नहीं वली सम्यग् ज्ञान तथा श्रद्धाए ते प्राणी
थडोस होवारी जव प्रपचमा फसातो नथी आत्मस्वरूपनु ज्ञान साचु यवारी जव
प्रपथी वीतो रहे समारमा अविद्याना मायायुक्त प्रपचोधी क्षोभ पामे नहीं अ
पढ परिभाजक अने सुखसाना दृष्टातनी जेम चखे नहीं ॥ ६ ॥

जोगतत्त्वनेरे एमजयनविटले ॥ जूठाजाणेरे जोग ॥ तेपे
दृष्टिरे जयमापरतरे ॥ लखेवली सुयशसयोग ॥ धन० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जे संसारना जोगने तात्त्विक जाणे तेने संसारनो नय टखे नहीं, एवो
दृष्टिविधय यवारी इन्द्रियोना नोगने जूठा के० माठा जाणे ठे एवा संसारना जोगथी
प्रपच वषे ठे परतु मोक्षपय मखतो नथी एवु जे प्राणी जाणे ठे, ते प्राणी आ दृष्टिमां
वर्ततो यको जवममुद्धनो पार पामे ठे, अर्थात् कर्मरहित थडु सुयश मेलवारी आत्माना
अद्वय सुयना विज्ञाननो मयोग प्राप्त करे ॥ इति ठवी काता दृष्टिविचार ॥ ७ ॥

॥ दास सातमी ॥

॥ ५ तिंठी विद्वा राघी ॥ ७ देशी ॥

अर्धप्रजामम बोधप्रजामा ॥ ध्यानप्रीणादिष्टी ॥
नत्वनणी प्रतिपत्ति इहायली ॥ गेगनटी मुग्धपुट्टीरे ॥
जविनावीमचन चित्तपरीण ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ हवे प्रजा नामा सातमी दृष्टि कहीण ठीण, आ दृष्टिमा बोधनो प्रसाद
सुखनी प्रण मग्गो होय अर्थात् अर्धप्रजा के० मूर्धनो प्रसाद जेम अधराग्नो नाश

डुर्धर ठे, ते आदृष्टिवंतने होय ठे. आ दृष्टिमांध्यान प्रिय होय. आ दृष्टि ध्यानप्रिया होवाची ते प्राणी ध्यानमांज वर्ततो रद्दे. तत्त्वनी प्रतिपत्ति के० चारित्रादिक रत्न त्रयनी आदरणा होय. बाह्य अर्च्यंतरना शरीरना रोग, उपाधि के असमाधि तेने न होय अने सुखनी पुष्टि होय ॥ १ ॥ अहो जव्यो! एवा श्रीवीरप्रभुनां वचनने मनमां तत्त्वपणे ग्रहण करो.

सद्यत्तुं परवश तेऽखलक्षण ॥ निजवश तेसुखलहीए ॥ ए

दृष्टे आत्मगुण प्रगटे ॥ कहीसुखतेकुण कहीएरे ॥ जवि० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जे पर पुद्गलादिकने वशवर्तीपणुं तेज दुःखनुं लक्षण ठे. अने पोताना आत्मस्वभावमांज वर्तवुं ते सुखनुं लक्षण ठे. एवीरीते आदृष्टिमां आत्मगुणची परमानंद सुख प्रगट थाय ते सुखनां स्वरूप ने ज्ञानीविना बीजो कोण कहीशके? अर्थात् बीजाची कहीशकाय नहीं ॥ १ ॥

नागरसुखपामरनवजाणे ॥ वल्लभसुखनकुमारी ॥ अनु

भववणतेमध्यानतणुं सुख ॥ कोणजाणेनरनारीरे ॥ जवि० ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ जेम नगरना रेहेनारा चतुर पुरुषोना सुखनो विलास गाममानो रेहेनार पामर के० गरीब जाणी शके नहीं तथा जेम कुंवारी कन्या सुंदर जर्तारयुक्त वल्लताना सुखने जाणी शके नहीं तेम आत्माना अनुभव ज्ञानविना ध्याननुं सुख वहि-रात्मा एवा स्त्री अथवा पुरुष कोण जाणी शके? अर्थात् जाणी शके नहीं ॥ ३ ॥

एदृष्टिमां निर्मलबोधें ॥ ध्यानसदाहोयसाचुं ॥ उपण

रहितनिरंतर ज्योति ॥ रतनतेदीपे जाचुरे ॥ जवि० ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिवंत प्राणीने निर्मल बोधनो प्रकाश थवाची निरंतर धर्म ध्यान तथा शुद्ध ध्यान साचांज होय. ध्याननो विचार, आवश्यक निर्युक्ति तथा ध्यान शतकनी वृत्तिची अवधारवो. जेम दूषण रहित, निर्मल जात्यवंत रत्ननी ज्योति निरंतर विशेष प्रकाश थापे तेम ध्याननां लीन प्राणी कर्मउपाधिने अचावे विशेषपणे आत्मप्रकाशची दीपे ॥ ४ ॥

विपजागदय. गांतवाहिता ॥ शिवमारगध्वनाम ॥ कहे

असंगक्रियाश्चांयोगी ॥ विमलसुयगपरिणामरे ॥ जवि० ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिनुं लक्षण कहे ठे. विप जाग के० “रागद्वेष, अहंभक्ति, कामेन्द्रादिकना क्षयची मोक्ष” एवो बोधनो मतठे “अपराधी उपर प्रगांन वाहिता के० निरंतर

प्रकरणरत्नाकर जाग पहेखो

एते मोक्ष" एवो सारयनो मत ठे "ज्या उत्पाद के विनाश नही अने जे ध्रुव ते मोक्ष" एम जैमिनीयनो मत ठे, अने आ दृष्टिवत ए सर्व पदार्थ असग जा अखित क्रियायुक्त उत्तम यशरूप आत्म गुणना परिणाम सहित, कर्मोपाधि रणे शुद्ध ते मोक्ष एवा परिणामवालो होय ठे ॥५॥ इति सातमी प्रजादृष्टि विचार

॥ हाल आठमी ॥

॥ तुज साथे नहीं बोलु मारा बाहाला ॥ ए देशी ॥

दृष्टि आठमी सारसमाधि ॥ नामपरातसजाणुजी ॥

आपस्वजावेप्रवृत्तिपुरण ॥ गशिसम बोधवखाणुजी ॥

निरतिचारपदएहमायोगी ॥ कहीयेनद्विअतिचारीजी ॥

आरोहेआरुढेगिरिने ॥ तेमएहनीगतिन्यारीजी ॥ १ ॥

अर्थ ॥ जन्म लोकना आत्मस्वजाय ज्या अक्षयपणे वचें ठे, एवी आठमी दृष्टि के० प्रधान आत्म समाधिरूप ठे तेनु नाम परा ठे आ दृष्टिमा पोताना आत्म वमा पूर्ण प्रवर्त्तन होय वली बोध प्रकाश, सपूर्ण चङ्गमा सरसो निर्मल प्रशा हेतादि गुणयुक्त होय आ दृष्टिमा प्रवर्त्ततो योगी निरतिचार पदे प्रवृत्ते, कोइ वसत अतिचार पदमा वचें नहीं १ अतिक्रम २ व्यतिक्रम ३ अतिचार, आया दोषना प्रकारमा आवे नहीं, तो पठी अनाचारनी प्रवृत्ति होयज क्याथी ? जेम ताज उपशम, हृषिक श्रेणिरूप गिरि के० पर्वत उपर आरोहे के० चढे, तेम अहीं गाम धाराए आत्माना पडित वीर्यना तिलासे तेपण गुण श्रेणिने आरुढे के० आमाटे तेनी गति ते जन्मगतिथी न्यारी ठे ॥ १ ॥

चदनगधसमानक्षिमाइहा ॥ वासकने, नगवेपेजी ॥

आसगेवर्जितवलीएहमा ॥ किरियानिजगुणलेखेजी ॥

शिद्धाथी जेमरतननियोजन ॥ दृष्टिनिन्नतेमएहोजी ॥

तासनियोगे करण अपूरव ॥ लहेसुनिकेवलगेहोजी ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ वली शरीरादिकनो गध चदन समान सहजथी होय, तेम वचन पण स थी चदन समान शीतल होय क्षमादिक धर्मपण सहजथी होय वली तेवी वा सहजथी होय के बीजा कोइ इच्छनी अपेक्षा न करे, केमके जेने सहजथी प्राप्त थया होय ते परना गुणनी प्राप्ति पाठेनही वली आ दृष्टिमा ससारनी आ ना न होय समिति युक्ति प्रमुख मूखोत्तर गुणोनी अन्यास तेथी सर्ग क्रिया आना गुणने माटे थाय जे क्रियाने अनुसरतो होय ते क्रिया एथी होय के अक्रि

यागुणने साधे जेम क्षारादि गतपुटादि शिक्षाना योगे रत्ननी जातिने तादृशस्थाने जोडीए. रत्ननी तो एकज जाति ठे परंतु जेम जेम पुट देता जइए तेम तेम जोवा-वालांनी दृष्टिमां चिन्नचिन्न ते रत्न देखाय, तेम आ दृष्टिमां चिन्न चिन्न दृष्टिवंत होय, केमके ठगस्थनुं ज्ञान एक सरसुं न होय, तेथी ते कारणथी आ दृष्टांत ठे ते ध्यानमां वेतुं. ते प्रमाणे अपूर्व करणादि गुणस्थानकना करण साधतो अनुक्रमे आदृष्टिमां वर्त्ततो मुनिराज केवल ज्ञाननुं गृह पामे ॥ २ ॥

क्षीणदोष सर्वज्ञमहामुनि ॥ सर्वलब्धिफलजोगीजी ॥
परजपगार करीशिवमुखते ॥ पामे योग अयोगीजी ॥
सर्वशत्रुक्षय सर्वव्याधिलय ॥ पूरणसर्वसमीहाजी ॥
सर्वअर्थयोगसुखतेदथी ॥ अनंतगुणनिरीहाजी ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ आ दृष्टिवंत प्राणी सर्व दोषने क्षय करे; वली ते महामुनिराज सर्वज्ञ के-वलज्ञानवंत थाय, समस्त लब्धिनां फलनो जोगी थाय, ज्ञव्य प्राणीउने चारित्रधर्म पमाडतां तेउने अत्यंत उपगारी थाय; पोते मोक्ष सुख पामे, सयोगि गुणगणें वर्ती अयोगि गुणगणें अयोगि पद लइ सिद्धि पामे; सर्व कर्मरूप गत्रुउनो क्षय करतां रोगादि सर्व व्याधियोनोपण नाश करे. एप्रमाणे सर्व समीहा के० वांठाउं पूर्ण थवा-थी केवल आत्मस्वरूपमां लीन थयोथको एकरूपता पामे. सर्व अर्थना योगथी संपूर्ण मुखे वृत्तिवंत रहे, तेथी निरीहा के० निस्पृहपणे प्रगट थया जे अनंतगुण तेनुं अव्यावाध सुख बधतां बधतां पूर्ण आत्मानंदी थाय ॥ ३ ॥

एअमदिष्टी कहीसंक्षेपे ॥ योगशास्त्रसंकेतेजी ॥
कुलयोगीनेप्रवृत्तचक्रजे ॥ तेदृष्टणेहितहेतेंजी ॥
योगीकुलेजायातसधर्म ॥ अनुगततेकुलयोगीजी ॥
अद्वेपीगुरुदेवद्विजप्रिय ॥ दयावंतजपयोगीजी ॥४॥

अर्थ ॥ आ आठ दृष्टि ज्ञव्य प्राणीउना उपकारने अर्थें योगशास्त्र, अध्यात्म ग्रंथ जेवा के उपमितिजवप्रपंच, जवजावना वृत्ति, पातंजल शास्त्र तथा प्रवचन प्रबोधा-दि ग्रंथोने अनुसारे संक्षेपथी कही ठे. योगी वे प्रकारना ठे. १ कुलयोगी २ प्रवृत्त चक्रयोगी. तेउ पोताना चित्तमां अहंकारथी एम माने ठे के अमेपण योगी ठीए तेथी तेउना हितने अर्थें आ दृष्टियो कही ठे. इवे ते योगीउनां लक्षण वतावे ठे. जे योगीना कुलमां जन्म्या होय तथा जेना धर्माचार रुढिमार्गने अनुसरता होय एवा

सामान्यबुद्धिपूर्वता सर्व तापसादि पददर्शनीउं ते कुलयोगी जाणया जेउं श्रेष्ठी होय तथा देवगुरु अने छिज के० ब्रह्मचर्यादिगुण जेमने प्रिय होय, उली दयाप्रत तथा यत्नावत होय तेमज ॥ ४ ॥

शुश्रूपादिक अडगुणसपूरण ॥ प्रवृत्तचक्रतेकहीएजी ॥

यमद्वयलात्री परडुगअर्थी ॥ आद्यअवचक्रहीएजी ॥

चारअहिंसादिकयमइच्छा ॥ प्रवृत्तिथिरसिद्धिनामेजी ॥

शुद्धरुचेंपाळेअतिचारद्द ॥ टालेफलपरिणामेजी ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ १ शुश्रूपा २ श्रवणचैव ३ ग्रहण ४ धारण तथा ॥ ५ उद्वा ६ पोहो ७ अर्थ विज्ञान ८ तत्त्वज्ञानच धीगुणा ॥ १ ॥ अथवा १ शुश्रूपा २ श्रुतज्ञान ३ प्रीति ४ आश्रवरोध ५ सपर ६ निरीहृतप ७ निर्जरा ८ क्रियानिवृत्ति एटखे के शुश्रूपादि आठ गुण जेनामा सपूर्ण होय, ते प्रवृत्त-चक्र-योगी कहेवाय वली यमद्वय के० अहिंसा अने सत्य तेनो लाजवत तथा परडुग के० अस्तेय अने ब्रह्मचर्यनो अर्थी होय वली आद्य अवचक्रफलनो धणी होय अवचक्र अण प्रकारना ठे योगावचक्र २ क्रियाव चक्र ३ फलावचक्र, तेमाथी आद्य अवचक्रनो धणी होय वली अहिंसादिचार यमने वश थको होय वली इच्छा के० गुणीजननी सम्यक् कथा करवाने मन करे, प्रवृत्ति के० आचार उरकृष्टपणे पालवाने प्रवृत्ते, थिर के० निरतिचारपणे प्रवृत्ति दृढ रहे, सिद्धि के० स्वार्थ परार्थने निपजावे एप्रमाणे अति शुद्ध रुचिपणे चार प्रकारे पाळे वली अतिचार टाळी जे रीते फलीजत थाय तेवा परिणामे साधे तेवा योगी सदासफलाज्यासी जेम एक वयत फेरव्यु चक्र फरी जाजन उतार्या करे तेम आ योगी क्रिया नि फल न थाय ॥ ५ ॥

कुलयोगीने प्रवृत्तचक्रने ॥ श्रवणगुह्यिपद्पातजी ॥

योगदृष्टि ग्रंथेहितहोवे ॥ तेणेकहीएवातजी ॥

शुद्धज्ञानेसूनिकिरिया ॥ वेहुमा अतर केतोजी ॥

जलहलतोसुरजनेखजुउं ॥ तासतेजमातेतोजी ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ कुलयोगी तथा प्रवृत्त चक्रयोगीने शुद्ध मार्ग यम नियमादिक, धर्म शास्त्र नु श्रवण होय तथा शुद्धाचार विनयादि करण, सत्सग तथा गुणोनी पद्कपात होय एवा गुणना धारक ते योगी कहेवाय परंतु दली अने विषयना प्रसगी ते योगी न कहेवाय आ वातनु विस्तारथी स्वरूप श्रीहरिजडसूरिकृत योगदृष्टि समुच्चय ग्रंथी जोबु शून्यमन अने शून्य आचारे योगी न कहेवाय दिवसे मध्यान्हें प्रकाश करता

सहस्र किरणोवाला सूर्यना अने अंधारी राते प्रकाश करता खजुआ के० आगीआ क्रीडाना तेजमां जेटलो फेर ठे, तेटलो अंतर, सम्यक् द्योपशम जावनी शुद्धक्रिया-मां अने मोहना द्योपशम विनानी शून्य क्रियामां ठे ॥ ६ ॥

गुह्यज्ञावएतेदने कहीए ॥ जेहसुं अंतर जांजेजी ॥

जेहसुंचित्तपटंतर होवे ॥ तेहसुं गुह्यनगजेजी ॥

योग्यअयोग्य विजाग अलहतो ॥ करशेमोटी वातोजी ॥

खमशे ते पंफिन परखदमां ॥ मुष्टिप्रहारने लातोजी ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ शास्त्रना गुह्यज्ञावके० रहस्य ते तेहनेज कहीए, के जेनी साथे अंतरंग मखतुं होय, अर्थात् मिथ्यात्वनो त्याग करी जेने सम्यग् दर्शन परिणति अर्जान होय तेनी पासेज शास्त्रना रहस्य प्रकाशीए. जेनी साथे चित्त पटंतर वर्त्ततुं होय अर्थात् जेने प्रवचनानुसार सम्यक् अर्जान न थयुं होय, तेनीसाथे शास्त्रना रहस्यनो प्रकाश करवो ते घटतुं नथी. योग्य अयोग्यनो विजागके० वेहेंचण जे समजतो नथी, अर्थात् गुरुनो विनय करतो नथी शुद्धाचार पाखतो नथी, इत्यादि जावने समजतो नथी, ठतां पोते माह्यो थइने शास्त्र संबधी मोटी मोटी वातो करेठे, ते पंफितोनी परखदके० स-ज्ञामां हार पामी मुष्टिप्रहारके० गन्नादिकथी वहार काढवुं तथा नरकादि वध वंधन अने लातो के० आलोचणना प्रहार अने अपयग तथा अपकीर्त्ति पामशे. यष्टुकं ॥ जंजायइ अगीयठो, जंच अगीयठ निस्सीयो जयइ ॥ वट्टा वेयइ गठं, अणंत संसारियो जणियो ॥ १ ॥ इत्यावश्यकनिश्चुक्ति वचनात्. ते कारणथी गीतार्थ तथा गी-तार्थना आश्रितने विहार कह्यो ठे. तेम गंजीर अर्थनी देशनापण योग्य जनने आपवी.

सज्जात्रण श्रोतागुणअवगुण ॥ नंदीसूत्रे दिसेजी ॥

तेजाणीएग्रंथयोग्यने ॥ देजोसुगुणजगीशेजी ॥

लोकपूरयोनिजनिज इत्ता ॥ योगज्ञाव गुणरयणेजी ॥

श्रीनयविजयविवुधपयसेवक ॥ वाचकयगने वयणेजी ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ सजा प्रण प्रकारनी श्रीनंदीसूत्रमां कहीठे. १ जे श्रोता गुण तथा दोपने समजे तेवा श्रोताउंनी सजा राजहंम समान टाही समजवी. २ श्रोताउं अर्जान ठे, ते सजा पशु मृगना वावको नरखी मूर्ख समजवी. ३ जेउं गीतार्थना अपमानी निंदक ठे. ते अयोग्य सजा समजवी. तेवीरीते सजाउं स्वरूप जाणीने था ग्रंथनो हार्द तेवी सजानो आपजो, जेउंने देतां उत्तम प्रवचन शोभा दि गृणो तथा

जगीश के० ते गुणोथी पामजानी सुगुरूप लीळा ते पामशे पम इच्छायोग तथा शा
 छादिना जे योग तेरूप जे जावगुण, तडूप मणिरत्नोथी समस्त लोक पुरजो ! विशिष्ट
 आत्मयोगरूप जाव रत्नोथी समग्र लोक तृप्ति पामो ! आ ग्रथनु रहस्य पामी जव्यजने
 ससार जावथी मुक्त थारु ! आप स्वजावमा मग्न रेहेजो ! एम श्रीनयविजय पकिना
 चरणकमलना सेवक उपाध्याय श्रीयशोविजयगणि जेमणे काशीमा “ न्याय वि
 शारद ” एतु विरुद प्राप्तकर्तु, तेमना वचन जाणजो ॥ ७ ॥

काव्यं ॥ श्री मद्यशोविजयवाचकराजराज, विनिर्मितोद्वट्टिविचाररूप ॥

स्वाध्यायएपप्रथमंततोय, जापामयो वेगतयाटवार्थ ॥ १ ॥

श्री स्तजतीर्थेऽत्रतपागणिय, नाम्नाचज्ञानाद्रिमलाजिधेन ॥

श्रीसूरिणाञ्जूरि सुखावबोधार्थ मेवलेखंलिखितोद्विजड ॥ २ ॥

अर्थ ॥ महामहोपाध्याय श्रीयशोविजयगणिकृत योगद्वष्टि विचारनी सजायोने
 सुखे अवबोध थवा माटे श्रीमत्तपागणीय सपिङ्गजन पक्षिय जट्टारक श्रीज्ञानविम
 लसूरिए धालावबोधरूप लेशमात्र अर्थ सरयो ठे श्री स्वजाव वदरमा दोशीनेवजी
 उदकेरण तथा वडनगरीथा शा अमुलखचदना अमुग्रहने वास्ते प्रथमादर्श सरयो
 ठे श्रीयोगद्वष्टि सजायोनी सर्व गाथा ७६ तथा वे श्लोक मली ७७ ठे

॥ इति महोपाध्याय श्रीयशोविजयगणिकृत योगद्वष्टि स्वाध्याय,

श्रीज्ञानविमल सूरिकृत अर्थसहित समाप्त ॥

अध्यात्मसार ग्रंथ अर्थसहित.

॥ श्री आदिनाथाय नमः ॥
॥ अथ ॥

॥ श्रीयशोविजयजी उपाध्यायकृत अध्यात्मसार ग्रंथ
अर्थसहित प्रारंभ करियेवैयें ॥

॥ श्लोकः ॥
एँजश्रेणिनतः श्रीमान्नंदताम्रान्निनंदनः ॥ उद्धार युगादौ
यो जगदज्ञानपंकतः ॥ १ ॥ श्रीशांतिस्तांतिभिन्नयात्रविनां
मृगलांठनः ॥ गावः कुवलयोद्धारसंकुर्वते यस्य निर्मलाः ॥ १ ॥

अर्थ ॥ इंद्रसंबंधीजे श्रेणितेणे नतके० नमस्कारकयोठे जेने एवाश्रने अष्टमहाप्राति-
हार्यरूपलक्ष्मीयेंकरीयुक्त तथा युगनेथादें जगत्ने अज्ञानरूप कादवमांथी उद्धारना-
करनार एहवाजे श्रीऋषभदेवचगवान् तेजयवंतावर्तो! ॥ १ ॥ श्रीशांतिनाथ जगवंतते
त्रव्यप्राणीश्रोप्रतें सतापना जेद्वनाराथाथो! मृगनुं लांठनठेजेने एवा तथा जेमचंद्रकिरण
निर्मल यका कुमुदनीनेविकसितकरेठे, तेमजेनीगावःके०वाणीते पृथ्वीनेविषे उद्धारसकरेठे

श्रीशैवयं जिनं स्तोमि भुवनं यशसेव यः ॥ मारुतेन मुखोठेन
पांचजन्यमपूपुरत् ॥ ३ ॥ जीयात् फणिएणप्रांतसंक्रांततनु
रेकदा ॥ उधर्तुमिव विश्वानि श्रीपार्श्वोवदुरूपप्राक् ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ शिवाराणीनापुत्र श्रीनेमनाथजी तेमनेस्तदुंठें. जेजगवंतेपोताना यशेकरीने
जेम जगत्नेजखुंठे तेमजपोतानामुखथी प्रगट्योजेवायु तेणेकरीने पांचजन्य नामे शं
खनेपूरीने तेनोनादकीधो ॥ ३ ॥ फणी के० शोपनाग तेनी फणनाप्रांतेजेमणीतेनेविषे
संक्रम्युंजेगरीर तेणेकरीने त्रणजगत्नो उद्धारजजाणेकरताहोयनी एवाजे श्रीपार्श्वना-
थवदुरूपनाकर्ता, तेजयवंतवर्तो ॥ ४ ॥

जगदानंदनः स्वामी जयति ज्ञातनंदनः ॥ उपजीवंति यद्वा
चामद्यापि विद्युधाः सुधाम् ॥ ५ ॥ एतानन्यानपि जिनाम्रम
स्कृत्य गुरुनपि ॥ अध्यात्मसारमधुना प्रकटीकर्तुमुत्सहे ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जगत्नेअनंदनाकरनार वलीजेहनी अमृतसरिखीवाणीने हजीसुधी पंक्ति-
को सेवेठे, अंगीकारकरेठे एहवा ज्ञातनंदनजेश्रीवीरजिन तेजयवंतावर्तो ॥ ५ ॥
चंपरमेश्वरने तथा वीजापण जिनोने तथापोतानागुरुने नमस्कारकरीने
सारजेरहस्य तेप्रगटकरवाने ह्वेउठाहकरुं ॥ ६ ॥

शास्त्रात्परिचितां सम्यक् संप्रदायाच्च धीमता ॥ इहानुभवयो

गाच्च प्रक्रियां कामपित्रुवे ॥ ७ ॥ योगिनां प्रीतये पद्यमध्या

त्तरसपेशल ॥ जोगिना जामिनीगीतसगीतकमय यथा ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ घणाशास्त्रोत्थीजलीरीतिंपरिचितकरीने ने वलीपक्षितलोकोना संप्रदाययकी जे अध्यात्मशास्त्रनेविषे अनुभवयोग्य थयु तेथकी हुकाडक सक्षेपमात्र प्रस्तावनाकरु तु ॥ ७ ॥ जेरीतेजोगीपुरुषने स्त्रीनागीतसगीत प्रियकारीझागेठे तेरीते योगीश्वरपुरुषने प्रीतिनाथ्यें आ अध्यात्तरसैकरीने मनोहरकारी एहवो पद्यमधतायेंकरुतु ॥ ८ ॥

काताधरसुधास्वादा द्यूना यज्जायतेसुख ॥ विडु पात्रे तदध्यात्म

शास्त्रस्वादसुखोदधे ॥ ९ ॥ अध्यात्मशास्त्रासन्नूतसतोपसुख

शालिन ॥ गणयंति न राजान न श्रीदनापिवासवम् ॥ १० ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनाअधररूपअमृतना स्वादथीजे जुवानपुरुषने सुखउपजेठे तेसुखनो स्वादतो अध्यात्मशास्त्रनास्वादनो जेसमुद्रते तेनोएकविडुमात्र स्वादते ॥ ९ ॥ जेप्राणीनेअध्यात्मशास्त्रथी मनोहर सतोपरूपसुख प्रगटथयु, तेप्राणी राजाने तथाधनदने अनेइंद्रसरिखानेपण क्षेत्रामांगणतानथी ॥ १० ॥

य किदाशिद्धिताध्यात्मशास्त्र पान्थिमिच्छति ॥ उत्तिपत्यगुली

पगु स स्वर्जुफललिप्सया ॥ ११ ॥ दृजपर्वतदज्जोलि सौहार्दा

बुधिचंद्रमा ॥ अध्यात्मशास्त्रमुत्ताल मोहजालवनानल ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जेमकल्पवृक्षना फलने खेवानी इष्टाये पागलोपुरु आगंलीजंचीकरेते ते जेम व्यर्थठे, तेमजेप्राणीनिश्चैअध्यात्मशास्त्रने पाभ्यानथी, अने आचार्यपंडितपणु इष्टेठे, ते पणव्यर्थठे ॥ ११ ॥ कपटरूप पर्वतनेजेदवाने वज्रसमान, मैत्रताज्ञावरूपसमुद्रनी वृद्धि करवाने चंद्रमासमान, एहदु अध्यात्मशास्त्र ते वृद्धिपामेलुएहबुजे मोहजालनुवन तेहने दालवानेअर्थें दावानखसमान ठे ॥ १२ ॥

अध्वा धर्मस्य सुस्थ स्यात्पापचौर पलायते ॥ अध्यात्मशा

स्त्रसौराज्ये न स्यात्कश्चिदपह्व ॥ १३ ॥ येपामध्यात्मशास्त्रार्थतत्त्व

परिणतं हृदि ॥ कपायविपयावेश क्लेशस्तेपान कर्हिचित् ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मशास्त्रनु जसुराजप्रवर्ततेथके कशोएउपडव थायनही, धर्मनोमार्ग सुगमथाय, अने पापरूपचोरटानातीजाए ॥ १३ ॥ जेप्राणीना हृदयनेविषे अध्यात्म शास्त्रनाअर्थनु तत्त्वत ज्ञान थयुते तेनेकपायरूपप्रिपनावेगनो क्लेशतेरुदीएनथाय ॥ १४ ॥

निर्दयः कामचंडालः पंशितानपि पीभ्येत् ॥ यदि नाध्यात्मशा
स्त्रार्थबोधयोधकृपा भवेत् ॥२५॥ विषवद्विसमां तृष्णां वृत्त
नां मनोवने ॥ अध्यात्मशास्त्रदात्रेण विंदंतिपरमर्षयः ॥२६॥

अर्थ ॥ जो अध्यात्मशास्त्रना अर्थनाबोधनी कृपापंडितजेवने एवोजे कामरूपचंडाल ते पंशितनेपणपीडाकखाविना रद्देनही ॥ २५ ॥ विषवद्विसमां तृष्णां वृत्तनां मनोवने ॥ अध्यात्मशास्त्ररूप दातरडेकरीने मनरूपीवननेविषे वृत्तिसमां तृष्णां वृत्तनां रूप जेहेरनीवेली तेनेठेदीनाखेठे ॥ २६ ॥

वने वेदम धनं दोस्थे तेजो ध्वाते जलं मरौ ॥ अज्ञानात्त
कलावध्यात्मवाङ्मयं ॥ २७ ॥ वेदान्यशास्त्रविन
त्मशास्त्रवित् ॥ ज्ञान्यभ्रजोगमाप्नोति वदति चंदनं ॥

अर्थ ॥ जेमवननेविषेधर, दरिद्रनेधन, अंधारामांउद्योत्र तेजुःखेंपामवाचोग्यठे, तेमजेधन्यप्राणीहोयठे, तेनेजथ्यान्मशास्त्रतथायठे ॥२७॥ वेदनाजाणतथा बीजाशास्त्रना जाणनागते नाचोक्ता तेअध्यात्मशास्त्रना जाणनारठे. तेपरसनो वागते अनेजेगवेढोहोय तेतोमात्रचंदनना चारनेउपाडेपटकुं ॥ २८ ॥

जुजास्फालनद्वस्तस्यविकाराग्निनयाः पुं ॥
ज्ञास्तु वदंत्यविकृतेक्षणाः ॥२९॥
दागमोदधेः ॥ ज्ञूयांसि गुणरत्नानि प्रा

अर्थ ॥ जुजानाथास्फोटकरवेकरीने, वलीदागना कनाटिकना अग्निनयेंकरवेकरीने. जोगीपुण्यपुण्यठे एजेपुण्यठे, तेनाथविकारीनेत्रनाधणी ईडियना रूपजे हेमाचलपर्वत तेणेमथ्योजे आगमने जेगलतेतो विबुधजेपंडितलोकेतेपामेठे ॥ २९ ॥

रसोजोगावधिः कामे सन्नद्ये
वायां रसोनिरवधिः पुनः ॥ ३० ॥
कारिणी ॥ एति दृष्टिस्मृती

अर्थ ॥ कामनोजेरस तेजोगवनांमुंड

वखतसुधी मधुरपणेवर्त्ते, पणअध्यात्मशास्त्रनीसेवानोजेरस तेतो निरवधिटे केमके प्र-
रजकालधीमाडीने सदा वधतो जेरसठे, पणकिवारे निरस नथाय ॥ २१ ॥ कुतर्नशास्त्र
ना सर्वरहस्यनो जेश्चहकार, तेरूपीताव तेहना विकारवाली श्छण्द्वीजे दृष्टितेश्चव्यात्म
शास्त्ररूप श्रोपधनायोगशी निर्मलपणाने पामेठे ॥ २२ ॥

धनिना पुत्रदारादि यथा ससारवृद्धये ॥ तथा पाप्मित्यदृष्टानां
शास्त्रमध्यात्मवर्जित ॥ २३ ॥ अध्येतव्य तदध्यात्मशास्त्रं चाव्यं
पुन पुन ॥ अनुष्ठेयस्तदर्थश्च देयो योग्यस्य कस्यचित् ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ धनवतजनने जेमपुत्रअनेखी तेमसारनीवृद्धिना कारणठे, तेम अजिमाने
जरायला पकितलोकने अध्यात्मशास्त्रविना मात्रससारनी वृद्धिठे ॥ २३ ॥ तेमाटे थ
ध्यात्मशास्त्रनेजणवु, गलीपारवारहृदयनेविपेजाववु, एनाथर्थनुवारवार चितनकरवु, अने
जेपुरुपयोग्यहोय तेनेजशीखववु, पुस्तकथापवु ॥ २४ ॥ एरीते अध्यात्मशास्त्रनामहा-
त्म्यनो पहेलोअधिकार पुरोअयो

जगवन् किं तदध्यात्म यदि त्वमुपवर्णयते ॥ गृणु वत्स यथाशास्त्र
वर्णयामि पुरस्तव ॥ १ ॥ गतमोहाधिकाराणां मात्मानमधि-
कृत्य या ॥ प्रवर्तते क्रिया शुद्धा तदध्यात्म जगुर्जिना ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ह्वेशिष्येपुत्रुकुके, हे जगवत! अध्यात्म ते श्रुंठेके जेनुतमे थावुवर्णन कीधु? त्पारं
गुरुकहेठेके, ह्वेशिष्य! शास्त्रमर्थादायें ननेकह्णुतेसाजळ ॥ १ ॥ जेमुनिराजनोमोहनो
अधिकारनाशपाम्योठे अनेजेथात्माने आशीनेशुद्धक्रियायें अतरथात्मानेविपेप्रवर्ते,
तेनुनाम परमेश्वर अध्यात्मकहेठे ॥ २ ॥

सामाधिक्यथासर्वं चारित्र्येणुत्तिमत् ॥ अध्यात्म सर्वं
योगेषु तथानुगतमिष्यते ॥ ३ ॥ अपुनर्वधकाद्यावक्रुणस्थान
चतुर्दश ॥ क्रमशुद्धिमती तावत् क्रियाध्यात्ममयी मता ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ सामाश्कचारित्रजेम सर्वचारित्रनेविपे अनुगतकारणपणे वत्तेठे, तेम सर्व
जोगनेवीपे अध्यात्मपण सहचारीपणेवत्तेठे ॥ ३ ॥ अपुनर्वधी जचोशुगुणगण त्याधीमा
नीने चउदमा गुणगणालगण अनुक्रमेजेथात्मानी विशुद्धता प्रगटथाय, ते सर्व

आहारोपधिपूजार्द्धिगोरवप्रतिबंधतः ॥ जवाजिनंदी यां कुर्यात्
क्रियां साध्यात्मवेरिणी ॥५॥ क्षुजोलोचरतिर्दानो मत्सरी जयवा
नू शठः ॥ अज्ञो जवाजिनंदीस्या न्निष्फलारंजसंगतः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ अनेजेआहारोपधिनेअर्थे तथा पूजापामवानीकृद्धि तेनीगोरवताये वंधाणा
यका जवाजिनंदीजे क्रिया करे, तेसर्व अध्यात्मक्रियानीवेरिणीजाणवी ॥५॥ १ कुज
ता २ लोच ३ रति ४ दीनता ५ मत्सरीपणुं ६ जय ७ शठता ८ अज्ञानता एजवाजि
नंदिपणाना संगथकीजेक्रियाकरे, तेक्रियानो आरंज निःफल थायठे ॥ ६ ॥

शांतोदांतः सदायुतो मोक्षार्थी विश्ववत्सलः ॥ निर्देजां यां क्रियां
कुर्यात् साध्यात्मगुणवृद्धये ॥७॥ अतएव जनः पृथोत्पन्नसंज्ञः
पिपृच्छिपुः ॥ साधुपार्श्वं जिगमिषु धर्मं पृथन् क्रियास्थितः ॥८॥

अर्थ ॥ १ शांतगुण २ दांतगुण ३ सदायुसेंद्रियपणुं ४ मोक्षार्थिपणुं ५ विश्वनुं वात्स
ल्यतापणुं इत्यादिकगुणवालोनिर्देजीपणेजेक्रियाकरे, तेक्रिया अध्यात्मगुणनी वृद्धिकर्ता
थाय ॥७॥ तेमाटेजेनेतत्त्वपुठवानीसंज्ञा उपनीठे, तथा पिपृच्छिपुके ० तत्वप्रतेहवे पुठवाने
सन्मुखथयोठे ते, साधुनीपासे तत्वसांजलवानेअर्थे जवानुंशीखठेजेनुं ते, तथा क्रिया-
योगनेविषे रक्षोथको धर्मना तत्त्वने पुठेठे ते ॥ ८ ॥

प्रतिपित्सु. सृजन् पूर्वं प्रतिपन्नश्च दर्शनं ॥ श्राद्धोयतिश्च त्रि
विधोऽनंतांशरूपकस्तथा ॥ ९ ॥ दृढमोह्रूपकोमोह्रमकः
शांतमोहकः ॥ रूपकः क्षीणमोहश्च जिनोऽयोगीच केवली ॥ १० ॥

अर्थ ॥ वलीतत्त्वनेश्रंगीकार करतांथकां पूर्वेप्रतिपन्नथयुंठे सम्यक्त्वदर्शन जेने
एवा श्रावकतथा यतितेत्रणप्रकारना १ उपशमसमकीति २ क्षयोपशमसमकीती ३ क्षा-
यकसमकीति तेअनंतानुबंधीनो अंशखपाठयोठेजेणे ॥९॥ वलीजेणेदर्शनमोहनीयखपा-
वीठे अथवा मोहनीयने उपशमावीठे एहवाजे उपशांतमोही तथा रूपयश्रेणिने वि-
पेवसेंठे तथा जेणेमोह्नोक्षय कस्योठेते सयोगीकेवली तथा अयोगी केवलीजगवंत १०

यथाक्रमममी प्रोक्ता असंख्यगुणनिर्जराः ॥ यतित्वयमतोध्या
त्मवृद्धये कलयापि हि ॥११॥ ज्ञानं शुद्धं क्रिया शुद्धेत्यंशौ द्वावि
द् संगतौ ॥ चक्रे महारथस्येव पद्माविव पतत्रिणः ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ एअनुक्रमेजेकहा,तेसघटा एकएकयकी असंरयातगुणीनिर्जराना करताटे, माटे एक कलायेकरीनेपण आध्यात्मनीवृद्धिने अथे उचमकरतो एहिजहेतुठे ॥११॥ जेम रथनावेचरुते रथनीसाथें सलमजठे, तथा पक्षीनीवेपांसोते पक्षीनीसाथे सलमज ठे,तेम एक शुरुज्ञान अनेवीजीशुरुक्रिया एवेअशते अध्यात्मनीसाथे सलमजठे॥१२॥

तत्पचमगुणस्थाना दारभ्येवैतद्विद्वति ॥ निश्चयोच्यवद्दार
स्तु पूर्वमप्युपचारत ॥१३॥ चतुर्थेपि गुणस्थाने शुश्रूषा
द्या क्रियोचिता ॥ अप्राप्तस्वर्णभूपाणा रजताजरण यथा ॥१४॥

अर्थ ॥ पूवेषण निश्चयनय अने व्यवहानयनु आरुपण उपचारथीठे, पण पाचमा गुणगण्ठाथी मानीनेएनयइठे ॥ १३ ॥ अने चोथेगुणगणेषण शुश्रूषादिक क्रियाते उचितठे, जेमकोइनेसोनाना घरेणानमलताहोय,तेनेरुपाना मलेतेपण रूनामनाय॥१४॥

अपुनर्वधकस्यापियाक्रियागमसयुता ॥ चित्रादर्शनजेदेनध
र्मविघ्नक्षयायसा ॥१५॥ अशुश्रूषापिदिशुश्रूषया क्रियाहेतु स
दाशयात् ॥ तांघंरसानुवेधेनस्वर्णत्वमधिगवति ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ शमजावेकरीनेसहित,दर्शनजेदेकरीने विचित्रप्रकारनी अपुनर्वधी जे चोथु गुणगण्ठेहनी क्रियापण धर्मनाविघने क्षय करनारीठे ॥१५॥ तोपण जलाआशयथकी अशुरुक्रियाकरे, तेपण शुरुकेवाय, जेम त्रावु जेठे तेनेगालीतेमा रसानुवेधकख्याथी रसायनमेलववाथी सोनुथइजायठे तेम ॥ १६ ॥

अतोमार्गप्रवेशायव्रतंमिव्यादृशामपि ॥ अव्यसम्यक्त्वमारो
प्यददतेधीरबुधय ॥१७॥ योबुध्वाज्वनेर्गुण्यधीर स्याद्दत्त
पालने ॥ सयोग्योचावजेदस्तुर्लब्धयोनोपयुज्यते ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ एहिजकारणमाटे धीरबुद्धिनाधणी रत्नत्रयनामार्गनेविषे पेतवाने मिथ्या दृष्टिवासानेपण अव्यसमकितनो आरुपकरीने चारित्रआपेठे ॥ १७ ॥ जेप्राणी ससा र्नु निर्गुणपण जाणीने व्रतपालवानेविषे धीरथाय तेप्राणी धर्मनेयोग्यजाणवो अने अत रगजाववो जेदतोडु खेकरीने समजायठे, माटेतेउपयोगमा न करवो ॥ १८ ॥

नोचेन्नावापरिज्ञानात्सिद्धसिद्धीपराहते ॥ दीक्षाऽदानेनचल्या
नामागोवैद प्रसज्यते ॥ १९ ॥ अशुश्रूषानादरेच्यासाद्योगान्नो
दर्शनाद्यपि ॥ सिद्धिर्नेसर्गिकीमुक्तातदप्यन्यासिकयत ॥२०॥

अर्थ ॥ कदापिकोश्क एमकहेशेजे जावजाण्याविना चारित्रदेवाथी सिद्धिअसिद्धि सर्वहणाइजाय, तेवारें जव्यनेपणदीक्षानआपत्री केमके तेनेअंतरंगनी खवरनथी, अने एरीतें दीक्षानआपवाथी तो सम्यग्मार्गनो उठेद थाय ॥ १ए ॥ एमअशुद्धनोअना-
दरकरे अने शुद्धजोगनोअन्यासनकरे, त्यारेदर्शनजेसमकित तेपणशुद्धनथाय, केमके एकनिसर्ग समकितटाळीनेशुद्धकरबुं तेपणअन्यासथीज यइशके ॥ १० ॥

शुद्धमार्गानुरागेणाशठानाययातुशुद्धता ॥ गुणवत्परतंत्राणां
सानकापिविद्वन्ते ॥ ११ ॥ विषयात्मानुबंधैर्हि त्रिधाशु
ध्ययोत्तरं ॥ ब्रुवतेकर्मतत्राद्यंमुक्त्यर्थपतनाद्यपि ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ शुद्धमार्गने अनुरागेकरीने अशठताजावेजे आत्मानी शुद्धताके० निर्मल-
तायें गुणवंतप्राणीने आधीनयइने वत्तें, तो तेप्रवृत्ति कोइतेकाणे ह्णायनही ॥ ११ ॥
विषयेंकरीने, आत्माचेकरीने, अनेअनुबंधेकरीने एत्रणप्रकारनी विशुद्धिरे; ते एकेकथी
निर्मलठे. एत्रणेकर्मठे, तेमां जेडुःखथी पोताना आत्माने मुकाववाने ऊंपापातप्रमुख
करे. तेहनेविषयशुद्धिकहिचें ॥ १२ ॥

अज्ञानिनां द्वितीयं तु लोकदृष्ट्यायमादिकं ॥ तृतीयं शांतवृत्त्यात्
सत्त्वसंवेदनानुगं ॥ १३ ॥ आद्याना ज्ञानबाहुल्यान्मोक्षवाधक
वाधनं ॥ सज्ञावागयलेशेनोचितं जन्मपरेजगुः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ अज्ञानीने आत्मशुद्धिनामे बीजीशुद्धिथाय; तेलोकदृष्टिये पांच यम
नियमप्रमुखपाखेठे; एवीजोझेद. त्रीजोआत्मानुबंध तेकहिचे, जेशांतवृत्तियेतत्त्वतुं संवे-
दनकरे, चितनकरे ॥ १३ ॥ पेहेलीशुद्धिमां अज्ञाननीवहुलता धणीठे, तेणेकरीने मोक्ष-
ना वाधकनेवाधनकरे अनेतेनासज्ञावधकी शुजाशयनोलेशमात्रहोय, तोतेथी जन्मम-
रणनी परंपराकांडबुढेनही एह्बुजोगान्यासीपुरुषकहेठे ॥ १४ ॥

द्वितीयादोषहानिः स्यात्कचिन्मंडकचूर्णवत् ॥ आत्यंतिकी तृती
यातुगुरुदाघवचित्तया ॥ १५ ॥ अपित्वरूपतः शुद्धाक्रियात्
म्माद्विशुद्धिकृत् ॥ मौनीं उच्यवहारेण मार्गवीजं दृढादरात् ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ आत्मशुद्धिनामे बीजाजोगयकी कांडकखवलेशमात्र दोषनीहानितो थाय.
पणपरंपरायें घणादोषयथेलाते केनकानाचूर्णनीपठे एकडेनकानो नागथाय. पण तेथी-
वीजाघणा केनकाठत्पन्नथाय, त्रीजीशुद्धि आत्यंतिकठे, तेथीकर्मनीहानिथाय केमके
तेगुरुताजाव अनेबधुताजावनी विचारणाकरवाथीप्रगटे एवीठे ॥ १५ ॥ स्वल्पयकी

जे क्रियाशुद्धते तेजनिश्चयपणे आत्माने विशुद्धतानी करनारीते, ते माटे शुद्ध क्रिया करवी मुनीं जे परमेश्वर तेणे वताव्योजे व्यवहारतेनु से मन करवे करीने घणा आदरसहित क्रिया करे, तो मार्ग जे रत्न त्रयी तेनु वीज प्रगट थायते ॥ २६ ॥

गुर्वाज्ञा पारतत्र्येण उच्यते दीक्षाग्रहादपि ॥ वीर्यो ह्यास क्रमात्प्राप्ता
वहव परमपद ॥ २७ ॥ अध्यात्मान्यासकालेपि क्रियाकाप्ये
वमस्ति हि ॥ शुचौघसंज्ञानुगतं ज्ञानमप्यस्ति किंचन ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ गुरुनी आज्ञाने आधीन रे हे वाशी उच्यते दीक्षा लीधी होय, तो पण वीर्यो ह्यासनी अनुक्रमे वृद्धिकरीने घणा जीव परमपदने पाम्याते ॥ २७ ॥ परीतें अध्यात्मना अज्यास कालने विषे पण क्रियाकाशक देशमात्र निश्चैर्गते जठे, अने शुचकारी उघसज्ञाने सहचारीपणे तिहां ज्ञानपण काशक वत्ते ॥ २८ ॥

अतो ज्ञानक्रियारूपमध्यात्मं व्यवतिष्ठते ॥

एतत्प्रवर्धमानस्यान्निरुद्धं जाचारशाखिना ॥ २९ ॥

अर्थ ॥ एजकारणमाटे ज्ञानने क्रियारूप ते अध्यात्मपण वत्ते, जे ज्ञानक्रिया रूप ते अध्यात्मते एजज्ञानक्रियानिरुद्धं जाचारे करीने मनोहरपहवोजे प्राणीतेने विषे उत्तरोत्तर वृद्धिने पामेते ॥ २९ ॥ एवीजो अध्यात्मना स्वरूपनो अधिकार सपूर्ण धयो ॥

दज्ञो मुक्तिवतावन्दिर्दज्ञो राहुः क्रियाविधौ ॥ दौर्जाग्यका
रणदज्ञो दध्यात्मसुखार्गला ॥ १ ॥ दज्ञो ज्ञानाद्धि
ज्ञो विदंन कामानलेहवि ॥ व्यमनानासुहृदज्ञो दज्ञश्चौ
रो व्रतश्रिय ॥ २ ॥ दज्ञेन व्रतमास्थाय यो वा व्रतिपरम
पद ॥ लोहनावसमारुह्य सोवधे पारयियासति ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ मुक्तिरूपवेदीने दहन करवामा कपटते अग्निसमानते, जे क्रियारूप वडने प्राप्त करवाने कपटते राहुते, अने कपटज दध्यात्मसुखकारणते, अध्यात्मसुखने गलीजनार जुगलीपण कपटते ॥ १ ॥ ज्ञानरूपपर्वतने तोडवाने कपटते वज्रसमानते, कामरूपी अग्निनी वृद्धिकरवाने घृतजो इयेंते पण कपटते, व्यसननो मित्र ते कपटते, अने व्रतरूप लहनीनो चोरपण दजजठे, ॥ २ ॥ कपटराखीनतने विषे रही जे प्राणी परमपद जे मोक्ष ते नी राठनाकरेते, ते प्राणी लोढानीनायमा घेसी समुद्रनरवानी इवाराखेते, तेवो जाणवो ॥ ३ ॥

किञ्च तेन तपो जिवा दंष्ट्रश्चेन्न निराकृतः ॥ किमादशं न किं दीप
र्यं द्यां ध्वं न दृशोर्गतं ॥ ४ ॥ केशलोचधराशय्याजिदात्रह्यत्र
तादिकं ॥ दंष्ट्रेन छुप्यते सर्वत्रामेन वमदामणिः ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ तेतपेपणशुं? तेव्रतंपणशुं? जोकपटदिशाने तजीनही तोतेसर्वेनिष्कखटे. ते
आरणीपपणशुं? अनेदीवेपणशुं? जोदृष्टीपथंथरेतोतेहनेसर्वेकाणे अंधकारजरेहृगे,
॥१॥ केशलोचकरवो. शुभितपरशयनकरवुं. जिहामागधी. शीलव्रनात्रिकपालवां, ए सर्वे
धर्मकरणीमात्र कपटेकरीने छुपाइजायठे, जेमसुंदरमणिहोय नेतेउपरएकनाथलागवात्री
तेनीकांतिमंदायाठे, तेहनीपरंजाणवुं ॥ ५ ॥

सुत्यजं रसलां पथ्यं सुत्यजं देहचूपणं ॥ सुत्यजाः काम
जोगाद्याहस्त्यजं दंष्ट्रसेवनं ॥ ६ ॥ स्वदोपनिन्द्वोलोकपूजा
स्यात्तोरवंतथा ॥ इयत्तेवकदर्थ्येतेदंष्ट्रेन वतवालिशाः ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ रसनुंलोलपीपणं तेसुखेंतजीशकाय, देहनीशोचा पणसुखें तजीशकाय, का-
मजोगादिनेपण सुखेंतजाय, पणकपटनो त्यागकरवोषणोज विकटठे, ॥ ६ ॥ पोताना
दोपने टांकीराखेतेथी लोकमांपूजनाथाय, तथामोटाइथाय, एहिजपूजाप्रमुखनी ला-
लचमाटे पोतानाथात्माने मूर्खप्राणीकदर्थना उपजावेठे! ॥ ७ ॥

असतीनां यथाशीलमशीलस्यैव वृद्धये ॥ दंष्ट्रेनाव्रतवृद्धयर्थं
व्रतं वैपचृतांतथा ॥ ८ ॥ जानानाअपिदंष्ट्रस्य स्फुरितं वा
लिशाजनाः ॥ तत्रैव धृतविश्वासाः प्रस्खलंति पदेपदे ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ जेमकुलटानारीनुंशील जेथाचारते कुशीलनी वृद्धिनेथ्येज होय, तेम क-
पटं वैपधरनार व्रतवंताने चवनीवृद्धिथाय; तेथ्रव्रतनी वृद्धिनेथ्येजथाय ॥८॥ कपट-
ना विपाकनेजाणताथकापण मूर्ख अज्ञानीप्राणीतेज कपटनेविपे विश्वास्त करताथका
पगलेपगले खलनापामेठे ॥ ९ ॥

अहोमोहस्यमाहात्म्यं दीक्षां जागवतीमपि ॥ दंष्ट्रेन यद्विद्वुं पंति
कज्जलेनेवरूपकं ॥ १० ॥ अज्जेहिमंतनोरेगोवनेवन्दिदिनेनि
शा ॥ ग्रंथेमोसूर्यकलिःसोरख्येधम्मंदंष्ट्रपप्लवः ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ अहोइतिखेदेजूठ! मोहराजानोमहिमा! जेजगवंतसंबंधीदीक्षातेपणजेम का-
जलेकरीने चित्रामणनुं लोपथायठे, तेहनीपरे कपटेकरीने लोपीनाखेठे, जेमकमलने-

विषे हिम, शरीरनेविषे रोग, वननेविषे अग्नि, दिवसनेविषे रात्री, ग्रथनेविषे मूर्ध
सननेविषे क्लेश, तेउपद्रवनाकरताठे, तेमधर्मनेविषे कपट तेडु ग्यकचांठे ॥ ११

अतएव नयोधर्तुमूढयोत्तरगुणानलं ॥ युक्तामुश्रा वतातस्य
नतुदभेनजीवनं ॥ १२ ॥ परिहर्तुनयोर्लिंगमप्यलंढरा
गवान् ॥ सविज्ञपादिक सस्यान्निर्देज साधुसेवक ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ एहिजहेतुमाटे मूखगुणपचमहाप्रत अनेउत्तरगुण करणसित्तरीप्रमु
वाने जेप्राणी समर्थनहोय, तेणेथावकनाप्रतपालवा तेयुक्तजठे पणकपटचारित्रे
तेरुखुनधी ॥ १२ ॥ हवेजेप्राणी व्रतनेमूकवाने समर्थनधी केमके जेनेप्रतउपर
गलाग्यो होय तेमूकीशकेनही तोतेनेसविज्ञपद्द अगीकारकरवो श्रेष्ठे, केमवे
जीसाधुनी सेवनाकरवाधी घणोगुणथायठे ॥ १३ ॥

निर्देजस्यावसन्नस्याप्यस्यशुद्धार्थजापिण ॥ निर्जरायतनादत्ते
स्वल्पपापिगुणरागिण ॥ १४ ॥ व्रतजारासहत्वयेविदतोप्यात्मन
स्फुटं ॥ दन्नाद्यतित्वमाख्यातितेपानामापिपाप्मने ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ निष्कपटीहोय, शुद्धसिद्धांतना अर्थनाजापकहोय, तेगुणेकरीने ते
प्रमुखसाधु जो थोडीपणजतना करेठे, तोपण तेगुणनारागीपणाधी वर्तनायका
र्जराथायठे ॥ १४ ॥ व्रतनोजारनधीउपरुनो पोताधीपबुजाएयाठतापणजेपोत
त्माने प्रगटरीते कपटेकरीने यतिपणुठरावेठे, सयमीपणु स्थापेठे, तेद्विगोनो ना
पण पापथाय तोतेनीसेवनातो, पापकारीथायज तेमाशुकेहेबु ? ॥ १५ ॥

कुर्वते ये न यतना सम्यगालोचितामपिातेरहो यतिनाम्नेव
दाज्ञिकैर्वच्यते जगत् ॥ १६ ॥ धर्मातिख्यातिलोभेन प्रवृ
दितनिजाश्रव ॥ तृणायमन्यते विश्व दीनोपि धृतकेतव ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जेद्विगीजलीरीते अव्यक्षेत्रकालचावजोइने यतनधीकरता, तेद्विगी
वेनामेकरीनेकपटीथइ लोकनेउगताफरेठे ॥ १६ ॥ जेहीनाचारीथको कपटनोधरना
गीहोय अनेतेयतिधर्माठे पवीप्रसिद्धिथइ, कोइ तेनालोभेकरीने पाताना
नेदान्याहोय एहवाजे यतिते समग्रजगतने तृणतुह्यजाणेठे, ॥ १७ ॥

आत्मोत्कर्षात्ततोदन्नात्परेषा चापवादत ॥ वध्नाति कठिन
कर्म वाधक योगजन्मन ॥ १८ ॥ आत्मार्थिना तनस्त्याज्योद
चोऽनर्थनिबंधना ॥ शुद्धि स्यादजुभूतस्येत्यागमे प्रतिपादित ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ पोतानाध्यात्मानी वक्राङ्कणे व्रणुरूपदधरे. अनेपारकाश्वरणवाद्बोधे तेणं करीने कत्रिणकर्मवांधेते, तेनापुरुषो ते योगिनाजन्मने वाधककरनारात्रे. तेगुरुचारित्रने पार्मीगकेनही ॥ १७ ॥ माटेअनर्थनुंकारणजेरुपट तेनेधर्माधिप्राणीयें नजवुं केमके आत्मानीशुद्धिने मरुतनाजावेंथायते. एवुंआगमनेविषेकपुंते ॥ १८ ॥

जैनानुमतं किंचिन्निषिद्धानमर्थया ॥ कार्यजाव्यमदं जेने
त्येपाज्ञापारमेश्वरी ॥ १९ ॥ अध्यात्मरनचित्तानांदं जः म्बुयो
पिनोचितः ॥ विजलेगोपिपोतस्यसिंधुंलंघयतामिव ॥ २० ॥

अर्थ ॥ तीर्थकण्ठकांते आडापणनथीकरी, तेममर्थया निषेधपणनथीकीधो, तो पणजेकार्यकरवुं तेकपटरहितकरवुं एहिजपरमेश्वरनी आज्ञाते ॥ २० ॥ जेम वाहाणमां ठिडनो खेजहोयतेपण समुद्र तरवामांयोग्यनथी, तेम अध्यात्मनेविषेनुं जेनुं मनरंगायुते, तेनेजगपण कपटकरवुं तेयोग्यनथी ॥ २१ ॥

दंजलेगोपि मह्यादेः स्त्रीत्वानर्थनिबंधनं ॥

अतस्तत्परिहाराय यतितव्यं महात्मना ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेम मह्विनाथजीने कपटनोवेशपण स्त्रीवेदनोकारणिकथयो. माटे मह्वान्-पुरुषे कपटतजवाने घणोयल करवो ॥ २२ ॥ इति श्रीअध्यात्मसार ग्रंथनेविषे दंज-त्यागनामा श्रीजोश्रधिकार समाप्तथयो ॥

तदेवं निर्दंज्राचरणपटुता चेतसि ज्वस्वरूपं मंचित्य द्वाण
मपि समाधाय सुधिया ॥ इयं चिंताऽध्यात्मप्रसरसरसी
तीरलहरी सतां वेराग्यादिप्रियपवनपीना सुखकृते ॥ २ ॥

अर्थ ॥ एटलामाटे निर्दंज्राचरणकरवाने हे चेतन! तुं सावधानथा ! आत्मस्वरूप-पनुं चितनकर! केमके द्वाणमात्रपण सद्बुद्धिरुदयमांधरीने आत्मस्वरूपनीचिंता करवी तेहिज आत्मदिशारूप सरोवरनीधहरीठे तेगीतलताकरेएवीठे; एहिजसज्जन लोकने वेराग्यदिशारूप पवनपूर्णपुष्टताकारीठे, माटेते आत्मिकसुखने अर्थेसाधवी ॥ २ ॥

इतः कामौर्वाग्निर्व्वलति परितोऽसह इतः पतंति प्रावा
णो विषयगिरिकटाद्दिघटिताः ॥ इतः क्रोधावर्तो विकृतितटिनी
संगमकृतः समुडे संसारे तदिह न जयं कस्य ज्वति ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ एकतरफकामरूप वरुवानलनो अग्निवलीरहोठे, तेडु.खेसहनथाय एवोठे.

अने एकतरफ पचप्रकारनाविषयरूप पर्यंत, तेह्मीपढ्याजे उन्मादरूपपथरा, तेषेकरी जयकर, वली एकतरफ विकारदिशारूपनदीना सगथकी क्रोधनाथावर्त्तपढ्याटे, एवोने आससारसमुद्रतेनेविषे कडो कयाठेकाणे प्राणीनेजयनथी? सर्वत्रजयजवत्ते ॥ २ ॥

प्रिया ज्याला यत्रोद्गमति रतिसंतापतरला कटाक्षान् धूमो
घान् कुवलयदलश्यामलरुचीन् ॥ अथांगान्यगारा कृतबहुविका
राश्च विषया दहत्यस्मिन्यहो जववपुपि शर्म क सुलज्ज ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ नेससारनेविषे रतिनासतापेकरीने तरला केचपल एवी जे प्रियाके जा याते कटुकज्वालावत्ते, वली नीलकमलदलना सरखी जेनीकातिठे एह्यानेत्रना प्रि कोणमांथीजेजोवु तेनुनामकटाक्ष तेरूपधूमना समूहचाखेठे, तथास्त्रीनाथग ते थगा रासमानठे, जेथगवनेषणाप्रकारना विकारप्रगटयायठे तेमाटेससाररूप अग्निमां वली रह्या जेप्राणीतेने जवमापणसुपनथी तेमजशरीरमा पणकडजसुपनथी ॥ ३ ॥

गले दत्त्वा पागं तनयवनितास्त्रेदघटित निपीन्यते यत्र प्र-
कृतिकृपण. प्राणिपशव । नितातं ह्रु खार्त्ता विषमविषयै
घातिकर्त्तैर्नय सूनास्थान तदहह महासाध्वसकरं ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेनागलानेविषे पुत्र तथा स्त्रीरूपस्त्रेहनोफासो नयायोठे, तेनास्त्रेह्याश मा पट्यातुठखजागनाधणी तेथतिशयपणे पीडापामेठे आकराविषयरूपजे घातकी सुजट तेषेकरीनेससारते खाटनीतुंस्यानकठे, माटेदाहाससारतेकेवलहु एनुमुखठे ॥४॥

अविद्यायां रात्रां चरति बहूतो मूर्ध्नि विषमं कपायव्यालौघं
क्षिपन्ति विषयास्थीनि च गले ॥ महादोषान् दत्तान् प्रकटयति
वरुंस्मरमुखो न विश्वासाहोय नवति जवनक्तंचर इति ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ अज्ञानदिशारूप रात्रिनोचाखनार जेनामाथाउपर विषमकपायरूप सर्पतो समूहरह्योठे, जेनागलानेविषे विषयरूपहामकायाघ्याठे, जेमहोटादोषरूप दातप्रगटक र्हेठे, जेनुंनुय कामनीचेष्टाकरेठे, एरोससाररूपीराक्षस तेविश्वासकरवानेयोग्यनथी ॥५॥

जना लब्ध्या धर्मैश्चविणलवजिज्ञा कथमपि प्रयातोवामा-
दीस्तनविषमज्जगत्स्थितिकृत ॥ विबुध्यते यस्या कुसुमशर
जिह्वेन वल्लिना जवाटव्या नाम्यामुचितमसहायस्य गमन ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेप्राणीधर्मरूपधनना सबशेनेपाम्योठे, तेषेजिज्ञामागवाने एकलाविच

खुंनही, केमके जवाटवीनेविपे वलवत्तरजील एवोजेकाम तेस्त्रीनास्तनरूप विपयीको-
टमारहीने तेप्राणीमात्रना धर्मरूपधनने लुटीलीयेठे, माटे सहायविना ते प्राणीयें
एकलुं विचरुं (चालुं) योग्य नयी ॥ ६ ॥

धनं मे गेहं मे मम सुतकलत्रादिकमतो विपर्यासादासादि-
तविततड्खा अपि मुहुः ॥ जना यस्मिन् मिथ्यासुखमद-
चृतः कूटघटनामयोग्यं संसार स्तदिह न विवेकी प्रसजति ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ धन, घर, पुत्र, ने स्त्रीआदि सर्ववस्तु मारी ठे, एवाविपर्यासपणाथी विशेषप्र-
सिद्धु.खजठे, माटे जेप्राणीवारंवार सुखनेमदेजस्यायका सुखमानेठे, ते फोकट ठे. ए
संसारतो केवल कपटरचनायें चलोठे. तेनेविपे विवेकीप्राणीयें प्रीति करवीनही ॥७॥

प्रियास्त्रेहोयस्मिन्निगफसदृशो यामिकजटोपमः स्वीयो-
वर्गोधनमजिनवं बंधनमिव ॥ महामेध्यापूर्णं व्यसनविस
संसर्गविषमं जवः कारागेहं तदिह न रतिः कापि विडुषां ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ स्त्रिनोस्त्रेहतेवेमीसमानठे, वीजासगासंबंधीलोकते पोरियातसमानठे, धन-
संपत्तिने नवाबंधनसरखीठे, अने महा अमेध्येंकरीसहितठे; सातप्रकारना व्यसनरूप
विह्वंसहितठे; टुंकासांकहियेंतोआसंसारते वंदिखानाजेवोठे माटेपंडितलोकने ए वस्तु-
मांहेली एके वस्तुजपर रति के० मरजी थती नथी ॥ ८ ॥

महाक्रोधोऽनुपरतिगृगाली च चपला ॥ स्मरोलूकोयत्र
प्रकटकटुशब्दः प्रचरति ॥ प्रदीप्तः शोकाग्नि स्ततमपयशोऽ-
स्म परितः श्मशानं संसारस्तदतिरमणीयत्वमिह किं ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ जेपंक्तिलोकते आसंसारने स्मगानसरखोकडेठे, केमके
रीचीजो सर्वसंसारमांठे, तेकहीवतावेठे, जेमस्मगानमां
हाक्रोधते गीधपक्षीठे; अतिरूपघणीचपल गियावणीठे; ९
पाणे कम्वाशब्दथी रुदनकरेठे, देडीप्यमान शोकरूपी
रूप राख ठे, माटे संसारते अज्ञान ठे, एमां रमणीक चीज

धनाशा यज्ञायप्यति विषयमूर्ध्वा प्रणयिनी
गुरुविकृतये यत्सुमरसः ॥ फलास्वादोयस्य
धिनिवह स्तदास्या नो युक्ता जव विपतरावत्र

अर्थ ॥ धननीजेष्ट्या तेश्चतिशयत्रिपयरूप विपममूर्तानी विस्तारनारीठे स्त्रीयोने
प्रियास ते महाविकारकारी कुसमनोरसठे जेनाफलनोस्वाद विस्तारपामतोनर्कनीपिडा
ना समूहदुखधाय, एवुससाररूप विषयवृद्धते, एनीहेठल विश्रामकरवोयुक्तनर्थी ॥१०॥

क्वचित् प्राज्यं राज्यं क्वचन धनलेगोप्यसुखत्र क्वजि ज्ञातिरुफाति
क्वचिदपि च नीचत्वकुयत्र ॥ क्वचिद्वावण्यश्रीरतिशयवती-
क्वापि न वपु स्वरूप वैपम्य रतिकरमिद कस्य नु ज्ञवे ॥११॥

अर्थ ॥ कोइनेतोविस्तारवायुराज्यते, कोइनेधननोक्षेशपण दोहेलोठे, कोइनीउत्तम
जातिठे, कोइनीनीचजातिठे, कोइनेअपयशठे, कोइनेखावण्यलीखानी लक्ष्मीघणीठे, को
इनुशरीरपण रुद्धु नथी, एवुससारनुस्वरूपविपमठे तेकोनेरतिकारीथाय ? ॥ ११॥

इहोद्दाम काम खनति परिपथी गुणमही मविश्राम पार्श्व-
स्थितकुपरिणामस्य कखह ॥ विलात्यत कामन्मदफणचू-
ता पामरमत वदाम किनाम प्रकटजवधामस्थितिसुख ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ इहाउद्दामकामदिशाठे, तेजपरिपथीके० शत्रुठे, तेगुणरूपजे महीके० पृथ्वीते
नेमणेठे अनेपासेरहोजे कुपरिणामते विश्रामलीधाविना निरतर क्लेशकरेठे, एक्लेशवठे
मरुटाया ण्याजेप्राणी तेश्चमदरूपसर्प तेषेकरीयुक्तते एवुपामरलोकने मानवायोग्य
था समाररूप जे घर तेनु शु सुग कहियें ? ॥ १२ ॥

तृपार्ता स्थिते विषयविषया यत्र ज्विन करालक्रोधाका-
वममग्नि शोष गतवति ॥ स्मरस्वेदक्लेदग्लपितगुण
मेदम्यनुदिनं नवग्रीष्मे जीष्मे किमिद शरणं तापहरण ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ मसारनेत्रिपे प्रार्णीमात्र पुद्गलनी तृणारूपतरसेकरीने पीकाणाठे, अने
विषयनीआशापेंकरी परमशयपाठे, एह्याप्राणीयो विहामणाक्रोपेंकरीपीकायठे, केमके
तेमनेमाठे शमतारूपमगेवरतो मुक्ताद्रगयुठे, अनेकामदिशारूपजे परिस्वेद तेनीजेष्ट्या
नना तेषेकरीनिरतर गुणमेदा मरुटायठे ज्या ण्द्रोविहामणो आससाररूपउल्लकाज
ठे, त्या तेना तापने हरे पत्रो कोउ नथी ॥ १३ ॥

पिना माना त्राना प्यनिवृत्तपितमि शवज्जिमतो गुणग्रामज्ञाता
न रन्धु धनदाना च धनत्रान् ॥ जना स्वार्यम्फातावनिगमवदा
नाशयन्त प्रमाना क रन्यानाविद्व ज्ञप्रमुग्गम्याशु रमिक ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ आसंसारनेविषे पितामातानेत्राताके० जाड्यादी तेसर्वचितितअर्थनी अ-
जिलापापुरे त्यांलगीअजिमतेके० संमतकरीमाने, तथागुणनासमूहनोजाण एहवोधन-
वंतप्राणीहोयतेपण कृपणपणेकरीने गुणीजनने धनदेइशकेनही, एम सर्वप्राणीपोता-
ना स्वार्थसाधनकरवाने सावधानपणेवचेंते, पणपरमार्थथी वेगला वसेते, एवाजवसुखना
रसियाजेजीवतेहना स्वरूपने केहेवाने कोण समर्थ थइ शके ॥ १३ ॥

पणे: पाणिंगृह्णात्यद्द महति स्वार्थ इह यान् त्यजत्युच्चैर्लोक
रत्नवदघृणस्तानपरथा ॥ विपं स्वांते वक्त्रेऽमृतमिति च विश्वा
सदतिवृद्भवादित्युद्देशेगोयदि न गदितैःकिं तदधिकैः ॥ १५ ॥

अर्थ॥एमस्वार्थने वशयइने प्राणी चंडालनो हाथपकडी चालेते! अहोइतिआश्चर्य!
जेस्वार्थपणुंतेएहवुंते. वलीजेउत्तमकुलथी उपजेलातेहनेतजेते अने तरणाजेवोनिर्लज्ज
थइने हैयामांतो जेरजयुहोय पण मोठे अमृतजेवुंमीतुंबोलेते. एवा अनेक प्रपंच स्वार्थ-
माटेप्राणीकरेते, नेविश्वासघातीथायते. एवाप्राणीआसंसारमांवासेते, तेजोइनेपण आसं-
सारथी जेनुंमनउद्वेगपामतुंनथी तेने घणुं शुं कहियें? ॥ १५ ॥

दृशां प्रांतैः कांतैः कलयति मुदं कोपकलितैरमीभिः खिन्नः
स्यादघनधननिधीनामपि गुणी ॥ उपायैस्तुत्याद्यैरपनय-
ति रोषं कथमपीत्यहो मोहस्येयं ज्वज्वनवैपम्यघटना ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनीदृष्टिना प्रांतके० खुणातेमनोहरते, माटेतेनाजोवार्थी हर्षउपजेते, अने
स्त्रीनीकोपयुक्तदृष्टिखरावते माटेतेदेखीनेखेदउपजेते, तथाघणाधनवालापुरुषने गुणीज-
नोस्तुतिआदिकरीरीजवेते, ने कष्टसहीनेतेमनोरोपउतारेते, एसघळुंमोहथकीथायते.
माटे जुओमोहरूपीराजानुं केवुंविपमतापणुंते केजेतजवायोग्यते तेनो आदरकरावेते
अने जेनोआदरकरवोजोइये तेनोत्याग करावेते? ॥ १६ ॥

प्रिया प्रेक्षा पुत्रोविनय इह पुत्री गुणरति विवेकाख्यस्तातः
परिणतिरनिंद्या च जननी ॥ विशुद्धस्य स्वस्य स्फुरतिहि कु-
टुवं स्फुटमिदं जत्रे तन्नोदृष्टं तदपि वत संयोगसुखधीः ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जीवनेतत्त्वविचारणाकरवीतेस्त्रीठे, विनयकरवोतेपुत्रते, गुणनेविषेजेरतिकरवी-
तेपुत्रीठे, स्याद्वादपणेस्वपरिवेचनकरवुंतेपिताते, अनिंध्याजेपारकीनिंदातजवीतेआत्मा-
नी माताठे, एवुंजेअंतरंगकुटुंबठे, तेतोजेवारे आत्माशुद्धथाय तेवारेप्रगटरीतेंपेदाथाय,
पणतेनेजेपुरुषसंयोगीसुखमां मग्नथइरहोते तेतोकारेपणदेखनोनथी. ॥ १७ ॥

पुरा प्रेमारे तदनु तदविठेदघटने तडवेडे ड खान्यय क-
ठिनचेता विपदते ॥ विपाकादापाकाहितकलगवत्तापवहु-
लाजानोयस्मिन्नस्मिन्कचिदपि सुखं हंत न जये ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ प्रथमप्रेमकरताडु पठे, तेपठीतेनेनिश्चलपणेरासवाने पणवणुडु एते, यही
तेप्रेमपात्रनो मित्रेदथाय, मरणथाय अथवाप्रेमत्रुटे त्यारेसजथीवधारे डु खठपजे, ने ते
सदूनकरवाने ठातीघणीकठणरासरीपडे, नीजाडानापाकनेधिपे आरोपितकड्यो एवो
जेघट तेनासरसीतापनी बहुलतावे ज्या तोएवोजे आससाररूपनीजाडोतिहा सुखतो
काइज नथी समग्र डु समयजठे ॥ १८ ॥

मृगाक्षी दृग्वाणे रिद्धि निहतधर्मकटकं विलिप्ताह्वेगा
इह च बहुवेरागरुधिरे ॥ अमत्यूर्ध्व कूरा व्यसनगतगृ
धाश्च तद्विय महामोहदोषीरमणरणजूमि खलु जव ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ आससारनेत्रिपे धर्मराजाना कटकनेतोमृगनयनीना दृष्टिरूपीवाणे इणी ना
ग्यु, रागदिशारूपरुधीरवने लोपाइगयावे इदयप्रदेशजेनाते उपर अनेकप्रकारना मन
तनसंयधीकष्टरुपीगीधपक्षीयो नमीरहावे, एवो महामोहरूप क्षोणीरमण जे राजा ते
नी रणजूमिसमान आ ससार ठे ॥ १९ ॥

दमति क्रीडति ह्यणमथच विद्यति बहुधा रुदंति क्रदंति ह
णमपि विवादविदधते ॥ पलायते मोद दधति परिनृत्यति
विषगा जये मोहोन्माद कमपि तनुजाज परिगता ॥ २० ॥

अर्थ ॥ ह्यणमाहमे, ह्यणमाक्रीडाकरे (रमे), ह्यणमासोदकरे, ह्यणमागुप्रकारे रमे
ह्यणमाविवापरकरे, ह्यणमाअनेनप्रकारानो विवादकरे, ह्यणमानासीजाय, ह्यणमा ह्यणि
पइ नाचगामागे, इत्यादीं उन्मादसमारनेत्रिपे देहधारीप्राणीयोकरेठे, ते सर्व मोहराजा
ने आधीनयका करेठे ॥ २० ॥

अपूर्णा विषय प्रकृत्यस्त्रमत्रीय कुनय प्रणालीवा स्था
ने विधयनितायोप्रनमिष ॥ अनिष्णाने पत्यो मृगदृगड
स्नेहलहरी जयनीदात्रीन् ददति ह्ययं तात्त्रिकदृशा ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ अमपूर्णविषयानेनरहितने, तेमन मय्यमाणसनीमिप्राइ, यक्षीराजमनामा अ-
न्यापनी प्रत्याप्रिका पटकेअन्यायनोमार्ग, तथा विषवात्रीनुपोयन, यक्षीमूर्त्यनरतारने

आगलस्त्रीनास्नेहनीलद्वरी तेजेमखेदनीपात्रयायते तेमजसंसारनीक्रीडा जेलज्जामणीते
तेथी तत्त्वदर्शाप्राणीदुःखपामेते ॥ २१ ॥

प्रजाते संजाते प्रवति वितथा स्वापकलना द्विचंडज्ञानं वा
तिमिरविरहे निर्मलदृशां ॥ तथा मिथ्यारूपं स्फुरति विदि
ते तत्त्वविषये प्रवोयं साधूनामुपरतविकल्पः स्थिरधियां ॥२२॥

अर्थ ॥ जेम प्रजातसमयस्वप्ननीरचना निष्फलथइजायते, जेमकोइनीआंखमां जा-
कलआवीहोय तेहनेआकाशमां वेचंडमाजासे पणनिर्मलदृष्टधितां वेचंडमानुं भ्रांति-
ज्ञानमटीजायते, तेमसंसारथीन्यारारह्या, एहवाजेस्थिरबुद्धिवाला तत्त्वज्ञानसमजेल-
साधु तेने आ संसार ते मिथ्यारूपजासेते ॥ २२ ॥

प्रियावाणीवीणाशयनतनुसंवाधनसुखे प्रवोयं पीयूषैर्ध
टितइति पूर्वं मतिरभूत् ॥ अकस्मादस्माकं परिकल्पितत
त्वोपनिषदामिदानीमितस्मिन्न रतिरपितु स्वात्मनि रतिः ॥ २३ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनीवाणीयेंकरीने तथा विणानादेकरीने शय्यायेंकरीने वलीगरीरनेचो-
खुं चापबुंतेणेकरीने जे सुखउपजेते, ते श्रमृतेकरीनेषुटेखुंहोयतेबुंटे. एबुंपूर्ववाककालें
वर्ताबुंहुं, पण ह्वेसहसात्कारेंश्रमने तत्त्वदिशानारहस्यनी परिकलनाथइ जाणपणुं
ययुं; तेथी संसारनेविषे तत्त्वरुचिर्वर्त्तति नथी, पण आत्मतत्त्वमां रुचिथइ ठे ॥ २३ ॥

दधानाः काठिन्यं निरवधिकमाविद्यकप्रवप्रपंचाः पांचाली
कुचकलगवन्नातिरतिदाः ॥ गलत्यज्ञानाभ्रे प्रसुमररूचाया
त्मनि विद्यो चिदानंदस्यंदः सहजइति तेच्योस्तु विरतिः ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ संसारनासमस्तप्रपंच तेथतिशयकठिणताने धरताथकाठे, माटेमुजने का-
ष्टश्रनेपापाणी पुनलीनास्तननीपेरे रतिकारीनथीजागना. केमके अज्ञाननुंवाडख ग-
लीगयुंठे श्रनेआत्मिकज्ञानरूप चंडोदयययो तेथीसहजचिदानंदरसनी शीतलता प्र-
गटी तेणेकरी विषयतापनी श्रतिमटीगइ. ॥ २४ ॥

प्रवे या राज्यश्रीर्गजतुरगगोसंग्रहकृता न सा ज्ञानध्यानप्र
शमजनिता किं स्वमनसि ॥ बहिर्याः प्रेयस्यः किमु मनसि ता ना
त्परतय स्ततः स्वाधीनं कस्त्यजति मुखमिद्वत्यत्र परं ॥२५॥

अर्थ ॥ संसारनेविषे हाथी. घोना, वखद, प्रमुखजेराजलस्त्रीठे, तेथुंथंनरंगथात्माने

नथी ? अर्थात् ते ज्ञानदात्री, ध्यानघोरा, समतातेवलद, एलक्ष्मीआत्मान्नीते, अनेतुजे मनपकेयाह्यसाथे प्रेमकरेते तोपोतानाआत्मासाथें रतिकेमकरतोनथी ? आत्मिकसुखत जीने पौत्रिकसुखने कोणश्चे ? एवोमूर्खकोणहोय ? ॥ २५ ॥

पराधीन शर्म ऋषि विषयकाक्षौघमखिनं ज्वे ज्ञीते स्थान त
दपिकुमतिस्तत्र रमते॥बुधास्तु स्वाधीने दक्षिणि करणौत्सुक्य
रहिते निर्वीनास्तिष्ठति प्रगलितजयाध्यात्मिकसुखे ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ पौत्रिकसुखकेबुढे ? एकतोपराधीनते, स्वजावेक्षयथावालायकते, विषयनी वाठनापडेमखिनते, एमससारनेपिपेजयनास्थानघणाते, तेउताकुमतिनाधणी ससारमा रमेते अनेपडितशोकजेते तेस्वाधीनसुखमारमेते तेसुखकेबुढे, केजेकोश्कालेंक्षयपामे नही, इन्द्रियोनीउत्सुकतायेंरहितते जेप्राणीआत्मज्ञानमा लयपाम्यायकातेतेप्राणी स काउनयदिशा रहितयका परमानदनेपिपे मग्नपणेरहेते ॥ २६ ॥

तदेतन्नापते जगदजयदान खलु जवस्वरूपानुध्यान शमसु
रानिधान कृतधिय ॥ स्थिरीज्जते ह्यस्मिन्विधुकिरणकर्पूरवि
मत्रा यश श्रीः प्रौढा स्याज्जिनसमयतत्त्वस्थितिविदा ॥२७॥

अर्थ ॥ याजगतप्रत्येपद्मिनशोक एमकहेते, जेपोतानाआत्मजापना स्वरूपनुचित नतेज शमताना सुगनुकारणते, अनेजगत्नेअजयदाननुं देनाजुढे जेणेकारकता ना वेंबुद्धिबरीते तेनेआत्मस्वरूपज्ञान स्थिरथयेथके चडकिरणकर्पूरसरीली उज्ज्वल य शशस्त्रीतेप्रौढपणे मिन्तारपामे, एगतत्वज्ञानी तेजिनेश्वरप्रणीत सिद्धातनातरनी म यांदायेंवने ॥ २७ ॥ इतिजवस्वरूपचिंताधिकार चतुर्थ समाप्त ॥

इतिश्रीनयप्रिनयगणेशिष्य श्रीयशोविजयेनविरचिते अध्यात्मसा
रप्रकरणे प्रथम प्रपथ ॥ १ ॥ सर्वश्लोक १०२ तेमा पेह्लाना
२४ बीजाना २९ श्रीजाना २२ तथा चोयाअधिकारना ॥ २७ ॥

नस्वरूपविज्ञाना द्वैपान्नेगुण्यदृष्टिजात् ॥ तद्विद्योत्तेदग्
प जगत्वेराग्नमुपजायते ॥१॥ मिथ्या विषयसौरव्यस्य वेराग्य
वर्णयति ये ॥ मन न युन्यने तेपा यापदर्थोप्रमिदितः ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जवनुंस्वरूपनायायकी ममागठपरहेपययायकी मसारनेनिगुणपणेदेस्वश
यकी शीप्रत्ये ममारना विद्येदनोंवेराग्य आत्मानेविपे प्रगटयाय ॥ १ ॥ विषयसुख

नीसिद्धि-निष्पत्ति-प्राप्तितेवहे जेवैराग्यनुवर्णनकरेते, तेनुंमत घटमान नथी. जिहांसुधी अर्थके० अव्यवृत्तिहांसुधीविषयते, एवीप्रसिद्धिरे. "अर्थसत्त्वेविषयसत्त्वं" ॥ इति. ॥१॥

अप्राप्तत्वत्रमाह्वे रवात्तेष्वप्यनंतशः ॥ कामजोगेपु मूढानां समीहा नोपशाम्यति ॥ ३ ॥ विषयेः क्षीयते कामो नंधनेरिव पावकः ॥ प्रत्युत प्रोद्धसत्त्वक्ति र्भूय एवोपवर्धते ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेएमजाणैते, जेहुंकोइकावे संसारनेविषेआव्ययोजनथी, जोअनंतितवारविषयसेव्याते. तेठतांआविषयनवापाम्यो, एवोत्रमजेनेउपजेते, एवाजेकामजोगने विषे मुंजा-इरह्याते. तेनीअजिलापानोनाशयतोजनथी ॥३॥ जेमइंधनथीअग्निघटेनही, पणउलटी वृद्धिजपामे. तेमविषयसेवतां कामजोगपण कटापिद्वयपामेनही, उलटी शक्तिउह्यास-पामतीजाये; वारंवारवधतीजजाए ॥ ४ ॥

सौम्यत्व मित्र सिंद्धानां पन्नगानामिव ह्रमा ॥ विषयेषु प्रवृत्ता एां वैराग्यं खलु दुर्लभं ॥ ५ ॥ अकृत्वा विषयत्यागं योवैराग्यं दिधीर्षति अपथ्यमपरित्यज्य स रोगोवेदमिद्वति ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेमसिंहनेसोमपणुंनथी, सर्पनेजेमअमतानथी, तेमविषयमां जेप्रवर्त्या तेमने वैराग्यदोहिलोते, पण सुगमनथी ॥ ५ ॥ जेविषयनोत्यागकस्याविना चित्तमां वैराग्यनी धारणाकरेते, तेकुपथ्यनज्याविना रोगटाखवानी इहा करे एवुंते ॥ ६ ॥

न चित्ते विषयासक्ते वैराग्यं स्थातुमप्यलं ॥ अयोधन इवोत्तप्ते निपतन्विंङ्गरंजसः ॥७॥ यदींङुः स्यात् कुहूरात्रो फलं यद्यव केशिनी ॥ तदा विषयसंसर्गिंचित्ते वैराग्यसंक्रम. ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेम लोटानो घण तप्योह्योय तेपाणीनाविडुने शोपीजायते, तेमजेनुंचित्त विषयासक्ते, तेनाइदयमां वैराग्यरहीअकतो नथी ॥ ७ ॥ जो अमासनीरात्रीयें चंड्र उगे, अने जोवांजीआवृद्धने फलश्रावे; तोविषयीजीवना इदयमां वैराग्यसंक्रमे ॥८॥

ज्वहेतुषु तद्वेषा द्विषये प्वप्रवृत्तितः ॥ वैराग्यं स्यान्निरावाधं ज्वनेर्गुण्यदर्शनात् ॥ ९ ॥ चतुर्थेपि गुणस्थाने नन्वेवं तत् प्रसज्यते ॥ युक्तं खलु प्रमातृणां ज्वनेर्गुण्यदर्शनं ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ज्वनी वृद्धिनाहेतुउपरजेनेद्वेपह्योय विषयनेविषे जेनीप्रवृत्तिनह्योय तेप्र णीने संसारनीनिर्गुणताना चित्तनयकी निरावाधपणे वैराग्यउपजे ॥ ९ ॥ चोत्रागुण

वाणानेविपेपण सम्यक्त्ववंत ज्ञातापुरुषनिश्चयनयपणे ससारनीनिर्गुणताज जुपठे, तो तेने वैराग्यनीप्राप्तिथायठे, तेयुक्तजठे ॥ १० ॥

सत्यचारित्रमोहस्य महीमा कोप्यय खलु ॥ यदन्यहेतुयोगे
पि फलायोगोत्र दृश्यते ॥ १ ॥ दशाविशेषे तत्रापि नचेद ना
स्ति सर्वथा ॥ स्वव्यापारहतासंग तथा च स्तवजापित ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ चारित्र मोहनीनोमहीमा साचोजठे, केमके निश्चैथकी अन्यजोगहेतुपेपण फजनु अयोग्यपणु तेथकी जोवामा आवेठे ॥ ११ ॥ सम्यक्त्वनीदशाविशेषेकरीने तेचो थेगुणवापेपण सर्वथावैराग्यनजहोय, एमनजाणवु, तिहापणपोताना आत्मिक स्वजा उनी रमणतायें कुसगपणह्णायठे, ए अर्थ वीतरागस्तोत्रनेविषे श्रीहेमाचार्यजीयें करे खोठे, माटे चोथे गुणवापे वैराग्यपणु होय ॥ १२ ॥

यदा मरुद्धरेऽश्रीस्त्वया नाथोपजुज्यते ॥ यत्र तत्र रतिर्नाम
विरक्तत्व तदापि ते ॥ १३ ॥ जवेठ्ठा यस्य विठ्ठिन्ना प्रवृत्ति कर्म
जावजा ॥ रतिस्तस्य विरक्तस्य सर्वत्र शुजवेद्यत ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जेकाखें देवताना राजानी लक्ष्मी हेनाथ' तमेजोगवी तिहापणजिहाजिहा रति मोहिनीउपजते तमेकरीनथी, त्यापणतमेविरक्तपणुजकखुठे पणरगायानथी ॥ १३ ॥ माटे जजनीऽज्ञाजेहनेविठेदथापठे, तेनेजेअवश्यवेदनायोग्य जावकर्मनी प्रवृत्तिप्रमुख जेविरक्तआत्मानेरतिपणुठे तेसर्वत्र शुजवेदनीजवचेठे ॥ १४ ॥

अतश्चाक्षेपः कृद्धानात् काताया जोगसन्निधौ ॥ न शुद्धिप्रदयो
यम्मा-क्षग्निजमिद वच ॥ १५ ॥ मायाजस्तत्त्वत पश्यन्ननु-
द्धिगमनतोऽनु ॥ तन्मध्ये न प्रयात्येव यथा व्याघातवर्जित ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ एहिजकारणमाटे स्वरूपज्ञाननाथन्यासेकरी अथवा अन्यवस्तुयेंकरी अन्य वस्तुनुपुरुवु तेक्षेपकवेचाय, तेक्षेपकपणुजेनेनथी, तेनुनामअक्षेपकहियें, एह्योअक्षेपक ज्ञानयंत निश्चेजावनुप्रदणकरनारो ते पुरुषजोमाना जेश्रीतेनाजोगनेसन्मुख प्रवर्ततो होय, तोपणतेहनी शुद्धिनोप्रसपेरीतें हयनयाय, पटखे ज्ञानशुद्धिते कर्मदयनु कार पठे एवदुरिऽदमूरीनुयनठे ॥ १५ ॥ परमार्थदिशायकी सर्वेससारने ऽज्ञजाप्रस मान देयतोथकोअनुद्धेगदिशामावर्जे, जेहनेकामजोगमा लहेगनथी, ने रागपण नथी ते तेदेकरीतेना तन्मयपणुंनकरे, तेनिरवितपणे यथायोग्येमोक्षेजजापठे ॥ १६ ॥

जागान् स्वरूपतः पश्यंस्तथा मायादिकोपमान् ॥ जुंजानोपि

ह्यसंगः सन् प्रयात्येव परं पदं ॥ १७ ॥ जोगतत्त्वस्य तु पुनर्न ज
वोदधिलंघनं ॥ मायोदकदृढावेशस्तेन यातीह कुपथा ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेप्राणी शब्दादिकजोगने परमार्थद्विगार्यं जोतोथको इंद्रजावसमानजा
विपयादिकने जोगवतोपण तेमांखेपातो नथी, तेनिश्चयपरमपदजे मोक्षतेनेपामंठे ॥
अनेजेजवाचिनं दीप्राणी तेसंसारना जोगनेज तत्त्वकरीमानेठे, तेप्राणीसंसारसमुद्र
जलंधीनशके, केमके मायारूपउदकनाश्रावेशे तेप्राणीकुपंथनेविपेजायठे ॥ १७ ॥

स तत्रैव ज्वोद्धिजे यथा तिष्ठत्यसंशयं ॥ मोक्षमार्गेपि हि तथा
जोगजंवालमोहितः ॥ १९ ॥ धर्मशक्तिं न हंत्यत्र जोगयो-
गवलीयसीं ॥ हंति दीपापहोवायुर्ज्वलंतं न दवानलं ॥ २० ॥

अर्थ ॥ तेप्राणीजोगनो जंवालके० क्विमलतेणेमोहितयथोथको मोक्षमार्गना साथ
ननेविपेपण ज्वोद्धिजतापणेनिश्चयथकीरडेठे ॥ १९ ॥ धर्मनिसामर्थताने कामजोगनो
संयोग हणीशकतो नथी केमके धर्मनीसामर्थता घणीवलवचरठे. दीपकसमान अल्प
धर्मनेतो कदापि वायुसमानविपयश्रोलचीनाखे, पणजाज्वल्यमान दवानलसमान जेम
हाधर्मनी वासना तेने वायुनदीशकतो नथी ॥ २० ॥

वध्यते वादमासक्तो यथा श्लेष्मणि मक्षिका ॥ शुष्कगोलवद
श्लिट्रोविपयेच्यो न वध्यते ॥ २१ ॥ बहुदोषनिरोधार्थमनिवृत्तिर
पि क्वचित् ॥ निवृत्तिरिव नो ह्यष्टा योगानुभवशाखिनां ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेम श्लेष्मनेविपे माखीखेपाइ फसाइजायठे, तेम विपयनेविपे गाढापणे
आसक्तयतां प्राणीबंधाइजायठे सुक्रीमृत्तिकानागोवामांजेम माखीफसातीनथी तेम
गाढवाने श्रोपधोनीजरूठे, तेमघणादूपणनो रोधकरवानेअर्थं क्वचित्अनिवृत्तिपणुं
ण ह्युटनथी. जेमकामजोगनी त्यागवुद्धिह्युटनथी, तेमअनुभवजोगेकरीने सहित जेवनें
क्वचित्मात्र अनिवृत्तिठे. तेषण निवृत्तिनीपरेंज ह्युटनथी ॥ २२ ॥

यस्मिन्निपेव्यमाणेपि यस्याशुद्धिः कदाचिन ॥ तेनैव तस्य शुद्धिः
स्यात् कदाचिदिति हि श्रुतिः ॥ २३ ॥ विपयाणां ततोबंधजनने
नियमोस्ति न ॥ अज्ञानिनां ततो बंधो ज्ञानिनां तु न कर्हिचित् ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ जेमशत्रुनी सेवनाकरनारोपुरुष दुःखीयोथइने काळातरेसुखीथाय, तेम
कदापि विषयनेसेवनारो कर्मकरीने तेहिजविषयादिकथीशुद्धथाय, एवीपण कोइकनी
श्रुतिठे ॥ २३ ॥ जेविषयतेएकातेकर्मवधनुजकारणठे, एवोएकातनियमनथी पण जेअ
ज्ञानीठे तेनेजकर्मवधनु कारणठे, पणजेतत्तज्ञानी समतारसमा मगठे, तेनेनथी ॥२४॥

सेवतेऽसेवमानोपि सेवमानो न सेवते ॥ कोपि पारजनो न स्या
द्यत्नं परजनानपि ॥ २५ ॥ अतएव महापुण्यंविपाकोपहि
तश्रिया ॥ गर्जादारज्य वैराग्य नोत्तमाना विहन्यते ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ केटखाकप्राणी विषयनेइच्छथी अणसेवनायका पणजात्रथी विषयनेसेवेते,
केटखाकप्राणी छत्र्यथीसेवेते पणजात्रथीनथीसेवता, पारकीमेवनाकरतोथको पणतेह्नी
परमार्थपरप्रतेनदेतोथको एह्योजेज्ञानीते कर्ममयीजनथीथतो ॥ २ ॥ एमाटेउत्तम
पुण्य मद्रापुण्यविपाकनायोगें प्राप्तकरी पद्दतीजे तीर्थंकरादिकनीलक्ष्मी तेनेगर्जथकी
मांहीनेपण वैराग्यधाराजुटतीनथी ॥ २६ ॥

विषयेज्य प्रज्ञाताना मश्रात विमुखे कृते ॥ करणैश्चारुवैरा
ग्य मेव राजपथ किञ्च ॥ २७ ॥ स्वयंनिवर्त्तमानैस्ते रनुदीर्णै
ग्यत्रिंते ॥ तृतेर्ज्ञानयता तस्मात्स्यादसावेकपदी मता ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ जेह्नेविषययकी प्रज्ञांतचित्तययुठे, अनेविश्रामरहित इडियोनाविषयने
विमुग्यररु नेगंरनीने मनोहरवैराग्यमार्गसेवनानुयने, अनेविषयनोपणत्यागथाय, ते
तोनिधययकी वैराग्यदिशानो राजमार्गठे ॥ २७ ॥ अनेजेइच्छाशिना सहेजेमोइकार
एयोगे पोतेइविषयिजाग्यकीनिवर्त्ते, पण प्रज्ञातनेअणउदीरवेकरीने अनियत्राणें
हरी षट्छेइडियोनिगोत्र ह्जीकर्मोनथी, पणमहेजचारित्रप्रमुग्यना योगइडियनि
रोधयपाठे एद्रातृनियत ज्ञानीपुरुषतेनोवैराग्यने पूजांकराजमार्गनावैराग्यनी एकर
दीठे, षट्छेएकरदीठे जेमगाडाचाप्रधानामार्गने नोमगोटोमार्गकहिये, पणमाणसोनेप
गेचाप्रधानोमनो न्दानोयायठे, तेपोतेवैराग्यपण न्दानोकरिये ॥ २८ ॥

वज्रेण प्रेर्यमाणानि क्रगणानि यनेजपन् ॥ न जातु वशता या
नि प्रन्तुनानर्थदृष्टये ॥ २९ ॥ पश्यन्ति खड्गया नीचे दुर्यान
च प्रपुंजने ॥ आमानं प्रामिज्ञानामा क्षिपन्ति नृकापटे ॥ ३० ॥

लटीअनर्थनी वृद्धिकरनारीधायते ॥ २९ ॥ लाजेकरीनीचुंजुएते; अनेमनमांडुध्यान धरेते, एवाधर्मधुनाराप्राणीते पोतानाआत्माने नरकनाकूपमां नाखेते ॥ ३० ॥

वंचनं करणानां तद्विरक्तः कर्तुमर्हति ॥ सज्ञावविनियोगेन स दास्वान्यविज्ञागवित् ॥ ३१ ॥ प्रवृत्तेर्वा निवृत्तेर्वा न संकटपो न च श्रमः ॥ विकारोद्द्वियतेऽद्यापि मिति वैराग्यमद्भुतं ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ शुभजावनेअर्पणकरीने सदास्वपरविवेचन ज्ञानयुक्त जावनावालाज्ञाता वि रक्तप्राणी इंद्रियोनेठगवानेसमर्थथायते, पण बीजानधीयाता ॥ ३१ ॥ प्रवृत्तिनेविपे अथवा निवृत्तिनेविपे जेनेसंकटपणधी, अनेथाकपणधी, एवासमजावेंवर्तनारना सर्व विकारहरथायते, अनेएतुंजनामअद्भुतवैराग्यपणते ॥ ३२ ॥

दारुयंत्रस्यपांचाली नृत्यतुल्याः प्रवृत्तयः ॥ योगिनो नैव वाधा ये ज्ञानिनो लोकवर्तिनः ॥ ३३ ॥ इयं च योगमायेति प्रकटं गीयते परैः ॥ लोकानुग्रहदेतुत्वान्ना स्यामपि च दूषणं ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ जेमकाष्टनीपुतलीने दोरीनासंचारंकरी नाचनारीनामाफकनाचती जोइयें ठइयें, पणतेनेकर्मबंधनधी, तेमलौकिकव्यवहारनेविपे वर्तताज्ञानी जे योगीश्वरगुरूप तेहनेसंसारनी प्रवृत्तिपीडाकरतीनधी ॥ ३३ ॥ एवैराग्यदिज्ञाने परदर्शनीजोगमाया नेनामेप्रगटपणे बोळावेते. एपणलोकनेठपकारकताते, अनेविपेदूषणधी ॥ ३४ ॥

सिधांते श्रूयते चैव मपवादपदेऽपि ॥ मृगपर्यत्परित्रास नि रासफलमंगता ॥ ३५ ॥ आदासीन्यफले ज्ञाने परिपाकसु पेयुपि ॥ चतुर्थेपि गुणस्थाने तद्वैराग्यं व्यवस्थितं ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ सिद्धान्तमांणसांजलीयेंठइयेंके. अथवादनेविपे मृगलासरस्त्रीपर्यदाने पण निरासकरवी एजगुपन्नतुल्यगीनार्थनी शुद्धज्ञानदिशाजाणवी, ॥ ३५ ॥ परिपक्यइ-थकी एवीजेज्ञानदिशाअने जेतुंफलउदासीनताते, तेथकीचोथेगुणस्थानके पणवैराग्य-दिशा प्राप्तथायते. इतिवैराग्यसंचवाविकारपंचम नमातः ॥ ३६ ॥

तद्वैराग्यं स्मृतं इत्थं मोहज्ञानान्वया त्रिधा ॥ तत्राद्यं विषयाप्रा प्तैः संसारोद्देगलक्षणं ॥ १ ॥ अत्रांगमनसोऽन्वेदो ज्ञानमव्याप कं न यत् ॥ निजाज्ञीप्सितलाभे च विनिपातोपि जायते ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ तद्वैराग्यत्रयप्रकारानोठे. इत्थंगतिन मोहगतिन अने ज्ञानगतिन. तेमां

अर्थ ॥ श्रद्धा, मृदुता, उद्धतता, मधुरता, अत्रिवेकतापण एमोहगर्जित वैराग्यनी परपराजाणयी ॥ १५ ॥ परीतैमोहगर्जितवैराग्यनु स्वरूपकछु ह्वेज्ञानगर्जित वैराग्यनुस्वरूपकहेतु जेसम्यक्त्वैतत्त्वनीश्लोखलाणकरे, स्याद्वा दृष्टियैवर्त्तै, मोहनुचितनकरे मोहना उपायनेकरसे, अनेतत्त्वदिशा देखवानोअर्थीथाय, तेज्ञानगर्जितवैराग्यजाणयो ॥ १६ ॥

मीमासा मासला यस्य स्वपरागमगोचरा ॥ बुद्धि स्यात्तस्य वैराग्यं ज्ञानगर्जं मुदचति ॥ १७ ॥ न स्वान्यशास्त्रव्यापारे प्राधान्यं यस्य कर्मणि ॥ नासौ निश्चयसंशुभ सार प्राप्नोति कर्मण ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेहनोविचार पुष्टकारीहोय अनेस्वसिद्धात तथापरसिद्धातसबधी बुद्धिजेने होय, तेने वैराग्यनीगतकरहिये, अनेएवानेज ज्ञानगर्जित वैराग्यप्रगट थाय ॥ १७ ॥ जेनेप्रशास्त्र परशास्त्रना व्यापारनु प्राधान्यपणुनयी, तेमज क्रियानेविषेपण प्राधान्यतानयी, तेनिधेयहीक्रियानु निर्मलसारचूतजेफल तेनेम्यारेपणपामेनही ॥ १८ ॥

सम्यक्प्रमोदनयो मूत्रे गतप्रत्यागते यत ॥ नियमोदरिगित स्तम्भात् मारं सम्यक्प्रमेत हि ॥ १९ ॥ अनाश्रवफलं ज्ञान मञ्जुवानमनाश्रय ॥ सम्यक्प्रं नदव्यक्तिरित्येकत्वविनिश्चय ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जेसम्यक्प्रमोदनयारिप्रवर्त्तिये, अनेचारिप्रते मोनसमकितकरहिये, एवुश्रीश्यापारांगमप्ये गतप्रत्यागकरहीनेकमुते ॥ जसम्मतिपासदा तमोणतिपासदाजम्मोईव ॥ मेमाटे नियमकानापणुजाणु ॥ मिञ्जतिचरणरहिया दूसरणहियानमिञ्जति ॥ इतिरनात मेमाटेसम्यक्प्रतेने सारनूतनाणु ॥ १९ ॥ आश्रयनोत्याग तेज्ञाननुफलसे, अनेअनाश्रवफल तेअनुपपन्न पटखेप्रियमा उजमास नथाय, प्रियनोत्यागीहोय एनुनाम निश्चयसम्यक्प्रवर्त्तिये काकसम्यक्प्रतीनी परीदृष्टिहोय, पटखामाटे निश्चय नयनीरतिहे ॥ प्रीतिनेशुद्धाचारिप्रवर्त्तनेवहोय ॥ २० ॥

उदिर्निर्जनिमात्र म्या आग्निना द्याग्निदग्निना ॥ अत्र प्रवृत्तिमात्र तु सम्यक् प्रज्ञानमेवति ॥ २१ ॥ एकाने नहि पटकाय श्रद्धा नेपि न शून्या ॥ संपूर्णपत्राज्ञानाद् यत्र यायात्स्यनिश्चय ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ आग्नि, वन, वन, कामिनीप्रमुख याद्वयनुनोजे त्यागीथाय, एव्यहास्वरिप्रता पाववायी तेप्रागीत्यवदाग दृष्टियत्रचाखेते अनेजेने सम्यक्प्रमदित्वातनी प्रवृत्तिहोय तेनेअथनंग प्रवृत्तिनो माकहिये ॥ २१ ॥ समाननयनीयामनाहियेका पटखेदकापनीगहानी श्रद्धाकृतायका सम्यक्प्रतीशुद्धना नरुईयाय

पण संपूर्णनयनीअपेक्षायें इव्यार्थिकपर्यायार्थिकनयना लाजविना यथार्थपणानोलाज-
नहीजथाय, माटेगुरुनयनी अपेक्षायेंवर्त्तवुं ॥ २१ ॥

यावंतः पर्याया वाचां यावंतश्चार्थपर्यायाः ॥ सांप्रतानागताती
तास्तावद्भव्यं किलैककं ॥ १३ ॥ स्यात्सर्वमयमित्येव युक्तं स्व
परपर्यायैः ॥ अनुवृत्तिकृतं स्वत्वं परत्वं व्यतिरेकजं ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जेमजगत्तुमां वर्त्तमान, अनागत, तथाअतीतकालना जेटलाशब्दपर्याय वचन
नाठे, तथापदार्थनाजेटला अर्थपर्यायठे, ते सर्वपर्यायनिश्चैथी एकजडच्यठे ॥ १३ ॥ जे-
सत्वके० पदार्थते सर्वस्वपरपर्यायमयीहोय. तेथावीरीतेंजे, अनुवृत्तिसहजचारी गुणप-
स्वपेत्वके० स्वपणुंजाणवु अने परपणुते व्यतिरेकपणेकरीजाणवुं ॥ १४ ॥

ये नाम परपर्यायाः स्वास्तित्वयोगतोमताः ॥ स्वकीया अप्यमी त्या
हुः स्वपर्यायविशेषणात् ॥१५॥ अतादात्म्येपि संबंधो व्यवहा
रोपयोगतः ॥ तेषां सत्त्वं धनस्येवव्यज्यते सूक्ष्मया धिया ॥१६॥

अर्थ ॥ जेटलापरपर्यायठे, तेसर्वपोतानीथास्तिक्रपताना अजोगथीजाणवा. तेयद्यपि
पोतानाठे, तोपणगतजावेंठे. अनेपोतानापर्यायतो सामान्यतापणेंठे ॥ १५ ॥ परपर्याय
जो पणतादात्म्यजावेंनथी तोपण व्यवहारनयना जोगथीतेहनो संबंधठे. जेमधननोध
णी अनेधनते जूदाजूदाठे, तोपणसूक्ष्म बुद्धियेविचारतां तेमनोसंबंधजणायठे ॥ १६ ॥

पर्यायाः स्युर्मुनेर्ज्ञानदृष्टिचारित्रगोचराः ॥ यथा जिन्या अपि
तथोपयोगाद्स्तुनोह्यमी ॥ १७ ॥ नोचेदज्ञावसंबंधा न्वेषणे
का गतिर्भवेत् ॥ आधारप्रतियोगित्वे द्विष्टे न हि पृथग् द्वयोः ॥१८॥

अर्थ ॥ तेमअजिन्नपणे ज्ञाननातथा चारित्रसंबंधीपर्याय मुनिनेपण होय; जोपण
तेअजिन्नठे, तोपणउपयोगपणेविचारतां निश्चयनयपोतपोतानाजठे, पणव्यवहारेंएक
आत्मानाठे, एमकेहेवाय ॥ १७ ॥ एमजोनकहियें अने अज्ञावनासंबंधथी गवेपणाक
रियेंतो केवीगतिथाय ? आधारांतरनिरूपकतानेजावें विचारतां, “द्विष्टेविनष्टेह्यात्,”
एटले पृथक्ज्ञावताना द्वेपकरवाथी विणसेअने तेवेदुथीआत्माजिन्ननथी ॥ १८ ॥

स्वान्यपर्यायसंश्लेषात् सूत्रेप्येवं निदर्शितं ॥ सर्वमेकं विदन्वेद
सर्वं ज्ञानं तथैककं ॥ १९ ॥ आसक्तिपाटवाच्यास स्वकार्यादिजि
राश्रयन् ॥ पर्यायमेकमप्यर्थं वेत्ति ज्ञावाद् बुधोऽखिलं ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ स्वपर्यायअने परपर्यायना संबंधथी सूत्रनेविषे पणएमदेखारुयुंठे, के सध

सुपकताजावे जाणता, "एगेश्चाया," इत्यादिक सधनुज्ञानते संग्रहनयकरी एकजठे ॥२१॥
माटेचिन्तनीश्चासक्तिये अने बुद्धिनीपाटवताये अच्यासकरवाथी पोताना कार्यपणादि
कनेश्चाश्रयताथकी पर्यायना एकश्रथनेजाणीनेपण बुधजेपकित तेसर्वजावनेजाणे "जेप
गजाणऽ सेसवजाणऽ' इतिवचनात् ॥३०॥

अतरा केवलज्ञान प्रतिव्यक्ति नै यद्यपि ॥ कापि ग्रहणमेकाश-
हार चातिप्रमक्तिमत् ॥ ३१ ॥ अनेकातागमश्रद्धा तथाप्यस्ख-
लिता सदा ॥ सम्यग्दृशस्तथैव स्यात् सपूर्णार्थविवेचन ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ यद्यपिकेवलज्ञाननेपिये तोकाइपणप्रतिव्यक्तिनधी, तोपणकोइठेकाणे एक
अशनुज ग्रहणरगुते, नेकोइस्यानके सर्वाशग्रहणकीधोठे ॥ ३१ ॥ तोपणअनेकात आ
गमनी धरुताथेअम्रमितपणे सदाप्रवर्त्ते, माटेअनेकातपणुश्रगीकारकरतांज स
म्यगराठे तथाठमर्गअपयाद, निश्चव्यवहारतेनासपूर्णश्रथनेनिश्चयथायठे ॥ ३२ ॥

आगमार्थोपनयनाद् ज्ञान प्राज्ञस्य सर्वग ॥ कार्यादेव्यवहा
रस्तु नियतोद्धेयशेखर ॥३३॥ तदेकातेन य कश्चिद्विरक्तस्या
पि कुग्रह ॥ शास्त्रार्थवाधनात्सोयं जैनाज्ञासस्य पापकृत् ॥३४॥

अर्थ ॥ आगमार्थानु उपनयनजेयापु तेथकीप्राज्ञजे बुद्धिधंत तेनुज्ञान स
व्यपारकपणेप्रवर्त्ते कार्यादिकजेअग्रहारठे, तेतोनिश्चयपणे चित्रामणनीरेखासरितोठे
धेरूपकरवाने जेमथाअप्यकरे तेसरिखाअग्रहारठे, अनेसमग्ररूपकरना समानतेनि
धपनपठे ॥ ३३ ॥ तेमाटेपकाननय श्रगीकारकरीनेप्रवर्त्तनारा वेराग्यवतनेपणकुग्रही
कट्टिये, तोथीनामात्र नामधरावनारहोय तेनीनोशीगता ? एकनयवाडोशाअना अर्थ
नोशापककरना जाणवो तेनीपण जैनाज्ञामठे तोपण पापकारी जाणवो ॥३४॥

उमर्गे चापत्रोदेपि व्यग्रहोस्य निश्चये ॥ ज्ञाने कर्मणि चा
य चेत् तदा ज्ञानगर्जता ॥ ३५ ॥ स्वागमेन्यागमार्थाना शत-
न्येय परार्थके ॥ ताप्रताप्युधत्व चेन्न तदाज्ञानगर्जता ॥३६॥

अर्थ ॥ उमर्गमार्गमा, अग्रवादमार्गमा व्यवहारमार्गमा, निश्चयमार्गमा, ज्ञानन
एनेपिये अनेद्विदानयनेविये जोकदाग्रहणधी, तोनेनेज्ञानगर्जितपणुठे, अनेतेज्ञानि
इठे ॥ ३५ ॥ स्वनिश्चाननावाणवाथी अन्यशाअनु जाणवुते तेमाजममायीजापत्र
जेनराअर्थनम टन्कट्टगणितठे, तेमामोनुगणितपण ममाज्ञापठे, अनेतेटपु हा
नरनिनेस्य जोअज्ञानरगुदेतो, तेनेज्ञानगर्जितायिसुदुखनधी एमजाणुं ॥ ३६ ॥

नयेषु सार्थसत्येषु मोघेषु परचाखने ॥ माध्यस्थ्यं यदि नायातं
न तदा ज्ञानगर्भता ॥३७॥ आज्ञायागमिकार्यानां यौक्तिकानां
च युक्तिः ॥ न स्थाने योजकत्वं च न तदा ज्ञानगर्भता ॥ ३७ ॥

अर्थ ॥ पोतपोताना स्वार्थनेत्रिषे सधवा नयसत्यत्रे. नेपरमार्थनी चाखनानेत्रिषे नि-
ष्फलत्रे, अनेतेनयना विवाडमांजो मध्यस्थनान आवी तोतेनेज्ञानगर्भताठेजनही॥३७॥
जेआज्ञाग्राह्यअर्थने आज्ञायें ग्रहेनही, आगमप्रमाणेग्रहवायोग्यने आगमं ग्रहे नही,
अनेयुक्तिग्राह्यनेयुक्तिवनेग्रहेनही, एमसहुने पोतपोतानेठेकाणे जोनीजाणेनही,तोतेने
ज्ञानगर्भिता मूखचीजनची एमजाणवुं ॥ ३७ ॥

गीतार्थस्यैव वैराग्यं ज्ञानगर्भं ततः स्थितं ॥ उपचारादगीतस्या
प्यचीष्टं तस्य निष्ठया ॥ ३८॥ सूक्ष्मेक्षिका च माध्यस्थ्यं सर्वत्र
हितचिंतनं ॥ क्रियायामादरोभूयान् धर्मं लोकस्य योजनं ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ उपरकहा मुजवतो गीतार्थनेज ज्ञानगर्भितवैराग्यठे, पणअज्ञानीनेनहीं.
एमवसुं. तोपणतेनाउपचारयकी अगीतार्थने पणगीतार्थनीनिष्ठायें ज्ञानगर्भित
राग्यठे ॥ ३८ ॥ तेमाटेसूक्ष्मदृष्टियें मध्यस्थपणुं अंगीकारकरीने अनेपरदृष्टपणुं
वर्तवुं. सर्वजगत्ताजीवतुं हितचिंतवतुं, मंत्रीजावधरवो, क्रियानेविषयणां
उपयोगधरवो, अनेधर्ममागमां लोकनेजोक्ता, एहिजश्रेष्ठे ॥ ४० ॥

चेष्टा परस्य वृत्तांते मूकांधवधिरोपमा ॥ उत्साहः स्वगुणान्तरं
इस्यस्यैव धनार्जने ॥ ४१ ॥ मदोन्मादवमनं मदनं
मदनं ॥ असूयातंतुविषेदं समतामृतमज्जनं ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ मुगाने तथाआंधखाने अनेबेहराने बोखवामां
इत्यादिकपारकावृत्तांतनेत्रिषे जेणेचेष्टातजीठे; अनेपोताना
उत्साहचंतरे; जेमदरिडीधनकमाववानो उद्यमीदोयदेशी
कामनाठन्मादतुं वसनकरनारा मदनासमूहने टाडना
समतारूपअमृत कुंडमांजनकरनाग ॥ ४२ ॥

स्वज्ञावाप्तैव चलनं चिदानंदमयान्तरा ।
स्मृतयं लक्षणवली ॥ ४३ ॥
पमर्दतः ॥ उपयोगः कदाचिन् न्या

अर्थ ॥ तथाचिदानंदमयपणाना स्वजावधी सर्वदा चलायमाननही एहवावर्तणु
कर्मंत जेहोय एत्रीजा ज्ञानगर्जित वैराग्यनागुणनी लक्षणावलीरुही ॥ ४३ ॥ इहा
ज्ञानगर्जितवैराग्यतेप्रहवायोग्यते, अने मोहगर्जितवैराग्य तथा छु स्वगर्जितवैराग्यनु
उपमर्दनकरीने पोतानाअध्यात्मज्ञावनाप्रसादथकी कदाचित् ज्ञानगर्जितवैराग्यनो उ
पयोगयाय ॥ ४४ ॥ इतिश्रीवैराग्यनेदाधिकार पट समाप्त ॥

विषयेषु गुणेषु च द्विधा जुवि वैराग्यमिदं प्रवर्तते ॥

अपर प्रथम प्रकीर्तितं परमध्यात्मबुद्धैर्द्वितीयकं ॥ १ ॥

अर्थ ॥ पृथ्वीनेविषे विषयमाअने गुणमाएवेहुप्रकारे वैराग्यप्रवर्तते तेमाविषयवै
राग्यतो अमुग्यपणेकह्योते धीजोअध्यात्मज्ञावयुक्तगुणवैराग्यतेमुखपणेजाणवो ॥१॥

विषयानुपलज्जगोचरा अपि चानुश्रविकाविकारिण ॥

न ज्ञति विरक्तचेतसा विपधारेव सुधासु मज्जता ॥१॥

अर्थ ॥ जेविषयवैराग्यतेते, प्राप्तिगोचरपणे वनेते, पणनिश्चैथी ज्ञातापुरुषतेरूपसा
दिवनेविषे आसक्तिकरेनही जेविरक्तचित्तप्राप्ताते अतिकारीथकाजहोय केमकेजेश
प्यात्मरूप अमृतपारानेविषे मज्जनकरताहोय, तेहनेविषनीधाराशुकरनारते ? अर्थात्
तेहनेषांइविषनीधारापीना करीशकतीनथी ॥ २ ॥

मुनिगात्ररमात्रमजरी विचरत्कोकिलकाकलीजरे

किमु मायति योगिना मनो निजृतानादतनादसादर ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ जेयोगीश्वर अथनहदनादेसहितते, तेनेयोगमार्गंकरीने सर्व देहरप्रपुत्रीने
“अहंपद” अथवा “मोह” पद अथवाउंकारध्वनि मनमाधरेते, तेनोब्रह्महारेजेनाद उठेते
तेनुनाम अथनहदनाद कहियें, तेणेकरीजेयुक्तते तोतेयायोगीश्वरनुमन जखीविस्तार
वती आवाणीमनरीनेविषे विचरतीजे कोकिला तेना मनोहर शब्दसाजलीनेशुमम
पसे ? अर्थात्नहीनयजे ॥३॥

रमणीमृदुपाणिः कृष्णकणनाकर्णनपूर्णधूर्णना ॥ अ

नुनूननटीम्बुटीहन प्रियमगीनरता न योगिन ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ श्रीनामुकोमत्र हायमारझाजेकृष्ण तेनोशब्दसाजलीने पूर्णपणे शुभ्याते
झोचन तेनीअनुबबनदिसारूप नाटककरनारीश्रीयें प्रियकारीमगीतयथ कीपातो,
तेना योगीश्वरनुमन रगादनही, पटखेखोनायनही ॥ ४ ॥

स्वदनाय न शुद्धचेतसां ललनापंचमचारुघोलना ॥

यदियं समतापदावली मधुरालापारते न रोचते ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ स्त्रीनीपंचमरागनी घोलनाते समतापदनीश्रेणिना मधुरश्रावापनी रतिवा-
लाशुद्धचेतनावंत जोगीनेरुचेनही. एटलेशुद्धचेतनावंतने खलनाकारीनथाय ॥ ५ ॥

सततं ह्ययि शुक्रशोणितप्रज्वं रूपमपि प्रियं नहि ॥

अविनाशिनिसर्गनिर्मलप्रथमानस्वरूपदर्शिनः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ अविनाशी सहजनिर्मल अनेविस्तारपामतुं एहवुंजे पोतानुंस्वरूप तेहना-
जोनार योगीश्वरतेनेतोजेतुं निरंतर शीलक्षयथायठे अनेवीर्यरुधिरथी उपतुंएवुंजे
स्त्रीआदिकतुं रूपते प्रियकारीलागतुंनथी ॥ ६ ॥

परदृश्यमपायसंकुलं विषयो यत्खलु चर्मचक्षुषः ॥

न हि रूपमिदं मुदे यथा निरपायानुजवैकगोचर ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जेवोनिरपाय के० जेहनोनाशनथी एहवोअनुजवदिशाने जोवानोरसठे
तेवो रूपते परपदार्थके० वीजानेजोवायोग्यठे, तथानाशवंतठे; अनेचर्मचक्षुनोविषयठे
एहवो जेरूप तेजोवायकीतेनेजेरसठे निश्चयनयथकी हर्षकारीनथाय ॥ ७ ॥

रतिविभ्रमदास्यचेष्टिते ललनानामिह मोदते ऽयुधः ॥

सुकृताब्जिपविष्वमीषु नो विरतानां प्रसरंति दृष्टयः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ रतिसुखनेदेखीने तथास्त्रीनानेत्रविभ्रमनी चेष्टायेंकरीने अयुद्धजेअज्ञानी
प्राणी तेघणोहर्षपामेठे, पणए विभ्रमविलासादिकतो सुकृतरूप पर्वतनेवजयइ जेदेए
वाठे माटेयोगीश्वरनी दृष्टितेमांरमतीनथी ॥ ८ ॥

न मुदे मृगनाम्निमद्विकालवलीचंदनचंद्रसौरभं ॥ वि

डपां निरुपाधिवाधित स्मरशीलेन सुगंधिवर्ष्मणां ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ कस्तुरी, मालतीनापुष्प, लवलीके०एलचीचंदनतथाचंद्रके०कपुरनीसुगंधीते
पंडितलोकोने मग्नकरतीनथी; तेमनेतो निरुपाधिक अयुद्धवगोचर स्वरूपचिदानंदने
विपेज मग्नपणुवचेंठे, पणरूपादिकनेविपेमग्नतापणुं नथी ॥ ९ ॥

उपयोगसुपेति यच्चिरं हरते यन्नविज्ञावमारुतः ॥ न ततः

खलु शीलसौरभा दपरस्मिन्निह युज्यते रतिः ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जे घणाकालसुधी उपयोगमांआवे,जेनीसुगंधीने विज्ञावदिशारूपवायु हरी शक
तो नथी, एवीजेशीलसुगंधीतेनेमूकी योगीश्वरतुं चित्तअन्यसुगंधीमां खोजातुंनथी ॥१०॥

मधुरेन रसेरधीरता क्वच नाध्यात्मसुधाविहा सता ॥ अ
रसे कुसुमैरिवालीना प्रसरत्पद्मपरागमोदिनां ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जेम विकस्वरथतां जे कमल तेना स्वाद सुगन्धयुक्त रसेमग्नयया एवाजेभ्रमर
ते निरस कुसुमठपररतिपामेनही, तेम अध्यात्मरूप अमृतरसनाजोगी जेप्राणी तेने
धीजाशर्करादिक मधुररसनी अधीरजताठपजतीनथी, श्रुधतापणु करेनही ॥ ११ ॥

विपमायतिजिर्नु किं रसे स्फुटमायातसुखैर्विकारिणि ॥

नवमे नवमे रसे मनो यदि मग्न सतताविकारिणि ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जे आगळ कनवा विपाकआपे एवामधुररसेशुसारु ? वलीप्रगटपणे राज
शक्ति स्त्रीविपयादिक सुखपाम्याअनेतेपाठाजतारहे तेथीविक्रियाप्रगटे तोतेवांसुखथी
शुसारु? जोसदायअधिकारी एगोपूर्णनवमोजेशातरस तेनेविपे मनमग्नते, तो पूर्वेकला
एवारसेशुफायदोघाय । अर्थात्काश्जनही ॥१२॥

मधुर रसमाप्य नि पते वसनातोरसलोचिना जल ॥ परि

जाव्य विपाकसाध्वस विरताना तु ततोदृशोर्जलं ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ एकथचरत जुओ,के रसना छालचीजेप्राणी तेमधुररसने जोइने अथवा
ग्राधानीघात सांजखीने केहेठेके, मारामुखमांषाणीचरायठे एटलेजीजथीपाणीपडेठे
अनेसयैविरनिजे मुनिराजते मासादिकमधुररसलाघे आगळमाठाविपाकआवशे, ते
नाजयनेविचारी वेगआखेपाणीथाणेठे, एटलेआग्नमाथी आसुपाडेठे ॥ १३ ॥

इह ये गुणपुष्पपूरिते धृतिपत्नीमुपगुह्य गेरते ॥ विमले सु

धिमृत्पतल्पके क्व वद्वि स्पर्शरता भवतु ते ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ इहाचरणरणादिकजे गुणतेरूपफुल्लेंपुरीपथी निर्मलजे सुविकल्पकेमन
हृदाप्रतारूपशय्या तेइनेविपे सतोरूपस्त्रीने आखिंमन देशेसुपठे, तेगामुनिराज
ते बाह्यस्त्रीना स्पर्शविपेरतकेमयाय ? ॥ १४ ॥

हृदि निरुंतिमेव विव्रतां न मुदे चंदनखेपनाविवि ॥

विमलखमुपेयुपा सदा मल्लिखस्तानकलापि नि फला ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ इदपनेविपे निरुंति मुयनेधरनारा जेप्राणी तेनेमात्रनाचंदनना खेपनी
विधि तेइपेआरतीनथी नयामदेवनिर्मलजावने धरताजेप्राणी तेनेजखस्तानविधि
हेतिस्त्रतापथी ॥ १५ ॥

गणयन्ति जनुः स्वमर्थवत्सुरतोद्भाससुखेन जोगिनः ॥

मदनाहिविषोद्यमूर्धनामयतुल्यं तु तदेव योगिनः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जोगीप्राणीन्त्रीसाथे विवाससंजोगना सुखेकरी जन्मारोसफळमानेठे, अने योगीश्वरपुरुषतोमदनजेकाम तेनीचेष्टानेसर्पनाविपनी आकरीमूर्धातुल्यमानेठे ॥ १६ ॥

तदिमे विषयाः किलोदिका न मुदे केपि विरक्तचेतसां ॥ पर
लोकसुखेपि निःस्पृहाः परमानंदरसावसा अमी ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ वेरागीजीवने आज्ञवमांक्षणिकसुखथापे एवाजेविषय तेनिश्चयकीकांक्ष्ण एहर्षकारीनथी, केमकेत्यागीप्राणीतोपरलोक जेखर्गादिकनांसुख तेनेविषेपण निःस्पृहीठे; तेनोमात्रमोक्षसुखनाजश्चिखापीठे ॥ १७ ॥

मदनमोहविवादमत्सर ज्वरत्राधाविधुराः सुरा अपि ॥ विप
मिश्रितपायसान्नवत् सुखमेतेष्वपि नैति रम्यतां ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ गर्वअज्ञानविषादअने मत्सरतेरूपजावनी पीकायेंरहितएवाजे देवतातेहना जेविषयादिकसुख तेपणविपमिश्रितदुःखपाकनाजोजेननीपरें मनोहरकारीनथी ॥ १८ ॥

रमणीविरहेण बन्दिना बहुवाप्पानिलदीपितेन यत् ॥ त्रिद
शोर्दिवि दुःखमाप्यते घटते तत्र कथं सुखस्थितिः ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ केमके स्त्रीनावियोगरूपअग्नि तेआंसुरूप वायरेकरी देदीप्यमानथयो एह-
चोजे शोकरूपअग्नि प्रगट्यां तेथी स्वर्गनादेवतानेपण पीकाथायठे, तेवारेंस्वर्गमादेवताने
पणसुखनीस्थितिठे, एहवुं केमकहेवाय? ॥ १९ ॥

प्रथमानविमानसंपदां च्यवनस्यापि दिवोविचिंतनात् ॥
हृदयं न हि यद्विदीर्यते द्युसदां तत्कुलिशाणुनिर्मितं ॥१०॥

अर्थ ॥ जेने विमानसंपदामोटीठे, एवादेवतानेपण च्यवनवेलायेंजे दुःखप्रगटेठे,
तेदुःखार्थदेवतानुं रुदयमात्रफाटतुंनथी, तेनुंकारणजे तेमनोरुदयतेवज्जनापरमाणुयें-
करी उत्पन्नकरेलुंठे. तेथीघण्टकठणठे; माटेजफाटतुंनथी ॥ १० ॥

विषयेषु रतिः शिवार्थिनां न गतिष्वस्ति किलाखिलास्वपि ॥
घननंदनचंदनार्थिनो गिरिभूमिष्वपरजुमेष्विव ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जेमनिविह नंदनवनना चंदननाविखेपनवाळाने पर्वतनीभूमियें अथव

वीजाकोशपण्डितैरतिथातीनधी, तेममोक्षार्थिने विषयवपर प्रीतिथतीनधी, तेमजम्बु
प्य तथा स्वर्गप्रमुख समप्रगतिनेविषे पण प्रीतिथतीनधी ॥ २१ ॥

इति शुद्धमति स्थिरीकृता ऽपरवैराग्यरसस्य योगिन ॥

स्वगुणेषु वितृष्णतावहं परवैराग्यमपि प्रवर्त्तते ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ एमविचारी शुद्धबुद्धिस्थिरकरीने जेनेवीजावैराग्यनो गुणप्रगट्योठे, तेग
योगीने आत्मगुणनेत्रधारे एवीवितृष्णाना आगमरूप परमवैराग्यप्रगटयाय ॥२२॥

विपुलार्द्धिपुलाकचारण प्रवलाशीविपमुख्यलब्धय ॥

न मदाय विरक्तचेतसा मनुपगोपनता पलालवत् ॥ २३ ॥

अर्थ ॥ विपुलसन्धि, पुलाकसन्धि, चारणसन्धि, महोटीआशीविपसन्धि, प्रमुत्त
अनेक सन्धियांजोपणवपजे, तोपण तेवैरागीमुनीने अहकारजणीयापनही, मात्रफ
मुक्तिमुखरिना पलासना पुजरूपतेमानेठे ॥ २३ ॥

वदित्तातिशयोपि कोपि नो विबुधाना मदकृज्जुणव्रज ॥ अ

विरु न विदत्यमी यतो निजजावे समुदचति स्वत ॥२४॥

अर्थ ॥ पढितते षोड मोटाअतिशयादिगुणना समूहेंसहितहोय, तोपणमदकरेनही
अनेनेधीराड अधिकतापणनगणे, मात्रपोताना शुद्धस्वजापमाज आनदयामे ॥ २४ ॥

दृश्ये न शिष्येपि लुब्धता सदनुष्ठानमसंगमंगति ॥

पुरुषस्य दशैयमिष्यते महजानदतरंगमगता ॥२५॥

अर्थ ॥ पोतानाअदयनेविषे मुक्तिमुखवपरपण लुब्धनानधी एकसदुद्यनुष्ठानरूप
सहेजानदना वप्रापने मधतीअमंगानुष्ठानरूपपुरुषर्षी जेदशातेने वाठेठे, पामेठे॥२५॥

इति यम्य महामतिजये द्विद वैराग्यविलासजृन्मन ॥ उ

पयनि वरिनुमुञ्चके म्नुमुत्तरप्रवृत्ति यत्र श्रिय ॥२६॥

अर्थ ॥ वैराग्यविलासीपुरुषने षष्ठीबुद्धिवपजेठे, तेनेगाठदारप्रवृत्तिगमाने यशस्व
जैवश्री तेदुंधरीने बग्वानेठेठे इतिश्रीवैराग्य विषयाधिकार सप्तम समाप्त ॥२६॥

निर्ममम्यैव वैराग्य स्थिरत्वमगाहते ॥ परित्यजेत्तत प्राज्ञो

मननाम अनर्थदा ॥ १ ॥ श्रिये कि परित्यजेत्ते जांगति ममता

यदि ॥ त्यागात्कंचुक्त्रमात्रम्य नुजगो नहि निर्विष ॥ ७ ॥

अध्यात्मसार ग्रंथ अर्थमहित.

धृदायकजे ममतातेनेनजत्री ॥ १ ॥ जेमसर्पकांचली काढवात्री विपरहितयते
तेमजेनेममता जागंठे तेविपयने त्यागकरे. तोपण त्यागीयतोनत्री ॥ ४ ॥
कष्टेन हि गुणग्रामं प्रगुणीकुरुते मुनिः ॥ ममता राक्षसी सर्वं
प्रदायत्येकद्वेलया ॥ ३ ॥ जतुकांतं पशुकृत्य जागविद्यो

पधिवलात् ॥ उपायैर्बहुभिः पत्नी ममता क्रीमयत्यहो ॥ ४ ॥
अर्थ ॥ जेगुणसमूहनेमुनिराज घणाकष्टेकरीप्रगटकरेते. तेने ममतारूपराक्षसी ए
कोलीयेंवाडजायते ॥ ३ ॥ केळुंथाश्रयतेके द्वियाराज्यनीपेरे ममतारूपत्री ते जीवत
पनत्तारने पशुजेमकंट तेरुपेंकरीने शीघ्रपणेअज्ञानरूप जडीबुटीनाचलयकी घणेंप्र
कारेनचावीने रमाउठे ॥ ४ ॥

एक. परजवे याति जायते चैकएव हि ॥ ममतोडेकतः सर्वं सं
बंधं कटपयत्यथ ॥ ५ ॥ व्याप्नोति महतींभूमिं वटवीजाद्य
था वटः ॥ तथैकममताबीजा त्रपंचस्यापि कटपना ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ एककुंचेतन परजवेजायते अनेएककुंज आचवेंथावेते, पणममताने वश थ
ने रलादेवीनीपरें मिथ्यासगपण न्यातजातवगेरेनी कटपनाकरेते ॥ ५ ॥ जेम एक
वरुना बीजयकी घणीधरतीयें वडव्यापीनेविस्तारपामेते; तेमएकममताना बीजयकी घ
णाप्रपंचनी कटपनाउठेते ॥ ६ ॥

माता पिता मे त्राता मे त्रगिनी वल्लजा च मे ॥ पुत्राःसुता मे मि
त्राणि ज्ञातयः संस्तुताश्च मे ॥ ७ ॥ इत्येवं ममताव्याधि वर्धमा
नं प्रतिक्षणं ॥ जनःशक्नोति नोत्तेत्तुं विना ज्ञानमहोषधं ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ मातापिता, चाड, वेन, स्त्री, एसर्वमाहरांते; पुत्र, पुत्री, मित्र, एपणमाहरांते;
न्याति परिचित एमाहरांते ॥ ७ ॥ एप्रकारेंममतारूपरोग दिवसेंदिवसें वधतोजायते,
तेनेमटारुवाने कोडपणज्ञानरूप औपधविना समर्थयातोन्धी ॥ ७ ॥

ममत्वनेव निःशंक मारंजादौ प्रवर्त्तते ॥ कालाकालसमुवायी
धनलोप्तेन धावति ॥ ८ ॥ स्वयं येषां च पोषाय खिद्यते ममता
वशः ॥ इहामुत्र च ते न स्यु ख्वाणाय शरणाय वा ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेमवेलाकवेलाउठीने विप्रवेमासासोळुं खेवानेगयो, तेनीपरेंएक ममतायेंक
ने.शंकपणे शारंजमांप्रवर्त्ते, ममणशेठपरें धननेलोप्तेकरीदोडेते ॥ ८ ॥ परजवमां
कुटुंब शरणआधारन्धी, तोपणकुटुंबनेपोषवानी ममतामां खेदपामेते ॥ १० ॥

ममत्वेन बहून् लोकान् पुष्पात्येकोर्जितधने ॥ सोढा नरक
 ड खाना तीव्राणामेक एव तु ॥ १ ॥ ममतांधोहि यन्नास्ति तत्प
 श्यति न पश्यति ॥ जात्यधस्तु यदस्त्येत ज्ञेद इत्यनयोर्महान् ॥ १ ॥

अर्थ ॥ पोतेएकलो धनमेलवीने ममत्वेकरीने घणालोकने पुष्टिकरेठे, पणपरनवमा
 आकरानारकीनाडु खआवशे, तेवारेंएकलोजजोगवशे ॥ १ ॥ जीवतोआधलो नथी, पण
 ममतायेंकरी नास्तिकपदार्थने सरुकरीमानेठे, तेहनेमिथ्यादृष्टिअधकहिये, केमक
 तेनीचर्मचहुठे, तोपणतेचहुयेंकरी आत्मिकअर्थने नथीदेखतो, माटेएनेदेखतो
 पणआंधलोजजाणवो, अनेजेजातिअधतो ठे पणज्ञानीनेसयोगे आत्मार्थने जुए ठे, मा
 टेएवेप्रकारना अधमा घणोअतरठे ॥ १ ॥

प्राणाऽनित्यताध्यानात् प्रेमभ्रूम्ना ततोधिका ॥ प्राणापहा प्रि
 या मत्वा मोदते ममतावश ॥ २ ॥ कुदान्यस्थीनि दशनान् मुखं
 श्लेष्मगृह विधा ॥ मासग्रथी कुचौ कुजौ हेम्नो वेत्ति ममत्ववान् ॥ १ ॥

अर्थ ॥ रागदिशायेंकरीने प्राणनेअनित्यमाने पणप्राणनी खेनारीजेखी तेनेममताने
 वशयड बहूजजाणीने हर्षपामेठे ॥ २ ॥ तेखीनादातयचपि हाडकानाठे, तोपणतेने कु
 दफुलनी कखिनाजेवाजाणे, अनेश्लेष्मजेखाल तेणेकरी जरेखु मुखहोय ते
 नेचडतुख्यवराणेठे, अनेस्तनमासनागठाठे तेनेसोनाना कक्षशसमान खेखेठे, ए वातो
 सर्वममत्वनेलीधे थायठे ॥ २ ॥

मनस्यन्यद्गचस्यन्यत् क्रियामन्यदेव च ॥ यस्या स्तामपिलो
 लाह्नीं साध्वीं वेत्ति ममत्ववान् ॥ ३ ॥ या रोपयत्यकार्येपि रागि
 णा प्राणसशये ॥ डर्वृत्ता स्त्रीं ममत्वाध स्ता मुग्धामेव मन्यते ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ वलीतेखीकेवीठे ? जेनामनमाकोडकहोय, अनेवचनमा वली वीजो कोडक
 होय, अनेजोगतोवली कोड्रीजानी साथेजकरे, एवीठे तेनेवैरागीपुरुपकहेठे, जेएखी
 थकी सर्वसखु पटखेखीने सर्वथीजुकीगणेठे, पणजेप्राणीममतावतठे, तेतोएवीचवस
 नेत्रवालीखीने सतीमानेठे ॥ ५ ॥ खीपोतानारागी धणीनेमरण थाय एवाकाम
 जसावे, अनेतेपण ममत्वेआधलोपुरुप तेकार्यकुटाड पीटाडनेकरे वली खीव्यजिचारणी
 होय, तोपणतेनेजोलीकरीमाने तेडपरएक दृष्टातठे 'खालीकेतीनापनी अवला खेखमले
 स, ज्याथीसाव्योसाकनी त्यानीत्याजडमेल' ॥ ६ ॥

चमोत्तमदिनमांसाग्निश्च विष्मत्प्रपिठरीत्यपि ॥ वनितानु ममन्व
 य नममन्वं विजृजिनं ॥ १७ ॥ लास्यनवासक नाने न्ययं व्रुने
 ममन्वयान ॥ येनि च १३प्रमणा पृष्णा मंगुलीमन्वनां चितां ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेमधरनी चेटाने पूरुलीन मग्नीटे. तेनेद्वयवद्वयो एगोडेपुनपने
 हाट.नांम.पिप्रा.मुत्र.तथा चमोत्तमीमरेली हांगरीजेरीखी।द्वयप्रमन्वरेते.ममन्वयरेते ॥१७॥
 वहीममन्वरेतेरीने पोतानापुत्रनेमन्वते नेप्रमन्वतेनेद्वयवद्वरीकहे अने नेप्रमन्वरेते
 हापनीआगतीयो मग्नीजेरीहोय तेनेप्रमन्वममानजाणे ॥ १८ ॥

पंपाजमपि नि.जरा मुनमंकाज मुंचनि ॥ नदमेयेपि मेयन्वं जा
 नान्यथा ममत्यत ॥ १९ ॥ मानापिप्रादिमंभंभो नियतोपि म
 सत्यत ॥ दृष्टभूमि त्रमयतां नैयन्वेनावयाने ॥ २० ॥

अर्थ ॥ मोदपर्वी पासकनीमाना पोतानापासकने पादपेंजग्योहोय, तांपणनिः
 शंषणे ग्योलामार्धी मुकनीनधीः पहीदिष्टायेंप्रमुचिहोय, तांपणनेपासकने तेनीमाना
 मोदनापशयर्फी तेहनेपवित्रगण्ठे ॥ १९ ॥ जेमधरनी शाश्वतदृष्टे, पणधनुसानाफ-
 लजफारनार प्राणीनेफेरथावेते, त्यारेतेनेधरनीपरनीजगायते तेममानापिनाटिकनो
 संषध मनारमा अनादिनो शाश्वतठेः पणमोदवढेमुजापोप्राणी एमकहेतेजे, मानाम-
 रीगडः ह्वेचंमथशे ? जीरीतेंचालशे ? ॥ २० ॥

जिज्ञाः प्रत्यकमात्मानो विजिज्ञाः पुद्गला अपि ॥ गृन्वमंसर्ग इ
 त्येवं च. पश्यति न पश्यति ॥२१॥ अदंताममते स्वत्वस्वीयत्वत्र
 मदेतुक ॥ जेदज्ञानात्पदायेत रज्जुज्ञानादिवादिजि ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ तेमप्रत्येकेंजीवण जुदाजुदाठे, अनेतेकडगतिथीथाव्या अनेकडगतिथें
 जशे ? तेमपुनजपणजुदाठे, तथाशरीरनो संगपणशुन्यठे, परीतेजेदेखेते, तेनेदेखतो
 जाणवो ॥२१॥ जेमदोरडानु ज्ञानथये सर्पनीर्त्तीति नाशपामेठे, तेमहंअनेत्रीथादिक
 माहरीठेएवो ममत्वथावठे, तेद्रमहेतुठे. तेद्रमनेद ज्ञाननजरेजोवाधी नाशपामे ॥२२॥

किमेतदिति जिज्ञासा तत्त्वाजिज्ञानसंमुखी ॥ व्यासंगमेव नोवातु
 र्दंते क ममतास्थितिः ॥ २३ ॥ प्रियार्थिनः प्रियाप्राप्तिं विना का
 पि यथा गतिः ॥ न तथा तत्त्वजिज्ञासो स्तत्वप्राप्तिं विना क्वचित् ॥२४॥

अर्थ ॥ ॥संसारनोसंवंधशुंठे ? एमथात्मतत्वने सन्मुख थोसखवानी इछाथइ. ए

टलेममता तरतनाशपामे आत्मज्ञानीआगल ममताकिहाठेकाणेरहे? ॥ २३ ॥ जेमता
मीपुरुष स्त्रीनोअर्थीथयो, तेस्त्रीपाम्याविना कोइपणठेकाणे रतिनपामे, तेमतत्त्वनोजाण
पुरुषपण तत्त्वपाम्याविना क्यायेंरतिनपामे ॥ २४ ॥

अत एव हि जिज्ञासा विष्टञ्जति ममत्वधी ॥ विचित्राञ्जि
नयाक्रात सत्रात इव लक्ष्यते ॥१५॥ धृतो योगो न ममता
हृता न समताऽऽदृता॥न च जिज्ञासितं तत्त्व गत जन्म निर
र्थकम् ॥ १६ ॥ जिज्ञासा च विवेकश्च ममतानागकावुजौ ॥
अतस्ताच्या निगृह्णीया देनामध्यात्मवेरिणी ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ एकारणमाटे तत्त्वजाणवानी इच्छायेकरी ममतानीपुच्छिजेणेदेवावीठे, ते
प्राणी विचित्रप्रकारनी नय, गम, जग, रचनायें व्याप्योथको ससारना सर्वपदाय
ने सभ्रातजाणे, एटलेइज्जालवतुजाणे ॥ १५ ॥ जेणेजोगपणधर्योनही, अनेममता
पण ह्णीनही, तथा समतापणआदरीनही, वलीशाखजाणवानी इच्छापणनकरी, ते
नोनरजन्मनिष्फळगयो, एमजाणवु ॥ १६ ॥ एकजाणवानी इच्छा अनेधीजोविवेक ए
वेममताने नाशकरनाराठे तेमाटेएवेहुथकी ममतानो निग्रहकरवो कारणके ममता
ते अध्यात्मनी दुश्मनठे ॥ १७ ॥ इतिममता त्यागाविकार अष्टमसमाप्त ॥

त्यक्ताया ममताया च समता प्रथते स्वत ॥ स्फटिके गलितो
पाथो यथा निर्मलतागुण ॥१॥ प्रियाप्रियत्वयोर्यार्थे व्यवहार
स्य कल्पना निश्चयात्तव्युदासेन स्तैमित्ये समतोच्यते ॥ १ ॥

अर्थ ॥ ह्चेसमता थाववानो अधिकारकहेठे जेमस्फटिकनेपिपे उपाधिपणुटवे,
तेवारें निर्मलतापणुववेठे, तेमजेगारें ममतानोत्यागथाय तेगारेंपोतानीमेलेज सम
ताविस्तरे ॥ १ ॥ ससारनेपिपेपोताने अर्थकोइकामपने तेवारें एमंजाणेजेथ्यामाह
रो वहाखोठे,अनेथ्यादुश्मनठे,पणपसर्थ व्यवहारकल्पनाठे, निश्चयथकीतो तेव्यवहार
नाशेकरी मध्यस्यपणुपामे, तेवारेंज तेसमतावत केहेवाय ॥ १ ॥

तेष्वेव द्विपत. पुस स्तेष्वेवार्थेषु रज्यत ॥ निश्चयात्किंचि दि
ष्टं वाऽनिष्टं वा नैव विद्यते॥३॥ एकस्य त्रिपयोय स्यात्स्वाप्तिप्रा
येन पुष्टित ॥ अन्यस्य द्वेष्यतामेति स एव मतिज्ञेदत ॥४॥

अर्थ ॥ व्यवहारकल्पनागळोतो जेनेपिपेहेपलाये तेनेजपिपे पोतानाअर्थसाध
नेकरि राजीघाय,पणजोनिश्चयथकीविचारे, तोणमाकाड इष्टनधी, तेमअनिष्टपणनधी,

॥ ३ ॥ एकविषयजे एककार्येते एकजणने पोतानीरुचिचेंपुष्टकारीते अनेवीजानेतेथीज
छेपठपजेते एमतिकल्पनानाचेदृष्टे, एमजाणवुं ॥ ४ ॥

विकल्पकल्पितं तस्मा द्यमेतन्न तात्त्विकं ॥ विकल्पोपरमे
तस्य द्वित्वादिवह्यपक्षयः ॥७॥ स्वप्रयोजनसंसिद्धिः स्वायत्ता
भासते यदा ॥ बहिरर्थेषु संकल्पसमुत्थानं तदा हतं ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ इष्टअनिष्टए विकल्पनीकल्पनाथकीते, एवेनेजरागछेपजाणवा. पणएमांकांइ
तत्त्वनथी. जोमनथीविकल्पजाय, तोरागछेप एवेदुदूरथाय ॥५॥ पोताना प्रयोजननी-
सिद्धि जेवारेंपोताने स्वाधीनथाय, तेवारेंवाद्दाराणा अर्थसंकल्पनो उठावनाशपामे ॥६॥

द्वये स्वभावे कंठस्थस्वर्णन्यायाद्रमक्षये ॥ रागछेपानुप
स्थाने समता स्यादनाहता ॥७॥ जगज्जीविषु नो ज्ञातिर्द्विविध्यं
कर्मनिर्मितं ॥ यदा शुद्धनयस्थित्या तदा साम्यमनाहतं ॥७॥

अर्थ ॥ जेमकंठउपररहेवुं सुवर्ण साक्षात्देखायते, तेमस्वाभाविकगुण पामेथकेवि-
जाविकत्रमणादूरजाय. तेवारें रागछेपउठीदूरथाय अनेसमताविशेषेवये ॥ ७ ॥ जग-
तनाजीवनेविषे कर्मनुंविचित्रपणुंते, माटेतेविजावपणुं सारुंनरतुंकेहेवानीरीतें जेवारेंन
जाते, तेवारेंशुद्धनयमां रदोथको प्रबलसमतानेपामे ॥ ७ ॥

स्वगुणेष्वपि कौटस्था देकत्वाध्यवसायतः ॥ आत्मारामं म
नो यस्य तस्य साम्यमनुत्तरं ॥८॥ समतापरिपाके स्या द्विषय
ग्रहशून्यता ॥ यथा विशदयोगानां वासीचंदनतुल्यता ॥१०॥

अर्थ ॥ पोतानागुणयकी पोतानाआत्मासाक्षीकरीने पोतानाएकशुद्धअध्यवसाय-
यकी आत्मानेविषे जेनुंमनरमेते, तेनीसमताअनुत्तरकहियें ॥ ८ ॥ एमजेनेपाकीसम-
ताथइ तेनुंविषयरूपधरसुनुंययुं; एमजेमुनिनेनिर्मल समतायोगप्रगद्यो, तेमुनिनेवांस-
लेंकरी कोइतेदे अथवा चंदनेकरीकोइप्रजेते वेदुतुल्यते. ॥ १० ॥

किं स्तुमः समतां साधो या स्वार्थप्रगुणीकृता ॥ वैराणि नित्य
वैराणा मपि हंत्युपतस्थुषां ॥ ११ ॥ किं दंष्ट्रेण तपोभिर्वा यमेश्व
नियमेश्च किं ॥ एकेव समता सेव्या तरिः संसारवारिथो ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ एवा साधुनीसमतानां शुबखाणकरियें ? जेणेपोतानाआत्मानी सिद्धिकर-
वाने समताथादरी, एह्वामुनिते समतारूपधरमारहेनाथका आचवनानथा आगवा-

प्रकरणरत्नाकर जाग पद्वेलो

कश्कजवतेसर्व जयनापैरजायने टाळीनाखेठे, जेमनित्यपासेवसतायका कुतराय
जरीके० विलासीतेमनावैरपण शमीजायठे, तेहनीपरेंजाणवु ॥ ११ ॥ कपटीपेशा
करवाथीशुथाय। तथाघणीतपस्यायेंपण शुथाय। वलीमोनधारी अतीतनीपर डड्रिय
नकीधेशुथाय? अने व्रतधारणकरेपणशुथाय। मात्र एकसमताने ससाररूपसमुद्रतरव
नौकाजेवीठे, तेनुजसेवनकरवुतेहिजश्रेष्ठठे ॥ १२ ॥

दूरे स्वर्गसुख मुक्तिपदवी सा दवीयसी ॥ मन सनिहित दृष्ट
स्पष्ट तु समतासुख ॥ १३ ॥ दृशो स्मरविप गुप्येत् क्रोधताप
हय व्रजेत् ॥ औदत्यमलनाग स्यात् गमतामृतमज्जनात् ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ देवलोकनासुखतोदूरठे वलीमोक्षपदवीतेतोमोटीठे, अनेजवस्थितिनेहायठ,
तेवारे मननीपासे प्रगटपणेदेखीयें एवीसमतानुसुखते शुयोदुठे ॥ १३ ॥ समतारूप
अमृतकुडमा खानकरवानाप्रजावथी आखथकी कदर्परूपदर्पनु पिपसोपाज्ञायठे, क्रो
धरूपताप नाशपामेठे, उरूताश्रुपी मेख तेपणदूरकरेठे ॥ १४ ॥

जरामरणदावाग्निज्वालिते जवकानने ॥ सुखाय समतेकै
व पीधूपघनवृष्टिवत् ॥ १५ ॥ आश्रित्य समतामेका निर्वृता
चरतादय ॥ नहि कष्ट मनुष्ठानमभूत्तेपा तु किचन ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जन्म, जरा, मरण, रूप दावानलेंकरीवखतुएवु ससाररूपवनखरु तेमासमतानु
जेसुखठे, तेअमृतनावरसादसरखुजाणवु ॥ १५ ॥ चित्रशालीमध्ये एकजसमताने अत्र
खवता चरतराजाआदि आठपाट केवखपामिने सिद्धथया, पण तेमने कष्टक्रियाकाश
पण करवीपडीनही, एहवीएसमताठे ॥ १६ ॥

अर्गला नरकद्वारे मोक्षमार्गस्य दीपिका ॥ समता गुणरत्ना
ना संग्रहे रोहणावनि ॥ १७ ॥ मोहादादितनेत्राणा मात्मरूपम
पश्यता ॥ दिव्याजनशलाकेव समता दोपनाशकृत् ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ वलीसमता तेनरकनेवारणे जोगखजेवीठे, अनेमोक्षमार्गनीदीविठ, वलीपुण
रत्नानो समहकरवाने रोहणाचखपर्वतनी चूमिकासरिखीठे ॥ १७ ॥ जेनानेत्र मो
नेदकापाठे अनेजेपोतानास्वरूपने जोशशक्तानथी, तेनेदिव्यअजनथाजवाने सम
शाखाकारूपठे, अनेअज्ञाननापरुखने ठेदनारीठे ॥ १८ ॥

दृष्टं चेतः समाकृष्य समता यदि सेव्यते ॥ स्यात्तदा सुखम
प्यस्य यद्भक्तुं नैव पार्यते ॥ १९ ॥ कुमारी न यथा वेत्ति सुखं दधित
जोगजं ॥ न जानाति तथा लोको योगिनां समतासुखं ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेप्राणी एकदृष्टमात्र मननेखेचीने समतानेसेवे, तेप्राणीने एहदुंसुख
प्रगटे, जेहनोमुखेकहेतायकां पारआवेनही ॥ १९ ॥ जेमकुमारिका चरतारनासुखने
जाणतीनथी, तेम लोकोपणमुनिराजनी समतानासुखने जाणतानथी ॥ १० ॥

नतिस्तुत्यादिकाशंका शरस्तीव्रः स्वमर्ममृत् ॥ समतावर्मगुप्ता
नां नार्तिकृत्सोपि जायते ॥ ११ ॥ प्रचितान्यपि कर्माणि जन्मनां
कोटिकोटिभिः ॥ तमांसीव प्रजा जानोः क्षिणोति समता दृष्टात् ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जेणेसमतानुं वरुतरपेखुंठे, तेनेनमस्कार, स्तुति, पूजा, वाज, परद्रव्यनी
दृष्टादिरूप जेपोतानाज मर्मनेलागनारा एहवाजेतीक्षणवाणो तेपीनाकरीशकतानथी.
॥ ११ ॥ जेमसूर्यकिरणप्रकाशथी अंधकारनाशपामेठे, तेमकोटिकोटि जवना प्राणीनां
निविरुसंचितजे पापकर्मठेठे, समतावडे एकदृष्टमांनाशपामेठे ॥ ११ ॥

अन्यलिङ्गादिसिद्धाना माधारः समतेवेद्दि ॥ रत्नत्रयफलप्राप्ते
र्यथा स्याद्भावजेनता ॥ १३ ॥ ज्ञानसाफल्यमेपैव नयस्थानाव
तारिणः ॥ चंदनं वह्निनेव स्यात् कुग्रहेणतु जस्म तत् ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जेअन्यलिङ्गीसिद्धयथा तेपण द्रव्यथी मोक्षफलसाधतायका रत्नत्रयनाफ-
लनीप्राप्तिवडे ज्ञावथीजेनपणुंपाम्या, माटेतेअन्यलिङ्गीथोनेपण समताते एकआधार-
चूतइति ॥ १३ ॥ जोनयस्थानके उतारीजोइयेंतो, एसमताजज्ञाननुंफलठे; नेजेमज्ञान-
वडेजवनाप शमेठे, तेमसमतारूपचंदनेकरी जवतापशमीजायठे; पणकुग्रहके० कदाप्र-
दृश्यज्ञानरूप अशिवनेतो समतारूपचंदनवली जस्मथायठे ॥ १४ ॥

चारित्रपुरुषप्राणाः समतारख्या गता यदि ॥ जनानुधावनावेश
स्तदा तन्मरणोत्सवः ॥ १५ ॥ संत्यज्य समतामेकां स्याद्यत्कष्ट
मनुष्ठितं ॥ तदीप्सितकरं नैव बीजमुत्तमिवोपरे ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ आसंसाररूपगामनेविषे सर्वलोक क्रयविक्रयकरता दोनादोनकरेठे, तेगुंठे ?
तेकहेठे; केजेवारेंचारित्ररूपीपुरुष मरणपाम्यो, तेवारें समतारूपीप्राणपण जतारह्या;
पठी तेनामृतकार्यनोउत्सव पाथरणास्नानसूतक वगेरे करवानेजाणियेंपलोको दोडा-

नजाणुं ॥३॥ स्याद्वरविपत्ते नोमलजाणुं, अनेजंगमविपत्सर्पादिकनुंजाणुं, एवै उमां-
थी एकविपत्प्राधात्री नरतमरेते. तेमजोगान्निजापेक्रियाकरवी तेशु नचित्तेहृणैते ॥४॥

द्विव्यजोगान्निजापेण कालांतरपरिदयात् ॥ स्वादिष्टफल
संपूर्तेर्गगानुष्ठानमुच्यते ॥७॥ यथा कुडव्यसंयोगजनितं ग
रमंजितं ॥ विपं कालांतरे हंति तयेदमपि तत्त्वतः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेदेवेंडादिकना मुखपरजवे पामयानीऽष्ठाकरीनेनपस्याकरेतेप्राणीकालां
नरें नरकगतिपामे कष्टकरीने अणदीठांफलनीवांठाकरे तेनेगरखानुष्ठानकेहेबुं ॥ ५ ॥
जेमवगडीचूर्णप्रमुखनिर्वलद्रव्यने संयोगेप्रगटयतुंविप तेगरखनामाविपकहियें,ते घणा
द्विस कष्टपमाटीमारैते, तेमपणनरवधी नरकफलनीप्राप्तिकरेते ॥ ६ ॥

निपेधध्यानयोरेव विचित्रानर्थदायिनोः ॥ सर्वत्रयानिदान
त्वं जिनेड. प्रतिपादितं ॥ ७ ॥ प्रणिधानाद्यज्ञावेन कर्मा
नध्यवसायिनः॥ संमूर्धिमप्रवृत्त्याजमननुष्ठानमुच्यते ॥८ ॥

अर्थ ॥ अनेकप्रकारें महाअनर्थउपजावे एवांपूर्वोक्तवेअनुष्ठाननो निपेधकरवाने
समस्ततीर्थकरें नियाणुंवर्जवानुंकरतुंते ॥ ७ ॥ प्रणिधानादिकनेअज्ञावें कर्मजेक्रियातेमां
अध्यवसायरहितके० शून्यपणेसंमूर्धिमनीपरें शून्यमननी प्रवृत्तियें अथवा देखादेखी-
यें जे क्रियाकरे तेअन्योन्यानुष्ठानकहियें ॥ ८ ॥

उधसंज्ञात्र सामान्यं ज्ञानरूपानिवंधनं ॥ लोकसंज्ञा च नि
र्दोषसूत्रमार्गानपेक्षणी ॥ ९ ॥ न लोकं नापि सूत्रं नो गुरु
वाचमपेक्षते॥अनध्यवसितं किंचित्कुरुते चौधसंज्ञया ॥१०॥

अर्थ ॥ इहांसामान्यप्रकारें ज्ञानरूपनुंकारणनगवेपे, तेउधसंज्ञा प्रवाहरूपकहियें.
तेथी निर्दोषसूत्रमार्गनीअपेक्षाविना लोकदेखादेखीयें क्रियाकरे अथवा उपयोग
शून्यथकाजेक्रियाकरे, तेअन्योन्यानुष्ठानते॥९॥एटलेलोकनीरीतविना अने सूत्रनी तथा
गुरुनावचननीअपेक्षाविना उपयोगशून्यपणे जेकांश्करतुं तेनुंनाम उधसंज्ञाते ॥ १० ॥

शुद्धस्यान्वेपणे तीर्थोन्नेदः स्यादिति वादिनां ॥ लोकाचारादर
श्रद्धा लोकसंज्ञेति गीयते ॥ ११ ॥ शिक्षितादिपदोपेतमप्या
वश्यकमुच्यते॥ऽव्यतो ज्ञावनिर्मुक्तमशुद्धस्य तु का कथा ॥१२॥

अर्थ ॥ जोअत्यंतशुद्धमार्ग खोलवाजश्यें, तो तीर्थनोउन्नेदथाय. माटेलोकना आ-
चारउपरथादर श्रद्धाकरवी, जेमचाखेतेम चालवादीजे, एहवांचनबोलता जेलोकिक

दोपनगणे, अथवाजेकाखेजे उचित क्रियाहोयतेक्रियाकरे, एलक्षणश्चमृतानुष्ठाननाजा
एवां ॥ २५ ॥ एपाचश्चनुष्ठानमांठेला वेश्चनुष्ठानतेरुनाठे अनेप्रथमनांत्रण अनुष्ठान ते
रुमानथी, तेमांपणसर्वथा श्रेष्ठतोश्चमृतानुष्ठान जाणवु केमके मोहके० अज्ञानतेनु
आकरुजेविपतेएश्चनुष्ठान वडेनाशपामेते ॥ २६ ॥

आदर करणे प्रीतिरविग्रसंपदागम ॥ जिज्ञासा तद्गृहे
वा च सदनुष्ठानलक्षण ॥१९॥ जेदेर्जिन्न जवेदिवा प्रवृत्ति-
स्थिरसिद्धि ॥ चतुर्विधमिद मोक्षयोजनायोगसङ्गिता ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ क्रियायेंआदरकरतारागधरे तथाआगमने अतिमोटीसपदानुमाने, वडी
जाणवानीइच्छाकरे, जाणनोसगकरे, एशुद्धक्रियानालक्षणठे ॥२९॥ तेनापण जुदाजुदा
जेदतेइच्छाप्रवृत्तिस्थिरतासिद्धियोग एचारयोगमोक्षनेजोडे माटेयोगकहियें ॥३०॥

इवा तद्वत्कथाप्रीतिर्युक्ता विपरिणामिनी ॥ प्रवृत्ति पालन
सम्यक् सर्वत्रोपशमन्वित ॥ ३१ ॥ सत्त्वयोपशमोत्कर्षाद
तिचारादिचितया ॥ रहित तु स्थिरं सिद्धि परेषामर्थसाधका ॥ ३२ ॥

अर्थ ॥ जेगुरुनोउपदेशसाजली गुरुउपर अनेकथाउपर परमप्रीतिधरे, गुणपरिणमे
तेनेपहेलो इच्छायोगकहियें पठीगुरुनाकह्या प्रमाणेसमतायें सहितप्रतपाले, क्रियायें
सहितप्रवर्त्ते, तेचीजोप्रवृत्तियोगकहियें ॥ ३१ ॥ जेरुडाक्षयोपशमना उत्कर्षथी अति
चारनक्षगाके अने मनस्थिरपणेप्रवर्त्ते एत्रीजोस्थिरयोगकह्यो, अनेनिरतिचारशुद्ध क्रि
यामावीजा प्राणीनेजेखवीने तेनोपणअर्थसधावे, तेचोचो सिद्धियोग जाणवो ॥ ३२ ॥

जेदा इमे विचित्रा स्यु द्वयोपशमजेदत ॥ श्रद्धाप्रीत्यादियो
गेन ज्वयाना मार्गगामिना ॥ ३३ ॥ अनुकपा च निर्वेद सवेग
प्रशमस्तथा ॥ एतेपामनुज्ञावा स्युरिन्नादीनायथाक्रम ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ एच्छादिकयोगनावडी विचित्रजेदते, ते द्वयोपशमज्ञापना जेदथीठे ते
श्रद्धाप्रीतिप्रमुखयोगेंकरीने मुक्तिमार्गपामनार ज्वयजीवने होय ॥ ३३ ॥ १ करुणा
२ वैराग्य ३ सवेग ४ उपशम एश्चनुक्रमे इच्छादिकनाचारप्रकारते ॥ ३४ ॥

कायोत्सर्गादिसूत्राणा श्रद्धामेधादिज्ञावत ॥ इच्छादियोग
साफल्य देगसर्वत्रतस्पृशा ॥ ३५ ॥ गुणस्वभादिमाधुर्यजेद
वत् पुरुपातरो।जेदेपीज्ञादिज्ञावना दोपो नार्थान्वयादिह ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ कायोत्सर्गादिक आवश्यकसूत्रं श्रद्धापणुंजोत्तावचीयाय. तोश्रावक त यासाधुने द्वादिभ्यो सफलदाय ॥ ३५ ॥ कोऽनेगोलमीतोलागेतेथने कोऽनेगां दमीतीलागेते. एरीतंमीलागनास्वादमां जेमज्जिन्नते. तेमजपुरुषोनी प्रकृतिजिन्नजिन्न माटे द्वादिकयोगनाजेनाव तेनापणजेदठे. तोपणतेमांकांश्च दूषणनथी, केमके जे मशकरादिकनीमीलाग जुदीजुदीठे. तोपण मिलागनो अर्थएकजठे. मिलागमे तेनी होय. पण तेथी मिलागनो अर्थ सरठे. तेमज द्वादिकयोगना जेदठे. तोपण तेथकी अर्थ जेफल तेएकजमठे; माटेदूषणनथी एम जाणवुं ॥ ३६ ॥

येपां नेवादिदेशोपि तेपां त्वेतत्समर्पणे॥स्फुटो मद्दामृपावाद इ
त्याचार्याःप्रचयते॥३७॥ उन्मार्गोत्थापनं वाढमसमंजसकारणे॥
जावनित्यमिदं तत्त्वं जाननेयोगविशिकां॥३८॥ त्रिधा तत्सदनुष्ठा
नमादेयं शुद्धचेतसां॥ज्ञात्वा समयसन्नावं लोकसंज्ञां विहाय च ॥३९॥

अर्थ॥पणजेने शुद्धअनुष्ठानने विषे द्वादियोगनो लेशपण नथी, तेवाअयोग्यनरने जेद्वादियोगथापे, तेनेप्रगटमृपावादनुं पापलागेठे, एवंपूर्वाचार्यकहेठे ॥ ३९ ॥ जेअ त्थिसमंजस कारणठे, तेनेविषे उन्मार्गस्यापनथायठे; माटेयोगविशिका ग्रंथना जाण पुरुषे एतत्त्वचितवीने सदुत्थनुष्ठानकरवुं. एटवेजेमतेमकरियंतो उन्मार्गनुं स्थापनथइ जाया॥३७॥माटेशुद्धचेतनायें, मनवचनकायायेंकरीने, सदनुष्ठान सेववां; सिद्धांतना स ज्ञावजाणी लोकसंज्ञा तजीने शुद्धक्रियाकरवी ॥ ३८ ॥ इतिसदनुष्ठानाधिकारदशमः ॥

उचितमाचरणं शुभमिदंतां प्रथमतो मनसः खलु शोधनं ॥
गदवतां ह्यकृते मलशोधने कसुपयोगमुपेतु रसायनं ॥ १ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मनी शुद्धिकरवामाटे प्रथमथीतो उचितपणे शुभमाचरणनीइ द्वाकरवी ने मननी शुद्धताकरवी जेमरोगवंतप्राणी मलशोधनकरवाने रेचलीधाविना रसायनखायतो, तेथीतेनेकांश्चगुणथायनही. केमकेमलजाय, तेवारपठिरसायणखाय, तोगुणकरे; तेमप्रथममनशुद्धिइहोय, तोजअध्यात्मनी शुद्धिथाय ॥ १ ॥

परजने प्रसन्नं किमु रज्यते द्विपति वा स्वमनो यदि निर्मलं ॥
विरहिणामरतेर्जगतोरतेरपि च का विकृतिर्विमले विधौ ॥ २ ॥

अर्थ ॥ हे ! चेतन ! जा नारंमन निर्मलठे, तो लोकताहराठपर रागधरशे अथवा छेप

करशे, तेथकीताहरे शुधगारुथवानोठे ? जेमचडमानिर्मलठे, पणतेनाउदयत्री विरही जीवो अथवाचोरलोकोने अरतिउपजेठे, अनेजगत्नाधीजाजीवोने तेथीथानदयाठे, पणतेथीचडमाने गुणअथवा अथगुणकार्दजयतानथी ॥ २ ॥

रुचितमाकलयन्ननुपस्थित स्वमनसेव हि शोचति मानव ॥

उपनते स्मयमानमुख पुनर्भवति तत्र परस्य किमुच्यता ॥३॥

अर्थ ॥ रुडीवस्तुमनमाचितवी मनोरथकीधो, अनेतेमनोरथ निपनोनही, तेवारे तेप्राणीपोतानामनमा शोक धरेठे, अनेजेवारे तेधारेलीवस्तुमलेठे, तेवारे खुशीथायठे, एहपेशोकनोकर्ता आत्माने एकमनजठे, तो वीजायेंमहारुसारुनरसुरुसु, एमशुकहेवु^{१३}

चरणयोगघटान्प्रविलोठयन् शमरस सकल विकिरत्यध ॥

चपल एष मन कपिरुच्चके रसवणिग् विदधातु मुनिस्तु किं ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ मन माकरुजेवुठे केमकेतेचारित्रना योगरूपधृतनाघनाने उधावाठेते तथासमतारूपीश्रमृतरसनाघनाने ढोळीनाखेठे, एवुएचपल मनते खरेखरुवादनठे तेनी आगल मुनिरूप रसवाणीउपनो करनार वाणीयोत्रिचारोशुकरे ? ॥ ४ ॥

सततकुट्टितसयमभूतलोत्थितरजोनिकरै प्रथयस्तम ॥

अतिदृढश्च मनस्तुरगोगुणैरपि नियत्रित एष नतिष्ठति ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ वलीमुनियेंचारित्रंकरी कर्मरूपीधूखने दाधीनाखीहती, पणमनरूपीधोना येँ नित्यकुडीकुडीने सयमरूपभूमीनुतद्वियु उखेसु, तेथीकजुपतारूप रजठनीते हनासमूहेंकरी अज्ञानरूपअधकारथयो, एवोअतिआकरो एमनरूपघोडोठे, तेश्रुतरूपीदोरडेवधायोठतो तोफानकरेठे, पणसमोरहेतोनथी ॥ ५ ॥

जिनवचोधनसारमलिम्बुच कुसुमसायकपावकदीपक ॥

अहह कोपि मन पवनो वली शुभ्रमतिङ्गुमसततिजंगकृत् ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ एककौतुकजुवोके मनरूपीवायुमहावलवान्ठे केमके रुडीबुद्धिरूपटहनते जागीनाखेठे तथा जिनवचनरूप धरासनोचोरठे, वली कदर्परूपअग्निनोदीपावनारठे॥६॥

चरणगोपुरजगपर स्फुरत्समयबोधतरुनपि पातयन् ॥ त्रमति

यद्यत्तिमत्तमनोगज क कुशलं शिवराजपथे तदा ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ उडीमनरूपदाथीठे, तेचारित्ररूपनगरना दरवाजाचांगतोथको प्रसरेठे ति

ऊांतनावोधरूपीवृद्धनेपण पामुतोथकोजमेठे. एवोमदोन्मत्त मनरूपीद्वार्थी दोडादोड करेठे; तेवारेसाधुने मोक्षमार्गेंजतां कुशलतातेक्यांथीहोय? ॥ ७ ॥

व्रततरुन्प्रगुणीकुरुते जनो ददति उष्टमनोदहनः पुनः ॥

ननु परिश्रम एष विशेषवान् क ऋविता सुगुणे पवनोदये ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जेसाधुठे तेव्रतरूपीवृद्धें फळीवानीने चेतनज्ञानश्रमृतरसवडे सींचीनेनव-पल्लवकरेठे; पणउष्ट मनरूपजेअग्निते वली वानीनेवाळीनांखेठे; तोरुमागुणरूपवानीमां गुणरूपवायरानेउदयें मुनिनीमेहनततेकेमकरीने सफलथाय? ॥ ८ ॥

अनिगृहीतमना विदधत्परां न वपुषा वचसा च शुचक्रियां ॥

गुणमुपैति विराधनयाऽनया वत इरंतन्नवभ्रममंचति ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ एकमननो निग्रहकख्याविना वचनेतथाकायायें जेटळीशुचक्रियाकरे तेउप-योगशून्यतायें अविधियेंकरे, अनेतेअविधिनोकरनारो तोअवश्यसूत्रनेविपेठकायनोवि-राधककह्योठे, माटेतेगुणनकरे. जेमनशून्य मने क्रियाकरनारो तेविराधकठे, माटेशून्य-क्रियाकरतो विराधकपणे संसारनेविपेघणा ऋचमशे ॥ ९ ॥

अनिगृहीतमनाः कुविकल्पतो नरकमृञ्चति तंडुलमत्स्यवतू ॥

इयमञ्चक्षणजा नहि जीर्णताऽनुपनतार्थविकल्पकदर्थना ॥ १० ॥

अर्थ ॥ मनवशकिधाविनाजे तपजपकरे, वलिमनमां कुविकल्पघणायाय तेथीतेतंडुल-मञ्चनीपरें नरकेंपके. एकुविकल्पकरतोथको जो उपवासकरे, तपकरे, तेथीतेनेमात्रअजी-र्णथाय; केमकेअणाम्याअर्थनो विकल्पकरे, तेनीकदर्थनाअजीर्णनुंकारणठे. ॥ १० ॥

मनसि लोलतरे विपरीततां वचननेत्रकरेंगितगोपना ॥

व्रजति धूर्ततया ह्यनयाखिलं निविफुदंन्रपरैर्मुषितं जगत् ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जोमनचपलठे तो, वचनशुक्तिकरेतथानेत्रनेगोपवे इंगितआकारचेष्टाविना-काउसगकरे, तेसर्वविपरीतजाणवुं. तेसर्वधुर्त्तप्रणानेपामे अनेएवीरीतेंधुर्त्तपणे कपटक्रि-यानाकरनारा तेमोटाचोरठे. तेजगत्नेहुटनाराठे ॥ ११ ॥

मनसएव ततः परिशोधनं नियमतोविदधीत महामतिः ॥

इदमज्ञेपजसंवननं मुनेः परपुमर्थरतस्य शिवश्रियः ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ तेमाटेमननेऋखिरीतें निश्चयधकी शोधनकरे, तेजपंक्तिनेमनोशुद्धिरूपचूर्ण-ठे; अनेपरमपुरुषार्थनेविपे राताजेमुनि तेनेमुक्तिस्त्रीने वशकरवानुं श्रौपधठे ॥ १२ ॥

प्रवचनाञ्जविलासरविप्रजा प्रशमनीरतरंगतरंगिणी ॥

हृदयशुद्धिरुटीर्णमदञ्चरप्रसरनाशविधौ परमोपध ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ सिद्धातरूपकमखने विकसितकरवाने मनशुद्धिते सूर्यकातिरूपते, उपशम
रूप जखकह्योउवधारवाने मनशुद्धितेनदीरूपते, वखीप्रसरतोयको एह्वो मदरूपतेता
प तेनेटासवाने मनशुद्धितेपरमसुदर जडीबुटीनु श्रोपधते ॥ १३ ॥

अनुज्वामृतकुरुमनुत्तरव्रतमरालविलासपयोजिनी ॥

सकलकर्मकलकविनाशिनी मनस एव हि शुद्धिरुदाहता ॥१४॥

अर्थ ॥ रक्षीमनशुद्धि अनुज्वानो मोटोअमृतकुडवे, तथाचारित्ररूपहसने रमवाने
कमखिनीने, अनेसयैकर्मकलंकरु हरवाने अग्निसमान मनशुद्धिनेकहीते ॥ १४ ॥

प्रयमतो व्यवहारनयस्थितोऽगुजविकल्पनिवृत्तिपरो जवेत् ॥

गुजपिपटपमयव्रतमेवया हरति कटक एव हि कंटक ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ प्रयमयी व्यवहारनयेरखो एह्वोजेपुरुपते अगुजविकल्पनी निवृत्ति जेना
नगरु तेनेपिपे तत्परयज्ञे गुजपिपटपमयजेव्रत तेनीतेजाकरे, तेथीअगुजपणुटसी-
जाप जेमरांटापटे काटोनीकखीजापते तेनीपरें ॥ १५ ॥

प्रिमधीन्य पदानि जने शनैर्हरति मत्रपदावधि मात्रिक ॥

जपनि देगनिवृत्तिरपि स्फुटा गुणकरी प्रयम मनसस्तथा ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जेममप्रवादीपुरुष मत्रपदममात्सिमुधी मत्रनाशदधीमेधीमेमनमा जणे, पण
मंत्रनाशपनेटापे, तेमजेदेशयी निवृत्तिकरेतेपणप्रगटपणेप्रयम मननेगुणकारीथाय ॥१६॥

स्फुटममद्विपत्रयप्रमायनो खगति यत्र मनोऽविक्रमोऽप्युवात् ॥

प्रनिवृत्ति पदमात्मवदेव वा तदवलवनमत्र गुज मत ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जेदेश्यतांन नयखोअनेनुहो एह्वोजेप्रिपय तेनाऽप्यापारथी जेनरनुचिनयनी
एतुराश्री जेवन्तुनेविपेसागे तेमन्तुआत्मानेमाये जोनीये तेपारें तेनुप्रतिप्रियनामं,
एतरे आत्मधर्मनदी, नोपयअप्याग्मरीतें तेनुंनअवलवन करुमद्युते ॥ १७ ॥

नदन काचन निश्चयकल्पना विगलिनव्यत्रागपदाप्रधि ॥

न किमपीनि प्रियेचनममुम्बी जपनि मंत्रनिवृत्तिममाधये ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ पत्नीकांङ्क निश्चयकल्पनाश्च, अने व्यवहारपदनीमर्यादागलितश्च. "एगोहं-
नश्चिमेकोई", एवीवेचणचेतनासन्मुखश्च, तैवारें सर्वनिर्वृत्तिरूपसमाधियाय ॥ १८ ॥

इह हि सर्ववर्हिर्विषयच्युतं हृद्यमात्मनि केवलमागतं ॥

चरणदर्शनबोधपरंपरा परिचितं प्रसरत्यविकल्पकं ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ जैवारें सर्व बाह्यविषयधीरुदयस्वयं, तैवारेंपोताना आत्मानेविषे केवलए-
कज ज्ञान, दर्शन, चारित्रनाबोधनी परंपराजे आत्मकुटुंबते, तेनोमिळापते निर्विक-
ल्पणें प्रसरे, उल्लखाणथाय एमजाणवुं ॥ १९ ॥

तदिदमन्यङ्गैत्यधुनापि नो नियतवस्तुविलास्यपि निश्चयात् ॥

क्षणमसंगमुदेति निसर्गधी र्हतवर्हिर्हमंत रुदात्तता ॥ २० ॥

अर्थ ॥ निश्चयनयथकी एआत्माते खरीशुद्धवस्तुनो विलासीते, तेमाटे ह्मणा अ-
न्यजे रागद्वेषादिजाव तेनेनपामे; वलीक्षणमांण जेपरपुञ्जादिकनोसंगनकरे, एवी
स्वाप्नाविकबुद्धि जेनेथश्च तेथीबाह्यजाव ह्ण्यो, अनेअंतरंग उक्कष्टजावने पाम्यो ॥२०॥

कृतकपायजयः सगज्जीरिमा प्रकृतिशांतमुदात्तमुदारधीः ॥

समनुग्रह्य मनोनुभवत्यहो गलितमोहतमः परमं महः ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ एह्वोजेगंजीर स्नाववालो, जेणेकपायनो जयमेलव्योते, अनेजेनीबुद्धिमो
टीते, अनेस्वजावें शांतते, तेजोसम्यक्प्रकारें मननोनिग्रहकरे, तोतेथीमोहांधकारने-
गालीने परम महतेजस्वीपणानो तैप्राणीजरूर अरुनुभव पामे ॥ २१ ॥

गलितङ्गष्टविकल्पपरंपरं धृतत्रिशुद्धिमनो भवतीदृशं ॥ धृतिमु-

पेत्य ततश्च महामतिः समधिगच्छति शुभ्रयशःश्रियं ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेणे मागविकल्पनी श्रेणिटालीते अनेजेणेविशुद्धतानुं ग्रहणकीधुंते, तेम-
नोशुद्धिनेपामे, अनेतेवली संतोपीपणानेपामिने तैपंनितपुरूप उज्वलयशरूपलक्ष्मी
अथवा यशशोचानेपामे ॥ २२ ॥ इतिमनशुद्धिनामा एकादशोधिकारः समाप्तः ॥

इतिश्रीपंक्ति यशोविजयेन विरचितेऽध्यात्मसारप्रकरणे

तृतीय-प्रबंधः ॥ २७ आठमाना २९ नवमाना ३९

दसमाना २२ङ्गारमाना सर्वेद्लोक १२७.

मनशुद्धिश्च सम्यक्त्वे सत्येव परमार्थत ॥ तद्धिना मोहगर्जा सा-
प्रत्यपायानुबधिनी ॥ १ ॥ सम्यक्त्वसहिता एव शुद्धा दानादि-
का क्रिया ॥ तासा मोक्षफले प्रोक्ता यदस्य सहकारिता ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ण्पूर्वमनशुद्धिकही, तेजोसम्यक्त्वगुणहोयतो, निश्चे मनशुद्धि केहेवाप पण
सम्यक्त्वविनाजे मनशुद्धिमाने, तेमोहगर्जितहोय, एटखेअज्ञानसहितहोय तेतोउप
टीकप्रधन करनारीठे माटेहवेसम्यक्त्वनो अधिकारकहेठे ॥ १ ॥ दानादिक्रियाप
ण सम्यक्त्वसहितहोय, तोजशुद्धे, तेक्रिया मोक्षफललेवाने सहायकारकठे ॥ २ ॥

पुर्याणोपि क्रिया ज्ञातिधनजोगास्त्यजन्नपि ॥ ७ ॥ खस्पोरोददा
नोपि नापोजयति वैरिण ॥ ३ ॥ कुर्वन्निरृत्सिमप्येव कामजोगा
स्त्यजन्नपि ॥ ४ ॥ स्वस्पोरोददानोपि मिथ्यादृष्टिर्न सिध्यति ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ नेमप्राप्तो येगीनेजीनीशक्तोनथी, तेमक्रियाकरेठे, न्यातिधननो जोग
नजेठे, पु गमहेठे, थायानेसप्रथापेठे, पणएसवे सम्यक्त्वविना व्यर्थजायठे ॥ ३ ॥
नेमंतोयधरे, कामजोगठे, थायानेसप्रथापे, तो पणमिथ्यात्वीथको मुक्तिनेपामेनही ॥ ४ ॥

वनीनिसेव नेत्रस्य कुमुमस्येव सौरज ॥ सम्यक्त्वमुच्यते सार
मर्यादा धर्मसम्मंगला ॥ ५ ॥ तत्त्वश्च दानमेतच्च गदित जिनशास
ने ॥ मयं जीव्या न हनव्या सूत्रे तत्त्वमितीप्यते ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ नेमत्यागमा कीदीमागदूतठे, फुलमासुगध सारचूतठे, तेमसर्वधर्मक्रिया
ण सम्यक्त्वने सारदूतचूतठे ॥ ५ ॥ जिनशासननेप्रिये जेतत्त्वनीश्रद्धाकरयीतेहून
मदस्यदूतठे अनेकोउपणजीवनं हणवोनही तेनेमूप्रमा तत्त्वचूतठे ॥ ६ ॥

शुद्धोपमोयमित्येन धर्मसंन्यात्मकं स्थित ॥ शु दानामिदमन्या
मा न्वीनामुपस्रक्षण ॥ ७ ॥ अथपद यथान्त्य माङ्ग्येय तथा
प्रविष्टं ॥ नवानामपि नत्त्वाना मिनिश्रद्धोदिनार्थत ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ नेशुद्धधर्मने ण्पूर्वमविनामा सम्यक्त्वनेज कल्पियं, अनेणमये उपस्र
क्षणी ही जेतत्त्वशुद्धधर्मनीचिठप्रगटेठे ॥ ७ ॥ अथवाणसम्यक्त्वने जेमप्रनुश्या
दूत नवेप्रगटेठे नेमत्वतोर्जादिकनवप्रकारेठे तेनीनेश्रद्धा नेमस्यकथनाणु ॥ ८ ॥

इद्वेव प्रोच्यते शुद्धा ऽहिंसा वा तत्त्वमित्यतः ॥ सम्यक्त्वं दर्शितं
सूत्रप्रामाण्योपगमात्मकं ॥९॥ शुद्धाऽहिंसोक्तितत्सूत्रं प्रामाण्यं
ततएव च ॥ अहिंसा शुद्धधीरेव मन्योन्याश्रयर्चीनं तु ॥ १० ॥

अर्थ ॥ बलीइहां तत्त्वते अहिंसारूपं शुद्धतत्त्वते. तेतत्त्वशुद्धाचारप्रमाणे विचारि-
चं. तेवारं आत्माने अन्नित्तस्वरूपं सम्यक्त्वदेखाडयुंते ॥९॥ अने शुद्धिअहिंसाकही
ते मूत्रेप्रमाणते; एवेहुनीमात्रवचनेजजुदाइते. तेमाटेएकअहिंसा तथावीजीतत्त्वशुद्धि
एवेहुने माहोमाहं मेलवतां दूषणनथी; एकस्वरूपंते ॥ १० ॥

नैव यस्मादाहिंसायां सर्वेषामेकवाक्यता ॥ तद्बुद्धतावबोधश्च
संज्ञवादिविचारणात् ॥ ११ ॥ यथा ऽहिंसादयः पंच व्रत धर्म
यमादिभिः ॥ पदेः कुशलधर्माद्यैः कथ्यन्ते स्वस्वदर्शने ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ केमके अहिंसानेविपे सर्वेनी एकवाक्यतानथी, तोपणविचारीजोतां शुद्ध
अवबोध जणायते ॥ ११ ॥ जेमअहिंसादिक पांचव्रततेधर्मते, तेमसर्वेपोतपोताना दर्श
ननेविपे कुशलधर्माद्यैः यमादिकपदैकरीने व्रतकहेते ॥ १२ ॥

प्राहुर्जावव्रतास्तत्र व्रतोपव्रतपंचकान् ॥ यमांश्च नियमान् पाशु
पतान् धर्मान् दशाभ्यधुः ॥ १३ ॥ अहिंसा सत्यवचन मस्तेन्यं वा
प्यकल्पना ॥ ब्रह्मचर्यं तथाक्रोधो ह्यार्जवं शौचमेव च ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ तेमांजावव्रतवाला एमवोखेते, के पांचव्रतथने पांचउपव्रत मलीनेदशते.
एमपाशुपतमतवाला दशप्रकारं धर्मदिशा मानेते. तेयमनियमादिक दश कही वना-
वेते ॥ १३ ॥ दया. सत्यवचन, अचोरी, अकल्पना, अनेत्रह्यचर्य एपांच यम तथा
अक्रोध. सरखता. शौच. संतोष, गुरुत्वेवा, एपांचनियमजाणवा ॥ १४ ॥

मंतोषो गुरुशुश्रूषा इत्येते दश कीर्तिताः ॥ निगद्यन्ते यमा सांख्ये
रपिब्यासानुसारिभिः ॥ १५ ॥ अहिंसा सत्यमस्तेन्यं ब्रह्मच
र्यं तुरीयकं ॥ पंचमो व्यवहारश्चेत्येते पंच यमाः स्मृताः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ संतोष गुरुत्वेवादि एदशधर्मदशाकहेवाय. ह्वेवेदव्यासना मतानुसारी सांख्यमत
वालापण्यम नियमएमकहेते १५ दया, सत्य, अचोरी, ब्रह्मचर्य व्यवहार एपांच यमजाणवा

अक्रोधो गुरुशुश्रूषा शौचमाहारलाघवं ॥ अप्रमादश्च पंचेति
नियमाः परिकीर्तिताः ॥ १७ ॥ बौद्धः कुशलधर्माश्च दशेष्यन्ते य
दुच्यन्ते ॥ हिंसास्तेयान्यथाकामं पशुन्यं परुषानृतं ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ अक्रोध, गुरुसेवा, शौच, अल्पआहार, अप्रमाद, एपाचनियमकहात
॥ १७ ॥ अनेगोरुदशनमाजेकुशलते तेधर्मवाला पणदशप्रकारेंकहेते, तेमकहियेंगें
हिंसा, चोरी, वदप, चाडी, कठोरवचन अने जुतुवोलवु ॥ १७ ॥

सजिन्नालापव्यापाद मजिभ्याद्वगविपर्ययं ॥ पापकर्मैति दश
धा कायवाडमनसै स्त्यजेत् ॥ १८ ॥ ब्रह्मादिपदवाक्यानि ता
न्याहुवेंदिहादय ॥ अत सर्वेकवाक्यत्वाधर्मशास्त्रमदोर्थका ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेमतेमनकवु, मारवु, अग्रहसेनवु, दृष्टिनिपर्यास, एदशप्रकारे पापकर्मत
मन, वचन अने काया एत्रणयोगेकरीत्यजवा ॥ १८ ॥ अने वेदिकादिकमतवाला पण
ग्रन्थादिपद घोसेते, जेसर्वग्रन्थपदते, एथीएसर्वधर्मवालांना एकरचनते माटे सायक
पणे सर्वनेधर्मशास्त्ररुहिये ॥ २० ॥

कंचित्मज्जोयुक्त इति चित्य महात्मना ॥ शास्त्र परीक्षमाणेना
व्याकुलेनातरात्मना ॥ ११ ॥ प्रमाणलक्षणादेस्तु नोपयोगो
त्र कश्चनानन्निश्रये जनवस्थानादन्यथार्थस्थिते र्यत ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ तेमाटेएसर्वदशननोसजगत्रिहा ठेकाणेंते, एममोटा पुरुषंचित्तवु, तशा
ग्रनी परीक्षावाजायें विचारवु, तेगळीअव्याकुलपणे अतरात्मानडे विचारवु ॥ २१ ॥
इहाप्रमाणसहापादिकयकी कशोएत्रपयोग कार्यकारीनथी, जिहाअन्यथा अर्थवपने
एटसेतेधर्म जुशोयज्जाप अनेधर्मतो एकस्वत्तावरूपते ॥ २२ ॥

प्रमिश्रानि प्रमाणानि व्यग्रद्वारश्च तरुत ॥ प्रमाणलक्षणस्यो
क्तं ज्ञायते न प्रयोजन ॥ १३ ॥ तत्रात्मा नित्यएवेति येषामेकान्त
दर्शन ॥ हिंसादय कथ तेषा कथमप्यात्मनोव्ययात् ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ अनेचारप्रमाणतो प्रमिश्रते, व्यग्रद्वारपणतेजकखोते, माटेप्रमाण तथा
सहपनीयुक्तिरिपे प्रयोजनजणानुनथी ॥ १३ ॥ तेमध्येवेनयंनरी आत्मानित्यन
एवएकानमनवाशानु कहेवुते, तेनेमनेनोदिसादिकनथी केमने आत्माअपिनागीत
तेकोइचारेमरेनही अनेमरेनही, तेचारेदिमापणशानी ? ॥ १४ ॥

मनोयोगविशेषस्य ध्यमोमगणमान्मन ॥ हिंसा तत्रेन तरुस्य
मिद्वेगार्थमनाजन ॥ १५ ॥ नैनि बुदिगता हृ ग्योपादरूपेयमो
चिनी ॥ पुमि नेदाग्रज्ञानत्या परमायोऽव्यवस्थित ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ सधलेमरणे मनोयागनाशपामेठे. तेवारेंलोककहेठेके जीवमुवो; पण आत्मातो मरतो नथी; माटेतत्त्वथकी आत्मानिहिंसानथी एअर्थघटमानठे. एमकहेठे. ॥ २५ ॥ कोझाणशेजे आगल दुःखउपजावानीजेवुद्धिनेहनेहिंसाकहियें; पणएवात योग्यनथी, केमकेतमे बुद्धिनेतो पुरुषजेदआग्रहथकी आत्माथीचिन्नमानोठो, तेथीपण आत्मानि हिंसानथइ. केमकेपरमाथें बुद्धिने आत्मासाथें व्यवस्थानथी ॥ २६ ॥

न च हिंसापदं नाशपर्यायं कथमप्यहो ॥ जीवस्थैकांतनित्यत्वे
नुजवावाधकं ज्ञेवत् ॥ २७ ॥ शरीरेणापि संबंधो न तद्योगावि
वेचनात् ॥ विचुत्वेनेव संसारः कल्पित. स्यादसंशयं ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ एकांतनित्यपणे जीवनोनाशथवानोजे पर्याय तेहिंसापदकहेवाय; तेहने अहोइति आश्चर्य ! अनुजवअवाधकपणेनहोयशुं? होयज. इतिकाकोक्ति ॥ २७ ॥ नित्यपणे शरीरेकरीने पण संबंधनथी, केमके तेनायोगनी वेहेंचणनथी, माटेसंशयरहितपणें ईश्वरवकेकरीनेज ईश्वरकर्ता इत्यादिकसंसारकटप्योठे ॥ २८ ॥

आत्मक्रियां विना च स्या न्मितानुग्रहणं कथं। कथं संयोगजेदा
दि कटपनाचापि युज्यते ॥२९॥ अट्टाद्देहसंयोगः स्यादन्यत
रकर्मजः ॥ इत्वं जन्मोपपत्तिश्चेन्न तद्योगविवेचनात् ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ एकआत्मक्रियाविना एटवे आत्माना व्यापारविना परिमितपरमाणुनुग्रहण केमथाय ? वली संयोगवियोगादिकनी कटपनापणकेमघटे " ॥२९॥ एमसांजलीने कोइवोळोके हरकोइकर्मथी पूर्वसंस्कारदिठाविना शरीरनोसंयोगथायठे; तेनोउत्तरआपेठे. एमजन्मनी उत्पत्तिने जीवनाव्यापारविना, वेचणविनाथायनही, इतिजावार्थः॥३०॥

कथंचिन्मूर्त्ततापैति विना वपुरसंक्रमात् ॥ व्यापारयोगतश्चैव
यत्किंचित्तदिदं जगुः ॥३१॥ नि.क्रियोऽसौ ततोहंति हन्यते वा
न जातुचित् ॥ किंचित्केनचिदित्येवं न हिंसास्योपेपद्यत ॥३१॥

अर्थ ॥ शरीरनेसंयोगेतो जीव कांइकरूपीपणुपामेठे. जोशरीरनो संक्रमनहोयतो जेकांइठे तेइहांकहेठे ॥ ३१ ॥ जेणेआत्मात्यागीकीधोठे, तेएमकहेठेके आत्माक्रिया रहितठे; माटेकोइनेहणतो नथी; तेमकोइकालें कोइथीहणातोपणनथी; एदुंजेनाचित्त मांठे तेहिंसानहीमाने ॥ ३१ ॥

प्रकरणरत्नाकर जाग पहेलो

अनित्यैकातपदेपि हिंसादीनामसज्जव ॥ नागदेतोरयोगेन
 क्षणिकत्वस्य साधनात् ॥ ३३ ॥ न च सतानभेदस्य जनकोर्हि
 सकोजवेत् ॥ सावृतत्वादजन्यत्वात् जावत्वनियत हि तत् ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ एमएकाते अनित्यवादिनेपक्षे हिंसानधीमनाती केमके, तेसर्वपदार्थं क्षण
 रूपमानेते माटेआत्माक्षणमा नाशरूपते, तेपोतानीमेवेजमरेते, तेवारें मारनार हेतुका
 इनथी माटेहिंसानथीज ॥ ३३ ॥ पुत्रपुत्रीप्रमुखनो कोइवापनथी, तेमकोइ मारनार
 पणनथी, एजगतसर्वेक्षणिकाजावनोनियमते, अनित्यते, माटेकोइ प्रगतकरनार नथी
 तेवारेंपिताकोनो अनेपुत्रकोनो ? ॥ ३४ ॥

नगदि क्षणहेतुश्च सूकरादेर्न द्विसक ॥ सूकरात्यदाणेनैव व्य
 जिचारप्रमगन ॥ ३५ ॥ अनतरक्षणोत्पादे बुधबुधकयो
 म्बुला ॥ नैव तद्विरति कापि तत गास्त्रायसगति. ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ मनुष्यरूपमात्रे अनेपठेसुअरनामरणे अतकाखनाक्षणमा तेमनुष्यनथी,
 माटेमूअरने मारनारकोणते, एहनाथीखनारनेपणप्रसगथी व्यजिचारआवेते ॥ ३५ ॥
 एमामूअरनेमागुं अनेमरणेधीजसमये इानीतयाआहेकी एवेसरिखाते सुअरमा
 पाम्यु, तेपवेजणेजाएयु माटेइने एवेमाथीकोइने मारनानीमतिनथी तेमाटे मार
 रतयामारार मयनाक्षणेक्षणे उत्पत्ति तथा मरणते, पण कोइक्षणे काइपिरतिनथी,
 एहहेते एमतयायाना शास्त्रपणजुवाते ॥ ३६ ॥

घटने न विनाऽहिमा मत्यादीन्यपि तत्त्वत ॥ एतस्यावृत्तिजृनानि
 तानि य द्रगमान् जगो ॥ ३७ ॥ मोर्नीडे च प्रवचने युज्यते मर्ममे
 र हि ॥ निन्यानित्ये स्फुट देहा जिज्ञाजिज्ञे तथात्मनि ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ केनकेअदिमासिना सत्यादिकधर्मपण घटेनही, अनेसत्यादिक धर्मजठ त
 एतस्यावृत्तनी आनीते, एवुकेवजीइहेते ॥ ३७ ॥ निनशासननेपि तोणमयपट
 शमीनथी प्रमटपणेनित्यते, वजीअनित्यपणते, तेमच जिज्ञानिज्ञपणुते, तथा
 ते, अनेअनेकगुणपणते, वजीआत्मानेपियेपण तेमजइहेते ॥ ३८ ॥

आत्मा उच्यार्थनानिन्य पर्वापर्याहिनश्च ॥ द्विनस्ति ह्यन्ये
 ननन्तान्यप्यधिगमनि ॥ ३९ ॥ इह चानुत्तर मारणी
 नावन्गोचर ॥ एतानपदप्रति

अध्यात्मसार ग्रंथ अर्थसहित.

अर्थ ॥ आत्माप्रव्यार्थिकनयै नित्यते; अनेपर्यायार्थिकनयै अनित्यते
नेहणेते. अथवा कोइएजीवनेहणेते, तेनांफळपरजवमां आत्माजोगवेते
जेनेनेगीवें अन्वय अनेव्यतिरेक एवेगुणेशहित एवोजेश्रनुजव तेसाही
एकांतमतवालांनी युक्तिश्रो माहोमांहे ह्णाइजायते ॥ ४० ॥

पीनाकर्तृत्वतो देहव्यापत्या छुट्टावतः ॥ त्रिधा हिंसागमे प्र
क्ता न हीठमपहेतुका ॥ ४१ ॥ इंतुर्जाप्रति को दोषो हिंसनी-
यस्य कर्मणि ॥ प्रसक्तिस्तदभावे चान्यत्रापीति मुधा वचः ॥

अर्थ ॥ पीनाकरवाची, देहपीनाची. छुट्टावची, एवात्रणप्रकारनीहिंसा ति
मांकहीठे; तेकांइजुठीनची ॥ ४१ ॥ जेप्राणीतुं स्वकृतकर्मनो उदयथयेथके मृत
तोतेनाहणनारने जोदोपठे ? एटलोहिंसानथइ; अनेजेह्णाणो तेनांकर्मउदयथा
तेतेणेजोगव्यां, तो तेमांशीहिंसाठे? केमकेजेजीवने मरणनोउदयहावनची, तेनेमा
तोपण तेकांइमगतानची; मावेहिंसाकोइनीथतीनची; एवुंजेमानेठे तेमिथ्याठे ॥ ४२ ॥

हिंस्यकर्मविपाकेस्य छुट्टाशयनिमित्तता ॥ हिंसकत्वं न तेने
दं वेद्यस्य स्याजिपोरिव ॥ ४३ ॥ इत्वं सछुपदेशादे स्तन्नित्यति
रपि स्फुटा ॥ सोपक्रमस्य पापस्य नागात्स्वाशयवृद्धितः ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ केमकेजेप्राणीनामनमां छुट्टाशयनुंनिमित्तते, तेनेएहिंसाठे. अनेहिंसाना-
कर्मविपाकपण तेनेजठे; जोवेद्यनेथोपधकरतां छुट्टचित्तद्वय,तोतेथोपधश्रुसरखुं थाय,
अनेतेवेद्यनेपणहिंसकपणुंलागे. अनेजोवेद्यनुंमननिर्मवठे, तोवेद्यनेहिंसकपणुंलागे
॥ ४३ ॥ एवासफुटना उपदेशसांजववाची हिंसानीनिवृत्तिप्रगटपणेथाय; निर्मवचि-
तना थाशयनीश्रुद्धिचकी सोपक्रमीजे निकाचितवांवेखांपाप तेनोनाशथायते. ॥ ४४ ॥

अप्रवर्गतरोर्वीजं मुस्याइहिंसेयमुच्यते ॥ सत्यादीनि त्रताश्रयत्र
जयंते पल्लवा नवाः ॥ ४५ ॥ अहिंसासंभवश्चैवं दृश्यतेऽत्रैव आ
सने ॥ अनुबंधादिसंशुद्धिरप्यत्रैवास्ति वास्तवी ॥ ४६ ॥

अर्थ ॥ जेथहिंसाठे मोदरूपपृष्ठदनुवीजकद्वियै; अनेसत्यादिकजेवनठे तेमोदर-
पृष्ठना नवपल्लवथंकराठे. ॥ ४५ ॥ तेतोआजिनशासनमां जीवद्वयानो, अहिंसकपणा
नो सजवजोवामांथावेठे; अनेवखीथनुबंधहिंसा नथा हेतुहिंसा अनेनवद्वयानो
एजातनीजे हिंसातेनीश्रुद्धि तेपणथाजिनशासनमांज वनीरणी

दिसा या ज्ञानयोगेन सम्यग्दृष्टेर्महात्मन ॥ तप्तलोहपदन्यास
तुल्याया नानुबधन ॥४७॥ सताम्यस्याश्च कस्याश्चिद् यतना न
किशाशिना ॥ अनुबधो ह्यदिसाया जिनपूजादिकर्मणि ॥४८॥

अर्थ ॥ मोटाप्राणीजे सम्यग्दृष्टि ते ज्ञानयोगेंकरीवतेंते, तेनेपणथविरतिची दिसा
सांगेते, तेकेवीठे * जेमतपाव्युएबुजेओहु तेउपरपगमुकीकोश्चाले, पणवखवानेजय नि
शकपण पगठराचेनहीं, तेमसमकीतिपण निशकपणेदिसानकरे, अनेतेमाटेज नरक
नोउधपणकरे नहीं ॥ ४७ ॥ तेमरुकाजयणावत जीवनेज्ञानयोगेंकरी जिनपूजाकरता
अदिसाजेदया तेनोअनुबंधते, केमकेएपूजातेपरपरायें मुक्तिफलनी थापनारीठे ॥४८॥

दिसानुबधिनी दिसा मिथ्यादृष्टेस्तु डुर्मते ॥ अज्ञानगक्तियोगे
न तस्यादिसापि सादृशी ॥ ४९ ॥ येन स्यान्निन्दवादीना दिवि
पदुर्गति क्रमात् ॥ हिंमेव महती तिर्यद् नरकादिज्जवातरे ॥ ५० ॥

अर्थ ॥ पणनरकगतिनोउधपडे, एरीजेहिंसाते मिथ्यात्वीडुर्मतिनेहोय अज्ञानने
योगेकरी नेमिप्यात्वीजो जीवदयापाखे तोतेपण दिसाजेवीजजाणरी ॥ ४९ ॥ ते
पारणमाटे निन्द्यादिक जम्माह्मीप्रमुयेपण जीवदयापाह्मीठे, तोपणअज्ञानोदयनायोगें
म्यगेमाण डुर्गतिपाण्याठे, अनेटेकरूपठे, माटेनिन्द्वनीजे अदिसाते परमाथे हिं
सानाजपयथापे, केमके ज्ञातर तेमने निर्यचनरकादिकनीगति प्रगटेठे ॥ ५० ॥

माधूनामप्रमत्ताना सा चाऽदिसानुबधिनी ॥ दिसानुबधवि
वेदा जुणांश्चर्षो यतन्तत ॥५१॥ सुग्धानामियमज्जत्वात् सानुव
धा न कर्त्तचित्ताज्ञानोऽज्ञाप्रमादान्या मस्या यदनुबधन ॥५२॥

अर्थ ॥ अप्रमत्तमाणु जेमानमागुणवाणासाळा तेनेजेहिंसाठे, तेअदिसानुबधो
केमके दिसानोअनुबध विभेदयथायकी जिहातिहायकी गुणनोउररपथाय ठे ॥ ५१ ॥
पण अदिसाते अज्ञानपणे जोआप्राणीने कदापिनासे सुग्दायकनयी, एटसेअनु
बधसहितनाय, पणअप्रमत्त साधुने ज्ञानसहितजेअदिसा अथगादिसाते अनुबध
अदिसाजकदित्यें, केमके एपरंपराय मोरुमुबधनुकारणते माटे ॥ ५२ ॥

एकन्यामपि हिंसाया मुक्त मुमदतनरं ॥ जाववीर्यादिवेचित्र्या
दहिंसाया च तत्तया ॥ ५३ ॥ मय काळातरे चैन द्विपाकेना

अर्थ ॥ एकद्विहिंसानेविषे पण जेममोटोअंतर देखाड्योठे. तेमजाववीर्यना विचि-
त्रपणाघकी अहिंसानेविषेपण तेमजजाणवुं ॥ ५३ ॥ प्रतिपक्षपणे अंतरालेंकरी अय-
वातेशक्तिनेयोगेंकरी तत्काळ अयवाकालांतरे एविपाकेकरीने पणचिन्नताठे ॥ ५४ ॥

हिंसाप्युत्तरकालीनविशिष्टगुणसंक्रमात् ॥ त्यक्ताविध्यनुबंध
त्वादहिंसवातिप्रकृतः ॥ ५५ ॥ इदग्जंगशतोपेता ऽहिंसा य
त्रोपवर्ष्यते ॥ सर्वांशपरिशुद्धंतत्प्रमाणं जिनशासनं ॥ ५६ ॥

अर्थ ॥ जेहिंसाठे तेपणजो उत्तरकालें विशिष्टगुणप्रगटे, तथापिअविधिनो अनुवं
ध तज्याघी अने अत्यंतचक्तिघकी प्राणीने अहिंसारूपज फलदायकथायठे. ॥ ५५ ॥
एरीतेंसैकनोगमे जंगजालसहित जिद्वांअहिंसानेवर्णविषें, तेतोसर्वांशें शुद्धएवुंजेजि-
नशासन तेमांजप्रमाणठे ॥ ५६ ॥

अर्थोयमपरोनर्थ इति निर्धारणं हृदि ॥ आस्तिक्यं परमं चिन्हं
सम्यक्त्वस्य जगुर्जिनाः ॥ ५७ ॥ शमसंवेगनिर्वेदानुकंपाभिः
परिष्कृतं ॥ दधतामेतद्विठिनं सम्यक्त्वं स्थिरतां व्रजेत् ॥ ५८ ॥

अर्थ ॥ अहिंसा तेजअर्थठे; अनेवीजासर्वअनर्थठे; एप्रकारें जेना मनमांधारणाठे,
एहवी परमआस्थाप्रगटे तेआस्थाअक्षररूप समकितनुंचिन्हठे, एवुंप्रभुयें कड्युठे ॥५७॥
शमता, संवेग, निर्वेद, अनुकंपा एखद्वणो रुनीरीतें अविठिनपणे धरतांयकां सम
कितजेठे तेस्थिरतापणानेपामे ॥ ५८ ॥ इतिसम्यक्त्वाधिकारःछादशसमातः ॥

मिथ्यात्वत्यागतः शुद्धं सम्यक्त्वं जायतेंऽगिनां ॥ अतस्तत्परिद्वारा
य यतितव्यं महात्मना ॥ १ ॥ नास्ति नित्यो न कर्ता च न प्रोक्ता
त्मा न निर्वृतः॥तडुपायश्च नेत्याहुर्मिथ्यात्वस्य पदानि षट् ॥ २ ॥

अर्थ ॥ तेजेवारें मिथ्यात्वनोनाशथाय, तेवारेंजीवने सम्यक्त्वप्रगटे; माटे मिथ्यात्व
टालवानो रुद्राप्राणीयें उद्यमकरवो ॥ १ ॥ आत्मानधी; आत्मानित्यनधी; कर्त्तानधी;
प्रोक्तानधी; सिद्धनधी; तेसिद्धताप्रगटकरवानो उपायनधी; एतपदमिथ्यात्वनांठे ॥२॥

एतैर्यस्मान्नवेद्दृष्टव्यवहारविलंघनं ॥ अयमेव च मिथ्यात्व-
ध्वंसी सडुपदेशतः ॥ ३ ॥ नास्तित्वादिग्रहैर्नैवोपदेशो नोप
देशकः ॥ ततः कस्योपकारः स्या त्संदेहादिव्युदासतः ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ एपदवडेकरी पूर्वाचार्यनाव्यवहार उलघायठे, लोपायठे, एजमिव्यात्वठे, अनेतेसद्गुम्ना उपदेशयकी नाशपामेठे ॥३॥ एठपदरूपी कुग्रहेनड्यायका जेठपदेशथा पे तेठपदेशनकहियें, तेथीकोइनेउपकारनथाय मिथ्यात्वीनाउपदेशेंसदेहटखेनही ॥४॥

येपा निश्चय एवेष्टो व्यवहारस्तु संगत ॥ विप्राणा म्लेष्ठजा पेव स्वार्थमात्रोपदेशनात् ॥ ५ ॥ यथा केवलमात्मान जाना न श्रुतकेवली ॥ श्रुतेन निश्चयात्सर्व श्रुतं च व्यवहारत ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेमप्राह्मणेने म्लेष्ठजापात्रोलवानीमनाउठे, माटेपोतानास्वार्थजेदखीज गोखे, तेमजजेहने एकनिश्चयनयजइठे, तेहनेव्यवहारनयतो ब्राह्मणेनेम्लेष्ठनीजापा नाउपदेशनीपरें स्वार्थवास्ते सगतमात्रठे ॥ ५ ॥ जेमश्रुतकेवली व्यवहारथीश्रुतजाणे, अनेसर्वनिश्चयनयमे श्रुतज्ञानेकरीश्रुतकेवली केवलश्यात्मानेजाणे ॥ ६ ॥

निश्चयार्थोत्र नो साक्षाद्भक्तु केनापि पार्यते ॥ व्यवहारो गु णद्वारा तदर्थ्यागमद्वय ॥७॥ प्राधान्य व्यवहारे चेततेपा निश्चये कथं ॥ परार्थस्वार्थे तुल्ये शब्दज्ञानात्मनोर्क्षयो ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ इहांनिश्चयार्थं प्रगटपणेकेरजाने कोइसमर्थनथी देखीतोयुणप्रगटे तेरु पक्षारें तिश्चयार्थनीप्राप्ति क्षयरूपव्यवहारकेहेजाय ॥ ७ ॥ जेनेकेवलव्यवहारने वि पेज प्रधानपणुठे, तोतेनेनिश्चयनयमाकेमहोय? उलीशब्दनयअने ज्ञाननयरूपप्राणीने म्अर्थनेपार्थयं वेतुछांठे जेशब्दतेव्यवहारठे, अनेज्ञानतेनिश्चयठे ॥ ८ ॥

प्राप्त्याद्यवहारस्य तत्त्वमुठेदकारिणा ॥ मिथ्यात्वरूपतेते पा पदाना परिकीर्त्तिता ॥ ९ ॥ नास्त्येवात्मेति चार्वाक प्र त्यक्षानुपसन्न ॥ अदृताव्यपदेशस्य शरीरेणोपपत्ति ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेव्यवहारनाप्रधानपणायकी सर्वनोउठेदयाय तेप्राणीने मिथ्यारूप उरदमा मिथ्यात्वनावययो, एमजाणु ॥ ९ ॥ चार्वाकदर्शनगलाकहेठे, जे श्यात्मा नथी केमकेजो श्यात्मादोयतो प्रत्यक्षतणाय, तेनोकाउजणानोनथी अने अहकार ण्ट खेद्याक्षारंहुक्खु, तेनोने व्यपदेशठे तेनोशरीरें करीनेजणायठे ॥ १० ॥

मद्यानेज्योमदज्यक्ति प्रत्येकममती यथा॥मिहितेज्योद्वि भूतेज्यो ज्ञानव्यक्तिमन्यामना ॥ १ ॥ गजग्रादिवेचित्र्य मपि नात्मगला हिनं ॥ न्वानाविदम्य नेदम्य ग्राग्रादिव्यपि दर्शनात् ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जेम महुनातथापाणीप्रमुख मदिरानाश्रंगठे, पणतेप्रत्येकमां मदिरानीज
क्लिनथी; जेवारेंजेगांमये तेवारेंजशक्तिप्रगटे, तेमपंचभूतजेगांमळेंतेवारें ज्ञानशक्तिप्रग
टयायठे ॥११॥ जेमएकशिखाअथवा एककांकरीएसर्व पथरानाजेदठे, तेमथा राजाठे.
आरांकठे, एतुंविचित्रपणुंतेआत्मानथी. एतोस्वजावेजेदपड्याठे ॥ ११ ॥

वाक्येन गम्यते चात्मा परस्परविरोधिनिः ॥ दृष्टवान्न च कौप्ये
नं प्रमाणं यद्ब्रुवो भवेत् ॥१३॥ आत्मानं परलोकं च क्रियां च वि
विधां वदन् ॥ जोगेज्यो ज्ञंशयत्युच्चं लोकचित्तं प्रतारकः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ वलीसर्व मतवाळाना मांहांमांहे विरोधीवचनहोवार्थी आत्मानीप्रतीतिन
थीयती. केमके कोइयेंआत्मादीठोनथी के जेथकी एकेतुंवचन प्रमाणथाय ॥ १३ ॥
आत्माने परलोकने अर्थे एमविचित्रप्रकारनीक्रियाकरावेठे. एहवुंकहेनारा विचारालो
कने सुखजोगथीचंद्रकरेठे. एम जेजोकोनाचित्तेने फेरवेठे, तेधूर्त्तगुरुजाणवा ॥ १४ ॥

त्याज्यास्तन्नैदिकाः कामाः कार्या नानागतस्पृहा ॥ जस्मीभूतेषु
भूतेषु वृथा प्रत्यागतिस्पृहा ॥ १५ ॥ तदेतदृशनं मिथ्या जीवप्र
त्यक्ष एव यत् ॥ गुणानां संशयादीनां प्रत्यक्षाणामभेदतः ॥१६॥

अर्थ ॥ माटेआजवमां पम्याजेसुखजोग तेतजवानही, अने आवताजवमां सुख पा
मशुं एवीवांठानकरवी. केमके पंचभूतनुंपुतळुं वलीनेराखजगे, एटलेपरजवनी छ्वा स
वेफोगटजशे ॥ १५ ॥ एरीतेचात्रांक दर्शननुंमतकळुं. पणएदर्शनखोडुंठे. केमके प्रत्य
क्षपणे संशयादिकजेगुण. तेजीवनेठे माटेजीवप्रत्यक्ष अजेदपणेठे ॥ १६ ॥

नचाहंप्रत्ययादीनां शरीरस्यैव धर्मता ॥ नेत्रादिग्राह्यतापत्ते
नियतंगौरवादिवत् ॥ १७ ॥ शरीरस्यैव चात्मत्वे नानुभूतस्मृति
भवेत् ॥ बाळत्वादिदशाभेदा तस्यैकस्यानवस्थितेः ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेमकोइथादरथापे तेपणआत्माठे, तेमअहंकारादिकप्रत्ययजेठे, तेआत्माठे. तेकां
इशरीरतोधर्मनथी अहंकारदिनेत्रमांजपायठे, तेदेखवाळपठे ॥ १७ ॥ शरीरनेजो आ
त्माकहियें. तोआत्माजन्मथो. तेवांगुपूर्वनी अनुभवलीवान आत्माविनाकोने सांचरेठे?
शरीरनेतोसांचरतुंनथी. अने बाळ यौवननयावृद्धइत्यादिकजे शरीरनीदशाना जेदठे,
तेथीआत्मापण बाळत्वादि दशावंतथायठे. पणनिश्चयनयथी आत्मानीएकदिशाठे. अने
शरीरनीअवस्था एकनथी. केमके अन्वन्धिनदोपनी प्रसंगठे, माटे ॥ १८ ॥

नात्मागं विगमेप्यस्य तद्ध्वधानस्मृतिर्यत ॥ व्यये गृह्णवाद्
स्य तद्ध्वधार्थाधिगतवत् ॥ १९ ॥ नटोपकारणात्कार्ये वासना
सत्रमाच्च न ॥ ज्ञानस्य स्मरणापत्ते रंवानुजवसक्रमात् ॥ १० ॥

अर्थ ॥ शरीरनोतोनाशथाय अने आत्मापरजवेजाय, पण जातिस्मरणेकरी पूर्वजन्मा
दिकनु स्मरणे, जेमघरनागोखमांवेशीने नगरनापदार्थदीग, अने पठीतेगोखपडी
गयो तोपणजोयानु स्मरण जतुनथी ॥ १९ ॥ कारणथकी वाट्याप्रस्थानी वासताना
सक्रमणथकी, जेकार्यआत्माकरेते तेकार्यनी जोस्मृतिनरही, तोपण तेनेद्रूपण नथी नेम
माताये पोतानाअनुजवना सक्रमणथकी बालकनेबोलवु चालवु शीलव्यु होय, तेनी
बालकने स्मृतिनहोय तेहनीपरंजाणवु ॥ २० ॥

नोपादनाडुपादेयवासना स्थैर्यदर्शने ॥ करादेरतथात्वेन योग्य
त्वात्तेरणुस्थितौ ॥ २१ ॥ मद्यागेज्यो मदव्यक्ति रपिनो मेल
कविना ॥ ज्ञानव्यक्तिस्तथा ज्ञानव्याडन्यथा सा सर्वदा जवेत् ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ उपादाननायोगेंकरी स्थिरतानादर्शननेविषे उपादानवासनानहोय जेमह
स्तादिजेते उपादेयते, अने तेनुंउपादानते हस्तादिकनापरमाणुते, माटे परमा
णुरूप सूक्ष्मस्थितिमा स्थिरदर्शन न सजवे ॥ २१ ॥ जेममदिरानाअग्यकी मदश
क्तिप्रगटपणेनथी, पणजेगेमलवेथायते, अथवापीधापठी आत्मानेसयोगेंथायते, तेमज्ञा
ननीप्रगटतापण आत्मानेयोगेंथायते, नहीतोसदाय एकजु ज्ञानरखुजोश्यें ॥ २१ ॥

राजरंकादिवैचित्र्य मप्यात्मकृतकर्मज ॥ सुखडु खादिसविति
विशेषो नान्यथा जवेत् ॥ २३ ॥ आगमाङ्गम्यते चात्मा दृष्टेष्टा
र्थाविरोविन ॥ तदुक्ता सर्वविज्ञेन दृष्टवान्नीतकश्मल ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ आराजाते अने आराकते, एवोजीपनेविचित्रज्ञावउपजेते, एनीलोकवाणीते,
तेसर्वपोताना कीबेलाकर्मथकी जाणरी सुएडु एसर्वकर्मथकी प्रगटथायते अन्य
थावीजु विशेषकारणकाश्नथी ॥ २३ ॥ जेट्टियेदीनु तेप्रत्यक्षप्रमाण, अनेदृष्टार्थतेथ
नुमानप्रमाण, तथा उपमाप्रमाण ते अनुमानमाजखेते, माटेएत्रणप्रमाणने अविरोधि
पद्दुजे आगमप्रमाण तेणेकरी आत्मानेजाण्योजायते तेआगमतो जेनासर्वपापगयाते
एदुवासर्वइदें देग्नाडुते ॥ २४ ॥

अध्यात्मसार ग्रंथ अर्थसहितः

अत्रांतानां च विफला नासुष्मिक्यः प्रवृत्तयः ॥ परबंधनहेतोः कः
स्वात्मानमवगमादयेत् ॥१७॥ निष्ठिः न्याएवाद्रिवद्व्यक्ता संगयादे
व चात्मनः ॥ असौ खरविपाणाद्रौ वस्त्यार्थविषयः पुनः ॥ १६ ॥
अर्थ ॥ अत्रानंजे ज्ञानीपुन्य तेनेइमणानीप्रवृत्तिते नि. फलतानहोयः माटे पर
बंधननाहेतुयेंकरी पोतानाआत्माने कोणखेदमांनारखे ? ॥ १५ ॥ आत्मानीप्रगतपणे
संगयशील्लिखिते. एत्रीवानतोवगटामां जाडनावुंवाजेवी देखाय. पणसंगयकरनांथकां
जेवन्वृद्धते नजणाय तेमज संगयवटे आत्मानेनजाणियें. अनेजेविपरीतअर्थें आत्माने
माने तेनेगथेदाने शिंगनामाननारजेवोसमजवो ॥ १६ ॥

अजीवइति शब्दस्य जीवसत्तानियंत्रिता ॥ असतो न निषेधोय
संयोगादिनिषेधनान् ॥ १७ ॥ संयोगः समवायश्च सामान्यं च
विजिघृता ॥ निषिध्यते पदार्थानां तएव नतु सर्वथा ॥ १८ ॥
अर्थ ॥ अजीवशब्दमां जीवशब्दनीसत्तावखगेदीठे; पणनिषेधअत्रतोठे. जेत्री ना
स्तिकमतवाळा संयोग, समवाय, अनेसामान्य, तथा विशेषने निषेधेठे. तेपणसर्वथा
ए वस्तुस्वरूपने निषेधिजकतानथी; केमके संयोगसमवाय अने सामान्य नही मा
वायकी पणअजीव शब्द बोखवो तेययपिअजीवपदार्थसत्तवे, तथापिशब्दअसत्मानि
तोते अन्तपदार्थनो निषेधदेखानोनथी ॥१७॥ माटे संयोग, समवाय, सामान्य इत्या
पदार्थतुं विशेषपणुं तेनान्तिकमनवाळा निषेधकरेठे. पणतेसर्वनिषेधथायनही ॥१८॥

शुद्धं व्युत्पत्तिमजीवपदं सार्थं घटादिवत् ॥ तदर्थस्य जरीरं नो
पर्यायपदभेदतः ॥१९॥ आत्मव्यवस्थितेस्त्याज्यं ततश्चावाकदः
र्जनं ॥ पापाः क्रिद्धतदाद्यापाः सद्वापारविरोधिनः ॥ ३० ॥
अर्थ ॥ शुद्धव्युत्पत्तिमजीवपदं सार्थं घटादिवत् ॥ तदर्थस्य जरीरं नो
पर्यायपदभेदतः ॥१९॥ आत्मव्यवस्थितेस्त्याज्यं ततश्चावाकदः
र्जनं ॥ पापाः क्रिद्धतदाद्यापाः सद्वापारविरोधिनः ॥ ३० ॥
अर्थ ॥ आमाटेशुद्धनिर्मळपणीव्युत्पत्ति तेजीवप्राणधारणे एवेअर्थेंयुक्त एतुंजीव
ठे; घटादिकनीपरेठुंठे; पणनवानवा पर्यायना अेदथकी जीवनेमूलअर्थें अ
॥ १९ ॥ एरीतें आत्मानुंस्थापनकरीने चावाकदगंननेठांडुं: एदर्शनीसाथें
गवो तेपणपापरूपठे; केमकेएसत्ववादीसाथें विगेधकारकठे; तेशीनजहुं ॥३०॥
तानदाणावदीरूपो नित्योनात्मेति मोगताः ॥ ३१ ॥ स्वप्नावहानितो
त्यत्वे युज्यतेर्यक्रिया न हि ॥ ३१ ॥ स्वप्नावहानितो
अर्थक्रियाकृतो ॥ अ

तज्ञावे युग...

अर्थ ॥ हृदयेवोद्भूतमासावोल्याके, आत्माज्ञानरूपते पणक्षण आवयिकाप्रमापे स्थितिते, माटेआत्मानित्यनधी पटलेजीवते क्षणमाकोधकरे, क्षणमामानकरे, ए मज्जिन्नश्रवस्याथापते, एकश्रवस्यानित्यरेहतीनधी, परपरायें क्रमश्रक्रमपणेजो नित आत्माकोडेलायेंहोय, तोअर्थक्रियाकलाप घटेनही, माटेनित्यआत्मानधी ॥ ३१ ॥ एनोस्वजावदृष्टाय,तेगरेध्रुपणुंपामे,अनुरुमेअर्थक्रिया आकृतिनेविषे श्रक्रमेकरीने ते जावनेविषे समकालेंविचारता सर्वसजवहोय माटेअमारोक्षणिकमतसाचोठत्यो ॥३२॥

दृष्टिके तु नदोपोस्मिन् कुर्वजूपविशेषिते ॥ ध्रुवेक्षणोनुत्पण्णाय
निवृत्तेश्च गुणोमहान् ॥ ३३ ॥ मिथ्यात्ववृद्धिकृन्नून तदेतदपि
दर्शन ॥ दृष्टिके कृतद्वानिर्ये तथात्मन्यकृतागम ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ वसीआहणिकमतमा दोपनधी केमके नवनवारूपकरेते, पणजेसमये जेरु पदोप, तेममयेंतेरूपनासक्षणकरीध्रुयते तेमातृण्णानो अनेनिवृत्तिनो मोटोगुणते जेधीध्रुयतारूप महागुणपामिये, एमगोरूकहेते ॥ ३३ ॥ एउपरधी मरेसर एवशन मिप्पानीदृष्टिकरनाग्रे केमरेआत्मानेदृष्टिक माननारनासुकृतनीद्वानियापते जोक दीपापनकरे, तोपणजुजायोक्षयानु पापतोपरजवेजोगववुपडे माटेअकृतागमकहियें॥३४॥

एकद्वयान्ययाज्ञाया हासनासक्रमश्च न ॥ पौर्वापर्यं हि ज्ञावाना
मंत्रानिप्रमक्तिमन् ॥ ३५ ॥ कुर्वजूपविशेषे च न प्रवृत्तिर्नवाऽनु
मा ॥ अनिश्रयान्न वा यद्दं तथा चोदयतो जगौ ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ जेमएकद्वयनो मापेदृष्टणे एकजावनधी, माटेजासनानु सक्रमणनयाप, अनेतावतु पूर्वापरणमयंत्रानिरूपे परिणमेते ॥ ३५ ॥ रूपविशेषकरताठना प्रवृत्तिरवी अथवा वाग्धीनेनोन्दी, पणदृष्टिकमतमासायेंतो अनिश्रयथकी आत्मानें ददसधी दृष्टिकरनुश्रुते ॥ ३६ ॥

न ज्ञान्य विना तन् स्या द्धनस्मिन्ननुमा ज्ञेयता ॥ विना तेन न तस्मि
दिर्ना यद् निश्चय विना ॥ ३७ ॥ एकत प्रत्यक्षिज्ञान दृष्टिकस्य
च वापने ॥ योऽत्मन्यत्र मोऽ स्मगमीन्यत्रागणान् ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ विनाविना तेनदोय, एमाकाऽअनुमान घटतुनधी, केमकेतेविना तेनी निश्चि एवनधी निश्चयविना प्रत्यक्षिज्ञानपणनधीयातु ॥३७॥ तथादृष्ट्याअनुजानु तेदृष्टतागनु एवश्रवणश्रवणी आत्माने त्रेकादिक परताज्ञान तेदृष्टिकरणे वाधकार यावत॥३८॥

अध्यात्मसार ग्रंथ अर्थसहित.

नास्मिन्विषयवाधो यत् क्षणिकेपि यथैकता ॥ नानाज्ञाना
द्वत् स्थिरे नानाक्षणान्वये ॥ ३९ ॥ नानाकार्यैक्यकरणे

अर्थ ॥ एनित्यात्मानामतवने विषयवाधकपणं नहोय. क्षणिकमतने
जजेम ज्ञानान्वयै एकत्वापणुठे, तेमस्थिरआत्मानेविषे नानाक्षणनेसंयो
जाणवी ॥ ३९ ॥ बहुकार्यना एकीकरणसज्जावने अंगीकारकरेठते विरोध
स्याद्वादशोदीये स्थापना करवाची नित्यापेक्षपणे अर्थक्रिया विरोधपामती
के वेहुनये प्रकृतिअर्थ अनुसरेठे. माटे ॥ ४० ॥

नीलादावप्येतन्नेद शक्तयः सुवचाः कथं ॥ परेणापि हि नानैक
स्वभावोपगमं विना ॥ ४१ ॥ ध्रुवे क्षणेपि न प्रेम निवृत्तमनुप
पुत्रात् ॥ ग्राह्याकारश्च ज्ञाने गुणस्तत्रात्र दर्शने ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ नीलादिवर्णनेविषे जेदशक्तिनहोय, एमसुखेकेम केहेवाय? परपुत्रवढेक
नेपण एकस्वभावने टाव्याविना नानाविधपणुं संजवेनही ॥ ४१ ॥ ध्रुवतापणानेवि
इक्षणनेविषेपण एटवेवोचननेविषेपण उपपन्नमाटे निवृत्तपणेप्रेमनजोश्यं. जेमयाख
कार ज्ञाननेविषेगुणठे, तेमथा दर्शनमांगुणनची ॥ ४२ ॥

प्रत्युतानित्यभावे हि म्वतः क्षणजबुद्धिया ॥ द्वैतनादरतः सर्व
क्रियाविफलता भवेत् ॥ ४३ ॥ तस्मादिदमपि त्याज्यमनि
त्यत्वस्य दर्शनं ॥ नित्यसत्यचिदानंदपदसंसर्गमित्ता ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ ज्वटाअनित्यभावनेविषेपण पोनाची क्षणनीबुद्धियेंकरी द्वैतुनाअनादर
यकीनघदीक्रिया नि.फलयाय ॥ ४३ ॥ तेमाटेए अनित्यदर्शनपणठोनुं. सदेव नित्य
सत्यपणे मुक्तिपदना संसर्गने इष्टताप्राणीयें जरूरत्वजनुं ॥ ४४ ॥

न कर्ता नापि प्रोक्तात्मा कापिखानां तु दर्शने ॥ जन्मधर्माश्रयो
नायं प्रकृतिः परिणामिनी ॥ ४५ ॥ प्रथमः परिणामोस्त्या बुद्धिर्ध
माष्टिकाऽन्विता ॥ ततोद्दंकारतन्मात्रेण जिवभूतोदयः क्रमान् ॥ ४६ ॥

अने ॥ ह्वेक.पिखदर्शनवावा बोल्याके, आत्माकर्तानची: तेमनोका
त्माप्रगतधर्माश्रय वावोनची, मायापरिणामवर्तते ॥ ४५ ॥

शुश्रूषा, श्रवण, चैवग्रहणइत्यादिक आठप्रकारनी बुद्धिरूपधमेंकरीसहितते अथवा
तेथी अहकार, तन्मात्र, इन्द्रिय, पाचचूतोदय, एश्वनुरुमेजाणवु ॥ ४६ ॥

चिद्रूपपुरुषोवुद्धे सिध्यै चैतन्यमानत ॥ सिद्धिस्तस्या अविप
या वत्तेदनियमाच्चित् ॥ ४७ ॥ हेतुत्वेपु प्रकृत्यर्थे जियाणामत्र
निर्दिष्टि ॥ दृष्टादृष्टाविजागाश्च व्यासंगश्च न युज्यते ॥ ४८ ॥

अर्थ ॥ बुद्धिनीसिद्धिनेअर्थे आत्माचिद्रूपते, वत्तीचैतन्यते, तोपण निश्चयसहित
अविष्टेदपणे तेबुद्धिनीजेसिद्धि तेअविपयीते ॥ ४७ ॥ हेतुत्वेकरी आत्मानेप्रकृतिअर्थ
नेविषे इन्द्रियोना निवृत्तिपणानो दीगश्चणदिगाना विजागथी प्रसगघटतोनथी ॥४८॥

स्वप्ने व्याघ्रादिसंकल्पान्नरत्वानभिमानत ॥ अहंकारश्च नियत
व्यापारः परिकल्प्यते ॥ ४९ ॥ तन्मात्रादिक्रमस्तस्मात्प्रपंचो
त्पत्तिहेतवे ॥ इत्थंबुद्धिर्जगत्कर्त्री पुरुषो न विकारजाक् ॥ ५० ॥

अर्थ ॥ जेमस्वप्नेविषे व्याघ्रादिकना सकल्पथी अनेपुरुषार्थना निरजिमानथी
हकारनेनिश्चये व्यापाररूपकल्पियेठिये ॥४९॥ तेप्रपंचनी उत्पत्तिनाहेतुनेअर्थेतन्मा
दिकनो क्रमते एरीतेंजगत्नीकरनारी बुद्धिउठेते माटेविकारनोजनारआत्मानथी ॥५०॥

पुरुषार्थोपरागौघ्नौ व्यापारावेशएव च ॥ अत्राशोवेश्यह वस्तु
करोमीति च धीस्वत ॥ ५१ ॥ चेतनोहं करोमीति बुद्धेर्ज्ञेदाग्रहा
त्समय ॥ एतन्नाशेऽनवच्छिन्नं चैतन्य मोक्ष इष्यते ॥ ५२ ॥

अर्थ ॥ सर्वप्रवृत्तिव्यापारनेविषे एकपुरुषार्थअने वीजोळपराग एवेव्यापारचक्षेते, ते
दृशोर्जाणवु, हुवस्तुकरुवु, एवीकदाग्रहीबुद्धियापते ॥५१॥ हुचेतनवु, हुकरुवु, एव
वंबुद्धिनाहेतुथी प्रगटेते एवागर्वनोनाशकरी स्वजावेरद्यु चैतन्यपणमुक्तिनेपामेते ॥५२॥

कर्तृबुद्धिगते ह स्वसुखे पुस्त्युपचारत ॥ नरनाथे यथा भृत्यगतौ
जयपराजयौ ॥ ५३ ॥ कर्ता ज्ञोक्ता च नतस्मा दात्मा नित्यो
निरजनः ॥ अध्यात्मादन्यथाबुद्धि स्तदाचोक्त महात्मना ॥ ५४ ॥

अर्थ ॥ आत्मानेविषे ह स्वसुखपामशु, एहवीकर्तापणानीबुद्धिजेथापते, तेउप
रथीते जेमसेवकनोजय अथवा पराजयते राजाहोवाथीजणायते ॥ ५३ ॥ इत्यादि
माटे आत्माकर्ताज्ञोक्तानथी, पणनित्यनिरजनते, अनेजेबुद्धिने, तेतो अध्यात्मथी बुद्धी
एवमहात्माकपित्तमुनिये कहेलुते ॥ ५४ ॥

प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्मणि सर्वथा ॥ अहंकारविमूढा
त्मा कर्ताहमिति मन्यते ॥ ५५ ॥ विचार्यमाणं नो चारु तदेतद्
पि दर्शनं ॥ प्रकृतिचेतन्ययोर्व्यक्तं सामानाधिकरण्यतः ॥ ५६ ॥

अर्थ ॥ प्रकृतिनाशुणेकरी क्रियमाणजे कर्म तेनो हुंकर्चातुं, एम सर्व प्रकारें अहंकारें
मूढआत्मानानेते ॥ ५५ ॥ एवोविचारकरेथी एदर्शनपणखरुंनथी; केमकेप्रगटबुद्धि
प्रकृतिअनेचेतन्यनो सामानाधिकरणं विचारकरतां, रुहुनथीजणातुं ॥ ५६ ॥

बुद्धिः कर्त्री च ज्ञोक्त्री च नित्याचे ज्ञास्ति निर्दृष्टिः ॥ अनित्या चेन्न
संसारः प्राग्धर्मादेरयोगतः ॥ ५७ ॥ प्रकृतवैव धर्मादिस्वीकारे
बुद्धिरेव का ॥ सुवचश्चघटादौ स्यादीदृग् धर्मान्वयस्तथा ॥ ५८ ॥

अर्थ ॥ वलीतमेजो कर्त्ता ज्ञोक्तापणे बुद्धि मानशो, पणजोतेबुद्धिनित्येतेतो, मोक्ष
नथी. एटखेमोक्षरशेनही. अनेजोबुद्धिने अनित्यमानशोतो, पूर्वधर्मनाअयोग्यथकी
संसाररशेनही ॥ ५७ ॥ प्रकृतिनेत्रिपेधर्मादिकने अंगीकारकीधायी बुद्धिनेअंगुंकेहेवी
जोश्यें ? अनेघटादिकनेत्रिपेएवाधर्मनो अन्वयतेमुखेंकहेवो. इतितर्कवादः ॥ ५८ ॥

कृतिजोगो च बुध्रेभेदंधो मोक्षश्च नात्मनः ॥ ततश्चात्मानमुद्दि-
श्य कूटमेतच्चञ्च्यते ॥ ५९ ॥ पंचविंशतितत्त्वज्ञो यत्रयत्राश्र-
मे रतः ॥ जटी मुंभी शिखी चापि मुच्यते नात्र संशयः ॥ ६० ॥

अर्थ ॥ जोकरबुं, जोगवबुं बुद्धिनेते, तोबंधमोक्षआत्मानेनथी. तेपणबुद्धिनेजजोड
यें. माटेआत्मानेउद्देशीने नहीसमजवामांथावे एरीतेंकूटकविकहेते ॥ ५९ ॥ पंचविंश
तत्त्वनोजाणजेपुरुपठे, ते कोडपणथाश्रममांरनहोय; एटलेजटाधरहोय, अथवामुंभावे,
अथवाचोटीरखावे. तोपणतेसंदेहविना संसारथीमुक्ताय. एबुंकपिलमतवालाकहेते ॥ ६० ॥

एतस्य चोपचारत्वे मोक्षशास्त्रं वृथाखिलं ॥ अन्यस्य हि विमो-
क्षार्थे न कोप्यन्यः प्रवर्तते ॥ ६१ ॥ कापिलानां मते तस्मा दस्मि
न्नैवोचिता रतिः ॥ यत्रानुभवसंसिद्धः कर्त्ता ज्ञोक्ता च लुप्यते ॥ ६२ ॥

अर्थ ॥ एरीतें एथात्मानेविपे मोक्षनेउपचारिपणें अंगीकारकरेते, तेनुंमकखमो
क्षशास्त्र फोगटयायठे. केमकेकोझे मोक्षथापवा कोडवीजोप्रवृत्तयावनही. ॥ ६१ ॥
जिहांअनुभवसिद्ध आत्मानुंकर्चापणुं तथाज्ञोक्तापणुंउपेठे, एटखेमानतानथी तेमाटे
एहवा कपिलनामतमां प्रीतिकरवीते, ठीकनथी ॥ ६२ ॥

नास्तिनिर्वाणमित्याहुरात्मन केप्यवधत ॥ प्राकपश्चाद्युगप
 द्वापि कर्मवधाव्यवस्थिते ॥ ६३ ॥ अनादिर्यदि सर्वंध इष्यते
 जीवकर्मणो ॥ तदानत्यान्न मोक्ष स्यात्तदात्माकाशयोगवत् ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ केटलाकअप्रधमतवालाठे, तेएमकहेठेके, आत्माने मोक्षनिर्वाणनथी, केमके
 प्रथमकेश्वथवापठी समकालें आत्माने कर्मवधनथी, तोमुक्तिशेनीहोय? ॥६३॥जोजीवने
 तथाकर्मने अनादिसवधमानिये, तोआदिनही, तिहाअतपणकेमथाय? माटेअनतपणा
 नाप्रसगथी कोइकालेमोक्षनथाय जेमआत्माथकीआकाशयोग कदापिनिन्ननथाय॥६४॥

तदेतदत्यसवधं यन्मिथो हेतुकार्ययो ॥ सतानानादिता वीजा-
 कुरवत् देहकर्मणो ॥ ६५ ॥ कर्ता कर्मान्वितो देहे जीव कर्मणि दे-
 ह्युक् ॥ क्रियाफलोपपुक्तत्वे दंडान्वितकुलालवत् ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ एह्युघोलेठे, एवचनपणजुठे केमके कारणकार्यनेमाहोमाहे सप्रथे
 जेमपुत्रपौत्रादिकनो अनादिसवधथायठे, तेवीजनाअकुरानीपेरेंठे, तेमजशरीरतथाकर्म
 नोपणअनादिसप्रथे ॥ ६५ ॥ कर्मसहितजीव कर्तापणेदेहमारहोठे, एवजेकहेठे ते
 पणजुठे जेमदडसहितकुजारनीपरें क्रियानुफलजोगवे, तेपण असवधठे तेनीपरे ॥६६॥

अनादिसंततेर्नाग स्याद्वीजाकुरयोरिव ॥ कुकुट्यडक्यो स्वर्ण
 मलयोरिव चीनयो ॥ ६७ ॥ ज्वेषु च व्यवस्थेय सर्वधोजीवकर्म-
 णो ॥ अनाद्यनतोऽप्रव्याना स्यादात्माकाशयोगवत् ॥ ६८ ॥

अर्थ ॥ तमेकहोठेके अनादिसतति नाशनथाय तेनोतोनाशयतो देखीयेंठइयें,
 जेमजीवणस्ये अहुरनथाय अने अकुरानाशयये वीजनहीथाय, कुरुडीनाशयये इहु
 नाशपामे, अनेइरानोनाशयये कुरुडीनाशपामे, वलीअनादिनो सुवर्णथी मेषजुठो
 थायठे तेमआत्माथकी कर्मजुदाथायठे ॥ ६७ ॥ एरीतअनादिसतति जीवकर्मनोजे
 सप्रथे नाशथायठे तेजव्यजीवोथाअथीठे, अनेजेहने अनादिसतति टखतीनथी,
 तेअनव्यजीवो थाअथीठे आत्मानोथाकाशना योगनीपरेंठे ॥ ६८ ॥

उच्यन्नावे समानेपि जीवाजीवत्वजेदवत् ॥ जीवन्नावे समानेपि ज
 व्याजव्यत्वमोर्निदा ॥ ६९ ॥ स्वाप्ताधिकं च ज्व्यत्वं क्लृप्तप्राग
 जावत् ॥ नागभरणमाग्न्याद्दिनयन्न विस्म्यते ॥ ७० ॥

अर्थ ॥ जेमअन्यनीरीतें तोमर्नअन्य एअन्यपणें तुह्यठे, पणतेअन्यमा जेदकरिय
 नोचीअथनीव ण वेथाय, तेमज जीवपणेनो सर्वजीवसरिखाठे, पणजेदकरता अन्य-

तथाश्च ज्ञेय एवेत्तेदवायते ॥ ६९ ॥ जेमघटउत्पत्तिपेहेलां माटीइव्यस्वाजाविकपणेठे;
अनेमाटीनानाशयी घटप्रगटेठे, तेविरुद्धनथी; तेमस्वाजाविकज्ञेयपणे कर्मनीअनादि-
संततिना नाशरूपकारणना सामर्थ्यधी परमात्मापणुंप्रगटे तेपणविरुद्धनथी. ॥ ७० ॥

ज्वयोठेदो न चेंव स्याद्गुर्वानंत्यान्नजोशवत् ॥ प्रतिमादलवत् का
पि फलजावेपि योगतः ॥७१॥ नेतद्वयं वदामोयद्वयः सर्वोपि सि
ध्यति ॥ यस्तु सिध्यति सोवद्वयं ज्वय एवेति नो मतं ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ एरीतेंज्वयपणानो जठेदनथाय. मोटाअनंतपणाथकी आकाशनाअंशनी
परें घटआखे आकाशपणआखुं, अनेघटजांगे आकाशखंरुथयो. पणआकाशकांइवधुं
नही. तेमकर्मनानाशयकी आत्माअधिकयतोनथी. जेमकोइठेकाणे प्रतिमानादलनी
परें प्रतिमादलपापाणथी विवरूप फलउपजे तेममोक्षुं उपजजुं थाय ॥ ७१ ॥ अमे
एमकहेता नथीके सघलाज्वयजीवो सिद्धिपामे. पणजेसिद्धिवरे तेनेनिश्चय ज्वय
कहियें एअमारोमतठे ॥ ७२ ॥

ननु मोक्षेपि जन्यत्वाद्दिनाशिनी ज्वस्थितिः ॥ नैव प्रध्वंसवत्
स्या निधनत्वव्यवस्थितेः ॥७३॥ आकाशस्येव वैविकता मुजरादे
घटद्वये ॥ ज्ञानादेः कर्मणो नाशे नात्मनो जायते ऽधिकं ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ मोक्षनेविपे प्रगटयवापणुंनथी, माटेज्वयस्थिति नाशवंतीठे. पणमोक्षमां
अनंतपणानी स्थितिठे, माटेमुक्तिनोनाशनथी ॥ ७३ ॥ जेममोगरेंकरी घडोजांग्यो,
अनेघडानेद्वये आकाशजुडुथयुं, पणवधुंनही, तेमज्ञानथी कर्मनोनाशथाय, पण
आत्माअधिकथायनही ॥ ७४ ॥

न च कर्माणुसंबंधान्मुक्तस्यापि न मुक्तता ॥ योगानां बंधहेतूना
मपुनर्जवसंजवात् ॥ ७५ ॥ सुखस्य तारतम्येन प्रकर्षस्यापि सं
जवात् ॥ अनंतसुखसंविद्धिर्माक्षः सिध्यति निर्जयः ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ जिहांमूलथीजकर्मपरमाणुनो संबंधनथी, अनेजेमूकाणा तेनेकांइमुकाववा
पणुंनथी, तथाभिध्यात्व, अविरति, कपाय, योग एचारबंधहेतुनायोगठे, तेनुं फरीथवापणुं
नथी, तेहनेसिद्धिकहियें ॥७५॥ सुखनुंतारतम्य तथाज्ञाननीउत्कृष्टता प्रगटययेथी एट
लेअनंतसुखजाणवाथी निर्जयपणेजे सिद्धिवरे तेनुं नाममोक्षकहियें ॥ ७६ ॥

वचनं नास्तिकाज्ञाना मात्मसत्तानिषेधकं ॥ त्रान्तानां तेन नाते
यं परमार्थगवैपिणा ॥७७॥ न मोक्षोपाय इत्याहु २२
पमाः ॥ कार्यमस्ति न ये येषां तेषां कदथना ॥

अर्थ ॥ माटे नास्तिकमतवालांना वचन आत्मसत्ताना निषेधरुते, तेव्रमचिन्ता
लाघे आदरवानही अथयानास्तिकमतवालांना जयनांप्रचनते, एमजाणीआदरवान
ही जेपरमार्थनो गवेपकहोय तेणेठाडवा ॥ ७७ ॥ ह्वेपल्लीरीजा नास्तिरुमतने
मखताज मतवालाठे, तेनुकेहेतु एमठे के मोक्षनोउपायनथी एटलेकार्यजेमोक्षतेनेठे,
पणतेनुकारणजे उपाय तेनथी एममानेठे तेमनेपण प्रिटवनाठे ॥ ७८ ॥

अकस्मादेव ज्वतीत्यलीक नियतावधे ॥ कटाचित्कस्य दृष्ट
त्वाह्ज्रापे तार्किकोप्यद ॥ ७९ ॥ हेतुभूतनिषेधाना स्वानुपा
ख्यविधिर्न च ॥ स्वज्ञाववर्णना नैव मवधेर्नियतत्वत् ॥ ८० ॥

अर्थ ॥ कोश्कतो अण्चितव्यो अकस्मात्मोक्षयायते, एमकेहेते एपणजुठे नि
यत अवधिमर्यादाजठे तेमाटीनापिरुथीघटनिपजेठे, तेकदाचित्दीनुठे, एमतेहनेना
किंकशाखवालाकहेते, जेश्मुकवपतमाजपुरुथागे एवोकाऽनियमनथी ॥ ७९ ॥ हेतुच
तमोक्षनोनिषेधनथी पोतानोअनुपकथनीय एटलेपोतानेवोखबुनही एह्वोजेविधिते
पणनथी, अनेस्वज्ञाववर्णनकरबु स्तुतिकरवीतेनथी केमकेएसर्वनीअवधिते एटलेअ
वधियेंज मोक्षथागे, तेमाटेमोक्षनु साधनकरबुतेजुठे, एमकेहेते ॥ ८० ॥

नच सार्वत्रिको मोक्ष ससारस्यापि दर्शनात् ॥ नचेदानीं न तद्ध्य
क्तिर्व्यजको हेतुरेव यत् ॥ ८१ ॥ मोक्षोपायोस्तु किंत्वस्य निश्चयो
नेति चेन्मत ॥ तत्र रत्नत्रयस्येव तथा ज्ञावविनिश्चियात् ॥ ८२ ॥

अर्थ ॥ सर्वत्रमोक्षनथी केमके जेह्मणानथी, तेनीप्रगटतापणनथी, अनेससारतो
प्रत्यक्षदेखायते, माटेजेहनोजेहेतुठे, तेजप्रगटनथी, तोतेहनोसशयते ॥ ८१ ॥ मोक्ष
नोउपायते? किंवानथी? एवातनो निश्चयनथी माटेएमनपणजुठे मोक्षनोहेतुतोर
त्रयनीपरें तेमजजावें निश्चयथीजाणियें ॥ ८२ ॥

ज्वकारणरागादि प्रतिपक्षमद् खलु ॥ तद्विपक्षस्य मोक्षस्य
कारणं घटतेतरा ॥ ८३ ॥ अथ रत्नत्रयप्राप्ते प्राक्कर्मलघुता
यथा ॥ परतोपि तथैव स्यादिति किं तदपेक्षया ॥ ८४ ॥

अर्थ ॥ रत्नत्रयीजेठे, तेससारना कारणजेरागादिक तेहनाशनुठे अनेससाररूपका
र्यनोशनु मोक्षते माटेमोक्षनु कारणजे उपायतेघटेठे ॥ ८३ ॥ केमकेरत्नत्रयनीप्राप्तिय
यायकी पूर्वजवनाकर्मनी जेवीसघुताथाय, तोवीजायकीपणतेमजथायएअपेक्षायें जो
अवधिनथी तोपणशुचयु? ॥ ८४ ॥

नेव यत्पूर्वसेवातो मृद्हीतो साधनक्रिया ॥ सम्यक्त्वादिक्रिया त
स्माद् दृढैव शिवसाधने ॥ ८५ ॥ गुणा प्राङ्मूर्ध्वत्युच्चैरथवाकर्म
लाघवात् ॥ तथा ज्ञव्यतया तेषां कुतोपेक्षानिवारणं ॥ ८६ ॥

अर्थ ॥ जे पूर्वसेवाथकीते घचनाघोलनारूपथी, ऋजुताथी, साधनक्रियामंदरूप ते
वीनहोय, माटे समकीतादिकक्रिया तेमोक्षसाधनमांदढठे ॥ ८५ ॥ अथवाकर्मना
लघुतापणायकी मोटाजेगुणतेप्रगटथायठे; तेप्रकारें तेनीज्ञव्यतापणेकरीने मोक्षठे.
पणमोक्षनीअपेक्षा वारीनथी. इतिसंगथिनः ॥ ८६ ॥

तथाज्ञव्यतयाक्षेपाद्गुणा न च न हेतवः ॥ अन्योन्यसहकारित्वाद्
दंभचक्रभ्रमादिवत् ॥ ८७ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र्याण्युपायास्त-
न्नवद्भये ॥ एतन्निषेधकं वाक्यं त्याज्यं मिथ्यात्ववृत्तिकृत् ॥ ८८ ॥

अर्थ ॥ तेमज्ञव्यपणानातिरस्कारथकी पुनहेंतुभूत गुणनहोय; केमके परस्पर स
हकारीठे. माटे दंडचक्रभ्रमणनीपेरें ज्ञव्यतापणे ज्ञानादिक गुणप्रगटथाय, तेगुणमोक्ष-
नाहेतुठे; एउत्तरकह्योठे ॥ ८७ ॥ माटेसंसारनाक्षयरूपजेउपाय तेज्ञानदर्शन अनेचा-
रित्रठे. तेनोजेनिषेधकरे अने मिथ्यात्वनीवृत्तिकरें तेनुंजचनत्यागकरवुं ॥ ८८ ॥

मिथ्यात्वस्य पदान्येतान्युत्सृज्योत्तमधीधनः ॥

जावयेत्प्रातिलोभ्येन सम्यक्त्वस्य पदानि पट् ॥ ८९ ॥

अर्थ ॥ एपूर्वकहाजे सर्वशास्त्रना मनवाद तेमिथ्यातनाठेकाणां, तेनेठांडीने वृत्ति-
रूपधननुं ग्रहणकरीने मिथ्यात्वनेप्रतिकूलपणेजे नमकिननां ठपदठे. तेनेजाववां ॥ ८९ ॥
इति मिथ्यात्वत्यागाधिकारः त्रयोदशःसमाप्तः ॥

मिथ्यात्वदावानलनीरवाद्मसदगृहत्यागमुदाहरंति ॥

अतोरतिस्तत्र बुर्धविधेया विशुद्धभावेः श्रुतसारवृत्तिः ॥ १ ॥

अर्थ ॥ मिथ्यात्वरूप जेदावानल तेनेगभाववाने मेघममान एद्दामिथ्यात्वकदाग्रह
रूपप्रसारनो त्यागपंडितेंकह्योठे. कदाग्रहनात्यागनेविपेरतिकरवी. जेपंनिनहोय, वडी
शुद्धनाजाववाखोहोय, अनेसिद्धांतनासारनो जाणहोय तेमणेकदाग्रहने वांटवो ॥ १ ॥

असदगृह्यामिञ्चलितं यदंतः क तत्र तत्त्वव्यवसायवृत्तिः ॥

प्रशांतिपुष्पाणि द्वितोपदेअं फलानि चान्यत्र गवेषयंतु ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जेनुंअंत करण अठनापदार्थना कदाग्रहरूप अग्निवैद्युंठे, तेनाऋतयमां

तत्त्वव्यापाररूप वेदिकेमकरीउगे ? अनेसमतारूपफुल केमकुटे ? तथाहितउपदेश
रूप फलक्यांथीहोय ? तेमाटे कदाग्रहनेतजीने धीजेठेकाणे तरुनीगोल करवी ॥२॥

अधीत्य किंचिच्च निशम्य किंचिदसद्ग्रहात्पणितमानिनो ये ॥

मुख सुखं चुवितमस्तु वाचो लीलाारहस्यं तु न तैर्जगाहे ॥३॥

अर्थ ॥ काश्कजणीने तथा काश्कशास्त्रसाजलीने आत्मानेपडितपणु मानता
एवामूर्खकदाग्रहनाधरनारते पोतानुमुखचुविनजेवाचा तेनेमुखमाने, पणतेमुखकरीवी
खारूप रहस्यजेज्ञानते अवगाहेनही ॥ ३ ॥

असदग्रहोत्सर्पदतुत्तदपैर्बोधोशताधीकृतमुग्धलोकैः ॥ वि

भविता हत जर्भविताडापाफित्यकडूलतया त्रिलोकी ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ जेनेकदाग्रहकी घणोगर्ववघ्योठे, अनेस्वकद्विपतज्ञानने अशेकरी जडि
कजीवोनेजेणे आधलाकीधाठे, एहवाजडप्राणीयें पडिताइनी खरजेकरीनेहतइतिखे
पाटुप्रहारेंयकी त्रणलोकने वितनाके० डाकनमाखेंविटचनाकरीठे ॥ ४ ॥

विधोर्विवेकस्य न यत्र दृष्टि स्तमोघन तत्त्वरविविलीनः ॥ अ

शुक्लपक्षस्थितिरेपनुनमसद्ग्रहास्थूलमतिर्मनुष्य ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ जेनाकदाग्रहमा विवेकरूपचडनी दृष्टिनधी, तथाघणोअधकारते, अनेतत्त्वरूपसूर्य
अस्तपाम्योठे, तेथीतेकृष्णपक्षनी निशावत्स्थितिमाठे केमकेतेने कदाग्रहेठव्योठे ॥५॥

कुतर्कदात्रेण लुनाति तत्त्ववह्नीरसान्सिचति दोषरुह ॥ द्वि

पत्यध स्वाङ्गफल शमारव्य मसद्ग्रह कोपिकुहूविलास ॥६॥

अर्थ ॥ जेकदाग्रहीठे, ते कुविचाररूपदातरकेकरी तत्त्वरूपवेखीनेठेदेठे, अनेपापरू
पवृहनेपाणीपायेठे, तथासमतारूपअमृतफलने हेतुधुलमानाखेठे, एवोकोइ कदाग्रह
रूप अमावास्यानी रात्रीनोविलासठे ॥ ६ ॥

असद्ग्रावमये हि चित्ते न कापि सक्तावरसप्रवेग ॥ ७

हाकुरश्चित्तविशुद्धयोध सिंहातवाचा वत कोपराध ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ तेकदाग्रहीमाणसनु चित्तपथ्यरजेवुठे जेमपथ्यरमापाणीजेदेनही, तेम
जिनपाणीरूपरस तेकदाग्रहीमाणसमा प्रवेशकरेनही तेथीतेनाचित्तरूपवृहमा शुद्ध
योधरूप अकुरप्रगटेनही, तोतेमासिद्धातनीवाणीनो शोवाक ? ॥ ७ ॥

व्रतानि चीर्णानि तपोपि तप्त कृता प्रयत्नेन च पिंडशुद्धि ॥ अ

भूतफल यत्तु न निन्दवानामसद्ग्रहस्यैव हि सोपराध ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ जोपंचमहाव्रतपादयां. उग्रतपकीधां, उद्यमंकरी वेंतालीसदोपरहित आहा रलीधो. तेमठतांपणजेनिन्द्वत्तिक मुक्तिरूपफलनपाम्या. ते अपराधसर्व कदाग्रह्नोजठे

स्यालं स्वयुधिः सुगुरोश्च दानुरूपस्थिता काचन मोदकाली ॥ अ
सद्ग्रहः कोपि गले ग्रहीतस्तथापि भोक्तुं न ददाति छटः ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ पौनानीवृद्धिरूप धालमांकांश्च शुद्धज्ञानरूप मोदकने गुरु पीरसवाठव्या, पणकदाग्रहेंआवी गळुंपकळ्युं. तेथीजमायुंनही. एवोकदाग्रह्छुष्टे ॥ १९ ॥

गुरुप्रसादिक्रियमाणमर्थं गृह्णाति नासद्ग्रहवांस्ततः किं ॥
जाहा हि साहास्रपनीयमाना क्रमलेकः कंटकशुद्धं न जुंक्ते ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जोगुरुप्रसन्नयज्ञे अर्थउपदेशआपेटे. तोपणकदाग्रहीपुरुष तेउपदेशनेग्रह-
नोनथी; तेथीशुभयुं? उपदेशनोकांश्लोतोनथी. एतोजेमप्रगटपणे मीठीझाळ आगळ-
मुक्तियें, तोपणतेनेतजीनेठंठ कांटानेखायठे ॥ २० ॥

असद्ग्रहात्पामरसंगतिं ये कुर्वन्ति तेषां न रतिर्बुधेषु ॥ वि
ष्टामु पुष्टा. किञ्च वायसा नो मिष्टान्ननिष्ठा प्रसन्नं भवंति ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ जेप्राणीकदाग्रहेंकरी मूर्खनीसंगतकरेठे, तेनेपंडितनीसोवत गमतीनथी.
जेमकागडा विष्टान्नोगीठे; तेनेमधुरआहारनीश्रवाचतीनथी, तेनीपेरें ॥ २१ ॥

नियोजयत्येव मतिं न युक्तो युक्तिं नमो यः प्रसन्नं नियुंक्ते ॥ अस
द्ग्रहादेव न कस्य हास्यो जले घटारोपणमादधानः ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेमकोइमूर्ख नदीनाजखउपर घडोचरीनेमूके, तेनेजोशनेकोणहसेनही ?
केमके अगाधनिर्मलजलना विस्तारआगळ एकतुठमात्रजळेंचरेखोयडो तेथीगणनी
मांठे? तेमगुरुनामुग्धथी शान्त्रयुक्तिसांचलीने तेमांपोतानी मतिजांढेनही. अनेपोता
नीयुक्तिवने उलडुंबोळे. जेनमारीयुक्तिने नमस्कारहोजो! एवाकदाग्रहीनेदेखी कोणहां
नीनकरे ? इहां गुन्नोउपदेशतेनेदीनाजखतुळ्यठे. तेनाआगळकदाग्रहीघट केमनीजे ?

असद्ग्रहो यस्य गतो न नाशनं दीयमानं श्रुतमस्य शस्यं ॥ न
नाम वैकल्यकलंकितस्य प्रौढा प्रदातुं घटते नृपथ्रीः ॥ २३ ॥

अर्थ ॥ जेमकोइघेळाआदमीने महोटीराज्यखच्ची आपवीघटेनही, तेमजेहनेकदा
अह्गयोनथी, तेवाप्राणीने धर्मांपदेश आपवोयोग्यनथी ॥ २३ ॥

आमे घटे वारि घृत यथा सद्भिनाशयेत्तं च घट च सद्यः ॥ अस
द्रग्रहस्तमतेस्तथैव श्रुतात्प्रदत्ताङ्गयोर्विनाशः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ जेमकाचाघनामां पाणीजरवाची घरानो तेमजपाणीनोनाशयायठे, तेम
कदाग्रहीमाणसने शास्त्र शीखवताशास्त्रनो तेमजतेपोतानोवनेनोपिनाशयायठे ॥ १४ ॥

असद्रग्रहस्तमते प्रदत्ते हितोपदेश खड्डु यो विमूढ ॥ शुनी
शरीरे स महोपकारी कस्तूरिकालेपनमाढधाति ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ जेमविष्टायेंजखुंमुखदेशी कुतरीनेउपकारकरवा कस्तूरीनोलेपकरे, तेमूर्खजा
णवो, तेमकदाग्रहीप्राणीने उपकारकरवाने हितउपदेशथापेते पणमूर्खजाणवो ॥ १५ ॥

कष्टेन लब्धं विगदागमार्थं ददाति योऽसद्रग्रहद्रूपिताय ॥ स
खिद्यतेयत्नशतोपनीतं बीज वपन्नूपरञ्जुमिदेशे ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जेमघणाउद्यमे अनाजनावीज जेगाकरी उखरजमीनमावावे, तेथागघ
जनासदाय खेदपामेठे, तेम पडितप्राणी गुरूनोविनयकरी कष्टकरीनिर्मल आगमति
ऋतनाथर्थने पाम्योहोय, तेजो कदाग्रहेकरी छुपितप्राणीने तेहनो अर्थ शीखववा
नोउद्योगकरे, तोतेथी अतेरेद पामेठे ॥ १६ ॥

शृणोति शास्त्राणि गुरोस्तदाज्ञा करोति नासद्रग्रहवान् कदा
चित् ॥ विवेचकत्व मनुते च सारग्राही जुवि स्वस्य च चालनीवत् ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जोगुरुपासेथीशास्त्रसाजळे, तोपणकदाग्रहीजेहोय ते कोशकालें ते गुरुनी
आज्ञानमाने ते पोतानीमेले पोतानेण्हवुमाने, जे हुज सर्वपदार्थनी बराबरवेचणक
रु पणतेतोजेम पृथ्वीमां चाखणीमाथी चारीनेसारचूतवस्तु काहाडीलेइने बाकी
असार धान्यरहेठे, तेहनो ते ग्राहीठे ॥ १७ ॥

दंज्ञाय चातुर्यं मधीतशास्त्रं प्रतारणाय प्रतिज्ञापदुत्व ॥ ग
वायं धीरत्वमहोगुणाना मसद्रग्रहस्ते विपरीतसृष्टि ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ माटे अहोइतिआश्चर्यं । विधाताये कदाग्रहीमाणसमा विपरीतगुणसृज्या
ठे । जेवादेवतेवीपात्री, अनेमेघजलसर्पनामुखमा जेमविपतुल्यअज्ञायठे, एकेहेवतन
वीधातायें खरीपामीठे केमके जे कदाग्रहीनी चतुराइतेकपटनेअर्थेघाय, अने शास्त्र
जणवु ते मदनेअर्थेघाय, तथा बुद्धिमाहापण अने उपदेशतेलोकने उगवानासाधन
नेअर्थेघायअने धर्मपण तेगयकरवानेअर्थेघाय ॥ १८ ॥

असद्ग्रहस्थेन समं समंता त्सौहार्दमृदुःख भवेति तादृग ॥
उपैति यादृक्कदली कुचद्वरु स्फुट त्रुटकंटककोटिकीर्णा ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ जेमकेलनुवृद्धतेकंधेरादिक वृद्धनेसंगे कांटायेंकरीकोरायठे, तेमजेप्राणीक
दाग्रहीसाथें मित्राश्करेते अंतेंदुःखनाविपाक पामेठे ॥ १९ ॥

विद्या विवेको विनयो विशुद्धिः सिंहांतवाह्वय्य मुदारता च ॥

असद्ग्रहाद्याति विनाशमेते गुणास्तृणानीव कणादवाग्नेः ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जेमअग्निशी घासनासमूह जस्मीभूत थायठे; तेम विद्या, विनय, विवेक, वि-
शुद्धि. अने सिंहांतउपर वल्लभतापण, अने उदारता एसर्व कदाग्रह्यी नाश पामेठे ॥ २० ॥

स्वार्थः प्रियो नो गुणावास्तु कश्चिन्मूढेषु मैत्री न तु तत्त्ववित्सु ॥ अस
द्ग्रहापादितविश्रमाणां स्थितिः क्लिप्तासावधमाधमानां ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ जेकदाग्रहीनी सोवतेरह्या, तेने स्वार्थप्रियनही ते प्राणीअवगुणवंत, मूर्ख
साथेंमित्राश्करे, अने पंडितसाथें मित्राश्करेनही, एवाकदाग्रहीनी सोवतेरह्या, जेअ
धममांअधम नीचप्राणी तेहनीएस्थितिठे, तेकही ॥ २१ ॥

इदंविदंस्तत्त्वमुदारशुद्धि रसद्ग्रहं यस्तृणवज्जहाति ॥ जहा
ति नैनं कुलजेव योपि जुणानुरक्ता दयिता यशःश्री ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ एमजाणीने तत्त्वनेश्रोखखनार मोटीशुद्धिवावाप्राणी कदाग्रहने तृणप
खानीपेठेठांके; तेने जेम कुलवंतीन्त्री जरतारने त्यजतीनश्री, तेमगुणरागीएत्रीजे यश
कीर्त्ति रूप लक्ष्मीतडूपन्त्रीयो ठांडतीनश्री ॥ २२ ॥ इतिकदाग्रहत्यागाधिकारचतुर्दशः ॥

इति महोपाध्याय श्रीयशोविजयगणि विरचितेश्रध्यात्मसार

प्रकरणे चतुर्थःप्रबंधः चारमांअधिकारमां ५० तेरमां

ना ७८ चउडमाना २२ सर्वमली १६९ काव्यथया

असद्ग्रहव्ययाध्वांत मिथ्यात्वविषयीप्रुपः ॥ सम्यक्त्वशाखिनो
ध्यात्म शुद्धे योगः प्रसिध्यति ॥ १ ॥ कर्मज्ञानविज्ञेदेन स द्विधा
तत्र चादिमः ॥ आचर्यकादिविहितः क्रियारूपः प्रकीर्त्तितः ॥ २ ॥

अर्थ ॥ ह्वेकदाग्रहनानाशयी मिथ्यात्वरूपअंधकारनो विषयगयोठे जेमांश्रीएह
वातमकितेंकरी उज्ज्वलअंत.करणथयांठे जेहना एहवाजेप्राणी तेमने अध्यात्मनीशु

प्रकरण

आमे घटे वारि घृत यथा
द्रव्यह्यस्तमतेस्तथैव श्रुतं

अर्थ ॥ जेमकाचावकामां पाणीज
कदाग्रहीमाणसने शास्त्र शीखवताश

असद्रव्यह्यस्तमते प्रदरे
शरीरे स महोपकारी

अर्थ ॥ जेमविद्यार्थेंजसुमुखदेखी
एवो, तेमकदाग्रहीप्राणीने उपकारव

कठेन लब्ध विशदागमा
खिद्यतेयत्नशतोपनीत ६

अर्थ ॥ जेमघणाज्यमे अनाज
जतासदाय खेदपामेठे, तेम पडित्त
ज्ञातनाअर्थने पान्योहोय, तेजो क

नोउद्योगकरे, तोतेथी अतेसेद पारं

शृणोति शास्त्राणि शुरोः
चित्॥विवेचकत्व मनुते

अर्थ ॥ जोगुरुपासेथीशास्त्रसाज
आज्ञानमाने ते पोतानीमेळे पोत

रुतु पणतेतोजेम पृथ्वीमा चावणी
असार धान्यरहेठे, तेह्नी ते ग्राह

दज्ञाय चातुर्यं मधीतः
वाय धीरत्वमहोगुणान

अर्थ ॥ माटे अहोइतिआश्चर्यं
ते । जेगादेवतेवीपारी, अनेमेघज

वीधातायें सररीपानीठे वेमके जे
जणवु ते मदनेअर्थेयाय, तथा

नेअर्थेयायअने धर्मपणु तेगर्वक

करतानेजेनोरी कडे पोतानेपंगणापो मेरां ।
यांरे इनसाफनेगाम्नेगगा निद्रागी ज्ञानेगाम
नही, नेकेडेवावाग्योकेदू जगानोनी दृग्गणु
शेवेंचूतने धेरीमायें गुरुकरगावुंतामागा ।
अनाचारटाड्यो, अनेगदुनेगामी नेममुनिगीं

या निश्चयेकलीनाना किगा नानि
नां ता एवानिगुणावदा ॥११॥

दियोगत ॥ अद्यन मुक्तिहेतुव

अर्थ ॥ जेनुमननिश्चयमा हीनत्रे, तेने
ने क्रियाते अतिशुणकारीने ॥ ११ ॥

जेज्ञानयोगने उजवेनहीतो, तेह्नेमुक्तिने

अन्यासे सत्क्रियापेक्षा योगिना

व यत्परैरप्यट स्मृत ॥ १२ ॥

च्यते ॥ योगारूढस्य तस्यैव

अर्थ ॥ जेरुडीक्रियानीअपेक्षायें अन्य
ज्ञानपरिपक्करवाने उपशमकसुठे ५५०

योगपामवानेइतताजेयोगीठे, तेह्नेकर्मते
तेवारंतेनेज्ञानयोगी कहियें तेमाटेज्ञान

यदा हि नेद्वियार्थेषु न कर्म

योगारूढस्तदोच्यते ॥ १३ ॥

ज्ञानवर्जिता ॥ गुणप्रधानः

अर्थ ॥ जेवारंविषयधीरिरमें, कर्मने
य तेवारंतेह्ने योगारूढकहियें ॥ १३ ॥

नथी एवेमांक्रियातेगोणठे, अनेज्ञान

ज्ञानिना कर्मयोगेन चित्त

ज्ञानयोगोचिती तत ॥१४॥

नोत्तर ॥

अर्थ ॥ कर्मयोगेकरिने मनशुद्धिपामेला अने निदोषविहारी एहवाजेज्ञानी तेहने ज्ञानयोग मुख्यपणेसेववो उचितते. एवोवीतरागनोमतते ॥ २५ ॥ एमाटेरुडीश्रद्धा येदेशविरतिरूप चारित्रनो स्पर्शकीधापठी दुःखेपाक्षिशकियें, एवामुनिनोआचार जेस वैविरतिपणुंते, तेलेवो. एटलेप्रजुयें पठीसंयमलेवुंकहुंते ॥ २६ ॥

एकोद्देशेन संवृत्तं कर्म यत्पूर्वज्जूमिकं ॥ दोषोत्तेदकरं तत्स्या
द् ज्ञानयोगप्रवृद्धये ॥ २७ ॥ अज्ञानिनां तु यत्कर्म न ततश्चि
त्तशोधनं ॥ योगादेरतथाज्ञावान् म्लेच्छादिकृतकर्मवत् ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ कोइएकदेशआश्रिने पूर्वजूमिते पूर्वजवरूपसंवृत्तपणे उद्देशीने एटलेदेश-
यकी जेपेहेलांवृत्तआदखां एहवीजेक्रिया तेपणदुःखने टालनारीठे. वलीज्ञानयोगनी
वृद्धिकर्त्ताथायते ॥२७॥ अनेअज्ञाननीजेक्रियातेचित्तशुद्धि करवानेअर्थे नहीथाय. के-
मकेतेहनेज्ञानयोगनो अजावठे, माटे म्लेच्छनाकरेंला कार्यसरखीतेजाणवी ॥ २८ ॥

न च तत्कर्मयोगेपि फलं संकल्पवर्जनात् ॥ संन्यासो ब्रह्मवो
धाद्वा सावद्यत्वात्स्वरूपतः ॥२९॥ नो चेदित्यं प्रवेवुश्चिर्गोहिं
सादेरपि स्फुटा॥३०॥ इयेनाद्वा वेदविहिता त्रिशेषानुपलक्षणात् ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ तोतेवाकर्मयोगेपण फलनथी. फलतोसंकल्प वर्जे तेवारेंजथायठे. आत्मज्ञा
नविना त्यागपणनथी, अनेएनुंस्वरूप सावद्यठे. माटेब्रह्मजेज्ञान तेनावोधयकी फल-
प्रगटे ॥ २९ ॥ जोकदापिएमवुद्धिनहोय, तेवारेंतो गोहिंसादिक थकीम्लेच्छादिकनेपण
प्रगटशुद्धिहोय, तथासिंचाणानावधथीवेदमां पशुयागकह्या, तेथकीहिंसककर्मनायोगे
वेदीयाना अनेम्लेच्छना एकसरखांजलक्षणठे; कांइविशेषनथी ॥ ३० ॥

सावद्यकर्म नो तस्मादादेयं बुद्धिविष्णवात् ॥ कर्मोदयागते त
स्मिन्नसंकल्पादबंधनं ॥ ३१ ॥ कर्माप्याचारतोज्ञातु मुक्ति
ज्ञावो न हीयते ॥ तत्र संकल्पजो बंधो गीयते यत्परैरपि॥३१॥

अर्थ ॥ एटलामाटे बुद्धिनाविपर्यासपणाथी सावद्यकर्मआदरुंनही, अनेजोदेवयोगें
तेवांकर्मकरवानुं उदय आव्युं, तेवारेंतेकर्मकरवानो जोसंकल्पनथी, तोतेकर्मनुं बंधन-
पणनथी ॥३१॥ सांसारिकक्रियानोजो आचारठे,तोपणज्ञानीने मुक्तिज्ञावनी ह्याणनथी.
केमकेसंकल्पथी बंधनठे, एवुंअन्यदर्शनवालांनुंपणकेहेवुंते, तेजुओआगलकहेठे ॥ ३१ ॥

करतातेशेठनोदीकरो पोतानेघरेंश्राव्यो तेवारंघरमा लडाऽचालवालागी पठीराजदर
 वारें इनसाफनेवास्तेगया तिहांथी चूतनेघरमाथी काढवानुठखु पणतेचूतनिकळो
 नही, नेकेहेवालाग्योकेहु जवानोनथी, हुपणपुत्रवृ, एवातसाजलीगहुने लाजलागी ठेठे
 शेठेचूतने वैरीसाथे युद्धकरवानांकामजलाव्यु, अनेवहुने घरनोधंधोजलाव्यो एरीतें
 अनाचारटाळ्यो, अनेवहुनेरासी तेममुनियेंपण सयमनायोगे आत्मानेराखवो ॥ १० ॥

या निश्चयैकलीनाना क्रिया नातिप्रयोजना ॥ व्यवहारदशास्था
 ना ता एवातिगुणावहा ॥ ११ ॥ कर्मणोपि हि शुद्ध्यश्च श्रद्धामेधा
 दियोगत ॥ अद्भुतं मुक्तिहेतुत्व ज्ञानयोगानतिक्रमात् ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेनुमननिश्चयमा लीनठे, तेनेक्रियानु प्रयोजननथी व्यवहारदशावाळा
 ने क्रियाते अतिगुणकारीठे ॥ ११ ॥ शुद्धकर्मथीअने श्रद्धाबुद्धिनायोगथी अखनपणे
 जेज्ञानयोगने उलघेनहीतो, तेहुनेमुक्तिनोहेतु प्रगटथाय ॥ १० ॥

अच्युसे सत्क्रियापेक्षा योगिना चित्तशुद्ध्ये ॥ ज्ञानपाके शमस्यै
 व यत्परैरप्यद स्मृत ॥ ११ ॥ आरुरुक्षेर्मुनेर्योग कर्मकारणमु
 च्यते ॥ योगारूढस्य तस्यैव शम कारणमुच्यते ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ जेरुडीक्रियानीअपेक्षायें अच्युसकरेठे, ते योगीश्वरने चित्तशुद्धिनेअर्थ
 ज्ञानपरिपक्वकरवाने उपशमकक्षुठे एमअन्यदर्शनीउठ पणकहेठे ॥ ११ ॥ हे अर्जुन !
 योगपामवानेऽष्टताजेयोगीठे, तेहुनेकर्मतो एककारणठे जेवारेंसर्व सकळपशमिजाय,
 तेवारेंतेनेज्ञानयोगी कहियें तेमाटेज्ञानारूढने समतातेजकारणठे ॥ ११ ॥

यदा हि नैजियाथेंपु न कर्मस्वनुपज्यते ॥ सर्वसकळपेसन्वासी
 योगारूढस्तदोच्यते ॥ १२ ॥ ज्ञान क्रियाविहीन न क्रिया वा
 ज्ञानवर्जिता ॥ गुणप्रधानत्वावेन दशाजेट किलैनयो ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ जेवारेंत्रिपयथीविरमें, कर्मनेविषे सलघनथाय, जेवारेंसर्व सकळपशमीजा
 य तेवारेंतेहुने योगारूढकहियें ॥ १२ ॥ क्रियागिना ज्ञाननथी, अनेज्ञानविना क्रिया
 नथी एवेमात्रियातेगोणठे, अनेज्ञानतेमुरयठे एरोएवेनो दिशीजेदकहोठे ॥ १२ ॥

ज्ञानिना कर्मयोगेन चित्तगुहिसुपेयुपा ॥ निरवद्यप्रवृत्तीना
 ज्ञानयोगोचिती तत ॥ १३ ॥ अतएव हि सुश्रद्धा चरणस्पर्श
 नोत्तरं ॥ ३ पादश्रमणाचारग्रहणं विहितं जिते ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ कर्मयोगेंकरीने मनशुद्धिपामेला अने निद्रांपविहारी एहवाजेज्ञानी तेहने ज्ञानयोग मुग्धपणेनेवचो उचितठे. एवोवीतगगनोमनठे ॥ २५ ॥ एमाटेरुडीश्रद्धा येदेशविरतिरूप चारित्रनो स्पर्शकीधापठी दुःखेपात्रिशकियें, एवामुनिनोआचार जेस वैविरतिपणुंठे, तेलेवो. एटलेप्रभुयें पठीसंयमलेवुकचुंठे ॥ २६ ॥

एकोद्देशेन संवृत्तं कर्म यत्पूर्वज्जूमिकं ॥ दोषोत्तेदकरं तत्स्या
द ज्ञानयोगप्रवृत्त्ये ॥ २७ ॥ अज्ञानिनां तु यत्कर्म न ततश्चि
त्तशोधनं ॥ योगादेरतथाज्ञानान् स्वेच्छादिकृतकर्मवत् ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ कोइएकदेशआश्रिने पूर्वज्जूमिते पूर्वजवरूपसंवृत्तपणे उद्देशीने एटलेदेश-
यकी जेपेहेलांवृत्तआदस्यां एहवीजेक्रिया तेपणदुःखने टालनारीठे. वलीज्ञानयोगनी
वृद्धिकर्त्ताथायठे ॥२७॥ अनेअज्ञाननीजेक्रियातेचित्तशुद्धि करवानेअर्थे नहीथाय. के-
मकेतेहनेज्ञानयोगनो अज्ञावठे, माटे स्वेच्छनाकरंला कार्यसरखीतेजाणवी ॥ २८ ॥

न च तत्कर्मयोगेपि फलं संकल्पवर्जनात् ॥ संन्यासो ब्रह्मवो
धाद्वा सावद्यत्वात्स्वरूपतः ॥२९॥ नो चेदित्यं भवेदुद्दिगोहिं
सादेरपि स्फुटा॥श्येनाद्वा वेदविहिता द्विशेषानुपलक्षणात् ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ तोतेवाकर्मयोगेपण फलनथी. फलतोसंकल्प वर्जे तेवारेंजथायठे. आत्मज्ञा
नविना त्यागपणनथी, अनेएनुंस्वरूप सावद्यठे. माटेब्रह्मजेज्ञान तेनावोधयकी फल-
प्रगटे ॥ २९ ॥ जोकदापिएमवुद्धिनहोय, तेवारंतो गोहिंसादिक थकीस्वेच्छादिकनेपण
प्रगटशुद्धिहोय, तथासिंचाणानावधथीवेदमां पशुयागकहा, तेथकीहिंसककर्मनायोगे
वेदीयाना अनेस्वेच्छना एकसरखांजलक्षणठे, कांश्चिशेषनथी ॥ ३० ॥

सावद्यकर्म नो तस्मादादेयं बुद्धिविप्लवात् ॥ कर्मोदयागते त
स्मिन्नसंकल्पादबंधनं ॥ ३१ ॥ कर्माप्याचारतोज्ञानु मुक्ति
ज्ञावो न हीयते ॥ तत्र संकल्पजो बंधो गीयते यत्परैरपि ॥३१॥

अर्थ ॥ एटलामाटे बुद्धिनाविपर्यासपणाथी सावद्यकर्मआदरवुंनही, अनेजोदैवयोगे
तेवांकर्मकरवानुं उदय आळुं, तेवारैतेकर्मकरवानो जोसंकल्पनथी, तोतेकर्मनुं बंधन-
पणनथी ॥३१॥ सांसारिकक्रियानोजो आचारठे, तोपणज्ञानीने मुक्तिज्ञावनी हाणनथी.
केमकेसंकल्पथी बंधनठे, एवुंअन्यदर्शनवालानुपणकेहेवुंठे, तेजुओआगलकहेठे ॥ ३१ ॥

करतातेशेठनोदीकरो पोतानेघरेश्याव्यो तेवारेंघरमा खडाश्चालवालागी पठीराजदर
घारें इनसाफनेवास्तेगया तिहाथी जूतनेघरमाथी काढवानुठ्छु पणतेजूनिकळ्यो
नही, नेकेहेवालाग्योकेहु जवानोनथी, दुपषपुत्रदु, एवातसाजळीगहुने लाजलागी ठेडे
शेठेजूनते वैरीसाथे युद्धकरवानुंकामजलाव्यु, अनेगहुने घरनोधंधोजलाव्यो एरीतें
अनाचारटाल्यो, अनेगहुनेराखी तेममुनियेंपण सयमनायोगे आत्मानेराखवो ॥ १६ ॥

या निश्चयैकलीनानां क्रिया नातिप्रयोजना ॥ व्यवहारदशास्था
ना ता एवातिगुणावहा ॥१७॥ कर्मणोपि हि शुद्धस्य श्रद्धामेधा
दियोगत ॥ अद्वतं मुक्तिहेतुत्व ज्ञानयोगानतिक्रमात् ॥ १७ ॥

अर्थ ॥ जेनुमननिश्चयमा लीनठे, तेनेक्रियानु प्रयोजननथी व्यवहारदशावासा
ने क्रियाते अतिगुणकारीठे ॥ १७ ॥ शुजकर्मथीअने श्रद्धागुद्धिनायोगथी अखरुपणे
जेज्ञानयोगने उलघेनहीतो, तेहनेमुक्तिनोहेतु प्रगटथाय ॥ १७ ॥

अच्युसे सत्क्रियापेक्षा योगिना चित्तशुद्धये ॥ ज्ञानपाके शमस्यै
व यत्परैरप्यद स्मृत ॥ १८ ॥ आरुरुद्धेर्मुनेर्योग कर्मकारणमु
च्यते ॥ योगारूढस्य तस्यैव शम कारणमुच्यते ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेरुडीक्रियानीअपेक्षायें अच्युसकरेठे, ते योगीश्वरने चित्तशुद्धिनेअर्थ
ज्ञानपरिपक्वकरवाने उपशमकळुठे एमअन्यदर्शनीउं पणकहेठे ॥ १८ ॥ हे अर्जुन !
योगपामवानेइच्छताजेयोगीठे, तेहनेकर्मतो एककारणठे जेवारेंसर्व सकल्पशमिजाय,
तेजारेंतेनेज्ञानयोगी कहियें तेमाटेज्ञानारूढने समतातेजकारणठे ॥ १८ ॥

यदा हि नेजियार्थेषु न कर्मस्वनुपज्यते ॥ सर्वसकल्पसंन्यासी
योगारूढस्तदोच्यते ॥ १९ ॥ ज्ञान क्रियाविहीन न क्रिया वा
ज्ञानवर्जिता ॥ गुणप्रधानत्वावेन दशाज्ञेद किलैनयो ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ जेवारेंविषयथीविरमें, कर्मनेविषे सखननथाय, जेवारेंसर्व सकल्पशमीजा
य तेवारेंतेहने योगारूढकहियें ॥ १९ ॥ क्रियारिना ज्ञाननथी, अनेज्ञानविना क्रिया
नथी एवेमाक्रियातेगोणठे, अनेज्ञानतेमुरयठे एगोएवेनो दिशीजेदकळोठे ॥ १९ ॥

ज्ञानिना कर्मयोगेन चित्तशुद्धिसुपेयुषा ॥ निरवद्यप्रदुर्गतीना
ज्ञानयोगोचिती तत ॥२०॥ अतएव हि सुश्रद्धा चरणस्पठा
नोत्तरं ॥ ५ पालश्रमणाचारग्रहणं विहितं जिने ॥ २० ॥

अर्थ ॥ कर्मयोगकरीने मनशुद्धिपामेला अने निदोषविहारी एहवाजेज्ञानी तेहने ज्ञानयोग मुख्यपणेसेववो उचितते. एवोवीतरागनोमतते ॥ १५ ॥ एमाटेरुडीश्रद्धा येदेशविरतिरूप चारित्रनो स्पर्शकीधापठी दुःखेपादिशक्तिये, एवामुनिनोआचार जेस वीविरतिपणुंठे, तेखेवो. एटखेप्रभुये पठीसंयमखेवुंकचुंठे ॥ १६ ॥

एकोद्देशेन संवृत्तं कर्म यत्पूर्वज्ञूमिकं ॥ दोषोत्वेदकरं तस्या
द्विज्ञानयोगप्रवृत्तये ॥ १७ ॥ अज्ञानिनां तु यत्कर्म न ततश्चि
त्तशोधनं ॥ योगादेरतथाज्ञावान् म्लेच्छादिकृतकर्मवत् ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ कोइएकदेशआश्रिने पूर्वज्ञूमिते पूर्वज्ञवरूपसंवृत्तपणे उद्देशीने एटखेदेश-
यकी जेपेहेलांवृत्तआदखां एहवीजेक्रिया तेपणुःखने टाळनारीते. वलीज्ञानयोगनी
वृद्धिकर्त्ताथायते ॥१७॥ अनेअज्ञाननीजेक्रियातेचित्तशुद्धि करवानेअर्थे नहीयाय. के-
मकेतेहनेज्ञानयोगनो अज्ञावते, माटे म्लेच्छनाकरेला कार्यसरखीतेजाणवी ॥ १८ ॥

न च तत्कर्मयोगेपि फलं संकल्पवर्जनात् ॥ संन्यासो ब्रह्मवो
धाद्वा सावद्यत्वात्स्वरूपतः ॥१९॥ नो चेदित्थं भवेद्वुद्धिर्गोहिं
सादेरपि स्फुटा॥इयेनाद्वा वेदविहिता द्विशेषानुपलक्षणत् ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ तोतेवाकर्मयोगेपण फलनथी. फलतोसंकल्प वर्जे तेवारेंजयायते. आत्मज्ञा
नविना त्यागपणनथी, अनेएनुस्वरूप सावद्यते. माटेब्रह्मजेज्ञान तेनावोधयकी फल-
प्रगटे ॥ १९ ॥ जोकदापिएमबुद्धिनहोय, तेवारेंतो गोहिसादिक थकीम्लेच्छादिकनेपण
प्रगटशुद्धिहोय, तथासिंचाणानावधयीवेदमां पशुयागकहा, तेथकीहिसककर्मनायोगें
वेदीयाना अनेम्लेच्छना एकसरखांजलक्षणते; कांइविशेषनथी ॥ ३० ॥

सावद्यकर्म नो तस्मादादेयं बुद्धिविह्वलात् ॥ कर्मोदयागते त
स्मिन्नसंकल्पादबंधनं ॥ ३१ ॥ कर्माप्याचारतोज्ञातु मुक्ति
ज्ञावो न हीयते ॥ तत्र संकल्पजो बंधो गीयते यत्परैरपि ॥३१॥

अर्थ ॥ एटखामाटे बुद्धिनाविपर्यासपणाथी सावद्यकर्मआदरवुंनही, अनेजोदेवयोगें
तेवांकर्मकरवानुं उदय थावुं, तेवारेंतेकर्मकरवानो जोसंकल्पनथी, तोतेकर्मनुं बंधन-
पणनथी ॥३१॥ सांसारिकक्रियानोजो आचारते तोपणुज्ञानीने मुक्तिज्ञावनी द्वाणनथी.
केमकेसंकल्पथी बंधनते, एवुंअन्यदर्शनवालांनुपणकेदेवुंठे, तेजुथोआगळकहेते ॥ ३१ ॥

करतातेशेठनोदीकरो पोतानेधरेआव्यो तेगारंघरमा लडाऽचालवालागी. पठीराजदर
 वारं इनसाफनेवास्तेगया तिहांधी जूतनेधरमाथी काढगानुठ्यु पणतेजूतनिकश्यो
 नही, नेकेहेवालाग्योकेहु जवानोनथी, हुपणपुत्रनु, एवातसाजलीगहुने लाजलागी ठेउ
 शेठेजूतने बेरीसाथे युद्धकरवानुकामनलाव्यु, अनेगहुने धरनोधधोनलाव्यो परीतें
 अनाचारटाळ्यो, अनेवहुनेराखी तेममुनियेंपण सयमनायोगे आत्मानेराखवो ॥ १७ ॥

या निश्चयैकलीनानां क्रिया नातिप्रयोजना ॥ व्यवहारदशास्था
 ना ता एवातिगुणावदा ॥ १८ ॥ कर्मणोपि हि शुद्धस्य श्रद्धमेधा
 दियोगत ॥ अदत्त मुक्तिहेतुत्वं ज्ञानयोगानतिक्रमात् ॥ १९ ॥

अर्थ ॥ जेजुमननिश्चयमा लीनठे, तेनेक्रियानु प्रयोजननथी व्यवहारदशावाजा
 ने क्रियाते अतिगुणकारीठे ॥ १८ ॥ शुद्धकर्मधीअने श्रद्धाबुद्धिनायोगधी अस्वरूपणे
 जेज्ञानयोगने उलघेनहीतो, तेहनेमुक्तिनोहेतु प्रगटथाय ॥ १९ ॥

अज्ञ्यासे सत्क्रियापेक्षा योगिना चित्तशुद्धये ॥ ज्ञानपाके शमस्यै
 व यत्परैरप्यद स्मृत ॥ २० ॥ आरुरुक्षेर्मुनेयोग कर्मकारणमु
 च्यते ॥ योगारूढस्य तस्यैव शम कारणमुच्यते ॥ २१ ॥

अर्थ ॥ जेरुडीक्रियानीअपेक्षायें अज्ञ्यासकरेठे, ते योगीश्वरने चित्तशुद्धिनेअर्थे
 ज्ञानपरिपक्वकरवाने उपशमकव्युठे एमअन्यदर्शनीउं पणकहेठे ॥ २० ॥ हे अर्जुन !
 योगपामवानेइठताजेयोगीठे, तेहनेकर्मतो एककारणठे जेवारंसर्व सकल्पशमिजाय,
 तेवारंतेनेज्ञानयोगी कहियें तेमाटेज्ञानारूढने समतातेजकारणठे ॥ २१ ॥

यदा हि नेत्रियार्थेषु न कर्मस्त्वनुपज्यते ॥ सर्वसकल्पसन्धासी
 योगारूढस्तदोच्यते ॥ २२ ॥ ज्ञान क्रियाविहीन न क्रिया वा
 ज्ञानवर्जिता ॥ गुणप्रधानज्ञावेन दशाज्ञेद किलैनयो ॥ २३ ॥

अर्थ ॥ जेवारंविषयधीविरमें, कर्मनेविषे सलक्षणथाय, जेवारंसर्व सकल्पशमीज
 य तेवारंतेहने योगारूढकहियें ॥ २२ ॥ क्रियानिना ज्ञाननथी, अनेज्ञानविना क्रिया
 नथी एवेमांक्रियातेगोणठे, अनेज्ञानतेमुरयठे एगोपेवेनो दिगीजेदकहोठे ॥ २३ ॥

ज्ञानिना कर्मयोगेन चित्तशुद्धिसुपेधुपा ॥ निरवद्यप्रवृत्तीना
 ज्ञानयोगोचिती तत ॥ २४ ॥ अतएव हि सुश्रद्धा चरणस्पश
 नोत्तर ॥ इ पादश्रमणाचारग्रहण विहितं जित्ने ॥ २५ ॥

अर्थ ॥ कर्मयोगं करीने मनशुद्धिपामेखा अने निदोषविहारी एहवाजेज्ञानी तेहने ज्ञानयोग मुग्यपणेनेवचो उचितठे. एवोदीतगगनोमतठे ॥ २५ ॥ एमाटेरुडीश्रद्धा येदेशविरतिरूप चारित्रनो स्पर्शक्रीषापत्री छु.खेपात्रिजक्रियें, एवामुनिनोआचार जेस वैविरतिपण्ठे. तेखेचो. एटखेप्रतुयें पत्रीनयमखेचुंकचुंठे ॥ २६ ॥

एकोद्देशेन संवृतं कर्म यत्पूर्वज्जूमिकं ॥ दोषोत्तेदकरं तस्या
द् ज्ञानयोगप्रवृत्तये ॥ २७ ॥ अज्ञानिनां तु यत्कर्म न ततश्चि
तशोधनं ॥ योगादेरतथाज्ञावान् स्वेषादिकृतकर्मवत् ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ कोइएकदेशाश्रिने पूर्वजूमिते पूर्वजवरूपसंवृत्तपणे उदेशीने एटखेदेश-
यकी जेपेहेखांश्रुत्तथादस्यां एहवीजेक्रिया तेपणछु.खने टाखनारीठे. वलीज्ञानयोगनी
वृद्धिकर्त्तयायठे ॥२७॥ अनेअज्ञाननीजेक्रियातेचित्तशुद्धि करवानेश्ये नहीथाय. के-
मकेतेहनेज्ञानयोगनो अज्ञावठे, माटे स्वेषनाकरेखा कार्यसरखीतेजाणवी ॥ २८ ॥

न च तत्कर्मयोगेपि फलं संकल्पवर्जनात् ॥ संन्यासो ब्रह्मवो
धाद्वा सावद्यत्वात्स्वरूपतः ॥२९॥ नो चेदित्थं ज्ञेयुश्चिगोहिं
सादेरपि स्फुटा॥अथेनाद्वा वेदविहिता द्विशेषानुपलक्षणात् ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ तोतेवाकर्मयोगेपण फलनथी. फलतोसंकल्प वर्जे तेवारेंजथायठे. आत्मज्ञा
नविना त्यागपणनथी, अनेएनुंस्वरूप सावद्यठे. माटेब्रह्मजेज्ञान तेनावोधयकी फल-
प्रगटे ॥ २९ ॥ जोकदापिएमशुद्धिनहोय, तेवारेंतो गोहिंसादिक थकीस्वेषादिकनेपण
प्रगटशुद्धिहोय, तथासिचाणानावधयीवेदमां पशुयागकह्या, तेथकीहिंसककर्मनायोगें
वेदीयाना अनेस्वेषना एकसरखांजलक्षणठे; कांइविशेषनथी ॥ ३० ॥

सावद्यकर्म नो तस्मादादेयं बुद्धिविप्लवात् ॥ कर्मोदयागते त
म्मिन्नसंकल्पादबंधनं ॥ ३१ ॥ कर्माप्याचारतोज्ञानु मुक्ति
ज्ञावो न हीयते ॥ तत्र संकल्पजो बंधो गीयते यत्परेरपि ॥३१॥

अर्थ ॥ एटखामाटे बुद्धिनाविपर्याप्तपणाथी सावद्यकर्मआदरखुंनही, अनेजोदेवयोगें
तेवांकर्मकरवानुं उदय थाव्युं. तेवारेंनेकर्मकरवानो जोसंकल्पनथी, तोतेकर्मनुं बंधन-
पणनथी ॥३१॥ सांसारिकक्रियानोजो आचारठे तोपणज्ञानीने मुक्तिज्ञावनी ह्याणनथी.
केमकेसंकल्पथी बंधनठे, एवुंअन्यदर्शनवादानुपणकेहेवुंठे, तेजुश्रोआगलकहेठे ॥ ३१ ॥

करतातेशेठनोदीकरो पोतानेघरेआव्यो तेपारेघरमा लडाइचाखवालागी पठीराजद
वारें इनसाफनेवास्तेगया तिहाथी चूतनेघरमाथी काढवानुठ्ठु पणतेचूतनिकळ्यं
नही, नेकेहेवालाग्योकेहु जवानोनथी, हुपणुपुत्रतु, एपातसाजलीरहुने लाजलागी ठेजे
शेठेचूतने वैरीसाथे युद्धकरवानुकामजलाव्यु, अनेरहुने घरनोधंधोजलाव्यो एरीते
अनाचारटाल्यो, अनेवरहुनेराखी तेममुनियेंपण सयमनायोगे आत्मानेराखवो ॥ १८ ॥

या निश्चयैकलीनानां क्रिया नातिप्रयोजना ॥ व्यवहारदशास्था
ना ता एवातिगुणावहा ॥ १९ ॥ कर्मणोपि हि शुद्धस्य श्रद्धामेधा
दियोगत ॥ अद्वतं मुक्तिहेतुत्व ज्ञानयोगानतिक्रमात् ॥ २० ॥

अर्थ ॥ जेनुमननिश्चयमा लीनठे, तेनेक्रियानु प्रयोजननथी व्यवहारदशावा
ने क्रियाते अतिगुणकारीठे ॥ १९ ॥ शुजकर्मथीअने श्रद्धाबुद्धिनायोगथी अखरुपणे
जेज्ञानयोगने उल्लेखनहीतो, तेहनेमुक्तिनोहेतु प्रगटथाय ॥ २० ॥

अज्ञ्यासे सत्क्रियापेक्षा योगिना चित्तशुद्धये ॥ ज्ञानपाके शमस्यै
व यत्परैरप्यद स्मृत ॥ २१ ॥ आरुरुद्धेर्मुनेर्योग कर्मकारणमु
च्यते ॥ योगारूढस्य तस्यैव शम कारणमुच्यते ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ जेरुडीक्रियानीअपेक्षायें अज्ञ्यासकरेठे, ते योगीश्वरने चित्तशुद्धिनेअर्थ
ज्ञानपरिपक्वकरवाने उपशमकळुठे एमअन्यदर्शनीउं पणकहेठे ॥ २१ ॥ हे अर्जुन
योगपामवानेइच्छताजेयोगीठे, तेहनेकर्मतो एककारणठे जेवारेंसर्व सकल्पशमिजाय
तेवारेंतेनेज्ञानयोगी कहियें तेमाटेज्ञानारूढने समतातेजकारणठे ॥ २२ ॥

यदा हि नेत्रियार्थेषु न कर्मस्वनुपज्यते ॥ सर्वसकल्पसंन्यासी
योगारूढस्तदोच्यते ॥ २३ ॥ ज्ञान क्रियाविहीन न क्रिया वा
ज्ञानवर्जिता ॥ गुणप्रधानत्वावेन दशाज्ञेद किलेनयो ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ जेवारेंत्रिपयथीविरमें, कर्मनेत्रिपे सखग्ननथाय, जेवारेंसर्व सकल्पशमीजा
य तेवारेंतेहने योगारूढकहियें ॥ २३ ॥ क्रियाविना ज्ञाननथी, अनेज्ञानविना क्रिया
नथी एवेमाक्रियातेगोणठे, अनेज्ञानतेमुरयठे एगोएवेनो दिशीजेदकहोठे ॥ २४ ॥

ज्ञानिना कर्मयोगेन चित्तशुद्धिसुपेयुपा ॥ निरवद्यप्रवृत्तीना
ज्ञानयोगोचिती तत ॥ २५ ॥ अतएव हि सुश्रद्धा चरणस्पर्श
नोत्तर ॥ इ पादश्रमणाचारग्रहण विहितं जिने ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ कर्मयोगेकरिने मनशुद्धिपामेखा अने निवोपविहारी एहवाजेजानी तेदने ज्ञानयोग मुन्यपणेनेववा उचितठे. एवोवीतगगनोमतठे ॥ २५ ॥ एमाटेन्डीश्रद्धा येंदेशविरतिरूप चारित्रनां स्पर्शक्रीधापत्री छु.खेपाछिगकियें. एवामुनिनोआचार जेम वीविरतिपणुंठे तेखेवो. एटखेप्रतुयें पत्रीमंयमखेवुंकशुंठे ॥ २६ ॥

एकोद्देशेन संवृत्तं कर्म यत्पौर्वजृमिकं ॥ दोषोद्देशकरं तस्या
द ज्ञानयोगप्रदृश्ये ॥ २७ ॥ अज्ञानिनां तु यत्कर्म न ततश्चि
तशोधनं ॥ योगादेरतथाज्ञान् स्वेषादिकृतकर्मवन् ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ कोइएकदेशाश्रिने पुर्वेजृमिते पुर्वेजवरूपसंवृत्तपणे उद्देशिने एटखेदेश-
यकी जेपेहेखांशुचथादम्यां एहवीजेक्रिया तेपणछु.खने टाखनारीठे. वखीज्ञानयोगनी
वृद्धिकर्त्ताथायठे ॥२७॥ अनेअज्ञाननीजेक्रियातेचिचशुद्धि करवानेअर्थे नहीथाय. के-
मकेतेहनेज्ञानयोगना अज्ञावठे, माटे स्वेषनाकरेंखा कार्यसरखीतेजाणवी ॥ २८ ॥

न च तत्कर्मयोगेपि फलं संकल्पवर्जनात् ॥ संन्यासो ब्रह्मवो
धाहा सावद्यत्वात्स्वरूपतः ॥२९॥ नो चेदित्यं जवेवुद्धिर्गोहिं
सादरपि स्फुटा॥इयेनाहा वेदविहिता द्विशेषानुपलक्षणात् ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ तोतेवाकर्मयोगेपण फलनथी. फलतोसंकल्प वर्जे तेवारेंजथायठे. आत्मज्ञा
नविना त्यागपणनथी, अनेएनुंस्वरूप सावद्यठे. माटेब्रह्मजेज्ञान तेनावोधयकी फल-
प्रगटे ॥ २९ ॥ जोकदापिएमशुद्धिनहोय तेवारेंतो गोहिंसादिक यकीम्वेठादिकनेपण
प्रगटशुद्धिहोय, तथासिंचाणानावधयीवेडमां पशुयागकहा, तेयकीहिंसककर्मनायोगें
वेदीयाना अनेम्वेठना एकसरखांजलक्षणठे; कांइविशेषनथी ॥ ३० ॥

सावद्यकर्म नो तस्मादादेयं बुद्धिविष्टवात् ॥ कर्मोदयागते त
स्मिन्नसंकल्पादबंधनं ॥ ३१ ॥ कर्माप्याचारतोज्ञातु मुक्ति
ज्ञावो न हीयते ॥ तत्र संकल्पजो बंधो गीयते यत्परैरपि ॥३१॥

अर्थ ॥ एटखामाटे बुद्धिनाविपर्यासपणाथी सावद्यकर्मथादरखुंनही, अनेजोदेवयोगें
तेवांकर्मकरवानुं उदय थावुं तेवारेंनेकर्मकरवानो जोसंकल्पनथी, तोतेकर्मनुं बंधन-
पणनथी ॥३१॥ सांसारिकक्रियानोजो आचारठे तोपणजानीने मुक्तिज्ञावनी ह्याणनथी.
केमकेसंकल्पथी बंधनठे, एवुंअन्यदर्शनवायानुंपणकेहेवुंठे, तेजुआथ्यागलकहेठे ॥ ३१ ॥

कर्मण्यकर्म य पश्येदकर्मणि च कर्म य ॥ स बुद्धिमान्मनुष्ये
 पु स युक्त कृतकर्मकृत् ॥ ३३ ॥ कर्मण्यकर्म वा कर्म कर्मण्य
 स्मिन्नृजे ऽपि ॥ नो ज्ञे वा जगवैत्रियादकर्मण्यपि नो मते ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ जेकर्मनेविसर्जे, अकर्मपणुदेखेते, अनेकर्मनथीकरतो, अनेजाणेंते जेदुकर्त
 नु, तेनेमापसमा बुद्धिवतकहियें तेकरवापणानाकर्मने अकरवापणुदेखेते ते पोतेपोता
 नेम्यरूपेंते एमघणीजगजाल प्रगटेते ॥ ३३ ॥ नि.कर्ममार्गेनेविये नहीमान्यु, तेअक
 गुप्यु, अने अकरवापणेजेकरेते, तेनाबेजागाठे एमकरवामांविचित्र जांगाठे ॥ ३४ ॥

कर्म ने कर्मोपम्यमुदासीनो विजावयन् ॥ ज्ञानी न क्षिप्यते ज्ञो
 पद्मपत्रमिवाजमा ॥ ३५ ॥ पापाकरणमात्राहि न मौन विचिकि
 त्मया ॥ अनन्यपरमात्मा स्यात् ज्ञानयोगी ज्ञेन्मुनि ॥ ३६ ॥

अर्थ ॥ उदासीनारवालो विचित्रपणेकर्मनु विपमपणुचित्ये जेमकमलपत्रजलमासे
 पानुनथी, तेमज्ञानीपुरुष जोगमाक्षेपातोनथी ॥ ३५ ॥ पापनकरवाथी काश्मुनिपणुथाय
 गुनथी, संशपरहितपणे पोतेजज्ञानयोगमय परमात्माथाय तेनेमुनिकहियें ॥ ३६ ॥

विषयेषु न गभी या ह्यपी वा मौनमश्नुते ॥ सम रूप विदस्तेषु
 ज्ञानयोगी न क्षिप्यते ॥ ३७ ॥ सत्त्वाचितया यस्याजिसमन्त्रा
 गना ह्ये ॥ आमान ज्ञानत्रान्येद धर्मत्रह्यमयो हि स ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ विषयनेविषे जेनेरागनथी, तेमह्यपणनथी तेनेमुनिकहियें मयस्यपणे
 रूपादिनेवाणतो, जेज्ञानी योगीतेने क्षेपसागतोनथी ॥ ३७ ॥ जेणेत्तनीथोमगा
 ल्पदे समताधारणकीरी, तेनेज आत्मानीथोमगाणथ्य, अनेतेजज्ञानी तथातेजधर्म
 मय तथात्रह्यमयच्छेदाय ॥ ३८ ॥

त्रैम्ययीनमज्ञान नित्रनि ज्ञानयोगिन ॥ विषयाम्ने परिज्ञाय
 खोर जानंति नान्यन ॥ ३९ ॥ इतथापूरंप्रिज्ञाना द्दिदानदविनोद
 न ॥ न्योनिन्मनो नन्येने ज्ञाननिर्धृतस्त्वमपा ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ ममागनु विषयवीन जेअज्ञानने, तेथीजनेज्ञानयोगीयासीनागेने तथाविध
 दादिकनेअज्ञानने नन्यर्थखोरनांमयपनेजाणेंते ॥ ३९ ॥ तेअपूर्येअनुजवथी अज्ञान
 ननअनदमदविनोदथी मदाप्योनिधनयायअनेनेनापापज्ञानेकीयसीजाय ॥ ४० ॥

तेजोलेश्याविवृद्धिर्या पर्यायकर्मवृद्धितः ॥ ज्ञाषिता जगवत्या
दौ सेवञ्चूतस्य जायते ॥४१॥ विषमेपि समेक्षीयः स ज्ञानी स
पंक्तिः ॥ जीवन्मुक्तः स्थिरं ब्रह्म तथाचोक्तं परैरपि ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ दीक्षापर्यायनीवृद्धिश्ची ज्ञानसुखनीवृद्धिर्नायते, एमजगवतीआदि सूत्रोमां
कच्छुंते. तेवाप्राणीनेप्रगटथाय ॥ ४१ ॥ विषमनेविषेजे समजावेजुए, तेवाज्ञानीनेपंक्ति
कहियें वली जीवन्मुक्त अनेस्थिर तथाब्रह्मपणतेनेजकहियें ॥ ४२ ॥

विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ॥ शुनि चैव श्वपाके च
पंक्ताः समदर्शिनः ॥ ४३ ॥ इद्वैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये
स्थितं मनः॥निर्दोषं हि समं ब्रह्म तस्माद् ब्रह्मणि ते स्थिताः ॥४४॥

अर्थ ॥ तेमजपरदर्शनियेंपणकच्छुंतेके, हे अर्जुन ! विद्याविनयसहित ब्राह्मण,
गाय, हाथी, कुतरं, चंडाल, एसर्वने समदृष्टियेंजुएते तेनेपंक्तिकहियें ॥ ४३ ॥ एहवा
जीवेंइहांवेथेथकेज जगत्सृष्टीनेजीतीवइने तेनुंमनसमतापाम्युं तेनिर्दोपिपणोसम्यक्
जेआत्मस्वरूप तेनिर्दोपठे. तेनेपाम्योतेब्रह्मज्ञानेरह्यो एमजाणवुं ॥ ४४ ॥

न प्रहृष्येत्प्रियं प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियं ॥ स्थिरबुद्धिर
संमूढो ब्रह्मविद्ब्रह्मणि स्थितः ॥ ४५ ॥ अर्वाग् दशायां दोषाय
वैषम्ये साम्यदर्शनं ॥ निरपेक्ष मुनिनां तु रागद्वेषद्वयाय तत् ॥ ४६ ॥

अर्थ ॥ जेरुडुंमखेहर्पनकरे, अनेजुडुंप्राप्तथये शोकनधरे, तेस्थिरबुद्धिवालो चतुर-
प्राणी ब्रह्मनोजाणते ब्रह्मज्ञानेरह्योते एमजाणवुं ॥ ४५ ॥ हेठलीदशावाखाने तोजेवि-
पमनेत्रिपे समपणेजोवुं तेदोपनुंकारणते; अनेजेनिरपेक्षीमुनि तेनेतोविपमने समपणे-
जोवुं तेरागद्वेषनोद्वय करनारथायते ॥ ४६ ॥

रागद्वेषद्वयादेति ज्ञानी विषयशून्यतां ॥ विद्यते त्रिद्यते वाऽयं
हन्यते वा न जातुचित् ॥४७॥ अनुस्मरतिनातीतं नैव कांदत्य
नागतं ॥ शीतोष्णसुखदुःखेषु समो मानापमानयोः ॥ ४८ ॥

अर्थ ॥ रागद्वेषनाद्वयशी ज्ञानीमुनि विषयनीशून्यतापणाने पामेठे. तेनेकोडठेडी
शकेनही, कोइनेदीशकेनही, कोइहणीशकेनही. केमके तेपोतानो आत्माआत्मस्वरूपें
मानेठे ॥४७॥ केमकेतेज्ञानीपुरुष गइवस्तुनेसंचारेनही, अनेथनागतवस्तुनेइठेनही, गी
तअने उष्णतथासुख अनेदुःख वलीमानअनेअपमान एसर्वने समपणेमानेठे ॥ ४८ ॥

जितेंद्रियो जितक्रोधो मानमायानुपद्रुत ॥ लोचनसस्पर्गरहितो
वेदखेदविवर्जित ॥ ४९ ॥ संनिरुध्यात्मनात्मानं स्थित स्वकृ
तकर्मजित् ॥ हठप्रयत्नोपरत सहजाचारसेवनात् ॥ ५० ॥

अर्थ ॥ जेको धरहित, तथा मानमायानाउपद्रवे रहित, अने लोचनास्पर्शरहित, वेदो
दयरहित, वेदरहितहोय तेने जितेंद्रियकहिंयें ॥ ४९ ॥ ते आत्माएकरी आत्मानेरोपी
होयो, पोतानाख्या कर्मनेनेदतो कदाग्रहणीविरम्यो, स्यात्तापिकथाचारने सेवतो ॥ ५० ॥

लोकमंडाविनिर्मुक्तो मिथ्याचारप्रपंचहत् ॥ उल्लसत्कम्फ
स्थान परेण परमाश्रित ॥ ५१ ॥ श्रद्धावानाज्ञया युक्तः श
स्वातीनो ह्यगस्त्रवान् ॥ गतो दृष्टेषु निर्वेदमनिन्दुतपराक्रम ॥ ५१ ॥

अर्थ ॥ लोचमज्ञाची मुकाणो, मिथ्यात्तथाचारनोटासनार, योगस्थानकें उल्लसि
तययोत्रे, एयो जे उगृष्टजाय आत्मानो आश्रितययोत्रे ॥ ५१ ॥ तथा श्रद्धावंत, आज्ञायुक्त
अने मातायप्परमायप्पजे शत्रु तेचीयेगलोरेहो, अने बाह्यशस्त्रयीरहित, देना
पनापदार्थने विषे येराग्यवान्, वस्ती वसथीयेने अणगोपरनार ॥ ५२ ॥

निश्चितमो घानामिदग्धपापे वनत्रज ॥ प्रतिस्रोतोनुगत्वेन
लोकोत्तरचग्निनृत् ॥ ५३ ॥ लब्धान् कामान्बहिष्कुर्वन्नकुर्व
न्वहुरूपता ॥ स्फागीकुर्वन् पर चक्षु रपर च निमीलयन् ॥ ५४ ॥

अर्थ ॥ अने प्रपदकरदिन, जेणे ध्यानरूपअग्निपकरी पापरूपकाहनासमूहने वा
होत्रे, जे सामेशवाहे चाक्षिकरीने लोकोत्तरचारित्रनो धरनार ॥ ५३ ॥ तथा विपप
सुगशमीने तेमुग्धरकरनार तथा मायारूपट अनेकोपादिकने अणकरतोयको तेज्ञान
चष्टने विकरकरनो अज्ञानरूप चष्टने प्रपदरतोयको ॥ ५४ ॥

पटनन्नगंतान् जावान् पूर्णज्ञानमुपागत ॥ जुजानो ध्यात्ममा
घातमप्रतिष्ठं न पश्यन्ति ॥ ५५ ॥ श्रेष्ठो हि ज्ञानयोगो यमायात्म
न्येय यज्ञगो ॥ वयप्रमोक्षं जगवान् लोकमार्गं मुनिश्रित ॥ ५६ ॥

अर्थ ॥ वस्तीये अज्यात्मजावने देवतोयको पूर्णज्ञानने पामेसो, अज्यात्मनी उगृगने
योगवतोयको अन्दरदार्थने नशीतोतो ॥ ५५ ॥ पटनरकयो ते उगृष्टज्ञानयोगत्र पश्यन्त्या
त्मप्रदाने विषे वय मोक्षय जगवते निश्चये आसारागनासो रमार अज्ययने कसोत्र ॥ ५६ ॥

उपयोगिकसारत्वादाश्वसंमोदबोधन. ॥ मोक्षाप्ते र्बुज्यतेचैव
तथाचोक्तं परैरपि ॥५७॥ तपस्विन्योधिको योगी ज्ञानिन्योप्य
धिको मतः ॥ कर्मिन्यश्चाधिको योगी तस्माद्योगी ऋवार्जुन ॥५८॥

अर्थ ॥ मोक्षाप्राप्तिये विषे उपरकहेलो ज्ञानयोग घटेठे, केमके शीघ्रपणे ज्ञानजा
यत एद्वो उपयोगजमात्र एकसारते; अने अन्यदर्शनीएपण एमजकहुंठे ॥ ५७ ॥ तप-
सीधी योगी अधिकते; ज्ञानीधी अने राजाधीपण योगीनेमोटोकहोठे; तेमाटे श्रीकृष्णे
अर्जुननेकहुंठेके हे अर्जुन ! तुमेपणयोगीथाश्रो ! ॥ ५८ ॥

समापत्तिरिद्व्यक्तमात्मनः परमात्मनि ॥ अज्ञेदोपासनारूप
स्ततः श्रेष्ठतरोह्ययं ॥ ५९ ॥ उपासना जागवती सर्वेभ्योपि ग
रीयसी ॥ महापापक्षयकरी तथा चोक्तं परैरपि ॥ ६० ॥

अर्थ ॥ माटेइहां आत्मानीसमाप्तिप्रगटेठे. आत्मा तथा परमात्मा ए वेजनेविषे
अज्ञेदपणे सेवनरूपजेयोग तेघणोजश्रेष्ठे ॥ ५९ ॥ माटेसर्वेधीमोटी अनेमोटापापने-
टाखेएवीप्रभुनीसेवाठे. अनेपरदर्शनीयेंपण एवुंजकहुंठे ॥ ६० ॥

योगिनापि सर्वेषां सज्जतेनांतरात्मना ॥ श्रद्धवान् ऋजते यो
मां स मे युक्ततमोमतः ॥६१॥ उपास्ते ज्ञानवान् देवं यो निरंज
नमव्ययं ॥ स तु तन्मयतां याति ध्याननिर्धूतकल्मषः ॥ ६२ ॥

अर्थ ॥ ॥ सर्वयोगीमांपण अंतरआत्मायें ऋज्योएवो श्रद्धावंतप्राणी तोतेहनेकहि
ये जेमुजनेसेवे, तेमुजसरखोपुरुषोत्तमथाय, एमश्रीकृष्णअर्जुननेकहेठे ॥६१॥ ज्ञानवंत.
निरंजन अने अविनाशीदेवजाणीने, जेपुरुषमनेसेवेठे, तेतन्मयिपणेथायठे, अने जेणे-
महाराध्यानधी पापवालीनाख्याठे, हे ! अर्जुन ! तेपुरुषमहारारूपेंथायठे ॥ ६२ ॥

विशेषमप्यजानानो यः कुग्रहविवर्जितः ॥ सर्वज्ञं सेवते सोपि
सामान्यं योगमास्थितः ॥ ६३ ॥ सर्वज्ञो मुख्य एकस्तत् प्रतिप
त्तिश्च यावता ॥ सर्वेपि ते तमापन्ना मुख्यं सामान्यतो बुधाः ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ जेविशेषनेश्रणजाणतोठे, तोपणजे कदाग्रहेंरहितठे अनेजेसर्वज्ञनेसेवेठे,
तेपण सामान्ययोगे आश्रितठे ॥ ६३ ॥ सर्वप्रमाणमां एकसर्वज्ञतोमुख्यठे; तेहनीसे-
वाना करनारजेटवाठे, तेसर्वेंतेहिज सर्वज्ञनाजावनेपामे, पणसर्वज्ञनुंमुख्यपणुं पंक्तितो
सामान्यथकीकहेठे ॥ ६४ ॥

न ज्ञायते विज्ञेपस्तु सर्वथा सर्वदर्शिनि ॥ अतो न ते तमापन्ना
विज्ञेप्य जुवि केचन ॥ ६५ ॥ सर्वज्ञप्रतिपत्यशा तुल्यता सर्व
योगिना ॥ दूरासन्नादिज्ञेदस्तु तद्भृत्यत्व निहति न ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ तेसर्वथा सर्वज्ञ सर्वदर्शीतिवडेपण विशेषतो जाणतोनथी, तेथीतेकोइ विशेषे
पञ्चमीकाने पाम्यानथी, एटले पृथ्वीमाकोइ विशेषजाणपणे सर्वज्ञपणुपाम्यानथी ॥६५॥
सर्वज्ञपणानाजेप्रत्येक अशठे तेसर्वयोगीनेसरिखाठे, माटेडुकना अनेवेगजापणाना
जेदथी तेहनुसेपकपणु काइहणातुनथी ॥ ६६ ॥

माध्यस्थमवलव्यैव देवतातिशयस्य हि ॥ सेवा सर्वैर्बुधैरिष्टा का
लातीतोपि यज्जगो ॥ ६७ ॥ अन्येपामप्यय मार्गो मुक्ताविद्या
द्विवादिना ॥ अग्निधानादिज्ञेदेन तत्त्वरीत्या व्यवस्थित ॥६८॥

अर्थ ॥ माध्यस्थपणु अखरीने एटलेदेवताना अतिशयनु माध्यस्थपणु धारीने
सर्पेपडितेसेगामानीठे कासथी अतीतठे तोपणएककहेठे ॥ ६७ ॥ बीजापणमुक्तवा
दीना अनेअविद्यादिकगादी जेपरदर्शनीतेनेपण आमार्गठे एटले पूर्वेकहोतेमार्गठे जो
पण नामादिकजेदेकरी कदापिजूदाठे, तोपणतत्त्वरीते जोताएकजव्यवस्थाठे ॥ ६८ ॥

मुक्तोबुद्धोर्हेश्चापि यत्र अश्वयेंण समन्वित ॥ तदीश्वर स एव स्या
त् सज्ञाज्ञेदोत्र केवल ॥ ६९ ॥ अनादिशुद्धइत्यादि योजेदो
यस्य ऋप्यते ॥ तत्तत्तंत्रानुसारेण मन्ये सोपि निरर्थक ॥७०॥

अर्थ ॥ तेव्यवस्थामुद्दीष्ट्याडेठे कोइदर्शनी मुक्तकहेठे, कोइजुद्धकहेठे, कोइक
अहंत्वरहेठे, कोइकएश्वर्येयुक्तपटखेइश्वरकहेठे, एसर्वसर्वज्ञनीसज्ञानाजेदठे बीजापण
नथी ॥ ६९ ॥ तेमजवली अनादिशुद्धइश्वरठे, इत्यादिकजेदजे परदर्शनीश्वोरुप्येठे,
तेजेदसिद्धातने अनुमारेविचारीये तोमानवापण निरर्थकठे इतिहाव ॥ ७० ॥

विज्ञेपम्यापरिज्ञानाद् युक्तीना जातिवादिन ॥ प्रायोविरोधत
श्वेव फलाज्ञेदाद्य जावत ॥ ७१ ॥ अविद्या क्लेशकर्मादि यतश्च
जप्रमाण ॥ तन प्रधानमेवैत त्वंज्ञाज्ञेदमुपागत ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ केमकेजे विज्ञेपनेनहिजाप्याथी उक्तियुक्तीनाजातिवचनथी अने प्रापवि
रोधयन्दी नावथीफलानोअनेदठे, पहेतुमाटे ॥७१॥ जे अविद्या, क्लेश, अने कर्मइत्यादिकने
ममारनाकारणप्रगटे, तेनेटसाएक दर्शनीश्वोरूदातूदातूहेठे पटखेकोअविद्या, का
क्लेश, कोउकर्म, एममहायेकरीनेदठेठे पणपत्रणेप्रधानपणे एकजठे ॥ ७२ ॥

यस्यापि यो परोचेद् द्वित्रोपाधिस्तथा तथा ॥ गीयतेऽतीतहेतु
च्यो धीमतां सोप्यपार्थकः ॥ ७३ ॥ ततः स्थानप्रयासोयं यत्त
द्भेदनिरूपणं ॥ सामान्यमनुमानस्य यत्तश्च विपयोगतः ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ एत्रविद्यादिकत्रणनावली वीजाचेद् कटपनायेंअनेकथायठे. तेथीअनेकप्र
कारनी उपाधिनीपजे तेमतेमजाणियेंजेहेतुनोअज्ञावथायठे, पणतेउपाधिचेद् पंडित-
नेनिरर्थकठे; एमजाणवुं ॥ ७३ ॥ तेथीआस्थाननोजेप्रयास तेजेदतुंनिरूपणकरवाने
अनुमाननोविपय तेसामान्यजाणवो. केमकेज्यांअनुमान प्रमाणकरियें, त्यांसामान्यपणे
उपयोगीहोयतेवारें अनुमानविपयनो अज्ञावथाय ॥ ७४ ॥

संक्षिप्तरुचिजिज्ञासो विशेषान्न वलं वलं ॥ चारिसंजीविनीचा
रङ्गत्वाद्द्रोपयुज्यते ॥ ७५ ॥ जिज्ञासापि सतां न्याय्या यत्प
रेपि वदंत्यद्. ॥ जिज्ञासुरपि योगस्य शब्दब्रह्मातिवर्त्तते ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ जेम संजीवनीनामाचारोजे घासवुटीतेने श्रोलखनारी एकमोटीस्त्रीयें ते
वुटीनेयोगे वीजीनानीस्त्रीनाजर्तारने पशुअवस्थामांथी पुरुपवनाव्यो, तेम संक्षेपरुचि
वालो विशेषवलवानुकेवारेंकेहेवाय ? जेवारेंतेनीप्रीति साचेसाचीहोय तेवारेंकेहेवाय.
पणसाचीप्रीतिविनातुं विशेषवलतेवलमानगणाय ॥ ७५ ॥ माटे एत्रणजेकामादियोग-
तेनेविपे सत्पुरुपजाणपणंराखुं उचितठे. परदर्शनीनुं केहेवुपणएवुंजठे. हे अर्जुन !
जेपुरुपज्ञानयोगनेजाणवाश्ठे, तेपुरुपपरमात्मानि दिशानेपामे ॥ ७६ ॥

आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी चेति चतुर्विधा. ॥ उपासकास्त्रयस्त
त्र धन्या वस्तुविशेषतः ॥ ७७ ॥ ज्ञानी तु शांतविक्षेपो नित्यत्र
क्तिर्विशिष्यते ॥ अत्यासन्नो ह्यसौ जर्तुरंतरात्मा सदाशयः ॥ ७८ ॥

अर्थ ॥ एकदुःखी, वीजोजाणवानी इजावालो, वीजोधननोअर्थी, अने चोथोज्ञानी
एचारप्रकारना हे अर्जुन ! मारासेवकठे. पणतेमध्ये एकधनार्थीविना जे वीजात्रण
जातना सेवकठेवस्तुतत्त्वनाजाणठे माटेधन्यठे; वखाणवायोग्यठे ॥ ७७ ॥ एत्रणने
धन्यकहातेमां पण जेनोविक्षेपशम्योठे, अने नित्यत्रक्तिवंत एहवोज्ञानीपुरुपजे चोथो,
तेमोटोजाणवो. तेज्ञानीअमारीपासे अत्यंतनजीकरहेठे; माटेश्रेष्ठे केमकेअंतरात्मायें-
वर्त्ते, अनेतेनाआशयनिर्मलठे तेमाटे ॥ ७८ ॥

कर्मयोगविशुद्धस्तद् ज्ञाने युंजीत मानसं ॥ अङ्गश्च श्रद्धानश्च
संशयानो विनश्यति ॥ ७९ ॥ निर्भयः स्थिरनासाग्रदत्तदृष्टिर्ब्रते
स्थितः ॥ सुखासनः प्रसन्नास्यो दिशश्चानवलोकयन् ॥ ८० ॥

अर्थ ॥ हे अर्जुन ! कर्मयोगें विशुद्धको त्रेप्राणी ज्ञानमांपोतानु मनजोमेठे अ
ने हे अर्जुन ! एकमूर्ख, धीजो श्रद्धारहित, अनेत्रीजो सशयजरेखोमाणस एणैवि
नाशपामेठे ॥७७॥ निर्जय, नाशिकानाअप्रजागनेविषे दृष्टिराखीने स्थिररहेनार, तथा
निरतर प्रतमारहेनार, एहोमुलथासनेवेगो, वलीप्रसन्नमुखठे जेहनु, अने एकदृष्टि
यनार आडुअवबुनहीजोनार ॥ ७० ॥

देहमध्यजिरोग्रीव मवक्र धारयन्बुध ॥ दतौरसंसृष्टान् दतान्
मुश्लिष्टाधरपल्लव ॥ ७१ ॥ आर्त्तरोडे परित्यज्य धर्मे शुक्ले च
दत्तधी ॥ अप्रमत्तो रतो ध्याने ज्ञानयोगी भवेन्मुनि ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ रेक, मस्तक, अने कोटतेने पांसराधरतो, एटखे शरीरनी चपलाइकाश
द्वित एहोमायो, दातेरुरीदातने अणफरसतो एटखे स्पर्शकरतोनथी अने जेनाहोव
पत्तनेउगडीगीतमझेसाहोय ॥ ७१ ॥ तथा आर्त्तरोडध्यानठांडीने धर्मशुक्लध्यानमाउ
रिदीधीठे अनेनाथेअप्रमत्तपणें ध्यानमांरतथको एधोजेमुनि तेनेज्ञानयोगीकेहो ॥७२॥

कर्मयोग समज्यस्य ज्ञानयोगसमाहित ॥

ध्यानयोग समारुह्य मुक्तियोग प्रपद्यते ॥ ७३ ॥

अर्थ ॥ तेमुनिवर्गयोगजो अज्यासकरी चढयानेउजमाखथइ ज्ञानयोगरूपदोरड
आही, ममाधिपणें ध्यानयोग नीशरणीयं चडीने मुक्तियोगरूपमदीरनेपामे ॥ ७३ ॥
इतियोगाधिपार पचदशमोममात्त

म्यिग्मयप्रमान य त्तद्धान चित्तमस्थिर ॥ जायना वाप्यनुप्रे
टा चिंता या तन्निद्रा मत्त ॥ १ ॥ सुहृत्तित्तजयेद्वान मेकार्थं मन
म म्यिनि ॥ बह्वर्थमक्रमे दीर्घांप्यविव्वा ध्यानमतति ॥ २ ॥

अर्थ ॥ जेचिन्तयप्रठे, पणनेचित्तनेजेस्थिरपणे चित्तनाअप्ययसायने प्रगटकरेता
रे तेनेध्यानयोगीकट्टियें एकजायना, धीनीअनुप्रेहा, अनेत्रीजु चिंतानुध्यान, एप्रणप्र
कारें चित्तचप्रथायठे ॥ १ ॥ अतमुंनैयानदोय, पणजिहा एउगाम एअर्थनेविपे
एगाअर्थनु मक्रमणथाय, पवीमननी म्यिनिदोय, तिदाध्याननी अत्रिगिअदीर्घपणे व
रसाथाय तिदाकाअनमुंनैनेनो नियमनथी ॥ २ ॥

आर्त्त गंडच धर्मे च शुद्धं चेति चतुर्विधाननम्याङ्गेदाप्रिह हो
हो कर्गणं नमोऽप्यो ॥ ३ ॥ शब्दादीनामनिष्ठाना प्रियोगा
सप्रयोगो ॥ चिंतनं वेदनायाश्च व्याख्यव्यमृपेद्युप. ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ आर्त्त, रौद्र, धर्मनेशुक्ल, एचारध्याननाज्ञेदठे. तेमध्येप्रथमनांवेध्यानते संसारनाकारणिकठे अने पाठलांवेध्यानते मुक्तिनांकारणवाचीठे ॥ ३ ॥ तेमांप्रथमआर्त्त-ध्यानना चारजेदकहेठे. प्रथमअनिष्टजेशब्दादिक, तेनोवियोगवांठे के रखेअनिष्टनोसं-योगवने; तेमअनिष्टमलेजे पीडाथायतेनुं चिंतनकरेतेथीव्याकुलथाय ॥ ४ ॥

इष्टानां प्रणिधानं च संप्रयोगवियोगयोः ॥ निदानचिंतनं पाप
मार्त्तमिदं चतुर्विधं ॥ ५ ॥ कापोतनीलकृष्णानां लेश्यानामत्र
संज्ञवः ॥ अनतिक्रिष्टज्ञावानां कर्मणां परिणामतः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ वीजोन्नेद इष्टनुंचितनकरे, एटलेखेइष्टवस्तुना संयोगनोवियोगथइजाय; व्रीजो नियाणुंकरे; चोथो रोगनाओपधनीचिंताकरे. एचारआर्त्तध्याननाप्रकारठे ॥ ५ ॥ एमध्ये कापोत, नील, कृष्ण, एत्रणलेश्यानोसंज्ञवठे केमके जेमांअतिक्रिष्टज्ञावानानथी एवीकर्मनीपरिणतिना परिणामेंकरी एत्रणलेश्यानोसंज्ञवठे ॥ ६ ॥

क्रंदनं रुदनं प्रोत्रेः शोचनं परिदेवनं ॥ ताडनं लुंचनं चेति लिं
गान्यस्य विडुर्बुधाः ॥ ७ ॥ मोघं निंदन्निजं कृत्यं प्रशंसन् पर
संपदं ॥ विस्मितः प्रार्थयन्नेताः प्रसक्तश्चैव हर्जनः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ वकोरकरवो, उंचेस्वरेरडवु, शोचनाकरवी, नामदइनेररुडुं, मारडुं, माथाना
वालतोफवा, इत्यादिकने पंडितनआर्त्तध्याननां लक्षणकहेठे ॥ ७ ॥ अमेमंदबुद्धिठेयें
एमकहीनेपोतानुंकार्यनिंदे,अमेशुंपालीशुं ? मुक्तिमार्गतोमोहोठोठे, एमप्रशंसाकरे, एम
विस्मितयको लोकपासे मांगतोफरे, इत्यादिकडुर्जननीरीनठे ॥ ८ ॥

प्रमत्तश्चेद्विद्यार्थेषु गृध्रो धर्मपराद्मुखः ॥ जिनोक्तमपुरस्कुर्व
न्नार्त्तध्याने प्रवृत्तते ॥ ९ ॥ प्रमत्तांतगुणस्थानानुगमे तन्महात्म
ना ॥ सर्वप्रमादमूलत्वा त्वाज्यं तिर्यग्गतिप्रदं ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेप्रमादीहोय, विषयमांलीनहोय, धर्मथीउखटोहोय, जिनवाणीनेगोपवे,
तेवोपुरुष आर्त्तध्यानमांप्रवर्त्ते ॥ ९ ॥ माटेएध्यानउपला गुणगणाणामतांयकां प्रमाद-
मांफके. अनेएध्यान ठाठागुणगणाखगेंरहे; माटेमोटामुनियें सर्वप्रमादनुंमूल नयाति-
र्यग्गतिप्रमाके एवुंजाणीनेएध्याननेठोडवुं ॥ १० ॥

निर्दयं वधवंधादिचिंतनं निर्विक्रुधा ॥ पिशुनासत्यमिथ्या
वाक् प्रणिधानं च मायया ॥ ११ ॥ चौर्यधीनिरपेक्षस्य तीव्रक्रो
धानलस्य च ॥ सर्वाजिशांकाकलुषं चित्तं च धनरक्षणे ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ ह्रवेजेनिर्दयहोय, जीउनोवध वधनादिकचितवे, आकरो क्रोधीहोय, चाडी ओहोय, जुनुवोले, मिथ्यात्वनु उचनवोले, माया कपटधरे ॥ ११ ॥ चोरीकरनार, पर मार्यरहित, क्रोधरूपश्रियें धमधमतोरहे, धनसचयकरनार, धननेकाटीराखे, पणअ कायेंमेलुमनराखनार, एखेरखेने कोइमारुंधनजुग अनेलेइजाय ॥ १२ ॥

एतत्सदोपकरणकारणानुमतिस्थिति ॥ देशाविरतिपर्यंतं रो
ज्ज्यान चतुर्विध ॥ १३ ॥ कापोतनीलकृष्णाना लेश्यानामत्र
सज्जव ॥ अतिसश्लिष्टरूपाणा कर्मणा परिणामत ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एरीतेंएध्याननेकरवे, कराववे अने अनुमोदजानीस्थितियें करीएध्यान दो पनुकारणते एध्यान चोथा अविरतिगुणगणा अनेपाचमा देशविरति गुणगणासुगी होय, एरीतेंरौडध्यानना चारजेदकहा ॥१३॥ कापोत, नील, अने कृष्ण एत्रणलेश्याना इहासज्जवते एअति सश्लिष्टरूपजे कर्मतेनापरिणामशीहोयते ॥ १४ ॥

उत्सन्न बहुदोषत्वं नानामरणदोषता ॥ हिंसादिपु प्रवृत्तिश्च कृ
त्वाद्य स्मयमानता ॥५॥ निर्दयत्वाननुगयो बहुमान परापदि ॥
लिंगान्यत्रेत्यदोधीरैस्त्याज्यं नरकडु खड ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ एप्रायें घणादोषनुकारणते नानाप्रकारना जीवनेमारवाना दोषेंकरी हिंसा दिकमा प्रवृत्तियाय, पापकरीने खुशवकीपणुमाने ॥ १५ ॥ निर्दयपणु, पश्चात्तापपणु परआपदायें राजीपणु, अनेमहाविपयीपणु, एचिन्हेकरी एध्याननरकना डुखनुध्याप नारुते, माटेएध्यानने ठाडु ॥ १६ ॥

अप्रशस्ते इमे ध्याने झरते चिरसस्तुते ॥ प्रशस्तं तु कृताज्या
सो ध्यानमारोढुमर्हति ॥ १७ ॥ जावनादेशकाले च स्वासत्तालं
वनक्रमात् ॥ व्यातव्यध्यानानुप्रेक्षा लेश्यालिंगफलानि च ॥१८॥

अर्थ ॥ एवाण्वेध्यानते महानिर्वलते एनोधणो परिचयकरियें, तोतेथीकडवावि पाकप्रगटे माटेडाहापुरुषें अज्यासकरता उज्ज्वलध्याने चढवुयोग्यते ॥ १७ ॥ ह्रवेधर्म ध्यानकडेठे देशकालजोइने शुजजावनाकरथी, पोतानीसत्ताना आलपननाक्रमशीभ्येय ध्याता अनेध्याननी अनुप्रेक्षा ते शुजलेश्याना चिन्हनुफलते ॥ १८ ॥

ज्ञात्वा धर्मं ततोध्यायेच्चतस्रस्तत्र जावना ॥ ज्ञानदर्शनचारि
त्रवेराग्याख्या प्रकीर्तिता ॥ १९ ॥ निश्चलत्वमसमोहो निर्जरा
पूर्वकर्मणासगागसा जयोवैद. फलान्यासा यथाक्रमात् ॥१७०॥

अर्थ ॥ धर्मनेजाणीपठी ज्ञानचावना. दर्शनचावना, चारित्रचावना. अने वैराग्य चावना. एचारचावनाने धर्मजाणी ध्याववी ॥ १९ ॥ तेमां ज्ञानचावनाची निश्चलप-
गुंथाय; अनेदर्शनचावनाची अमूटपणुंथाय; वल्लीचारित्रचावनाची पूर्वकर्मनीनिर्जरा-
थाय. अने वैराग्यचावनाची त्रियादिकनोसंग तथा पुढूननीइहा अनेचयतेनोउठेद-
थाय: एरीतेएचारचावनानां फलजाणवां. ॥ २० ॥

स्थिरचित्तः क्लिंताप्रि र्याति ध्यानस्य योग्यतां ॥ योग्यतैव हि
नान्यस्य तथाचोक्तं परंपरि ॥ ११ ॥ चंचलं हि मनः कृष्ण प्रमा
धि बलवत् दृढं ॥ तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोस्मि सुहृत्करं ॥११॥

अर्थ ॥ एजावनामां जेनुंचित्तस्थिरहोय. तेनेध्यानमांस्थिरतारहे. माटेतेप्राणीध्या-
ननी योग्यतापामे; पणवीजोकोइनपामे. तेमजपरदर्शनमांपणकरुंठे, तेकहेठे. ॥ २१ ॥
अर्जुनपुठेठे; हे कृष्ण ! मनतोचंचलठे; अनेशत्रुना सैन्यसरखुंदृढठे. तेमननोनिग्रहदुं-
गीरीतेकरं ? केमके पवननीपठेमनसुत्कर अनेअग्राह्यठे ॥ २१ ॥

असंशयं महाबाहो मनोउर्निग्रहं चळं ॥अच्यासेन च कौतेय वै
राग्येण च गृह्यते ॥ १३ ॥ असंयतात्मना योगो दुःप्राप्य इति
मे मतिः ॥ वश्यात्मना तु यतता शक्योवाप्तुमुपायतः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ श्रीकृष्णकहेठे. हे महाबाहो ! के० मोटीठेबाहुजेनी एवा हे अर्जुन ! खरेख
रंमनचपखठे. तेनोनिग्रहकरवो तोकठणठे, तोपण हे कुंतिनापुत्र ! हे अर्जुन ! अच्यास
अने वैराग्येकरीने मनवगथाय एवुंठे. ॥ २३ ॥ हे अर्जुन ! जेनेपोतानो आत्मावश-
नची. एवोजेपुरुष तेनेध्यानयोगपामवो दुःकरठे, एवीमारीमतिठे. पणजेणेआत्माने
वगकीधोठे, तेनेउद्यमंकरी अने अच्यासेंकरी ध्यानयोगपामवो सुखचठे ॥२४॥

सदशप्रत्ययावृत्त्या वेत्तुण्याद्बहिरर्थतः ॥ एतन्न युज्यते सर्वं ज्ञा
वनाज्ञावितात्मनि ॥ १५ ॥ स्त्रीपशुह्वीवङ्गःशीलवर्जितस्थान
मागमे ॥ सदा यतीनामाज्ञप्तं ध्यानकाले विशेषतः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ सरखोप्रत्ययजे विश्वासतेणेसहित अनेवाह्यपदार्थनी तृष्णायेंरहित तथा
शुरूचावनायेंचावितपुरुषने एथात्मावशकरवो सर्वप्रकारेंघठे ॥१५॥ स्त्री, पशु, नपुंसक
दु.जीवादि रहिन एह्वीवस्ततिमुनियें तेववी, एमथागममां मुनिनेसवाय प्रजुएथाज्ञा
करीठे. तेमांपण ध्यानवेलायेंतो विशेषपणे कहिठे, एमजाणवुं ॥ १६ ॥

स्थिरयोगस्य तु ग्रामे विशेष कानने वने ॥ तेन यत्र समाधान
स देगो ध्यायतो मत ॥ १७ ॥ यत्रयोगसमाधान कालोपीष्ट
स एव हि ॥ दिनरात्रिद्वयादीना ध्यानिनो नियमस्तु ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ स्थिरयोगवालायें गाममां अने विशेषेकरीने वगकामा तथा वनमाजिहा
चित्तसमाधानीमांरहे, तेस्थानकेंध्यानकरवु ॥ १७ ॥ जेरगतयोगस्थिररहे, तेकालरुडो
समजवो, पणध्यानवाळाने दिवस अथवा रात्रिनो नियम नथी ॥ १८ ॥

यैवावस्था जिता या तु न स्याद्ध्यानोपघातिनी ॥ तथा ध्यायेन्निप
ण्णो वा स्थितो वा ग्रथितोथवा ॥ १९ ॥ सर्वासु मुनयोदेशकाला
वस्थासु केवलं ॥ प्राप्तास्तन्नियमो नासा नियता योगसंस्थिता ॥ २० ॥

अर्थ ॥ ध्यानवतमुनिने जेअवस्थायें, जेठेकाणे, अने जेतेलायें ध्याननेव्यवधातनखाणे
तेठेकाणे, तेवेद्यायें, तेरीतेंवेठा, उजा, अथवा सुताध्यानकरवु ॥ १९ ॥ सर्वदेशकास्र अथ
स्थानेविपेरहाजे, मुनितेनेकाइनियमनथी केमकेतेनियतपणेयोगमास्थिररहाते ॥ २० ॥

वाचना चैव पृथ्वा च परावृत्यनुचिंतन ॥ क्रिया चालवनानीह स
धर्मावश्यकानि च ॥ २१ ॥ आरोहति दृढप्रव्यालवनोविपस
पद ॥ तथा रोहति स ध्यान सूत्राद्यालवनाश्रित ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ वाचना, पृथना, परावर्तना, अनेअनुप्रेक्षा एधर्मना आलवन इहाकहा, ते
अवश्यकरणीठे ॥ २१ ॥ जेप्राणी खरीवस्तुनो आलवकठे, तेप्राणी कठणठेकाणेपणजे
मचके, तेमजेजैनसूत्रादिकनो जेआलवकठे तेप्राणी रुडेध्यानेपण चढे ॥ २२ ॥

आलवनादरोद्धत प्रत्यूहदययोगत ॥ ध्यानाद्यारोहणत्रशो
योगिना नोपजायते ॥ २३ ॥ मनोरोधाधिको ध्यानप्रतिपत्ति
क्रमो जिने ॥ जेपेपु तु यथायोगसमाधान प्रकीर्तित ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ आलवनना आदरथी प्रगत्योजे विघ्ननोह्य तेनायोगथी ध्यानरूपपर्वत
उपरचटतां, योगीश्वरने त्रष्टपणु यतुनथी ॥ २३ ॥ योगनिरोधध्यानतो केवलीनेठे मन
रोधकरण, इत्यादि अनुक्रम जिनमतमाठे धाकी धीजादर्शनमातो जेम नजरमाथावे
तेमयोगनुसमाधानकथुठे ॥ २४ ॥

आज्ञापायविपाकाना सस्थानस्य च चितनात् ॥ धर्मध्यानोपयु
क्ताना ध्यातव्य स्याच्चतुर्विध ॥ २५ ॥ नयज्ञगप्रमाणाख्या हेतूदाह
रणान्विता ॥ आज्ञा ध्यायेज्जिनेजाणामप्रामाण्यकलंकिता ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ आज्ञा, अपाय, विपाक, अने संस्थान एचारजेदना चिंतनथकी धर्मध्यानवालायें धर्मध्यानकरवुं ॥ ३५ ॥ सातनय, सप्तजंगी, चारप्रमाणसहित तथाहेलु उदाहरणसहित अनेअप्रमाणरूपदूषणेंरहितएवीजिनेश्वरनीआज्ञाध्याववीएप्रथमजेद. ॥ ३६ ॥

रागद्वेषकपायादिपीफितानां अनुपमतां ॥ ऐहिकामुष्मिकांस्तां
स्तां नानापायान्विचिंतयेत् ॥ ३७ ॥ ध्यायेत्कर्मविपाकं च तं तं यो
गानुज्ञावजं ॥ प्रकृत्यादिचतुर्भेदं शुभाशुभाविज्ञागतः ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ जे जीव राग, द्वेष, कपायवनेपीमायाते, ते आलोक ने परलोकसंबंधीक प्रतेवीजेपाइये चिंतवे ॥ ३७ ॥ जेयोगनाश्रुनुभवथीथयो, अने प्रकृति, स्थिति, रस, प्रदे-
शनावंधथी नीपनो, एहवोजेकर्मनोविपाक तेने शुभाशुभवेंहेचणथीध्यावे ॥ ३८ ॥

उत्पादस्थितिजंगादि पर्यायैर्लक्षणैः पृथक् ॥ भेदेर्नामादिभिर्लो-
कसंस्थानं चिंतयेद् भृतं ॥ ३९ ॥ चिंतयेत्तत्र कर्तारं जोक्तारं नि
जकर्मणां ॥ अरूपमव्ययं जीवमुपयोगस्वलक्षणं ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ उत्पाद, व्यव अने ध्रुव, काल, तथाजंगादि, पर्यायलक्षणैकरी जुदाजुदाचेदें नाम, स्थापना, अव्य, जावजेदेंकरी नेचउदराज्यलोकनुं संस्थानधारीनेचिंतवे॥३९॥ ति
हांपोतानाकर्मनो कर्ताजोक्ता आत्माते, एमचितवें. एजीवअरूपी, अविनाशी, अनेउ
पयोगलक्षणैयुक्ते, एमचितवें ॥ ४० ॥

तत्कर्मजनितं जन्मजरामरणवारिणा ॥ पूर्णं मोहमहावर्त्तका
मोर्वानलजीपणं ॥ ४१ ॥ आशामहानिलापूर्णं कपायकलशो
वत् ॥ असद्विकल्पकह्योलचक्रं दधतमुद्भृतं ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ ह्वेकर्मजनितरूप समुद्रवलाणैते. तेजन्मजरा अने मरणरूप जले पूर्ण
जस्योते, तथा मोहरूपमोटा आवर्त्त, तडूपजमरी अने कामरूपवडवानलें करीजयंकर
॥ ४१ ॥ आशारूप प्रचंडवायुयें जरपूर, कपायरूप चारकलशायेंयुक्त, अने माठावि-
कल्परूपमहाउद्भृत कह्योलजिहांउठवैते, एवोजवसमुद्र जयंकरते ॥ ४२ ॥

हृदिस्त्रोतसिकावेला संपातश्चरतिक्रमं ॥ प्रार्थनावह्निसं-
सुःपूरविपयोदरं ॥ ४३ ॥ अज्ञानछर्दिनं व्याप
ज्यं ॥ कदाग्रहकुवातेन हृदयोत्कंपकारिणं ॥ ४४ ॥

रूपेण प्रगतोऽहं तेषां क्वचिन्मार्गमां नैव दृष्ट्वा गच्छामुं जायते. मह्यं चाग्निरूपं जे
दृष्ट्वा गच्छामुं जायते ॥ ४० ॥ शरीरान्तरात्पुनः संज्ञायामां युक्तयोऽमुत चि-
त्तपरीक्षायाः प्राप्नुते ज्ञेयं. एतां मुनि निर्विघ्नयां मुक्तिरूपनगरनेपामेते ॥ ५० ॥

यत्रा च मोहपत्नी गे लब्धव्यनिकरं गनि ॥ संसारनाटकाद्वेदा
गंकापकाविते मुहु ॥ ५१ ॥ गङ्गीकृतस्वीयनदे नायं कुर्वुकि
नामिकां ॥ श्रिते इनांनिनां दृष्ट्वा गेपनटाविते ॥ ५२ ॥

अर्थ ॥ एतान्नीत्यत्र चोरनोराजाजे मोहपत्न्योपनिषति तेनेपटी तेरांतेमोह
जेचोरनोराजाहे. तेणचिन्मार्गमां रगेनेसंसाररूपनाटरनां उद्वेगपञ्जाय. एतींशांरूप
जेकचरो तेमांसेपाणांयको ॥ ५१ ॥ तेमोहनाजा पोतानामुजटोने नज्जस्वीने कुर्वुकि
नामे जे नापतेमा पोतेवेगेयको छुटाचाररूपयीजाजे नापटे. तेमांपत्नीरीजायगामुज-
टोने वेवारीनेपोते नयसमुद्रमांश्राज्यो ॥ ५२ ॥

आगउत्पद्यधर्मशत्रोघे रणमंरुपं ॥ नत्त्वचिंतादिनागच
गङ्गीकृते समाश्रिते ॥ ५३ ॥ मिथोदमे रणावेगे सम्यग्द
शनमंत्रिणा ॥ मिथ्यात्वमंत्रिविपमा प्राप्यते चरमा दशा ॥ ५४ ॥

अर्थ ॥ तेवखते धर्मराजाना मुजटोनाजेयोक्ते मोहनान्नेयनेजोइने रणमंडपज्जमी-
मांश्रावी नत्त्वचिंताप्रमुखजे वदणतेसेइने सज्जययायका ॥ ५३ ॥ तेपठीवेउनेमाहो
मांहे युरुचाखवासाग्यु; तेमांसम्यग्दद्विजेप्रधान तेणेमिथ्यात्वप्रधानने विपमचरमद
शाके० मरणदशापमाटी, पटखे मृत्युप्रायकीधोवे ॥ ५४ ॥

लीलायैव निरुध्यंते कपायचरटा अपि ॥ प्रगमादिमहायोधैः
शीलेन स्मरतस्करः ॥ ५५ ॥ हास्यादिपट्टकडुंटाकटुंदं वैरा
ग्यस्मेनया ॥ निजादयश्च ताट्यंते श्रुतयोगादिचिर्जटेः ॥ ५६ ॥

अर्थ ॥ अने उपशमादिक महासुनटे लीलायैकरीने कपायरूप चोरटानेरोक्या
तथा शीलसुनटे कंदर्परूपचोरनेजीत्यो ॥ ५५ ॥ वैराग्यनीत्तेनायैकरीने हास्यादिकजे
ठचोरतेने जीत्या अने ज्ञानयोगादिकजेसुनटो तेणेनिजादिकने मारीकाट्या ॥ ५६ ॥

प्रटाच्यां धर्मशुक्लाच्यां मार्तरौजानिधौ जटो ॥ निग्रहेणैत्रियाणां च
जीयते जागसंयमः ॥ ५७ ॥ ह्ययोपशमनश्चदुर्दुर्गनावरणा
दयः ॥ नश्यत्याशासैन्यं च पुण्योदयपराक्रमात् ॥ ५८ ॥

अर्थ ॥ धर्मध्यानश्चनेशुक्लध्यान एवेसुजटे आर्त्तयने रौद्र एवेसुजटेनेहृष्टा
पाचइन्द्रियनानिग्रहरूपसुजटे उताउलेकरी असंयमरूपसुजटेनेजीत्यो ॥ ५५ ॥
नावरणीयना क्षयोपशमसुजटे चहुर्दर्शनावरणादिक योऽज्ञात्योनेमाख्या, वदीपुण्यो
पराक्रमधी आशारूपसैन्य नासीगयु ॥ ५६ ॥

सहद्रेपगजेंडेण रागकेसरिणा तथा ॥ सुतेन मोहचूपोपि
धर्मचूपेन हन्यते ॥ ५७ ॥ तत प्राप्तमहानदा धर्मभूपप्र
सादतः ॥ यथाकृतार्था जायते साधवो व्यवहारिण ॥ ६० ॥

अर्थ ॥ हवे ठेवटेद्रेपरूपहाथीयेवेठो तथा रागरूपसिंहेसहित एहवो मोह
तेनेपण धर्मराजायें हृष्टो ॥ ५७ ॥ तेवारपठी साधुरूपी व्यवहारिया धर्मरा
प्रसादजेपसाय तेथीकृतार्थथइ आनदपामी सुखेपोतानो व्यापारकरताथया ॥ ६० ॥

विचिंतयेत्तथा सर्व धर्मध्याननिविष्टधी ॥ ईदृगन्यदपि न्यस्त
मर्थजात यदागमे ॥ ६१ ॥ मनसश्चेंद्रियाणा च जयाद्योनिर्वि
कारधी ॥ धर्मध्यानस्य स ध्याता शांतोदात प्रकीर्तित ॥ ६२ ॥

अर्थ ॥ एरीतेसर्वधारीलेवुं तेधर्मध्यानमा जेमुनिनीबुद्धिपेठीठे, तेणेएनेतय
जेवा वीजापणजेआगमसिद्धातमा पदार्थना समूहस्थाप्याठे, तेनुचितनकरवु ॥
जेमननो अनेइन्द्रियनोजयकरीने निर्विकारबुद्धिवालो थयो, तेनेधर्मध्याननोध
होठे वदीशातदातपणु पणतेहनेजहोय ॥ ६१ ॥

परैरपि यद्विष्ट च स्थितप्रज्ञस्य लक्षण ॥ घटते ह्यत्र तत्सर्वं तथा
चेद व्यवस्थित ॥ ६३ ॥ प्रजहाति यदा कामान् सर्वान् पार्थ मनो
गतान् ॥ आत्मन्येवात्मसतुष्ट स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ परदर्शनीपण स्थितप्रज्ञनुलक्षण एमकहेठे अनेतेसर्वइहाघटेठे ते
हाश्रवस्थितहोयतेजाणवु ॥ ६३ ॥ हे अर्जुन ! जेवारेंकदर्पनेठोडे, अने मननासर्व
त्यागी आत्मसतोपीथइने आत्मानेपिपेरहे,तेप्राणीने तेनारेंस्थितप्रज्ञावतकहिये ॥

उ खेप्वनुद्धिममना सुखेषु विगतस्पृहा ॥ वीतरागजयक्रोध
स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥ ६५ ॥ य सर्वत्रानजिस्त्रेहस्तत्तत्प्राप्य
शुभाशुभं ॥ नाजिनदति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ जेहनेहुःखमां उद्वेगनधी, अनेसुखनीइठानधी, तथाजेहना राग, जय, अने क्रोधगयाठे, तेमुनिने स्थितबुद्धिवालो कहियें ॥ ६५ ॥ जेनेविषयउपर स्नेहनधी, जेवुंतेवुं शुभअशुभ मखेतोपण रागद्वेपनधी, हे अर्जुन ! तेनीबुद्धिरुनीठे एमजाणवुं ॥ ६६ ॥

यदा संहरते चायं कूर्मोङ्गानीव सर्वशः ॥ इंद्रियाणींन्द्रियार्थेषु
स्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६७ ॥ शांतो दांतो जवेदीदृगात्माराम
तया स्थितः ॥ सिद्धस्य हि स्वप्नावोयं सैव साधकयोग्यता ॥ ६८ ॥

अर्थ ॥ हे अर्जुन ! जेमकाचवो अंगनेसंहरी संकोचीराखे, तेमइंद्रिओनेविषयधी पाठीवाखे तेनीबुद्धिमोटीठे ॥ ६७ ॥ तेशांतगुणअने दांतगुणीहोय, तेनेआत्मारामवडे आत्मामारह्यो कहियें. सिद्धिनोस्वप्नावपण एवोजठे, अने एवाजेहोयतेनेजसाधकता-पणानी योग्यता कहियें ॥ ६८ ॥

ध्यातायमेव शुक्लस्याप्रमत्तः पादयोर्द्वयोः ॥ पूर्वविद् योग्ययोगी
व केवली परयोस्तयोः ॥ ६९ ॥ अनित्यत्वाद्यनुप्रेक्षा ध्यानस्यो
परमेपि हि ॥ ज्ञावयेन्नित्यमत्रांतः प्राणा ध्यानस्य ते खलु ॥ ७० ॥

अर्थ ॥ एधणीशुक्ल ध्याननावेपायानो अप्रमत्तको ध्यावनारथाय. पूर्वधरपणयोगी होय, अथवा अयोगीहोय; पण केवलीपणेहोय, पठीशेषवेपायाने ध्यावे ॥ ६९ ॥ ध्यान नेविरामकालें अनित्यत्वादिज्ञावना ठांफेनही, वित्रमरहितपणे नित्यज्ञावनाज्ञावे. तेध्या-नना प्राण जाणवा ॥ ७० ॥

तीव्रादिज्ञेदज्ञाजः स्युर्लेश्यस्तिस्व इहोत्तराः ॥ लिंगान्यत्राग
मश्रद्धाविनयः सज्जुणस्तुतिः ॥ ७१ ॥ शीलसंयमयुक्तस्य ध्यायतो ध
र्ममुत्तमं ॥ स्वर्गप्राप्तिफलं प्राहुः प्रौढपुण्यानुबंधिनीं ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ इहांउत्तरजे पाठलीत्रणलेख्याउं एटले तेजो, पद्म अने शुक्ल एत्रणलेख्या जेठे ते तीव्र, तीव्रतर, अनेतीव्रत्तम एत्रणजेदनीजजनारीठे. तेनाएचिन्हठेजे आगमनी श्रद्धा, विनय, रुनागुणनीस्त्रवनाकरवी ॥ ७१ ॥ शील अने संयमयुक्तप्राणीने उत्तम धर्मध्यान ध्यातेथके स्वर्गप्राप्तिफलकवुंठे तेमोटापुण्यानुबंधी पुण्यनेपामे ॥ ७२ ॥

ध्यायेत्तुक्कमयद्वांतिम्भृष्टत्वाजीवमुक्तिभिः ॥ तद्वस्थोणोमनो
धृत्वा व्यपनीय मनो जिनः ॥ ७३ ॥ सवितर्कं सविचारं सपृथ
क्त्वं तदादिमं ॥ नानानयाश्रितं तत्र वितर्कपूर्वकश्रुतं ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ जेसमतापणे तथानिष्कपटपणे अनेजीवनमुक्तपणे एवीस्थितिराम्नीने शुद्ध
ध्याननेध्यावे, अनेठन्नस्थपणे अणुमा मनधरीनेरहे, तेवारेरागद्वेषनेजीते ॥ ७३ ॥
सपृथक्त्व, सवितर्क, सविचार, तेमाआदिनोजेसप्रितर्क एनामेशुद्धध्याननो पेह्लोपायो
तेनेनानाविध नयेसहित विचारपूर्वक श्रुतेकरीध्यायनो ॥ ७४ ॥

अर्थव्यंजनयोगानां विचारोन्योन्यसक्रम ॥ पृथक्त्व इव्यप
र्यायगुणातरगति पुन ॥ ७५ ॥ त्रियोगयोगिन साधोर्वितर्का
द्यन्वित ह्यद ॥ ईपच्चलत्तरगाऽव्ये दोजाजावदशानिजं ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ अर्थ, अक्षर अने योगएनाजेविचार तेनुमाहोमाहे सक्रमण तेनुनामपृथक्त्व
कहियें, तेकेबुटे ? के, इव्य, गुण, अनेपर्याय तेमागतिठे जेनीएबुटे एपेहेलोजेद ॥ ७५ ॥
त्रणयोगे उपरम्या जेयोगी तेसाधुनेवितर्कादिक थोडाचचलत्तरगते, जेमा एहबोजेस
मुद्द तेदोचनोजेअजाव तेवी दशासरबुटे ॥ ७६ ॥

एकत्वेन वितर्केन विचारेण च सयुतं ॥ निर्वातस्य प्रदीपाज
द्वितीय त्वेकपर्याय ॥ ७७ ॥ सूक्ष्मक्रियानिवृत्ताख्य तृतीय तु
जिनस्य तत् ॥ अर्धरुद्भागयोगश्च रुद्भ्योगे द्वयस्य च ॥ ७८ ॥

अर्थ ॥ एकत्ववितर्कविचारनामजे वीजोपायो तेपवनरहितजे दीवो तेसरलोठे
एवीजोपायोते एकपर्यायरूपठे ॥ ७७ ॥ सूक्ष्मक्रियानिवृत्तिनामे त्रीजोपायो ते केवली
नेहोय तेमावादरजे काययोगतेने अर्धरुद्भ्योठे, अने मन तथावचनएवेयोगनेसमत्त
रुधे तेवारे त्रीजोपायोध्यावे ॥ ७८ ॥

तुरीय तु समुच्चिन्नक्रियमप्रतिपाति तत् ॥ शैलवन्नि प्रकंपस्य
शैलेप्य विश्ववेदिन ॥ ७९ ॥ एतच्चतुर्विध शुद्धध्यानमत्र ह
यो फल ॥ आद्ययो सुरलोकातिरंत्ययोस्तु महोदय ॥ ८० ॥

अर्थ ॥ हेवेचोथापायामा क्रियाउठेदीठे अनेपोतेंपर्वतनीपरें अप्रतिपातिथयोठे, एहबो
विश्ववेदी तेजगत्ना सर्वजावनोजाणजे केवली तेनि प्रकंप पर्वतनीमाफक इहाप्रथम वे
पायामाजेकालकरेते, स्वर्गगतिपामे अने उपरनावेपायामाकाखकरवाधी मोक्षपामे ॥ ८० ॥

आश्रवापायससारानुजावजवसततीः ॥ अर्थे विपरिणाम वा
नुपश्येबुद्धविश्रमे ॥ ८१ ॥ द्वयो शुक्ला तृतीये च लेश्या सा
परमामता ॥ चतुर्थशुक्लजेदस्तु लेश्यातीत प्रकीर्तित ॥ ८२ ॥

अर्थ ॥ शुक्लध्याननेविश्रामं आश्रवनोनाशदेखे संसारनास्वरूपने जवनीपरंपरादेखे-
अनेअन्यपदार्थं आत्मानुविपरिणामपणंजुए ॥ ७१ ॥ एशुक्लध्यानना प्रथमवेपायामां
वेलेच्या तथात्रीजेपायेतो परमउत्कृष्ट शुक्लदेच्याकहिठे, अने चोथोपायोजेठे तेनो ले-
ख्यायेंरहितकह्योठे ॥ ७१ ॥

विंगं निर्मलयोगस्य शुक्लध्यानवतोऽवधः ॥ असंमोहो विवेकश्च
व्युत्सर्गश्चाग्निधीयते ॥ ७२ ॥ अवंधाहपसर्गेऽन्यः कंपते न वि-
चेति च ॥ असंमोहान्न सूक्ष्मार्थे मायास्वपि च मुह्यति ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ शुक्लध्यानवादाने निर्मलयोगहोय, तेनांलक्षणकहेठे. अहिंसकहोय; मोह-
रहित, विवेकीहोय; अनेत्यागबुद्धियें शुक्लहोय ॥ ७२ ॥ वलीअवंधीययो माटे उपसर्ग
अनेपरिसह तेथीकंपेनही; तथावीहेपणनही; एअहिंसकलक्षणहोय, तथासूक्ष्मअर्थमां
वलीमायामांमुजायनही, एअसंमोहएटले मोहरहितनुं लक्षणकह्युं ॥ ७४ ॥

विवेकात्सर्वसंयोगाद्भिन्नमात्मानमीक्षते ॥ देहोपकरणासंगो
व्युत्सर्गाज्जायते मुनिः ॥ ७५ ॥ एतद्व्यानक्रमं शुद्धं मत्वा जगव-
दाज्ञया ॥ यः कुर्यादेतदध्यासं संपूर्णाध्यात्मविद्भवेत् ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ सर्वसंयोगथी आत्मानेजूढोदेखे, एविवेकनुंलक्षणठे. देहतथाउपकरणनी
त्यागबुद्धियें असंगानुष्ठान वचेंठे, एव्युत्सर्गनुंलक्षणठे. एचारलक्षण ६६ मा श्लोकमां
कह्यांठे. तेनोएअर्थविवरिने कह्यो एलक्षणजेमुनिहोयते, ज्ञानपणुपामे ॥ ७५ ॥ एरीतें
ध्याननोजेथनुक्रम तेशुद्धरीतें जाणीनेप्रभुनी आज्ञाप्रमाणे एनोअध्यास जेकरशे, तेसं-
पूर्णअध्यात्म ज्ञानीथाशे ॥ ७६ ॥ इतिध्यानाधिकार. षोडश. ॥

यत्र गच्छति परं परिपाकं पाकशासनपदं तृणकल्पं ॥

स्वप्रकाशसुखबोधमयं तद्ध्यानमेव ज्वनाशिज्जध्वं ॥ १ ॥

अर्थ ॥ माटेउत्कृष्ट परिपक्वध्यान पामेथके मुनिराजतेइंद्रनीपदवीनेपण तृणपदा
वरोवरगणे. माटे जेथकी आत्माने प्रकाशकारी सुखेज्ञानप्रगटे एवुं संसारनुं नाशकरनां
संध्यानसेवहुं ॥ १ ॥

आतुरैरपि जप्तेरपि साक्षात् सुत्यजा हि विषया नतु रागः ॥

ध्यानवांस्तु परमद्य निदर्शीं तृप्तिमाप्य न तमृच्छति भूयः ॥१॥

अर्थ ॥ कामातुरजेप्राणी तथाजडजेप्राणीतेपण प्रगतपणे विषयसुख

पणरागदिशा वांठवीडुर्घटटे, अनेध्यानवंतमुनितो मात्र परमात्मानोजदर्शनीठे. तं ध्यानमां तृप्तिपामिने फरीशीरागछेपने वाठेनही ॥ २ ॥

या निशा सकलज्रूतगणाना ध्यानिनो दिनमहोत्सव एष ॥

यत्र जायति च तेऽग्निविष्टा ध्यानिनो ज्वति तत्र सुपुति ॥३॥

अर्थ ॥ सर्वप्राणीने निजामांजे रात्रीजायठे, तेध्यानदिशावाळाने परात्रीते जात महोत्सवनो दिवसठे अनेससारीजीव विषयमाळीनथका जेवेलायेंजागेठे, तेवेळा नवाळामुनिराजने शयनरूपठे ॥ ३ ॥

संप्लुतोदकमिवाधुजलानां सर्वत सफलकर्मफलाना ॥

सिद्धिरस्ति खलु यत्र तद्भैरव्यानमेव परमार्थनिदानं ॥४॥

अर्थ ॥ जेमथवमकुवानु पाणी डोहोखुरहेठे, तेमजेमासर्वथकी सकलकर्मनाफस सिद्धिएहवोजे ध्यानरूपघट जेजलमा रमतोहोय, त्यांजलनिर्मलहोय माटेसकळां याफलनी सिद्धिध्यानथीठे ध्यानतेपरम अर्थनु कारणठे ॥ ४ ॥

वध्यते नहि कपायसमुत्तेर्मानसैर्नतजूपनमद्भि ॥

अत्यनिष्टविषयैरपि ह्र स्वैर्ध्यानवान्निभृतमात्मनि लीन ॥ ५ ॥

अर्थ ॥ जेध्यानवान् पुरुषते कपायजनित मनेकरी वधातोनथी तेहनेजोराजानी णी आवीनमस्कारकरे, तोपणतेनुचितडोहोलायनही अनेअनिष्टविषयनीप्राप्तिना खेकरीपणनिश्चलपण ठोकेनहि तेनेआत्मानेविषे लीनकहिये ॥ ५ ॥

स्पष्टदृष्टसुखसंजृतमिष्ट ध्यानमस्तु शिवशर्म गरिष्ठं ॥ ना

स्तिकस्तु निहतो यदि न स्यादेवमादिनयवाह्मयदडात् ॥६॥

अर्थ ॥ जेनेप्रगटदीनु अनेमोक्षसुखेजखु एवुजेध्यान तेष्टठे, एटखे मोक्षसुख पणध्यान मोडुठे, पणजिहासुधी शाखनादरुथकी नास्तिकचावने अतिशयपणे ह्म नथी, तिहासुधीनथी, पणनास्तिकचावेंरहित जेज्ञानतेमोडुठे ॥ ६ ॥

यत्र नार्कविधुतारकदीपज्योतिषा प्रसरतामवकाश ॥ ध्यान

जिन्नतमसामुदितात्मज्योतिषा तदपि ज्ञाति रद्दस्यं ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जेनीथागळ सूर्यनुतेज, तथाचडमा अनेतारानुतेज, वल्लीदीपकनातेन प्रकाशअदपठे, एवुजेध्यान तेषेकरीने जेदाणोठेअज्ञानरूप अधकारजेप्राणीनो एह मुदितआत्मावाप्रानुतेज तेगुप्तपणे पणआत्मानेविषे शोभेठे ॥ ७ ॥

योजयत्यमिनकालवियुक्तां प्रेयसीं शमरतिं त्वरितं यत् ॥

ध्यानमित्रमिदमेव मतं नः किंपरैर्जगति कृत्रिममित्रैः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ शमनारतिरूप स्त्रीनीसार्यै प्राणीनेषणा कालचीवियोग हतो. तेक्षणमां वियोगजांगीने नययोगमिलायें एह्वोध्यानरूप परममित्रते. तेध्यानमित्र शमारेप्रमा ण्ठे, एमध्यान करनारप्राणी बांखेठे. माटेसंसारमां कृत्रिम परमित्रचीशुंचाय? तेकृ त्रिममित्रोकरतांनो ध्यानमित्रघणोश्चेष्टे ॥ ८ ॥

वारितम्भरवलातपचारे शीलशीतलसुगंधिनिवेगैः ॥

उद्धितप्रशमतल्पनिविष्टो ध्यानधाम्नि लज्जते सुखमात्मा ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ ह्ये ध्याननेरंगमंदिरनी उपमाथापेठे. जिहांकामरूपतापट्योठे, अने शीलरूप शीलसुगंधीपसररीरहीठे, तेवीवेठकनेविषे शमतारूपमोटीतलाइठे, तेउपर आत्मावेठोथको पूर्णध्यानंदपामेठे; एवुंध्यानरूपमंदिरते ॥ ९ ॥

शीलविष्टरदमोदकपीठं प्रातिहार्यशमतामधुपर्कैः ॥ ध्या

नधाम्नि ज्वति स्फुटमात्मा हुतपूतपरमातिथिपूजा ॥ १० ॥

अर्थ ॥ ध्यानमंदिरमां शीलरूपसिंहासने इंद्रियदमनरूपजलनोवाजोटठे, अने श- मतारूप पोलीथो तेएवाध्यानघरमां पवित्रपणे आत्मानेतेनीनेतेनी मधुपर्ककरी परो- णागतकरेठे ॥ १० ॥

आत्मनो हि परमात्मनि यो नृन्नेदबुद्धिकृत एव विवादः ॥ ध्या

नसंधिकृदमुं व्यपनीय जागन्नेदमनयोर्वितनोति ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ आत्मा अने परमात्मानेविषे जेन्नेदबुद्धिनोविवादहतो, एटलेतेमांपंक्षितना विवादरूपजगडाहता, तेनेध्यानरूपसंधिपाले एटलेध्यानपुरूपे तेविवादोनेटाह्या अनेजलदीथी एवेउजुंअन्नेदपणुंकरीआणुं ॥ ११ ॥

कामृतं विपभृते फणिलोके कक्षयिष्यपि विधौ त्रिदिवे वा ॥

काप्सरो रतिमतां त्रिदशानां ध्यान एव तदिदं बुधसेव्यं ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ विपयकीजरेलोजे नागलोकतिहां अमृतक्यांथीहोय? तेमदिनदिनक्षय पा मतोजेचंद्रमा तेमांअमृतकिहांथीहोय? अनेदेवलोकांथप्सरानायोगे राताजेदेवता तेमांपणअमृत किहांथीहोय? माटेएमात्र ध्यानरूपअमृतसत्यते. तेनेजपंडितेसेवजुं॥१२॥

गोस्तनीपु न सितासु सुधाया नापि नापि वनिताधरविवे ॥ त
रसं कमपि वेत्ति मनस्वी ध्यानसंज्ञवधृतौ प्रथते य ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ गायनास्तनमाजेरसनथी, जेसाकरमारसनथी, अनेजेरसअमृतमापण
तेमजखीनाथधरजेहोठ तेमापणजेरसनथी तेरसध्यानथीप्रगट्यो अनेसतोपथी
यां एहवोजेकोइकअपूर्वरस तेनेतोकोइक पकितजजाणेठे ॥ १३ ॥

इत्यवेत्य मनसा परिपक्वध्यानसंज्ञवफले गरिमाणं ॥ तत्र य
स्य रतिरेनमुपैति प्रौढधाममृतमाशु यश श्री ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ एप्रकारें मनेकरीनेपरिपक्वजे ध्यानतेथीप्रगट्युजे फलतेहनेमोटाइपणे
णीनेतेमाजेरतिपामे तेमहतेजवत कातिवानपुरुपठे अनेतेनेज यशखणीवरशे
इतिश्रीध्यानस्तुत्यधिकार सप्तदश समाप्त ॥

इतिश्रीहोपाध्यायश्रीयशोविजयगणिविरचिते अध्यात्म
सारप्रकरणे पंचमपरिच्छेद तेमा पनरमाना ७३ सोळ
माना ७६ अने सतरमाना १४ मलीने १७३ काव्यठे

आत्मध्यानफलं ध्यानमात्मज्ञानं च मुक्तिद ॥ आत्मज्ञानाय
तन्नित्यं यदा कार्यो महात्मना ॥१॥ ज्ञाते ह्यात्मनि नो ज्ञूयो
ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥ अज्ञान पुनरेतस्मिन् ज्ञानमन्यन्निरर्थक ॥

अर्थ ॥ आत्माने ध्यानतुफलतेव्यानठे, पणआत्मज्ञानहोय तेवारेंजतेनेमुक्ति
माटेज्ञानतेमोटुठे तोमोटापुरुषे आत्मज्ञानजणी उद्यमकरवो ॥ १ ॥ जेणे आत्म
जाण्यो तेनेफरीमीजुऊजाणयानुरधुनथी अनेजिहासुधी आत्मानेजाण्योनथी, ति
मुधी यीजुसर्वजाण्यु ते निरर्थकठे ॥ २ ॥

नवानामपि तत्वाना ज्ञानमात्मप्रसिद्धये ॥ येनाजीवाटयो ज्ञाना
स्वप्नेदप्रनियोगिन ॥३॥ श्रुतो ह्यात्मपरोपेदोऽनुभूत सस्तुतो
पि च ॥ निमर्गाडपदेशाद्वा वेत्ति जेद तु कथ्यन ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ नवेनत्वनुंपणजे जाणपणकरवुठे, तेपणआत्मज्ञान प्रगटकरयानेअर्थेठे
एके अजीवादिक्जेनाव तेपणआत्मज्ञानवनेशमापठे ॥ ३ ॥ पोनानोअनेपारव
नेद तेहेनेनेदरूपेसान्द्र्यो, अतुनव्यो, परिचययथोथको, सेहेजे अथवा उमदेग
कोइकनेदनेपाण्यो ॥ ४ ॥

तदेकत्वपृथक्त्वान्यामात्मध्यानं हितावहं ॥ वृथैवाग्निनिविष्टा
नामन्यथा धीर्विभवना ॥ ५ ॥ एक एव हि तत्रात्मा स्वप्नावस
मवस्थितः ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र्यलक्षणप्रतिपादितः ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेमाटेएकत्व पृथक्त्वेकरी आत्मज्ञान हितकारीथाय, नहीतो फोकटपणे
मिथ्यात्वनीशुद्धिनीविटंवनाठे ॥ ५ ॥ तिहांएकजआत्मा स्वप्नावपणेरहोठे, तेआत्मा
तोज्ञानदर्शन अने चारित्र्यरूपलक्षणेकहोठे ॥ ६ ॥

प्रज्ञानैर्मल्यशक्तीनां यथारत्नान्न चिन्नता ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र्य
लक्षणानां तथात्मनः॥७॥ आत्मनो लक्षणानां च व्यवहारो हि
चिन्नता ॥ षष्ठ्यादिव्यपदेशेन मन्यते न तु निश्चयः ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ जेमरत्ननीकांति अने निर्मलता एवेउनीशकिकांशुदीनथी, तेमज्ञानदर्शन
अने चारित्र्यलक्षणे जेआत्मातेकांशुदोनथी ॥ ७ ॥ आत्मा अनेआत्मानुंलक्षण एवे
व्यवहारेजुदांठे. तेपष्टिआदेदइ विचकिनेव्यपदेशेकरीमानियें, पणनिश्चयथीनही ॥७॥

घटस्य रूपमित्यत्र यथाज्ञेदो विकल्पजः ॥ आत्मनश्च गुणानां
च तथा ज्ञेदो न तात्त्विकः ॥९॥ शुद्धं यदात्मनो रूपं निश्चये ना
नुभूयते ॥ व्यवहारो जिदाक्षरानुभावायति तत्परं ॥ १० ॥

अर्थ ॥ जेमघटनुंरूपतेनोजेदते विकल्पमात्रे, तेमआत्माने अने गुणनेपरमार्थे
जेदनथी ॥ ९ ॥ जेआत्मरूपशुद्धे, तेनिश्चयनयेकरी अनुभवायठे; अने व्यवहारवर्णे
परके० कायातेपणथोलखायठे ॥ १० ॥

वस्तुतस्तु गुणानां तद्रूपं न स्वात्मनः पृथक् ॥ आत्मा स्यादन्यथा
नात्मा ज्ञानाद्यपि जगं भवेत् ॥ ११ ॥ चैतन्यपरसामान्या
सर्वेषामेकतात्मनां ॥ निश्चितः कर्मजनितो ज्ञेदः पुनरुपलब्धः ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ वस्तुजावेतोगुणुं अने आत्मानुंरूपजुंडुनथी जोजुंडुकहीवेतो, आत्माठे
तेथनात्माथाय, ज्ञानादिकेजरुथाय ॥ ११ ॥ चैतन्यपरसामान्यपणे सर्वआत्मानी एक
ताठे; अनेनिश्चयथी तोकर्मप्रगटोजेजेद तेतोविटंवनारूपठे ॥ १२ ॥

मन्यते व्यवहारस्तु भूतग्रामादिज्ञेदतः ॥ जन्मादेश्च व्यवस्थातो
मिथोनानात्वमात्मनां ॥ १३ ॥ न चैतन्निश्चये युक्तं नृतग्रामो य
तोऽखिलः ॥ नामकर्मप्रकृतिजः स्वभावो नात्मनः पुनः ॥१४॥

अर्थ ॥ जीवसमूहनाजेदधी तथावाखजुवान वृद्ध एथवस्यावकेमाहोमांहे विवि
त्रपणुंजणायते एमव्यवहारनयवालोमानेते ॥ १३ ॥ पणएवातनिश्चयनयवालो मान
तोतधी तेएमकेहेठेके, एजीवनेसर्वश्वस्था नामकर्मना स्वज्ञावधीप्रगटेठे, पणएआ
त्मानोमूलस्वज्ञावनधी ॥१४॥

जन्माटिकोपि नियत परिणामो हि कर्मणा।।न च कर्मकृतो जेद
स्यादात्मन्यविकारिणि ॥१५॥ आरोप्य केवलं कर्म कृता विकृ
तिमात्मनि ॥ त्रमंति त्रष्टविज्ञाना जीमे संसारसागरे ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जन्मजरादिक परिणाम कर्मनेवशठे, अनेआत्मातो अविकारीठे तधी
कर्मनोजेद आत्मानेसजवेनही केमकेएआत्मस्वज्ञावनही ॥ १४ ॥ जन्मजरादिक
कर्मप्रकृतिठे, अनेकर्मजनित जावनेकेवल आत्मानेविषे आरोपीने त्रष्टज्ञानी जयकर
संसारसमुद्रमा जमशे ॥ १६ ॥

उपाधिजेदज जेदं वेतझस्फटिके यथा ॥ तथा कर्मकृतं जेदमात्म
न्येवाजिमन्यते ॥ १७ ॥ उपाधिकर्मजो नास्ति व्यवहारात्स्व
कर्मण ॥ इत्यागमवचो लुप्तमात्मवैरूप्यवादिन ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ स्फटिकमा जेममूर्खप्राणी जेदमानेठे, तेमउपाधिजेद आत्मानेविषे प्रणया
जे कर्मकृतनेदते एमानेठे ॥ १७ ॥ पोतानाव्यवहारधी कर्मजनित जेउपाधिते नधी,
जममानता आत्मविरूपवादी आगमनुवचन सोपेठे ॥ १८ ॥

एकक्षेत्रस्थितोप्येति नात्मा कर्मगुणान्वये ॥ यथा जव्यस्व
जायन्वाच्छुभो धर्मास्तिकायवत् ॥१९॥ यथा तेमिरकश्चइ मप्ये
क मन्यते द्विधा ॥ अनिश्रयकृतोन्मादस्तथात्मानमनेकधा ॥ २० ॥

अर्थ ॥ धर्मास्तिकायनीपरे एकक्षेत्रमां रखावेतोपण कर्मगुणनासयोगने पामतो
नधी, एवोआत्मा रुद्रास्वतावधी शुद्धठे ॥ १९ ॥ जेमतिमिरके० महणपेखो एकइ
नेवेवइमानेठे, तेमनिश्चयनयनी वातप्रिनानोजे प्राणीते उन्मादममत्पेकरी आत्माने
अनेकप्रकारे मानेठे ॥ २० ॥

ययानुचरते ह्येक स्वरूपास्तित्वमन्ययात् ॥ सादृश्यास्तित्व
मप्येकमेविन्दं तथात्मना ॥२१॥ सदमद्वाटपिथुनान् सगो
पि व्यग्रहान् ॥ दर्शन्येकताग्लं सता शब्दनय मुद्धन् ॥२१॥

अर्थ ॥ जेमअन्वययी एकस्वरूपास्तिपणाने अनुजवियेठइयें. तेमत्तरखापणे जे विद्यमानपणुंठे, तेचकीआत्माने एककहियें ॥ २१ ॥ व्यवहारनययी सदृशसदृवादरूपजे चाडियो तेनेतुपावीने शुद्धनयरूपजे मित्रठे. तेएकतारूप रत्ननेदेखावेठे ॥ २२ ॥

नृनारकादिपर्याये रम्यं तन्न विनश्वरैः ॥ त्रिभैर्जहाति नेकत्व
मात्मज्वर्यं सदान्वयि ॥ २३ ॥ यद्येकं हेमकेयूरकुंभलादि
पु वत्तते ॥ नृनारकादिजावेषु तथात्मको निरंजनः ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ नरनारकादि पर्यायजेठपजेठे, अनेविणशेठे. तेजिन्नपर्यायकांश्चरम्यनयी; माटे तेपर्यायिकरीने सदाअन्वयीजे शुद्धवंगीआत्मतत्त्व तेएकत्वपणाने ठांरतुंनयी ॥ २३ ॥ जेमसुवर्णएकठे, पणवाजुबंध. कंठी, कुंभलादिक पर्यायवत्तंठे, तेमआत्माएकठे. पणनरनारकादिकना जवेकरीजिन्नठे; पणआत्मातो एकनिरंजनठे ॥ २४ ॥

कर्मणस्ते हि पर्याया नात्मनः शुद्धसाक्षिणः ॥ कर्मक्रिया स्वज्ञाघो
यदात्मा तु न स्वज्ञाववान् ॥ २५ ॥ नाणुनां कर्मणो वासो जवस्व
र्गः स्वज्ञावजः ॥ एकैकविरहे जावान्नवतत्त्वांतरं स्थितं ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ जेनरनारकादिकजव तेतो सयकर्मना पर्यायठे, पणशुद्धसाक्षी निश्चयनयें आत्मपर्यायठे, अनेकर्मक्रियारूपजे स्वज्ञावतेकांश्चात्मानो मूलस्वज्ञावनयी, आत्मा तो अज, अविनाशीस्वस्वज्ञावीठे ॥ २५ ॥ कर्मनाजेपरमाणुआ तेआसंसार स्वर्गस्वाजाविक नयी; एकेकज्वलतानेविषे जावयकी नवतत्त्वमां रहुंठे ॥ २६ ॥

श्वेतज्वर्यकृतं श्वेत्यं त्रिजिज्ञागे यथा ह्ययोः ॥ ज्ञात्यनंतजवत्सत्यं
प्रपंचोपि तथेक्षतां ॥ २७ ॥ यथास्वप्नावबुद्धोर्यो विबुद्धेन न दृ
श्यते ॥ व्यवहारमते स्वर्गो ज्ञानिना न तथेक्षते ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ जेमश्वेतज्वर्यं कीधेजुंजे चित्रामण तेवेजीतना जागमांशोजे, तेमअनंतजवसत्यतायें एप्रपंचनेजाणवुंठे ॥ २७ ॥ जेमसप्तमां टीठेलोअर्थ जाग्यापठीदेखावनही, तेमव्यवहारें स्वर्गादिकमार्ग श्रेष्ठठे. पणनियतप्रमाणीज्ञानीपुरुषने संसार नजणाय. ॥ २८ ॥

मध्याह्ने मृगतृष्णायां पयःपूरो यदेक्षते ॥ तथा संयोगजः सर्गो
विवेकरज्यातिविह्वले ॥ २९ ॥ गंधर्वनगरादीनामंवरैऽंवरौ य
था ॥ तथा संयोगजः सर्वो विलासो वितथाकृतिः ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ जीवसमूहनाजेदधी तथावालजुवान वृद्ध एथयस्यावनेमाहोमाहे विवि
त्रपुंजपायते एमव्यवहारनयवालोमानेते ॥ १३ ॥ पणएवातनिश्चयनयवालो मान
तोनधी तेएमकेहेठेके, एजीवनेसर्वथवस्या नामकर्मना स्वजावधीप्रगटेते, पणएका
त्मानोमूलस्वजावनधी ॥१४॥

जन्मादिकोपि नियत. परिणामो हि कर्मणां।।न च कर्मकृतो जेद
स्यादात्मन्यधिकारिणि ॥१५॥ आरोप्य केवलं कर्म कृता विरु
त्तिमात्मनि ॥ त्रमंति त्रष्टविज्ञाना जीमे संसारसागरे ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जन्मजरादिक परिणाम कर्मनेजशेते, अनेआत्मातो अधिकारीते तंती
कर्मनोनेद आत्मानेसंजयेनही केमकेएआत्मस्वजावनही ॥ १४ ॥ जन्मजरादिक
कर्मप्रवृत्तिते, अनेकर्मजनित जाणनेकेवल आत्मानेरिपे आरोपीने त्रष्टज्ञानी जयका
संसारसमुद्रमा जमशे ॥ १६ ॥

उपाधिजेदजं जेदं वेतइस्फटिके यथा ॥ तथा कर्मकृतं जेदमात्म
न्येजाजिमन्यते ॥ १७ ॥ उपाधिकर्मजो नास्ति व्यवहारात्स्व
कर्मण ॥ इत्यागमप्रचो लुप्तमात्मवैरूप्यवादिन ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ स्फटिकमा जेममूर्गप्राणी जेदमानेते, तेमउपाधिजेते आत्मानेरिपे प्रगणा
जे कर्मकृतनेदते एमानेते ॥ १७ ॥ पोतानाव्यवहारधी कर्मजनित जेउपाधिते नधी
एममानता आत्मरिरूपवादी आगमनुष्यचन खोपेते ॥ १८ ॥

एतदेतन्मिनोप्येति नात्मा कर्मगुणान्नये ॥ यथा ज्ञान्यन्व
जायन्वाच्छ्रद्धा धर्मास्तिकायवत् ॥१९॥ यथा तेमिरकश्चउ मप्ये
व मन्यते द्विधा ॥ अनिश्रयकृतोन्मादस्तथात्मानमनेकथा ॥ २० ॥

अर्थ ॥ धर्मास्तिकायनीदरे एकहेप्रमां रद्यातेनोपण कर्मगुणनासयोगने धामता
नधी एतौद्याग्ना इगाम्बजावधी शुद्धते ॥ १९ ॥ जेमनिमिरके० मद्रुणेशो एकथर
नेरेवप्रमानेते, तेमनिश्चयनयनी वातविनानांजे प्राणीते उन्मादममत्वेकनी आत्माने
अनेइप्रकारे मानेते ॥ २० ॥

यथानुत्पन्ने ऐकं स्वरूपाभित्वमन्ययान् ॥ सादृश्याभित्व
मप्येकमविन्दं तथात्मना ॥२१॥ मदमद्वादपिशुनान् मगो
वि च्चरदाग्न ॥ दर्शयन्त्येकनाग्न मना शु द्दय मुह्य ॥२२॥

अर्थ ॥ जेमअन्वयथी एकस्वरूपास्तिपणाने अनुजवियेठइयें, तेमसरखापणे जे विद्यमानपणुंठे, तेथकीआत्माने एककहियें ॥ २१ ॥ व्यवहारनयथी सदृशसदृवादरूपजे चाडियो तेनेतुपावीने शुद्धनयरूपजे मित्रठे, तेएकतारूप रत्ननेदेखाडेठे ॥ २२ ॥

नृनारकादिपर्यायै रम्यं तन्न विनश्वरैः ॥ जित्तैर्जहाति नेकत्व
मात्मद्रव्यं सदान्वयि ॥ २३ ॥ यथैकं हेमकेयूरकुंफलादि
पु वत्तते ॥ नृनारकादिजावेपु तथात्मैको निरंजनः ॥ २४ ॥

अर्थ ॥ नरनारकादि पर्यायजेउपजेठे, अनेत्रिणशेठे, तेजित्तपर्यायकांश्रम्यनथी; माटे तेपर्यायिकरीने सदाअन्वयीजे शुद्धवंगीआत्मतत्त्व तेएकत्वपणाने ठांरुतुंनथी ॥ २३ ॥ जेमसुवर्णएकठे, पणचाजुबंध, कंठी, कुंफलादिक पर्यायवत्तठे, तेमआत्माएकठे, पणनरनारकादिकना जवेकरीजित्तठे; पणआत्मातो एकनिरंजनठे ॥ २४ ॥

कर्मणस्ते हि पर्याया नात्मनः शुद्धसाक्षिणः ॥ कर्मक्रिया स्वप्नावो
यदात्मा तु न स्वप्नाववान् ॥ २५ ॥ नाणुनां कर्मणो वासो जवस्व
र्गः स्वप्नावजः ॥ एकैकविरहे जावान्नवतत्त्वांतरं स्थितं ॥ २६ ॥

अर्थ ॥ जेनरनारकादिकजव तेतो सर्वकर्मना पर्यायठे, पणशुद्धसाक्षी निश्चयनयें आत्मपर्यायठे, अनेकर्मक्रियारूपजे स्वप्नावतेकांश्रआत्मानो मूलस्वप्नावनथी, आत्मा तो अज, अविनागीस्वप्नावीठे ॥ २५ ॥ कर्मनाजेपरमाणुआ तेआसंसार स्वर्गस्वाभाविक नथी; एकेकउज्वलतानेविषे जावथकी नवतत्त्वमां रहुंठे ॥ २६ ॥

श्वेतद्रव्यकृतं श्वेत्यं जित्तिजागे यथा द्रयोः ॥ जात्यनंतजवत्सत्यं
प्रपंचोपि तथेद्धतां ॥ २७ ॥ यथास्वप्नावबुद्धोर्यो विबुधेन न दृ
श्यते ॥ व्यवहारमते स्वर्गो ज्ञानिना न तथेद्धते ॥ २८ ॥

अर्थ ॥ जेमश्वेतद्रव्यें कीधेबुजे चित्रामण तेवेचीतना जागमांगोजे, तेमअनंतजवत्सत्यतायें एप्रपंचनेजाणुंठे ॥ २७ ॥ जेमस्वप्नमां दीठेखोअर्थ जाग्यापठीदेखायनही, तेमव्यवहारेंस्वर्गादिकमार्ग श्रेष्ठे पणनियतप्रमाणीज्ञानीपुरुषने संसार नजणाय. ॥ २८ ॥

मध्याह्ने मृगतृष्णायां पयःपूरो यदेद्धते ॥ तथा संयोगजः सर्गो
विवेकख्यातिविह्वले ॥ २९ ॥ गंधर्वनगरादीनामंवरैऽम्वरो य
था ॥ तथा संयोगजः सर्वो विदासो वितथाकृतिः ॥ ३० ॥

अर्थ ॥ जीवसमूहनाजेदधी तथावाखजुजान वृद्ध एअवस्यावनेमाहोमाहे विनि
 त्रपपुंजपायठे एमव्यवहारनयवालोमानेठे ॥ १३ ॥ पणएवातनिश्चयनयवालो मान
 तोनधी तेएमकेहेठेके, एजीवनेसर्वअवस्था नामकर्मना स्वजावधीप्रगटेठे, पणएका
 त्मानोमूलस्वजावनधी ॥१४॥

जन्मादिकोपि नियत परिणामो हि कर्मणां।।न च कर्मकृतो जेद
 स्यादात्मन्यधिकारिणि ॥१५॥ आरोप्य केवलं कर्म कृता विकृ
 तिमात्मनि ॥ ज्रमंति ज्रष्टविज्ञाना जीमि ससारसागरे ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जन्मजरादिक परिणाम कर्मनेउशठे, अनेआत्मातो अधिकारीठे ही
 कर्मनोजेद आत्मानेसंजवेनही केमकेएआत्मस्वजावनही ॥ १४ ॥ जन्मजरादि
 कर्मप्रतिठे, अनेकर्मजनित जावनेकेवल आत्मानेपिये आरोपीने ज्रष्टज्ञानी ज्रष्ट
 मंगागमुज्जमा जमरो ॥ १६ ॥

उपाधिजेदज जेदं वेतइस्फटिके यथा ॥ तथा कर्मकृतं जेदमात्म
 न्येजाजिमन्यते ॥ १७ ॥ उपाधिकर्मजो नास्ति व्यवहारात्स्व
 कर्मणा ॥ इत्यागमप्रचो ह्युत्तमात्मवैरूप्यवादिन ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ स्फटिकमां जेममूर्गप्राणी जेदमानेठे, तेमउपाधिजेदं आत्मानेपिये प्रगणा
 जे कर्मकृतनेदने एमानेठे ॥ १७ ॥ पोतानाव्यवहारधी कर्मजनित जेउपाधिते नही
 एममानना आगमिरूपशर्दी आगमनुबचन लोपेठे ॥ १८ ॥

एकदेवमिन्द्रिनोप्येति नाम्ना कर्मगुणान्वये ॥ यथा जय्यस्व
 जावत्याच्छ्रद्धो धर्मास्तिशायन ॥१९॥ यथा तेमिरकश्रंड मय्ये
 व मन्यते द्विधा ॥ अनिश्चयकृतोन्मादस्तथात्मानमनेरुजा ॥ २० ॥

अर्थ ॥ धर्मास्तिशायनीपरे एकदेवमां रहावेनोपण कर्मगुणनासंयोगने पामना
 नही एवांशमा दृग्भवजावधी शुद्धठे ॥ १९ ॥ जेमनिमिरकं० प्रहृणयेवो एकप्र
 नेदेवइमानेठे, तेननिश्चयनयनी शानविनानोजे प्राणीने उन्मादममत्पेकी आत्माने
 अनेइप्रहणे मानेठे ॥ २० ॥

यथानुत्पत्ते ह्येक स्वस्पाग्निव्यमन्वसान् ॥ सादृश्याग्निव्य
 मय्येकमेभिन्द तथान्मना ॥२१॥ मद्रमहादपिशुनान मगो
 दि व्यरुद्रान्न ॥ दर्शयन्थेरुनाग्नें मना शु दनय मुह्यन् ॥२२॥

अर्थ ॥ जेमअन्वययी एकस्वरूपास्तपणाने अनुजवियेठइयें, तेमसरखापणे जे विद्यमानपणुंठे, तेथकीआत्माने एककहियें ॥ ११ ॥ व्यवहारनययी सद्दुःखसद्दुःखरूपजे चाडियो तेनेनुपावीने शुद्धनयरूपजे मित्रठे, तेएकतारूप रत्ननेदेखाडेठे ॥ १२ ॥

नृनारकादिपर्याये रम्यं तन्न विनश्वरेः ॥ जिज्ञेर्जहाति नैकत्व
मात्मद्रव्यं सदान्वयि ॥ १३ ॥ यथैकं हेमकेयूरकुंभलादि
पु वत्तते ॥ नृनारकादिजाघेषु तथात्मैको निरंजनः ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ नरनारकादि पर्यायजेठपजेठे, अनेविणशेठे, तेजिन्नपर्यायकांश्चरम्यनयी; माटे तेपर्यायिकरीने सदाअन्वयीजे शुद्धवंशीआत्मतत्त्व तेएकत्वपणाने ठांरतुंनयी ॥ १३ ॥ जेमसुवर्णएकठे, पणवाजुबंध, कंठी, कुंभलादिक पर्यायैवत्तठे, तेमआत्माएकठे, पणनरनारकादिकना जवेकरीजिन्नठे; पणआत्मातो एकनिरंजनठे ॥ १४ ॥

कर्मणस्ते हि पर्याया नात्मनः शुद्धसाक्षिणः ॥ कर्मक्रिया स्वभावो
यदात्मा तु न स्वभाववान् ॥ १५ ॥ नाणूनां कर्मणो वासो जवस्व
र्गः स्वभावजः ॥ एकेकविरहे जावान्नवतत्त्वांतरं स्थितं ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ जेनरनारकादिकजव तेतो सर्वकर्मना पर्यायठे, पणशुद्धसाक्षी निश्चयनयें आत्मपर्यायठे, अनेकर्मक्रियारूपजे स्वभावतेकांश्चात्मानो मूलस्वभावनयी, आत्मा तो अज, अविनाशीस्वस्वजावीठे ॥ १५ ॥ कर्मनाजेपरमाणुआ तेआसंसार स्वर्गस्वाभाविक नयी; एकेकउज्वलतानेविषे जावथकी नवतत्त्वमां रहुंठे ॥ १६ ॥

श्वेतद्रव्यकृतं श्वेत्यं जित्तिजागे यथा द्रयोः ॥ जात्यनंतभवत्सत्यं
प्रपंचोपि तथेक्षतां ॥ १७ ॥ यथास्वप्नावबुद्धोर्यो विबुधेन न दृ
श्यते ॥ व्यवहारमते स्वर्गो ज्ञानिना न तथेक्षते ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ जेमश्वेतद्रव्यं कीथेजुंजे चित्रामण तेवेजीतना जागमांशेजे, तेमअनंतजवसत्यतायें एप्रपंचनेजाणवुंठे ॥ १७ ॥ जेमस्वप्नमां दीठेखोअर्थ जाग्यापठीदेखायनही, तेमव्यवहारें स्वर्गादिकमार्ग श्रेष्ठे. पणनियतप्रमाणीज्ञानीपुरुषने संसार नजणाय. ॥ १८ ॥

मध्याह्ने मृगतृष्णायां पयःपूरो यदेक्षते ॥ तथा संयोगजः सर्गो
विवेकख्यातिविह्वले ॥ १९ ॥ गंधर्वनगरादीनामंवरेऽंवरौ य
था ॥ तथा संयोगजः सर्वो विद्यासो वितथाकृतिः ॥ २० ॥

अर्थ ॥ ज्ञाननामे चेतनातेवोधते अने कर्मनामे छिष्टरक्तताटे, तेपडेजीवने कर्मनामेवेदना व्यपदेशपामेते ॥ ४५ ॥ तेमाटेअमूर्त्तिआत्माते चैतन्यपणाने उलघेनही अनेमूर्त्तिमान् देहसाथेंआत्माने कोइप्रकारें एकत्वपणुतेजनही ॥ ४६ ॥

सन्निकृष्टान्मनोवाणी कर्मादेरपि पुञ्जलात् ॥ विप्रकृष्टाधनादेश्च
चाव्यैव चिन्नात्मन ॥४७॥ पुञ्जलाना गुणोमूर्त्तिं रात्मा ज्ञानगु
ण पुन ॥ पुञ्जलेच्यस्ततोचिन्नमात्मद्रव्य जगुर्जिनाः॥४८॥

अर्थ ॥ एरीतें कर्मवर्गणाना, मनोवर्गणाना, वचनवर्गणाना, जेआत्मानेसमीपवर्ति, एकत्वसगतवर्ति एवातनधनादिक जेपुञ्जल, तेतोसर्वआत्माथी चिन्नके० दूरते ॥ ४७ ॥ कर्मकेपुञ्जलनोगुणतोमूर्त्तिमान्ते, अने आत्मातोज्ञानगुणमयते, माटेपुञ्जलथी आत्मद्रव्यजुडुते एमप्रञ्चकहेते ॥ ४८ ॥

धर्मस्य गतिहेतुत्व गुणो ज्ञान तथात्मन ॥ धर्मास्तिकायात्तच्चिन्न
मात्मद्रव्य जगुर्जिना ॥ ४९ ॥ अधर्मे स्थितिहेतुत्व गुणो ज्ञान
गुणोऽसुमान् ॥ ततो धर्मास्तिकायान्यमात्मद्रव्य जगुर्जिना ॥५०॥

अर्थ ॥ धर्मास्तिकायनोगुण गतिहेतुते अनेआत्मानोगुणज्ञानते, माटेधर्मास्तिकायथी आत्माजुदोते, एमप्रञ्चकहेते ॥ ४९ ॥ अधर्मास्तिकायनोगुण स्थितिहेतुते अने आत्मानोज्ञानगुणते, माटे अधर्मास्तिकायथी आत्मद्रव्यजुडुते एमप्रञ्चकहेते ॥ ५० ॥

अवगाहो गुणो व्योम्नो ज्ञान खल्वात्मनो गुण ॥ व्योमास्ति
कायात्तच्चिन्नमात्मद्रव्य जगुर्जिना ॥५१॥ आत्मज्ञानगुण सिद्ध
समयो वर्त्तनागुण ॥ तच्चिन्न समयद्रव्यादात्मद्रव्य जगुर्जिना ॥५२॥

अर्थ ॥ आकाशनोगुणअवगाहते, अनेआत्मानोगुणज्ञानते माटे आकाशास्तिकायथीआत्मद्रव्यजुडुते एमप्रञ्चकहेते ॥ ५१ ॥ आत्माज्ञानगुणेशिद्धते, काल वर्त्तनारूपते माटेकालथी आत्मद्रव्यजुडुते, एमप्रञ्चकहेते ॥ ५२ ॥

आत्मनस्तदजीवेच्यो विचिन्नत्वं व्यवस्थित ॥ व्यक्तिनेदेन वादेशा
दजीवत्वमपीप्यते ॥ ५३ ॥ अजीवा जन्मिन शुद्धजावप्राणव्य
पेक्षया ॥ सिद्धाश्च निर्मलज्ञाना द्रव्यप्राणव्यपेक्षया ॥ ५४ ॥

अर्थ ॥ एप्रमाणेअजीवथी आत्मानुजुदापणुं सत्वगुण, पणनेदेंकरी देशयकी अजी

वपणुपणवन्तीवेठइये ॥ ५३ ॥ जेमनिर्मलज्ञानवंतसिद्धने इव्यप्राणनी अपेक्षारहितप
णे अजीवपणुकहिये, तेमशुद्धचावप्राणनीअपेक्षारहित जीवनेअजीवकहियेठेये ॥५४॥

इंजियाणि बलं श्वासो वृत्सो ह्यायुस्तथापरं ॥ अव्यप्राणाश्चतुर्भेदाः
पर्यायाः पुद्गलाश्रिताः ॥ ५५ ॥ जिन्नास्ते ह्यात्मनोऽत्यंतं तदेतै
र्नास्ति जीवनं ॥ ज्ञानधैर्यसदाश्वासनित्यस्थितिविकारिभिः ॥५६॥

अर्थ ॥ इंद्रिय, बल, श्वासोत्वास, अनेआयुष्य एरीतेंइव्यप्राण चारजेदेठे एनापर्यायतो
पुद्गलने आश्रीरह्याठे॥५५॥ तेआत्माश्री अत्यंतजुदाठे, माटे एवढे कांइआत्माने जीवतुं
नथी. एपर्यायतो ज्ञान. धैर्य, तेनाश्वासनीजेकांइ नित्यस्थितितेणेकरी वर्जितठे ॥५६॥

एतत्प्रकृतिभूताभिः शाश्वतीभिस्तु शक्तिभिः ॥ जीवत्यात्मा स
देत्येषा शुद्धव्यनयस्थितिः॥५७॥ जीवो जीवति न प्राणैर्विना ते
रेव जीवति ॥ इदं चित्रचरित्र्यंको दंत पर्यनुयुज्यतां ॥ ५८ ॥

अर्थ ॥ एप्रकृतिरूप शाश्वतीशक्ति तेणेकरीने आत्मासदेवजीवेठे, एशुद्धव्यनयनी
स्थितिजाणवी॥५७ जीवकांइप्राणेकरीने जीवतो नथी, एजीवतोप्राणविनाजीवेठे, एअचंवा
नीवात विचित्रकारी चरित्रसांजली कोणनहखें?अनेएवातशुद्धनयें कोणनजोडे? ॥५८॥

नात्मा पुण्यं नवा पापमेते यत्पुद्गलात्मके॥आद्यवालशरीरस्यो
पादानत्वेन कल्प्यते ॥५९॥ पुण्यं कर्म शुभं प्रोक्तमशुभं पाप
मुच्यते ॥ तत्कथं तु शुभं जंतून् यन् पातयति जन्मनि ॥६०॥

अर्थ ॥ आत्मापुण्यनही. तेमपापपणनही, केमके पुण्यनेपापतो पुद्गलरूपठे. प्रथम
वालकावे जेशरीरतेनेउपादानजावेकल्पठे ॥ ५९ ॥ जेशुभकर्म तेपुण्यकहिये, अनेजे
अशुभकर्मतेपापकहिये, तेवारे तेशुभकर्मजेठे, तेजीवनेसंसारमांकेमपाटेठे? ॥ ६० ॥

नह्यायसस्य बंधस्य तपनीयमयस्य च ॥ पारतंत्र्याविशेषेण फ
लभेदोस्ति कश्चन ॥६१॥ फलाच्यां मुखे.खाच्यां न भेदः पुण्य
पापयोः ॥ इ खान्नजिद्यते दंत यतः पुण्यफलं सुखं ॥ ६२ ॥

अर्थ ॥ एकखोहनीवेडी अनेएकसुवर्णनीवेडी तेपणपरवशपणुठे, माटेविचारीयंतो
फलभेदकांइनथी, तेमअशुभकर्मते खोहनीवेडीअनेजे शुभकर्मते सुवर्णनीवेडी ॥६१॥

सुखनाफल अने ड सनांजेफलप्रगटेठे, तेथीपुण्यपापमध्ये काश्चेदनयी जेयकीपुण्य सुखविलखे, एपुण्यनुफलठे, तेपणडु खरूपजठे ॥ ६२ ॥

सर्व पुण्यफल ड ख कर्मोदयकृतत्वत ॥ तत्र ड खप्रतीकारे विमूढाना सुखत्वधी ॥६३॥ परिणामाच्च तापाच्च सस्काराच्च बुधैर्मत ॥ गुणवृत्तिविरोधाच्च ड खं पुण्यत्रय सुख ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ माटेसर्वपुण्यनुफल तेडु खरूपठे, केमकेएकर्मनाउदयथीथायठे माटेडु ख नाप्रतीकारनेविपे मूर्खनेसुखबुद्धिउपजेठे ॥ ६३ ॥ पणितकहेठेठेके, परिणामथी, तथाता पथी,अनेसस्कारथी गुणवृत्तिविरोधी एहडु जेपुण्य,तेथीनीपनु जेसुखतेडु खप्रायठे॥६४॥

देहपुष्टे नरामर्त्यनायकानामपि स्फुटं ॥ महाजपोपणस्येव परिणामोतिदारुण ॥६५॥ जलुका सुखमानिन्य पिवत्यो रुधिर यथा ॥ जुजाना विषयान् याति दशामंते ऽतिदारुणा ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ नरनेराजाने, तथा इन्द्रादिकनेपण जेसुखमाशरीरनीपुष्टियायठे, तेमोटावो कनानीपेठेठे, ए कथाउत्तराध्ययनमा कहीठेतिहाथीजाणवी जेवारे वधथयो, तेवारे परिणामेअतिडु खठे ॥ ६५ ॥ जेमजलोखोही पीताथका सुखमानेठे, तेमविषयजोग वताथकाप्राणी सुखमानेठे, पणतेथीअते माठीदशानेपामेठे ॥ ६६ ॥

तीव्राग्निसगसशुष्यत्पयसामयसामिव ॥ यत्रौत्सुक्यात्सदाक्षा णा तप्तता तत्र कि सुख ॥ ६७॥ प्राक्पश्चाच्चारतिस्पर्शात्पुटपाक मुपेयुषि ॥ इडियाणागणोताप व्याप एव न निर्दृत्ति ॥ ६८ ॥

अर्थ ॥ आकरीअग्निमा वलतरायेंकरी लोहपाणीपीयेठे, तेमज्यासदा इडियोनी उल्कनाथीघणीज वलतरारहेठे, त्या शु सुखठे ? ॥ ६७ ॥ पेहेलाअथवापठी पणजेथकी अरतिउपजे, तेनेअडकवार्थी विपाकपामेथके इडियोना समूहमा ताप व्यापेपणसुखन थाय,एटखे पेहेलावाच्याजेकर्म तेजेवारे जोगववामाआवे,तेवारेपण अरतिखेइनेजआवे, अनेपठी तेकर्मो विपाकेपण डु लआपे ॥ ६८ ॥

सदा यत्र स्थितो द्वेषोद्धेख स्वप्रतिपथिषु ॥ सुखानुभवकाले पि तत्र तापद्वत मन ॥६९॥ स्कधात् स्कधातरारोपे आरस्येव न तत्वत ॥ अक्षाट्हादेपि डुःखस्य संस्कारोपि निवर्त्तते ॥ ७० ॥

अर्थ ॥ जेहनेसदेवज्ञानुपर छेपरलोठे, तेप्राणीजो घरमांसुखेवेगोहोय, तोपणतेह
नेसुखनहोय. तेमविषयमुखमां अनुभवकालेपण विषयना तापेकरीजेतुंमनहणा
णुठे. तेहनेसुग्न म्यांथीहोय? ॥ ६९ ॥ जेमणकखंजाउपरथी वीजाखंजाउपरचारलीथो,
पणतत्त्वथी चारउतखोनही एमईन्द्रियोनेथ्यानंदे दुःखनोसंस्कारमटनोनथी ॥ ७० ॥

सुखं दु खं च मोहश्च तिस्रोपि गुणवृत्तयः ॥ विरुद्धा अपि वर्तन्ते
दुःखजात्यनतिक्रमात् ॥ ७१ ॥ क्रुद्धनागफणाजोगोपमोजोगोक्रवो
खिलः ॥ विलासश्चित्ररूपोपि जयहेतुर्विवेकिनां ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ सुख, दु खअनेमोह एत्रणे जोपणविरुद्धे, तोपणगुणवृत्तियेवर्तते; केम-
केदुःखनीजातिने उलंघनकरीशकतानथी, माटे गुणवर्त्तिरूपते ॥ ७१ ॥ क्रोधीनागनी-
फणना विस्तारसरखो, सर्वजोगविलासठे, वलीतेजोगविलास यद्यपिविचित्ररूपते, त-
थापि विवेकीजनने तेजयनोहेतुठे. ॥ ७२ ॥

इत्यमेकत्वमापन्नं फलतः पुण्यपापयोः ॥ मन्यते यो न मूढात्मा
नांतस्तस्य जयोदयेः ॥ ७३ ॥ दुःखैकरूपयोर्जिन्नस्तेनात्मा पु
ण्यपापयोः ॥ शुद्धनिश्चयतः सत्यचिदानंदमयः सदा ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ एरीते फलनीअपेक्षाये पुण्यपापनुं एकत्वपणुंठारव्युं. पणजेमूर्खनमानशे,
तेसंसारमांजटकशे, अनेजेमानशेतेजवसागरतरीजशे ॥ ७३ ॥ पुण्यअनेपाप एवेहुएक-
सरखादुःखरूपजठे, तेथकीआत्माजिन्नठे, शुद्धनिश्चयनयथी सदासत्चिदानंदमयठे. ॥ ७४ ॥

तत् तुरीयदशाव्यंगरूपमाचरणा न्वयात् ॥ ज्ञात्युष्णो द्योतशी
लस्य घननाशाजवेरिव ॥ ७५ ॥ जायंते जाग्रतो ऽद्वैच्यश्चित्रार्थि
सुखवृत्तयः ॥ सामान्यं तु चिदानंदरूपं सर्वदशान्वयि ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ एवाततेचोथीदिशायें जाणवायोग्यठे जेमवर्षाकालमां मेघवरसीरह्या पठी
वाढलनागथायठे, अनेसूर्यप्रज्ञाशोभेठे, तेमव्यंगरूपविचित्र एहवाआचरणविशेषेकरी
चोथीदशामांशोभेठे ॥ ७५ ॥ जागताजीवने इंद्रियोनीसुखवृत्तियो नानाप्रकारनीथा-
यठे, पणसामान्य जे चिदानंदस्वरूप तेनेतोसर्वदशामां सरखुंसुखठे ॥ ७६ ॥

स्फुलिंगनैर्यथा वन्दि दीप्यते ताप्यतेऽथवा ॥ नानुभूतिपराभू
ती तथैताजिः किलात्मनः ॥ ७७ ॥ साक्षिणः सुखरूपस्य सुपुसौ
निरहंकृतेः ॥ यथा ज्ञानं तथा शुद्धविवेके तदतिस्फुटं ॥ ७८ ॥

सुखनांफल अने दुःखनाजेफलप्रगटेते, तेथीपुण्यपापमध्ये काश्चेदनथी जेथकीपुण्य सुखविखसे, एपुण्यनुफलते, तेपण्डु खरूपजते ॥ ६२ ॥

सर्व पुण्यफलं दुःख कर्मोदयकृतत्वत ॥ तत्र दुःखप्रतीकारे
विमूढानां सुखत्वधी ॥६३॥ परिणामाच्च तापाच्च सस्काराच्च
बुधैर्मत ॥ गुणवृत्तिविरोधाच्च दुःख पुण्यजवं सुखं ॥ ६४ ॥

अर्थ ॥ माटेसर्वपुण्यनुफल तेदुःखरूपते, केमकेएकर्मनाउदयथीथायठे माटेदुःख
नाप्रतीकारनेविषे मूर्खनेसुखबुद्धिउपजेते ॥ ६३ ॥ पणितकहेठेठे, परिणामथी, तथाता
पथी,अनेसस्कारथी गुणवृत्तिविरोधी एहबु जेपुण्य,तेथीनीपनु जेसुखतेदुःखप्रायठे॥६४॥

देहपुष्टे नरामर्त्यानायकानामपि स्फुटं ॥ महाजपोपण्यस्येव
परिणामोत्तिदारुण ॥६५॥ जलुका सुखमानिन्य पित्रत्यो
रुधिर यथा ॥ जुजाना विषयान् याति दग्धामते ऽतिदारुणा ॥ ६६ ॥

अर्थ ॥ नरनेराजाने, तथा इडादिकनेपण जेसुखमाशरीरनीपुष्टिथायठे, तेमोटावो
कमानिपेठेठे, ए कथाउत्तराध्ययनमा कहीठेतिहाथीजाणवी जेवारे वधययो, तेवारे
परिणामेअतिदुःखते ॥ ६५ ॥ जेमजलोखोही पीताथका सुखमानेठे, तेमविषयजोग
वताथकाप्राणी सुखमानेठे, पणतेथीअते माठीदशानेपामेठे ॥ ६६ ॥

तीत्राग्निसगसशुष्यत्पयसामयसामिव ॥ यत्रोत्सुक्यात्सदाहा
णा तप्तता तत्र किं सुख ॥ ६७ ॥ प्राक्पश्चाच्चारतिस्पर्शात्पुटपाक
मुपेयुपि ॥ इन्द्रियाणागणोत्ताप व्याप एव न निर्वृत्ति ॥ ६८ ॥

अर्थ ॥ आकरीअग्निमा वखतरारयेंकरी लोहपाणीपीचेठे, तेमज्यासदा इन्द्रियोनी
उल्लाथीघणीज वखतरारहेठे, त्या शुः सुखते ? ॥ ६७ ॥ पेहेलाअथवापठी पणजेथकी
अरतिउपजे, तेनेअडकनाथी विपाकपामेथके इन्द्रियोना समूहमा ताप व्यापेपणसुखन
थाय,पटले पेहेलावाध्याजेकर्म तेजेवारे जोगवामाआवे,तेवारेपण अरतिझेनेजआवे,
अनेपठी तेकर्मो विपाकेपण दुःखआपे ॥ ६८ ॥

सदा यत्र स्थितो द्वेषोद्धेख स्वप्रतिपंधिपु ॥ सुखानुभवकाले
पि तत्र तापहत मन ॥६९॥ स्कंधात् स्कंधात्तरारोपे चारस्येव
न तत्वत ॥ अद्वाल्हादेपि दुःखस्य संस्कारोपि निवर्त्तते ॥ ७० ॥

अर्थ ॥ जेहनेसदेवशत्रुउपर द्वेपरह्योठे, तेप्राणीजो घरमांसुखेवेठोह्योय, तोपणतेह
नेसुखनह्योय. तेमविषयसुखमां अनुभवकावेपण विषयना तापेकरीजेनुंमनहणा
णुंठे, तेहनेसुख क्यांथीह्योय? ॥ ६९ ॥ जेमएकखंजाउपरथी वीजाखंजाउपरचारलीधो,
पणतत्त्वथी चारउतस्थोनही एमइंद्रियोनेआनंदे दुःखनोसंस्कारमटतोनथी ॥ ७० ॥

सुखं दुःखं च मोहश्च तिस्रोपि गुणवृत्तयः ॥ विरुद्धा अपि वर्त्तते
दुःखजात्यनतिक्रमात् ॥ ७१ ॥ क्रुधनागफणाजोगोपमोजोगोज्ञवो
खिलः ॥ विलासश्चित्ररूपोपि त्रयहेतुर्विवेकिनां ॥ ७२ ॥

अर्थ ॥ सुख, दुःखअनेमोह एत्रणे जोपणविरुद्धे, तोपणगुणवृत्तियेवर्त्तते; केम-
केदुःखनीजातिने उलंघनकरीगकतानथी, माटे गुणवृत्तिरूपठे ॥ ७१ ॥ क्रोधीनागनी-
फणना विस्तारसरखो सर्वजोगविलासठे, वलीतेजोगविलास यद्यपित्रिचित्ररूपठे, त-
थापि विवेकीजनने तेत्रयनोहेतुठे. ॥ ७२ ॥

इत्यमेकत्वमापन्नं फलतः पुण्यपापयोः ॥ मन्यते यो न मूढात्मा
नांतस्तस्य त्रयोदशैः ॥ ७३ ॥ दुःखैकरूपयोर्भिन्नस्तेनात्मा पु
ण्यपापयोः ॥ शुद्धनिश्चयतः सत्यचिदानंदमयः सदा ॥ ७४ ॥

अर्थ ॥ एरीते फलनीअपेदायें पुण्यपापनुं एकत्वपणुंठराव्युं. पणजेमूर्खनमानशे,
तेसंसारमांजटकशे; अनेजेमानशेतेभवसागरतरीजशे ॥ ७३ ॥ पुण्यअनेपाप एवेहुएक-
सरखादुःस्वरूपजठे, तेथकीआत्माभिन्नठे, शुद्धनिश्चयनयथी सदासत्त्वचिदानंदमयठे. ॥ ७४ ॥

तत् तुरीयदशाव्यंगरूपमाचरणा न्वयात् ॥ ज्ञात्युष्णो द्योतशी
लस्य घननाशाडवेरिव ॥ ७५ ॥ जायंते जाग्रतो ऽद्येच्यश्चित्रार्थि
सुखवृत्तयः ॥ सामान्यं तु चिदानंदरूपं सर्वदशान्वयि ॥ ७६ ॥

अर्थ ॥ एवाततेचोथीदिशायें जाणवायोग्यठे जेमवर्षाकालमां मेघवरसीरह्या पठी
वादलनागथायठे, अनेसूर्यप्रजागोजेठे, तेमव्यंगरूपविचित्र एहवाआचरणविशेषेंकरी
चोथीदशामांगोजेठे ॥ ७५ ॥ जागताजीवने इंद्रियोनीसुखवृत्तियो नानाप्रकारनीया-
यठे, पणसामान्य जे चिदानंदस्वरूप तेनेतोसर्वदशामां सरखुंसुखठे ॥ ७६ ॥

स्फुलिंगनैर्यथा वन्दिर्दीप्यते ताप्यतेऽथवा ॥ नानुत्ततिपरात्
ती तथैताभिः क्लिप्तात्मनः ॥ ७७ ॥ साक्षिणः सुखरूपस्य मुप्राता
निरहंकृतेः ॥ यथा ज्ञानं तथा शुद्धविवेके तदतिशुद्धं ।

अर्थ ॥ तणपेकरीनेजेम अग्निदीपेनही, तपेनही, तेमअनुजडादिकें करीने आत्मानेकइतथी ॥ ७७ ॥ निद्रावस्थामाजेम सुखरूपनोसाखीजे आत्मातेने अहकारें रहितसुखनो जासथायठे, तेमशुद्धविवेकनेत्रिपे तोप्रगटपणेमुलजासेठे ॥ ७७ ॥

तच्चिदानंदजावस्य ज्ञोक्तात्मा शुद्धनिश्चयात् ॥ अशुद्धनिश्चयात्कर्म कृतयो. सुखदुःखयो ॥७८॥ कर्मणोपि च जोगस्य स्रगा देव्यवहारत ॥ नैगमादिव्यस्थापि जावनीयाऽनया दिशा ॥७९॥

अर्थ ॥ तेमाटेशुद्धनिश्चयनयथकी आत्माचिदानंदजावनोजोक्ताठे, अनेअशुद्धनिश्चयनयथकीकर्मकस्यांजे सुखदुःखतेनोजोक्ताठे ॥ ७८ ॥ फुलनीशय्या तया फुलनाचूपण प्रमुखनेत्रिपेजोगकर्मनी व्यवहारथीप्रवृत्तिठे, तेमनैगमादिकनयनी व्यवस्थापण आवीरीतें जावियें, तेनीचेंलरयाप्रमाणेठे ॥ ७९ ॥

कर्तापि शुद्ध जावाना मात्माशुद्धनयाद्भिज्जु ॥ प्रतीत्यवृत्ति यच्चुद्धाणानामेप मन्यते ॥ ८१ ॥ अनुपल्लवसाम्राज्ये विषजागपरिहये ॥ आत्मा शुद्धस्वजावाना जननाय प्रवर्तते ॥ ८२ ॥

अर्थ ॥ शुद्धजावनोकर्ता आत्माशुद्धनयथी समर्थठे, जेवारेंशुद्धपरिणामीठे, तेममर्थवीर्यवृत्तिनेआश्रयिने शुद्धजावनोकर्ताठे एमशुद्धनयवालोमानेठे ॥ ८१ ॥ उपद्रव अतरायादिकेरहित साम्राज्यपणानेत्रिपे दुष्टजावनोनाशययेठते आत्माशुद्धस्वजावप्रगटकरवाने प्रवर्तते ॥ ८२ ॥

चित्तमेव हि ससारो रागादिकेशवासितं ॥ तदैव तैर्विनिर्मुक्त ज्ञात इति कथ्यते ॥ ८३ ॥ यश्च चित्तदिणक्लिष्टो नासाद्यात्मा विरोधत ॥ अनन्यविकृत रूपमित्यर्थत्व ह्यद पद ॥ ८४ ॥

अर्थ ॥ जेरागादिक क्लेषवर्कें चित्तवासितहोय, तेससारकेहेराय अने रागद्वेषथीमुकायतु तेनुनाम मुक्तिठे, एमजाणतु ॥ ८३ ॥ रागद्वेषेव्याप्यो जेमननोक्लिष्ट परिणामठे, तेकाइआत्मानोनथी आत्मानुरूपतो सत्यार्थपणेअविकारीठे ॥ ८४ ॥

श्रुतवानुपयोगश्चेत्येतन्मिथ्या यथा वच ॥ तथात्मा शुद्धरूपश्चेत्येवं अव्यक्तनया जगु ॥ ८५ ॥ शुद्धपर्यायरूपस्तदात्मा शुद्धस्वजावकृन् ॥ प्रथमाप्रथमत्वादि जेदोप्येवं हि तात्त्विक ॥ ८६ ॥

अर्थ ॥ जेम आत्मानोत्पयोग श्रुतवंतठे एखोदुठे, तेमशब्दनयवालाकहेठेके आत्माशुरूरूपनथी, एपणखोदुठे ॥ ७५ ॥ शुरूपर्यायरूप आत्मा, पूर्वपश्चात्पणानो जेजेड तेपणे शुरूस्वज्ञावनोकर्ताठे. एमतास्त्रिकठे ॥ ७६ ॥

ये तु दिक्पटदेशीयाः शुद्धज्व्यतयात्मनः ॥ शुद्धस्वज्ञावकर्तृत्वं जगुस्ते पूर्वबुद्धयः ॥७७॥ ज्व्यास्तिकस्य प्रकृतिः शुद्धा संग्रह गोचरा ॥ येनोक्ता संमतौ श्रीमत्सिद्धसेनदिवाकरैः ॥ ७७ ॥

अर्थ ॥ दिगंबरएमकहेठेके, शुरूज्व्याये वलीजेमउपयोगविनाश्रुतजण्यो तेनुंपण शुरूस्वज्ञावनुं कर्तापणुंजतुंनथी; केमकेतेतेने स्वज्ञावेजपरिणमेठे. एमअपूर्वबुद्धिनुं केहेबुठे ॥७७॥ ज्व्यास्तिकनयनीजे शुरूप्रकृतिठे, तेसंग्रहनयउपरचावे, केमकेसम्मति ग्रंथमां सिद्धसेनसूरियेंकहुंठे ॥ ७७ ॥

तन्मते च न कर्तृत्वं ज्ञावानां सर्वदान्वयात् ॥ कूटस्थः केवलं तिष्ठत्यात्मा साहित्वमाश्रितः ॥ ७८ ॥ कर्तुं व्याप्रियते नायमुदासी न इव स्थितः ॥ आकाशमिव पंकेन लिप्यते न च कर्मणा ॥ ७८ ॥

अर्थ ॥ तेनेमते कर्तापणुंनथी, केमकेसदैवज्ञावनो अन्वयठे. माटेकूटस्थकेवल निर्विक्रियजे आत्मा तेसाक्षीपणाने आश्रीनेरह्योठे ॥७८॥ करवानोव्यापार करतो नथी; उदासीनीपेठेरह्योठे. जेमकचरे आकाशलेपातुंनथी, तेमकर्मेश्यात्मा लेपातो नथी ॥७८॥

स्वरूपं तु न कर्तव्यं ज्ञातव्यं केवलं स्वतः ॥ दीपेन दीप्यते ज्योतिर्नित्यपूर्वं विधीयते ॥ ७९ ॥ अन्यथा प्रागनात्मा स्यात्स्वरूपा ननुदत्तितः ॥ भवदेतुसहस्रेणाप्यात्मता स्यादनात्मनः ॥ ७९ ॥

अर्थ ॥ पोतानारूपनेनवीनकरवुंनथी. मात्रपोताना रूपनेपोतायकीकेवल जाणी वेवुंठे. जेमदीवेधी ज्योतिर्दीपेठे, तेमनित्य शाश्वतआत्मा स्वप्रकाशहोवाथी पोतेपोताने प्रकाशेठे ॥ ७९ ॥ एम आत्माने स्वप्रकाश अने शाश्वत अंगीकार करीणनही अने परप्रकाश तथा कर्तृत्व सिद्धमानीए तो, पूर्वेअनात्मपणुं अंगीकार करवुंपरुगे, केमके क्रियावडे उत्पन्नथएलापदार्थनुं पूर्वनुं रूप जुंजुज होयठे, एवोनियमठे एवी रीतेआत्माना उत्पत्तिनी पूर्वं आत्माने अनात्मानानवो परुगे अने क्रियावरु आत्मानुं रूपांतरथाएठे, एममानीएतो, आत्माना आश्रुति अंगीकारकरवीपरुगे. आश्रुति अंगीकारकरीएतो संसारविषयक हजारोदृत्यरूप हेतुवडे हजारोरूप बदलाशे. लारें

अर्थ ॥ हिंसाश्रने दयानीपणमात्र कल्पना करवीठे पोतानामतेकरी तोपरनीश्रपे
 क्वाथी पुरुषकेवल विचित्रफळने पामेठे ॥ १०३ ॥ जीवनोघातथाय, अथयानथाय,
 तोपण जेप्रमादीजीवठे, तेनेनिश्चयेकरी हिंसाथायठे, अनेजे दयानान्प्राणीठे तेनाहाये
 कदाचूकोशजीवनी घातथइजाय, तोपणतेने हिंसालागतीनथी ॥ १०४ ॥

परस्य युज्यते दानं हरणं वा न कस्यचित् ॥ न धर्मसुखयोर्यत्ते
 कृतनाशादिदोषत ॥ १०५ ॥ जिन्नाश्या ऋक्तवित्तादिपुञ्जला
 न्या च ते कुत ॥ स्वत्वापत्तिर्यतो दानं हरणं स्वत्वनाशनं ॥ १०६ ॥

अर्थ ॥ कोश्वीजाने दानदेतोनथी, अनेवीजानी पासेधीकोशकाइ हरणकरी खेता
 नथी, धर्मश्रनेसुखनेविषे पणदानतथा हरणनो सज्जनथी, केमके कृतनाशश्रने श्र
 कृतनोप्रसंग इत्यादिदोष प्राप्तथशे जेमदानकस्यु, तेनोनाशथाय तेनेकृतनाशकहेठे,
 अनेजेवीजाने श्राप्युनथी तेनुहरणकरवुठे अकृतागम प्रसंगकहेवाय एवादोष श्रा
 त्मानेविषे प्राप्तथशे ॥ १०५ ॥ केमकेजोजन तथाधनादिकजेपुञ्जल तेतोश्रात्माथीजि
 नठे तोतेमाक्याथी पोतापणुश्राव्यु ? माटेदानश्रनेहरणते पोताथीजनाशठे ॥ १०६ ॥

कर्मोदयाच्च तद्दानं हरणं वा शरीरिणा ॥ पुरुषाणां प्रयास क
 स्तत्तूपनमति स्वत ॥ १०७ ॥ स्वागताच्या तु ज्ञावाच्या केवल
 दानचौर्ययो ॥ अनुग्रहोपघातौ स्त परापेक्षा परस्य न ॥ १०८ ॥

अर्थ ॥ वलीतेदान अनेहरणप्राणीने कर्मनाउदयथकीठे, त्यापुरुषनेशोप्रयासठे ?
 तेतोपोतानीमेखेज उदयपामेठे ॥ १०७ ॥ पोतामारह्या एवाजेदानश्रनेहरणना ज्ञाव
 तेणेकरुनेएकथी उपकारथाय, वीजाथीउपघातथाय, त्यापरनीश्रपेक्षापरनेनही ॥ १०८ ॥

पराश्रिताना ज्ञावाना कर्तृत्वाद्यजिमानन्त ॥ कर्मणा वध्यतेऽज्ञा
 नी ज्ञानवास्तु न लिप्यते ॥ १०९ ॥ कर्त्तव्यमात्मनो पुण्यपापयो
 रतिकर्मणो ॥ रागद्वेषाशयाना तु कर्त्तव्यानिष्ठवस्तुषु ॥ ११० ॥

अर्थ ॥ परश्रितजे तेनोहुकर्त्ताहु, एमथजिमानथीकहेवु, एवाकर्मेश्रज्ञानीया
 यठे पणज्ञानीतेवाकर्म खेपातानथी ॥ १०९ ॥ माटेश्रात्मातेपुण्यपापरूप कर्मनोकर्त्ताठे,
 राग द्वेषश्राशयनो कर्त्ताठे, अनेइष्टअनिष्ठवस्तुनेत्रिपेपण श्रात्मा कर्त्ताठे ॥ ११० ॥

रज्यते द्वेषि चार्थेषु तत्तत्कार्यविकल्पतः ॥ आत्मा यदा तदा
कर्म भ्रमदात्मनि युज्यते ॥ १११ ॥ स्नेहाच्यक्ततनो रंगं रेणुना
श्लिष्यते यथा ॥ रागद्वेषानुविद्धस्य कर्मव्यस्तथा मतः ॥ ११२ ॥

अर्थ ॥ जेवारेतेतेकर्मनाविकल्पथी आत्माने कोइपदार्थउपर रागदिशा अथवाद्वे-
षउपजेठे, तेवारेआत्मानां कर्मनोभ्रमजोडायठे ॥ १११ ॥ तेलखगाडेखाशरीरे जेम
रजनोडेपवलगेठे, तेमरागीअनेद्वेषी आत्माने कर्मनोबंधवलगेठे ॥ ११२ ॥

आत्मा न व्यापृतस्तत्र रागद्वेषाशयं सृजन् ॥ तन्निमित्तोपनघे
पु कर्मोपादानकर्मसु ॥ ११३ ॥ लोहं स्वक्रिययाच्येति त्रामको
पदसंनिधौ ॥ यथा कर्म तथा चित्रं रक्तद्विष्टात्मसंनिधौ ॥ ११४ ॥

अर्थ ॥ तिहांआत्मापोते कोइक्रियाकरतोनथी. पणराग द्वेषकरतोथको तेनिमित्तेपा-
म्यां जेकर्म तेनानिमित्तेकर्त्तापणुकर्मठे; पणतिहांआत्मातो रागद्वेष रूपकर्मनो भूकना-
रोठे. एटखे आत्मा ज्ञावकर्मनो व्यापारवंतठे; पणइव्यकर्मनोव्यापारवंतनथी ॥ ११३ ॥
जेमचमकपापाणते लोहने आकर्षणं, तेणेकरीखोह पोतानीक्रियाये चमकपासेआवीमळे,
तेमरागद्वेषीआत्मानिपासे कर्मआकर्षणेआवीमळेठे ॥ ११४ ॥

वारि वर्षन् यथांजोदो धान्यवर्षां निगद्यते ॥ ज्ञावकर्मं सृजन्नात्मा
तथा पुञ्जकर्मकृन् ॥ ११५ ॥ नेगमव्यवहारो तु ब्रूतः कर्मा
दिकर्ततां ॥ व्यापारः फलपर्यंतः परिदृष्टो यदात्मनः ॥ ११६ ॥

अर्थ ॥ जेमपाणीवरसेठे, तेलोकव्यवहारे धान्यवरसेठे एमकहिचे; तेमज्ञावकर्मकर-
तोथको आत्मापुञ्ज कर्मनोकर्त्ताकहिचे ॥ ११५ ॥ नेगमअनेव्यवहारनयवाळा तो
कर्मादिकनोकर्त्ताआत्माने मानेठे; जेआत्मानो व्यापार तेफलपर्यंतदेखायठे ॥ ११६ ॥

अन्योन्यानुगतानां का तदेतदिति वा जिदा ॥ यावच्चरमपर्यायं
यथा पानीयङ्गधयोः ॥ ११७ ॥ नात्मनो विकृतिं दत्ते तदेषा
नयकल्पना ॥ शुद्धस्य रजतस्यैव शुक्तिधर्मप्रकल्पना ॥ ११८ ॥

अर्थ ॥ परस्परमद्वयाएत्राजेनय तेने एवोनिर्णयवावत् चरमपर्यायठे. परंतुजातिजे
दकेमजणाय ? जेमदुधअनेपाणीनासंयोगनीपेठेसंग्रहमाने नेगमने, अनेनेगममाने सं-
ग्रहने, एवेनयमांद्दोमांद्दिजळेठे एमव्यवहारपण जळेठे ॥ ११७ ॥ वलीशुद्धनयवालो बोळे-

ठेजे, आत्मानेविकार नधी, आपतोएवीनेगम तथाव्यग्रहारनयनी कल्पनाठे केनीपेठे ?
तेकहेठे जेमशुद्धरूपानेठीपनोधर्म कल्पेठेतेनीपेठे जाणवु ॥ ११८ ॥

मुपितत्वं यथा पाथगतं पथ्युपचर्यते ॥ तथा पुद्गलकर्मस्था विक्रि
यात्मनि वालिगै ॥ ११९ ॥ कृष्णगोणोपि चोपाधेर्नाशुद्ध स्फ
टिको यथा ॥ रक्तोद्भिष्टस्तथैवात्मा संसर्गात्पुण्यपापयो ॥ १२० ॥

अर्थ ॥ जेमपथीजनने छुटतांलोककहेशेजे मार्गलुटाणो, एलोकगाम्यठे, तेममू
खंप्राणी पुद्गलकर्ममारही जेविक्रियाकरे तेआत्मानेविपे मानेठे ॥ ११९ ॥ जेम
कालो अथवारातो स्फटिकठे तेउपाधिथीठे, माटेतेथीतेने अशुद्धनकहिये, तेमपुण्य
पापना सयोगधी आत्मारागीछेपी कहेवायठे ॥ १२० ॥

सेयं नटकला तावद् यावद्विधकल्पना ॥ यद्रूप कल्पनातीत
न तु पश्यत्यकल्पक ॥ १२१ ॥ कल्पनामोहितो जतु शुक्ल कृष्ण
च पश्यति ॥ तस्या पुनर्विलीनायामशुक्लं कृष्णमीक्षते ॥ १२२ ॥

अने ॥ जिहासुधीविधिविध प्रकारनीकल्पनाहोय, तिहासुधीएसर्व नटकलारूपठे प
णकल्पनायेअतीतजेरूप तेनेतो जेअकल्पकहोय तेदेखे ॥ १२१ ॥ पणकल्पनायेमुजाणो
जेजीव तेतो धोलानेकालुदेखेअनेकालाने धोलुदेखे, अनेतेकल्पना जेगारेजाय तेवारे
तोकालानेकालुजदेखे, अनेधोलाने धोलुजदेखे ॥ १२२ ॥

तद्व्यान सा स्तुतिर्भक्ति सैवोक्ता परमात्मन ॥ पुण्यपापवि
हीनस्य यद्रूपस्यानुचितन ॥ १२३ ॥ शरीररूपलावण्यवप्र
वत्रव्वजादिभि ॥ वर्णितैर्वीतरागस्य वास्तवी नो पवर्णना ॥ १२४ ॥

अर्थ ॥ पुण्यपापरहित एहवाजेपरमात्माप्रभु तेनास्वरूपनु चिंतववु तेनेजघ्यानक
हिये, अनेस्तुतिपणतेज तथाभक्तिपणतेजकहिये ॥ १२३ ॥ पणशरीरनावर्णं, रूपकरी,
लावण्यतायेकरी, समोसरणे, अनेवत्रेकरी, तथा इन्द्रधजादिकेकरी जेपरमात्माने व
खाणवा एहवीस्तुतिने वस्तुत साचीनकहिये ॥ १२४ ॥

व्यवहारस्तुति सेय वीतरागात्मवर्तिना ॥ ज्ञानादीना गुणाना तु
वर्णना निश्चयस्तुति ॥ १२५ ॥ पुरादिवर्णनाज्जाज्जा स्तुत स्या
दुपचारत ॥ तत्त्वत शौर्यगात्रीर्यधैर्यादिगुणवर्णनात् ॥ १२६ ॥
अर्थ ॥ केमके एस्तुतितोव्यग्रहारेठे पणजेमा वीतरागनाज्ञानादिकगुण प्रशस्त

तेहनेनिश्चयस्तुतिकहिचे ॥१२५॥ जेमदेशनगरादिकेकरी राजावखाणवो एउपचारेस्तु-
तिजाणवी,पणराजानुंबव.गांचीर्यता, धैर्यतानुंबर्णवबुं. तेनिश्चयथीस्तुतिकहिचे ॥१२६॥

मुख्योपचारधर्माणा मविज्ञाणेन या स्तुतिः॥ न सा चित्तप्रसादा
य कवित्वं कुक्वेरिव ॥ १२७ ॥ अन्यथाग्निनिवेशेन प्रत्युत्तान
र्थकारिणी ॥ सुतीक्ष्णखड्गधारेव प्रमादेन करे धृता ॥ १२८ ॥

अर्थ ॥ जेम कुक्कविनीकविताथी पंडितरीकेनही, तेमवाह्यउपचार देखीवेहेचणविना-
नीजेस्तुतिकरिये, तेथकी चित्तप्रसन्नथायनही ॥१२७॥ जेपोतानाहठ-कदाप्रहेकरी मुख-
उपचारे स्तुतिकरी गुणमानेठे, पणतेजळटी अनर्थकारीठे; जेमप्रमादेकरीहाथमांजा-
खेळी तरवारनीधार तेजोकदाचूपडे, तोजळटी अनर्थ-विघातकरेठे; तेनीपरं तेस्तुति-
पण अन्यथाजाणवी ॥ १२८ ॥

मणिप्रज्ञामणिज्ञानन्यायेन शुभकल्पना ॥ वस्तुस्पर्शिताया
न्याय्या यावन्नान्यजनप्रथा ॥१२९॥ पुण्यपापविनिर्मुक्तं तत्त्वत
स्त्वविकल्पकं ॥ नित्यं ब्रह्म सदाध्येय मेपागु-हनयस्थितिः ॥१३०॥

अर्थ ॥ मणिरत्ननीकांतिदेखीने जेममणिनुंज्ञानके०ओलखाणथायठे, एदृष्टांते,
शुभकल्पनायेकरी आत्मानुंज्ञानहोयठे. पठीवस्तुस्पर्शिकवडेकरी योग्यताथायठे; पण-
ज्यांसुधिनिरंजन प्रधानथीयथी, त्यांसुधीकर्मठे. ॥ १२९ ॥ माटेपुण्यपापरहितपणे त
त्वथीनिर्विकल्पएवो शाश्वतोजे आत्मातेसदायध्यावो. एवीशुद्धनयनीस्थितिठे ॥१३०॥

आश्रवः संवरश्चापि नात्मा विज्ञानलक्षण ॥ यत्कर्म पुत्रला
दान रोधावाश्रवसंवरः ॥१३१॥ आत्मा दत्ते तु यैर्जाविः स्वतंत्रः
कर्मपुत्रत्वान् ॥ मिथ्यात्वाविरति योगाः कपायास्ते तदाश्रवाः ॥१३२॥

अर्थ ॥ आत्माज्ञानरूपठे. माटेआत्माने आश्रव,संवरकांइनकहिचे. पणकर्मपुत्रत्व
नुंग्रहवुं तयारोधवुंते आश्रव संवग्ठे ॥ १३१ ॥ जेजावकरी स्वार्थीनपणे कर्मपुत्रत्वने
आत्माप्रहेठे, ते मिथ्यात्व, अविरति, कपाय, अनेयोगरूपआश्रवेकरीजाणवुं ॥ १३२ ॥

जावनाधर्मचारित्र-परिपदजयादय॥आश्रवोऽहेदिनो धर्मा आ
त्मनो जावसंवरा ॥ १३३॥ आश्रवः संवरो न स्या त्मंवरश्चा
श्रवः क्वचित्॥जवमोक्षफलाप्तेदोऽन्यथा स्याहेतुमंकरान् ॥ १३४॥

अर्थ ॥ अनेजावनाधर्मजेचारित्रते, जेयकी परिपहनोजयथायते एथाश्रवतो उ
 छेदकधर्मते एथात्माने जावसंवरकहियें॥१३३॥ जेथाश्रवतेसवरनथाय अनेजेसवर ते
 आश्रवनथाय हेतुसंकर एवेजोकदापि एकरूपथाय, तोसंसारथने मोक्ष एवेनाफनपण
 एकथाय पणतेमाजेदरहेनही, एटखेज्याथाश्रवेकरीसवरनु सक्रमणथाय, त्यामोक्षपु
 जाणवु, अनेज्यासवरेकरी आश्रवनुसक्रमणथाय, त्याससारफलजाणवु ॥ १३४ ॥

कर्माश्रवश्च संवृण्वा ज्ञात्मा जिज्ञैर्निजागये ॥ करोति न परापेक्षा
 मलंजृण्णु स्वतः सदा ॥१३५॥ निमित्तमात्रजृता तु हिंसादिहिंसा
 दयोखिला ॥ ये परप्राणिपर्याया न ते स्वफलहेतव ॥१३६॥

अर्थ ॥ आश्रवजावने सवरकरतोयकोजे पोतानाआत्माथीजुदानथी एजाजे पोता
 नाआशय तेणेकरी परश्रपेक्षानकरे केमकेतेपोताथी सदायसमर्थते ॥१३५॥ जेहिंसाथ
 हिंसादिकसघलापरप्राणिनापर्याय ते आत्माने निमित्तजृतते, पणपोतानेफलहेतुनथी॥१३६॥

व्यवहारविमूढस्तु हेतूंस्तानेव मन्यते ॥ बाह्यक्रियारतस्त्वात
 स्तत्त्व गूढं न पश्यति ॥१३७॥ हेतुत्वं प्रतिपद्यते नैवेति नियम
 स्पृश ॥ यावत् आश्रवा प्रोक्ता स्तावतोहि परिश्रवा. ॥ १३८ ॥

अर्थ ॥ व्यवहारमूढजेआत्मातेपरपर्यायने पोताना फलहेतुमानेते, माटेजेनुमन बाह्य
 क्रियामारकते तेवाप्राणीगुप्ततत्त्वने देखतानथी ॥ १३७ ॥ जेहिंसादिक तथाअहिंसा
 दिक परपर्यायहेतुपणुते, तेनेपडिवजे अथवानथीपडिवर्जता, एह्वोनियम तेतोनिश्चय
 नाजेफरसनाराते तेहनेजेटलाआश्रवते तेटलासवररूपथाय ॥ १३८ ॥

तस्मादनियत रूप बाह्यहेतुषु सर्वथा ॥ नियतो जाववैचित्र्या
 दात्मैवाश्रवसंवरौ ॥ १३९ ॥ अज्ञाता विपयासक्तो बध्यते
 विपर्यस्तु स ॥ ज्ञानाद्धि मुच्यते चात्मानु शास्त्रादिपुत्रलात् ॥ १४० ॥

अर्थ ॥ तेमाटे सदायबाह्यहेतुनेविषे अनियतरूपते नियतनेविषे जावना विचित्र
 पणायकी आत्मातेज सवर आश्रवरूपते ॥ १३९ ॥ जेअज्ञानीते, अने विपयासक्त,
 तेहिंजविषयमा उधायते ते विषयतो आत्माने आत्मज्ञानयकी मूकाय, पणशास्त्रादिक
 पुत्रलयकी नमूकाय ॥ १४० ॥

शास्त्र गुरोश्च विनयं क्रियामावश्यकानि च ॥ सवरागतया प्रा
 हुर्व्यवहारविशारदा ॥ १४१ ॥ विशिष्टा वाक्तनुस्वातपुत्रला
 स्ते फलावहा ॥ ये तु ज्ञानादयोजावा संवरत्व प्रयाति ते ॥ १४२ ॥

अर्थ ॥ शास्त्रज्ञणुं, गुरुनोविनयकरवो, तथाश्चावश्यकादिकक्रियाकरवी एनेव्यवहारमां विचक्षणपुरुषोये संवरनांश्रंगकह्यांते ॥१४१॥ जेरुडामनवचनकायाचेकरी प्रवर्त्तुं तेहनाजेपुजलतेफलदाइते, पणजेज्ञानादिकजावठे तेसंवरपणानेपामेठे ॥ १४२ ॥

ज्ञानादिजावयुक्तेषु शुभयोगेषु तजतं ॥ संवरत्वं समारोप्य
स्मयंते व्यवहारिणः ॥ १४३ ॥ प्रज्ञस्तरागयुक्तेषु चारित्रादिगुणेष्वपि ॥ शुभाश्रवत्वमारोप्य फलभेदं वदंति ते ॥ १४४ ॥

अर्थ ॥ ज्ञानादिकजावेयुक्त एवाजेशुभयोगतेनेविषे तजतजेसंवरत्वतेनेआरोपीने व्यवहारे प्रवर्त्तकजेजीव तेहर्पामेठे ॥ १४३ ॥ रुडारागेयुक्त एवाजेचारित्रादिक गुणतेनेविषे पण शुभआश्रवणु आरोपीने फलभेदकहेठे ॥ १४४ ॥

ज्वनिर्वाणहेतूनां वस्तुतो न विपर्ययः ॥ अज्ञानादेव तजानां
ज्ञानी तत्र न मुह्यति ॥१४५॥ तीर्थकृन्नामहेतुत्वं यत्सम्यक्त्वस्य
वर्ण्यते ॥ यच्चाहारहेतुत्वं संयमस्यातिशायिनः ॥ १४६ ॥

अर्थ ॥ संसारतथामोहनोहेतु तेनेवस्तुतत्वे कांश्चिपर्यासनथी, पणअज्ञाननायोगयकी तेजगाये विपर्यासपणुथायठे, पणतिहांज्ञानीपुरुष कांश्मुजातानथी ॥ १४५ ॥ जिननामकर्मनाहेतु समकितने वर्णवीएठेये, तेपणउपचारेकहेवायठे. अनेआहारकशरीरनोहेतु जेश्रतिशयलब्धिवंत संयमिमुनि तेपणउपचारेकहेवायठे ॥ १४६ ॥

तपःसंयमयोः स्वर्ग हेतुत्वं यच्च पूर्वयोः ॥ उपचारेण तद्युक्तं स्या
द् घृतं दह्यतीतिवत् ॥ १४७ ॥ येनांशेनात्मनोयोग स्तेनांशेना
श्रवोमतः ॥ येनांशेनोपयोगस्तु तेनांशेनास्यसंवरः ॥ १४८ ॥

अर्थ ॥ जेपूर्वेकहेला तपअनेसंयम स्वर्गहेतुठे. तेपणउपचारेकहिये, सर्वपरिणामेठे; पण जेमधीवलेठे एउपचारेठे,पणअग्निवलेठेएखरठे ॥१४७॥ जेश्रंशेकरी आत्मा योगवर्त्ती थयो तेअंशेआश्रवकहिये अनेजेश्रंशेआत्माउपयोगी थयो तेअंशेसंवरकहिये ॥१४८॥

तेनासावंशविश्रांतो विभ्रदाश्रवसंवरौ ॥ ज्ञात्यादर्श इव स्वत्वा
स्वत्तज्जागद्वयः सदा ॥१४९॥ शुद्धैव ज्ञानधारा स्या त्सम्यक्त्व
प्राप्त्यनंतरं ॥ हेतुभेदाद्विशेषे तु योगधारा प्रवर्त्तते ॥ १५० ॥

अर्थ ॥ तेमाटेआ अंशविश्रांतिनेविषे आश्रवसंवर धरेठे; तेमांएकठे मखिन, अने एकठेनिर्मल; जेमआरिशाना पठवाडानो जागमखिनठे, अने आगलोजागनिर्मलठे,

तेह्नोपरें सदाय निर्मलमखिन एवेजागेकरीआत्माशेजेते, आरिसानीपेते ॥१४७॥ सम
कितपास्यापठी जेशुद्धज्ञानधाराप्रगटे तेहेतुजेदयकी विशेषेकरी योगधाराप्रवंचते॥१५०

सम्यग्दृशो विशुद्धत्व सर्वास्वपि दग्नास्वत ॥ मृडमध्यादिजाव
स्तु क्रियावैचित्र्यतोभवेत् ॥१५१॥ यदा तु सर्वत शुद्धिर्जायते धा
रयो ह्ययो ॥ शैलेशीसङ्कितस्थैर्या तदा स्यात्सर्वसवर ॥१५२॥

अर्थ ॥ समकितिने सर्वदशमा शुद्धपणुठे एमाटे लघु, मध्यम, उत्तम एजावजे
ठे, तेक्रियाविचित्रताथीठे ॥ १५१ ॥ जेवारेसर्वथी मनउचनकायानायोग तथाउपयोग,
एवेधारानी शुद्धियाय तेवारेशैलेशीनामेस्थिरताथी सर्वसवरद्वोय ॥ १५२ ॥

ततोर्वाग् यच्च यावच्च स्थिरत्वं तावदात्मन ॥ सवरो योगचाचत्य
यावत्तावत्किलाश्रव ॥१५३॥ निर्जरा कर्मणोत्सादो नात्मा ऽसौ
कर्मपर्यय ॥ येन निर्जायते कर्म स्वप्नावस्त्वात्मलक्षणं ॥१५४॥

अर्थ ॥ अनेतेथीपेहेलाहेवला गुणगणेतोजिह्वासुधी आत्माने स्थिरतापणुठे, ति
हासुधीआत्माने सवरवंचते, अने जिह्वासुधीयोगनीचचलताठे, तिहासुधीनिश्चयेथी
जाणीये जे आत्मानेआश्रवपणुठेते एमयावत् शैलेशीकरण सुधी समजबु ॥ १५३ ॥
कर्मनुजेशाडबु तेनेनिर्जराकहिये पणआत्मापोते कर्मपर्यायरूपनथी, तेमाटे कर्मनिर्
रियेएवोजेस्वप्नाव तेआत्मानुलक्षणठे ॥ १५४ ॥

तत्तपोद्घाटगविध शुद्धज्ञानसमन्वित ॥ आत्मशक्तिसमुद्धाना
चित्तवृत्तिनिरोधकृत् ॥ १५५ ॥ यत्र रोध. कपायाणा ब्रह्मध्यान
जिनस्य च ॥ ज्ञातव्य तत्तप शुद्ध भवशिष्ट तु लघन ॥१५६॥

अर्थ ॥ निर्जरानुकारणते शुद्धज्ञानेसहित प्रगटो अने चित्तनी चचलवृत्तिनेतो
कतो एहवो वारजेदेतपठे ॥१५५॥ जिहा प्रभुनाध्यानयुक्त कपायनोरोधठे, ब्रह्मचर्य
नुधरबुठे, तेशुद्धतपजाणवो एशिवाय वीजोतपतेमात्रलाघण करवा जेवोठे ॥ १५६ ॥

बुभुक्षादेहकार्श्यं वा तपसो नास्ति लक्षण ॥ तितिद्वाब्रह्मगुह्या
दिस्थान ज्ञान तु तद्रूप ॥१५७॥ ज्ञानेन निपुणेनैस्य प्राप्त च
दनगधयेत् ॥ निर्जरामात्मनो दत्ते तपोनान्यादृशं क्वचित् ॥१५८॥

अर्थ ॥ बुखेमरबु, शरीरनेडुवबुकरबु, एतपनुलक्षणनथी, पण जिहाज्ञानयुक्तपणे
ब्रह्मचर्यनीशुक्ति, तथा तितिद्वाके शातिद्वोय एतपनु स्वरूपठे ॥१५७॥ जेज्ञानसाये एक

ताच्चावनेपाम्यो, एवोजेनपतेनेतपकृद्ध्ये, जेमचंदनसाथे गंध एकताच्चावनेपाम्योठे, ते नीपरेएतपते ज्ञानेयुक्त्यकोश्चात्मानेनिर्झाराफलश्रापे. पण वीजीरीते नश्रापे ॥ १५७ ॥

तपस्वी जिनभक्त्या च शासनोच्चासनोठ्या ॥ पुण्यं वध्नाति बहु
खं मुच्यते तु गतस्पृहः ॥१५८॥ कर्मतापकरं ज्ञानं तपस्तत्रैव
वेत्ति यः ॥ प्राप्नोतु स हतस्वांतो विपुलां निर्जरां कथं ॥१६०॥

अर्थ ॥ निरासीचावेतपनोकरनारो तपसी जिन तथा ज्ञानभक्तिएकरी शासननेदि-
पावे. अनेथणंपुण्यवांथे; कर्मथीमुकाय ॥१५८॥ कर्मनेतापवे एवुंज्ञानठे. अनेवेज्ञानमां
जेधणी तपनेनजाणे, तेतपसीनिर्बुद्धिनोधणी विपुलनिर्जराकेमपामे ? ॥ १६० ॥

अज्ञानी तपसा जन्मकोटिभिः कर्म यन्नयेत् ॥ अंतं ज्ञानतपोयु
क्तं स्तत्क्षणैरेव संदरेत् ॥१६१॥ ज्ञानयोगस्तपः शुद्धं मित्याहु
मुनिपुंगवाः ॥ तस्मादिकाचितस्यापि कर्मणो युज्यते ह्ययः ॥१६२॥

अर्थ ॥ ज्ञानविनाएककोटि जवसुधी जेटखांतपकरे, तेतपमांजेटखांकर्मद्वय नश्राय
तेटखांकर्मोनेएकक्षणमां ज्ञानसहित तपेकरीखपावे ॥ १६१ ॥ माटेज्ञानयोगेजेनप-
करवोतेशुद्धते. एरीतेप्रशुकृद्ध्ये. केमकेतेतपथी निकाचितकर्मनो द्ययथायठे ॥ १६२ ॥

यदिद्वापूर्वाकरणं श्रेणिः शुद्धा च जायते ॥ ध्रुवः स्थितिद्वयस्तत्र
स्थितानां प्राच्यकर्मणां ॥१६३॥ तस्माद् ज्ञानमयः शुद्धस्तपस्वी
चावनिर्जरा ॥ शुद्धनिश्चयतस्त्वेषां शुद्धशुद्धस्य कापि न ॥१६४॥

अर्थ ॥ जेतपथीइहांअपूर्वकरणं श्रेणिशुद्धयाय. वद्विपथीपूर्वकर्मनी रद्दिजेकर्मनी
स्थितियो तेन्यतिश्रोनिश्चयथी द्ययथाय ॥ १६३ ॥ तेमाटेज्ञानमयी जेशुद्धनपमीठे
नेनिश्चयथी शुद्धचावनिर्जरायाय. पणअज्ञाननपनीनेकांज्ञनयाय ॥ १६४ ॥

बंधः कर्मात्मनश्छेपो ज्ययतः न चतुर्विधः ॥ तदेत्वध्यवमाया
त्मा चावतन्तु प्रकीर्तितः ॥१६५॥ विष्टयत्यात्मनात्मानं यथा मर्षं
स्तथा पुमानात्तन्न चावेः परिणतो वध्नान्यात्मानमात्मना ॥ १६६ ॥

अर्थ ॥ कर्मनीनायेथात्मानुंजेनछुं तेनेबंधकृद्ध्ये. तेनेबंधाग्नेदेठे. तेठेतुअन्य
वसाये थात्माचावनीइह्याठे ॥ १६५ ॥ जेनसर्पेगेनानीनेडे पोतेविदायठे. तेनथात्मा-
पण तेतेचावे परिपम्योयको पोतेगेनानीनेजेज कर्मनायेबंधायठे ॥ १६६ ॥

अतोरत्नत्रयमोक्ष स्तदज्ञावे कृतार्थता ॥ पापविगणविगेश्च
गृहविगेश्च कापि न ॥ १७९ ॥ पापविगणविगेषु गृहविगेषु
ये रता ॥ न ते समयसारस्य ज्ञातारो बालबुद्ध्य ॥ १८० ॥

अर्थ ॥ एमाटेजेरत्नत्रयी तेषी मोक्षते, पणतेरत्नत्रयीनेअज्ञावे पाखनीसाधुनासमु
हने तथापाखडी ग्रहीविगीने कृतार्थपणु काश्नयी ॥ १७९ ॥ माटेपाखनीसाधुना
समूहमा तथापाखनीग्रहीविगीमा जेप्राणीरक्तते, तेहनेवाखमतित्राखा समजवा, पण
तेसिद्धातनासार एटखेरहस्यना जाणनयी ॥ १८० ॥

जावलिगरता येषु सर्वसारविदो हि ते ॥ विगस्था वा गृहस्था
वा सिध्यति धूतकल्मषा ॥ १८१ ॥ जावविगं हि मोक्षगं ध्व्य
विगमकारण ॥ ध्व्य नात्यंतिकं यस्मान्नाप्येकात्मिण्यते ॥ १८२ ॥

अर्थ ॥ अनेजेप्राणी जावविगेराताते, तेहनेसर्वसारना जाणकहिये तेवेपधारी
साधुविगेहोय, अथवाग्रहस्यविगेहोय, तोपणपापकर्मधोश्ने मोक्षपामे ॥ १८१ ॥ के
मकेजेजावविगते मोक्षनुअगते, अनेध्व्यविगतोश्चकारणते ध्व्यविगतेकाश् आत्यति
कनयी, माटेजेजावविगीते, तेध्व्यविगने एकातेनयीश्चता ॥ १८२ ॥

यथा जातदशाविगमार्थाद्व्यजिचारि चेत् ॥ विपक्षत्राधका
जायात् तद्भेतुत्वे तु का प्रमा ॥ १८३ ॥ वस्त्रावधारणेच्छाचेद्वाधिकात्
स्य ता विना ॥ धृतस्य न किमस्थाने करादेरिव बाधक ॥ १८४ ॥

अर्थ ॥ इहाकोशकहेदेशेजे, नम्रपणेमोक्षते तेनेउत्तरकहेते जोएअर्थयी वातख
रीतेतो आत्मानेमोहबाधकते तेमोहनोअज्ञावयाशे, अनेजोनगनपणे मोक्षहोयतो
मोह टालवानु शुप्रमाण ? तेवारेतोमोहटालवानी काश्जरूनरहे ॥ १८३ ॥ वस्त्रक
णेएटखे इष्टाविनापण जो वस्त्रराखता मोक्षनीबाधकताते, तोइष्टाविनाजे करादिक
एटखे हाथप्रमुखअगधयांते, तेपणमोक्षना बाधकयाशे, एटखे दिगवरलोककहेतेक
वस्त्रराखवाथी मोक्षनीबाधकताते, तेहनेनिरुत्तरकख्या ॥ १८४ ॥

स्वरूपेण च वस्त्र चैत्केवलज्ञानबाधक ॥ तदादिकूपटनीत्यैव
तत्तदावरणं जयेत् ॥ १८५ ॥ इत्य केवलिनस्तेन मूर्ध्नि क्षिप्तेन के
नचित् ॥ केवलित्व पलायतेत्यहोकिमसमजस ॥ १८६ ॥

अर्थ ॥ जोपरमार्थयी जेवस्त्रते तेहिजकेवलज्ञानने बाधकपणेहोयतो दिगवरनी
रीते केवलज्ञानावरणीयने ठेकाणे वस्त्रावरणीय एमथयुजोश्ये तेवस्त्रावरणीय कर्मदिगवर

रीयो बहेतानयी. एद्वीगनीचकठे ॥१८५॥ एरीतितो केवखिनेमाये कोइकवन्नथो
टाडे तैत्रारेकेवखिज्ञानने नानीजबुंजोइये. पणकेवखीने वन्नथोहाननां केवखिज्ञाननासी
जायठे एमनोयतुंनयी माटे अहोइतिथ्याश्रयं जुंजुनुअसमंजस वोखोओ ! ॥ १८६ ॥

चावखिंगात्ततोमोहो चिन्नखिंगेष्वपि ध्रुवः ॥ कदाग्रहं विमुच्ये
तन्नावनीयं मनस्विना ॥ १८७ ॥ अगुरुधनयतो ह्यात्मा बंधोमुक्त इ
तिस्थितिः ॥ न गुरुधनयतस्त्वेष ब्रह्मते नापि मुच्यते ॥ १८८ ॥

अर्थ ॥ तेमाटे चावखिंगयीमोहठे. वेपनोकांइनियमनयी. कदापिइव्ययी अन्व
खिंगीनोवेपहाय, तोपणनिश्चयेमोहठे. माटेकदाग्रहठांडीने बुद्धिवंतपुन्ये एरीतेविचा-
रुं ॥ १८७ ॥ अगुरुधनययी आत्माबंधायठे अनेसुंजायपणठे. पणगुरुधनयेतो एआत्माबंध
धानोपणनयी अनेसुंजातोपणनयी ॥ १८८ ॥

अन्वयव्यतिरेकाभ्यामात्मतत्त्वविनिश्चयं ॥ नवच्योपि हि तच्चे
न्यः कुर्यादेवं विचक्षणः ॥ १८९ ॥ इदं हि परमभ्यात्म ममृतं ह्य
द एव च ॥ इदं हि परमं ज्ञानं योगीयं परमः स्मृतः ॥ १९० ॥

अर्थ ॥ अन्वयव्यतिरेकेकरीने जेततेतठुं, तेहनेअन्वयकहिये अनेजेअठते तेअ
ठुं तेहनेव्यतिरेककहिये ॥ तद्ज्ञावेतद्ज्ञावोअन्वयः तद्ज्ञावेतद्ज्ञावोव्यतिरेकः इंन
घटदृष्टांतनचाव्यं ॥ विचक्षणपुन्ये एरीतेआत्मतत्त्वनो निश्चयनवतत्वेकरीने करवो
॥ १८९ ॥ एहिजठल्लुइअध्यात्मठे; एहिजअमृतोपमठे; वदीएहिज परमज्ञानठे; अने
एहिजपरमयोगकहाठे ॥ १९० ॥

गुह्याद्गुह्यतरं तत्त्वमेतन्मूढमनयाश्रितं ॥ न देयं स्वल्पबुद्धी
नां तेह्यतस्य विडंबिकाः ॥ १९१ ॥ जनानामल्पबुद्धीनां नैतत्तत्त्वं
हितावहं ॥ निर्वलानां ह्युघात्तानां भोजनं चक्रिणो यथा ॥ १९२ ॥

अर्थ ॥ ठानामांठानुं एतत्तठे; माटेसूझनयथाश्रीने एतत्त्वअल्पबुद्धिने नसंजवा-
चबुं; शामाटेकेजे अल्पमतिवाळा तेणतत्त्वनाविडंबकठे ॥ १९१ ॥ माटेअल्पबुद्धिवंत
प्राणीने एतत्त्वहितकरेनही, जेमचक्रवचिनुं खीरुं भोजन निर्वलजेह्युघायेपीड्या
प्राणीहोयतेनेपचेनही, तेनीपरंजाणवुं ॥ १९२ ॥

ज्ञानांशुर्विदग्धानां तत्त्वमेतदनर्थकम् ॥ अगुरुधमंत्रपाठम्
फणिरत्नग्रहो यथा ॥ १९३ ॥ व्यवहारविनिष्णातो यो
विनिश्चयं ॥ ५ ॥ १२२ ॥ सागरं स विनीर्यति ॥

अर्थ ॥ तेमसकसक पडिताइयेकरीने अर्थवख्याएहवा जेप्राणी तेनेएतत्र अनर्थ कारीते, जेमअशुद्ध मंत्रनापाठवालो पुरुष सर्पनोमणिलेवाजाय, तेतेनेअनर्थकारी याय, तेनीपरंजाणवु ॥१९३॥ जेप्राणीव्यवहारनयमा कुशलनथी, अनेनिश्चयनयने समजवाजाय, तेप्राणीतलावने तरवामांअसमर्थवता समुद्रतरवा वाठेते ॥ १९४ ॥

व्यवहार विनिश्चित्य तत् शुद्धनयाश्रित ॥

आत्मज्ञानरतोभूत्वा परम साम्यमाश्रयेत् ॥ १९७ ॥

अर्थ ॥ व्यवहार अनेनिश्चयेकरी शुद्धनयनेआश्रीने आत्मज्ञाने रतयइ जेप्रवर्तें तेप्राणी परमपदनेपामे ॥ १९५ ॥ इतिआत्मनिश्चयाधिकार अष्टादशसमाप्त ॥

उत्सर्पद्दव्यवहारनिश्चयकथाकल्लोलकोलाहलत्रस्यहुर्नयवादिक

उपकुल अश्यत्कुपद्वाचलं ॥ उद्यद्युक्तिनदीप्रवेशमुजग स्या

द्वादमर्यादया युक्तं श्रीजिनशासनं जलनिधि मुक्त्वा पर नाश्रये ॥ १ ॥

अर्थ ॥ ह्वेजिनशासनरूप रत्नाकरनीस्तुति करेते तेमाप्रथम जिनशासनने समुद्रनीउपमाआपेते, तेजिनशासनरूपसमुद्र केवोते ? तेकहेते पसरतीएहवी व्यवहारत या निश्चयनयनीजेकथा, तेरूपजेकल्लोल तेनोजेकोलाहल, तेणेकरीने छुटजननयवा दिरूपी, काचवानोकुल जेनेविपे त्रासपामेते वलीजेमाथी कुमतिरूपियपरंत तुटीगयाते, जागाते, वलीजेमांमोहोटी उक्तियुक्तिरूपिणी नदीओनो प्रवेशते तेणे करीजेसुजग एटले मनोहरते, वली स्याद्वादशोली रूपमर्यादायेजेयुक्ते एवो श्रीजिन शासनरूपरत्नाकरजेसमुद्र तेनेतजीनेपरदर्शननेकोणसेवे ॥ १ ॥

पूर्णपुण्यनयप्रमाणरचनापुष्पै सदास्थारसैस्तत्त्वज्ञानफलै
सदा विजयते स्याद्वादकटपद्रुम ॥ एतस्मात् पतितै प्रवादकुसुमै
पट्टदर्शनारामभूर्य सौरभसुद्धमत्यन्निमतैरध्यात्मवार्तालवै ॥ १ ॥

अर्थ ॥ ह्वेएजिनमतने कटपट्टकरीदेर्याहेते जेमापूर्णपवित्रजे सातनय अने चारप्रमाण तेहनीजेरचना तेरूपिय फुलमाहेथी सदैव अश्रुकारपरसेकरीने तत्त्वज्ञान रूपफल नीपनाठे, एवोस्याद्वादनामाजे कटपट्टक ते सदाजयवतोवर्त्ता । एकद्व एहथी खरीपट्याजे प्रवाहरूपि फूल तेणेकरीने परदर्शनरूप वाणीनी जेधरतीत नवनवीअध्यात्मनी जेगार्त्ताथो तेनाजेखव तेणेकरीने भूय कहेताफरीने सुगंधप एने प्रगटकरेते ॥ २ ॥

चित्रोत्सर्गगुञ्जापवादरचनासानुश्रियालंकृतः श्रद्धानंदनचंद्र
नद्रुमनिचप्रज्ञोल्लसत्सौरजः ॥ त्राम्यङ्गिः परदर्शनग्रहगणैरासे
व्यमानः सदा तर्कस्वर्णशिलोत्थितो विजयते जैनागमो मंदरः ॥३॥

अर्थ ॥ हृवेजिनशासनने मेरुपर्वतनी उपमाश्रापेते. नानाप्रकारनो उत्सर्गमार्ग
अनेरुडोजे अपवादमार्ग तेनीरचनावंत रूपशिखर तेनीगोञ्जाये शोजितते. वलीश्र
द्धारूपनंदनवनमां चंदननोवृद्ध तेरूपजेवुद्ध तेथकीप्रगटीठे सुगंधजिहां एवोमेरुतु
द्व्यते. वलीएमेरुपर्वतनीपठवाफे जमताजे परदर्शनरूपी ग्रहनासमूह तेणेकरीने
सदासेवितते. तथातर्कजे शुद्धविचार तेरूपिणीसुवर्णशिला तेणेकरीने उंचोठे एवो
जैनागमरूपजेमेरु तेजयवंतोवर्त्तो ! ॥ ३ ॥

स्यादोपापगमस्तमांसि जगति क्षीयंत एवरूणाद् ध्वानो विशदी
त्रवंति निविना निजादृगोर्गच्छति॥यस्मिन्नच्युदिते प्रमाणदिवस
प्रारंभकल्याणिनी प्रौढत्वं नयगीर्दधाति स रविजैनागमो नंदतात् ॥४॥

अर्थ ॥ हृवेजिनशासनने सूर्यनीउपमाश्रापी वखाणैठे. जैनागमरूपसूर्यनाउद
यथकी चोरीजारीश्रुत्यादिदोपटले, वलीजेथकी क्णैकमां जगत्तेविपे अज्ञानरूपअं
धारुं क्षयथाय, जेथकीमार्गनिर्मलथायठे, वलीचक्रुमांथी प्रमादरूपनिद्राजायठे, तथा
जेमसूर्योदयथी दिवस उद्योएमसिद्धथायठे, तेमजैनागमना उदयथी प्रमाणनीसिद्ध
तारूपदिवसनीसिद्धताथायठे, तेजाणियेदिवसनेप्रारंभे लोकप्रजातेमंगलिकवोलेठे; जे
मसूर्यउदये लोकन्यायमार्गंचाले, न्यायनांवनवोले, तेमजैनसूर्यउदये नयतथा आ
गमनीवाणीते घणीरूटीरीतेप्रौढतापामेठे. एवोएजिनशासनरूपि सूर्य तेजयवं
तोवर्त्तो ! ॥ ४ ॥

अध्यात्माभृतवर्षिभिः कुवलययोद्धासं विद्यासैर्गवां तापत्रयापविनाशि
जिर्वितनुते लब्धोदयोयः सदा॥तर्कस्थाणुशिरःस्थितः परिहृतः स्फा
रैर्नयस्तारकेः सोयं श्रीजिनशासनाभृतरुचिः कस्यैति नो रुच्यतां ॥५॥

अर्थ ॥ हृवेजिनशासनने चंद्रनीउपमाश्रापी वखाणैठे. अध्यात्मरूप अमृतनो
जेवरसाद तेणेकरीने कुवलयजेपृथ्वीरूपकमल तेनेविकस्वर करेठे, एवो, वली ग-
वांके० वाणीरूपकिरण तेनाविद्यासेकरीने संसारना तापनोजेसमूह तेनोनाशकरेठे,
एवो; वली एचंद्रमाकेवोठे ? जेतर्कविचार रूपीजे महादेव तेनामस्तकेरह्योथको
उदयपाम्योठे, एवो, वली वीसजेनय तेरूपजेतारामंडल तेणेपरिवह्योथको फिरेठे,

एवो, जिनागमचक्र ते आजिनशासन रूपियोजेचक्रमाते कोनेरुचिपणाने नउपजावे?
अपितु सर्वनेउपजावेज ॥ ५ ॥

बौधानामृजुसूत्रतो मतमञ्जूछेदातिना संग्रहात्साख्याना तत एव
नेगमनयाद् योगश्च वैशेषिक ॥ शब्दब्रह्मविदोपि शब्दनयत स
र्वनयैर्गुफिता जैनी दृष्टिरितीह सारतरता प्रत्यक्षमुद्धीकृते ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेनाअनेकनयमांधी एकेकानयग्रहणकरीने एटवे ऋजुसूत्रनयथी गौड
नोमतप्रगट्यो, अनेसग्रहनयथी वेदातिकनो मतप्रगट्यो, तथासारयमतपण सग्रह
नयथीजउपनो अनेनेगमनयथी योगमत अने वैशेषिकमत प्रगट्यो, शब्दनयथकी
मीमांसकदर्शन उपनु, अनेजैनशासनतो सर्वनयेकरीने गुफितवे, तेमादेश्चा जिनशा
सनमां सारमासारपणु प्रत्यक्षपणे रुमीरीतेदेखीये ठेये ॥ ६ ॥

ऊष्मा नार्कमपाकरोति दहनं नैव स्फुलिंगावली नाग्निं सिंधुजल
प्लव सुरगिरिं ग्रावा नवाच्यापतत् ॥ एवं सर्वनयैकज्ञावगरिमस्थ्या
न जिनेजागम तत्तद्दर्शनसंकथागरचनारूप न दंतु क्षमा ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ उकळाटजे घाफ तेनोजेताप तेसूर्यनेजीतीशकेनही, अनेअग्निना कण
याते दागानखने जीतीनशके, तथासिंधुनदीनुजल तेनोजेवेग तेखवणसमुद्रने ठेखीन
शके, पठरनाजेगट तेमेरुपर्वतने दावीनशके, एमसर्वनयना एकताजावनी मोहोदार
नुस्थानक एद्वु तीर्थकरनुजेआगम तेहने तेपरदर्शनीथ्यो हणवानेसमर्थनथी, शामा
देजे ए जैनतेसर्वदर्शनीठे, अनेतेदर्शनीयो जेनाएकेकअंशीठे ॥ ७ ॥

दुःसाध्यं परवादिना परमतक्षेप विना स्वं मत
तत्क्षेपे च कपायपककद्रुपं चेत समापद्यते ॥
मोय निस्वनिधिग्रहव्यवसितौ वेतालकोपकमो
नायं सर्वद्वितावहो जिनमते तत्त्वप्रसिध्दार्थिना ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ परदर्शनीजेदळाठे तेपकएकनामतने रयत्याविना पोतानामतने धार
शक्तानथी ए मतमतनोजेकदाग्रह तेनोप्रक्षेपकरना कपायरूपकादवेकरीने मनम
सिनयापठे एकदाग्रहनो व्यापारतेतो दरिद्रीनाघरनोनिधान हरवाने वेतालगयो
तेप्रापजाणवो एउपश्रम सर्वजिनमतनेविषे द्वितकारीनथी भाटे अर्थीजीवने ए जि
नमत ते तत्परूपे प्रसिद्धे ॥ ८ ॥

वार्त्ताः संति सहस्रशः प्रतिमतं ज्ञानांशबंधक्रमाश्चेतस्तासु ततः प्र
याति न तुमां लीनं जिनेजागमे॥नोत्सर्पति लताः कति प्रतिदिशं पुष्पैः
पवित्रा मथो ताच्योनेति रतिं रसालकलिकारक्तस्तु पुंस्कोकिलः ॥९॥

अर्थ ॥ जेनोअनुक्रमज्ञाननेमात्रग्रंशेकरीनेबंधायोठे, एत्रीपरदर्शनीथोनीवार्त्तां-
ठे. तेवामतममत्व ह्जारोगमेवचंठे, पणतेवातोनेविपे माहारंचित्तजातुंनथी. शामाटे-
जेसिद्धांतोनेविपे माहारंमनखीनठे. माटेचेत्रमासे दिशोदिशेजेफूड तेषेकरीने पवित्र
एह्वीजेलता तेकेटलीकविकस्वरथाय, फले, पणपुंस्कोकिलजे कोयल तेशांवानीमंजरी
शुंरक्तएवीथकी तेलताथोनेविपेरतिनपामे. तेनीपरे महारंचित्तपण सिद्धांतरूप आं-
वानीमंजरिये रक्तययुंयकुं अन्यदर्शनरूप लताथोमां जातुंनथी ॥ ९ ॥

शब्दोवा मतिरर्थ एव वसु वा जातिः क्रिया वा गुणः शब्दार्थः किमि
ति स्थितिः प्रतिमतं संदेहशंकुर्यया॥जेनेजे तु मते न सा प्रतिपदं जा
त्यंतरार्थस्थितिः सामान्यं च विशेषमेव च यथा तात्पर्यमन्विता॥१०॥

अर्थ ॥ आशब्दठे, किंवा मतिठे केअर्थठे, केगुणठे, के वस्तुके० ड्रव्यठे, केजातिठे
के क्रियाठे ? वलीएनो शब्दार्थकेमहेशे ? एवोसंदेहरूपिखीलो मतमतप्रत्येखोठे पण
जिनमतमानथी.तेपदपदप्रत्ये जात्यंतरअर्थनी स्थितिठे. माटे सामान्यअनेविशेष जेवाप
दार्थनो यथार्थनिश्चय तात्पर्यअर्थतेने जजेठे. माटे जिनमतमां संदेहरूपखीलोनथी ॥१०॥

यत्रानर्पितमादधाति गुणतां मुख्यं तु वस्त्वर्पितं तात्पर्यानवलंबने
न तु भवेद्वोधः स्फुटं लौकिकः॥संपूर्णं त्ववज्ञासते कृतधियां कृत्स्नाद्भि
वद्वाक्रमात् तां लोकोत्तरजंगप-इतिपदं स्याद्वादमुजांस्तुमः ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ स्याद्वादरूपजेनमुजांमां केवोगुणठे ? के जेमांवस्तुने अनर्पणकरीठतां
पण तेवस्तुगुणतानेप्राप्तियायठे; अनेवस्तुअर्पणकरीठताते मुख्यताचावनेपामेठे, अने
जेनातात्पर्यअर्थने अवलंबनेकरीने तोप्रगटपणे लौकिकबोधथायठे; अनेसंपूर्णबोधतो
समग्रविवक्षाना अनुक्रमथकी महानिपुणवृद्धिवालाने प्रकाशथायठे; तेमाटेए लोको-
त्तर जंगजाखनुठेकाणुं एवीजेस्याद्वादशेखीरूपमुजा तेनेअमेस्तवियेठेये ॥ ११ ॥

आत्मीयानुभवाश्रयार्थविषयोप्युच्चैर्यदीयक्रमो म्लेहानामिव संस्कृ
तं तनुधियामाश्रयमोहावहः ॥ व्युत्पत्तिप्रतिपत्तिहेतुविततस्याद्वा
दवागुंफितं तं जैनागममाकलय्य न वयं व्याक्षेपज्ञाजः क्वचित्॥१२॥

अर्थ ॥ तेजैनागमकेबुठे ? जेमा पोतोना आत्मानो अनुज्ञपरवाना आश्रयतो विषयठे, एवोउंचपणेकरीने जेनोरुमठे एटलेपरिपाटीठे, अनेम्जेवनेजेम सकृत्तजापा आश्रयकरनारी अनेमोहउपजावनारीठे तेनीपरे अद्वयबुद्धिवालाने अचवोपामी मुजाववानुंस्थानकठे, माटेजैनागमतो व्युत्पत्तिनु निरूपण करनाराजे हेतुठे णेकरी विस्तीर्णएह्वोजे स्याद्वादमार्गतेणेकरी रचेबु ठे, तेनेपामीने महाराचित्तमा वीजुकोइपण व्याक्षेपपणु क्यारेपणथतुनथी ॥ १२ ॥

मूल सर्ववचोगतस्य विदित जैनेश्वरं शासन तस्मादेव समुचितैर्नय
मतैस्तस्यैव यत्खरुन ॥ एतत्किंचन कौगल कलिमलवन्नात्मन स्वा
श्रिता शाखा त्रेतुमिवोद्यतस्य कटुकोदकार्य तर्कार्थिन ॥१३॥

अर्थ ॥ माटेसर्ववचनगतसमूहनुजेमूल एह्वुएजिनशासनकद्युठे एजिनशासन
थकीज प्रगट्या एहवाजे नयनयना मत तेवामतेकरीनेज दुष्टप्राणी तेज जिनआगमदु
परुनकरेठे तेपापिष्टआत्माथोनो आत्मा पापरूपमेलेकरीढकाणोठे एवादुष्टोनुजेकाइ
किंचित्मात्र डाहापणपणुठे,तेजेमकोइकमूर्ख जेवृद्धनीमाळे वेठोथको तेजमालकापवानेउ
जमालथाय,तेथीकटजापिपाकपामे,तेमतेकुविचारवालाने आगलकरुवाफल प्रगटशे ॥३॥

त्यक्त्वोन्माद विज्ञज्य वादरचनामाकर्ण्य कर्णामृत सिंहातार्थरहस्य
वित्कलजतामन्यत्र शास्त्रे रति ॥ यस्या सर्वनया वसति न पुनर्व्य
स्तेषु तेप्वेव या मालाया मणयो लुठंति न पुनर्व्यस्तेषु तेप्वेव सा ॥१४॥

अर्थ ॥ उन्मादतजीने,माहोमाहे जगडोतजीने,वली कानेश्वररूप वाणीसाजलीने,
सिद्धातनाअर्थ रहस्यनोजे जाणपुरुष तेनीजाशास्त्रनेविपे रतिकेमपामे ? अर्थात्नजपामे
जे जैनगणनेविपे सधसाएनय प्रवेशकरेठे, पणतेजूदाजुदामतवालाना मतमा सर्वनय
नथी तेथीजैनवाणीकाइतेमारेहेतिनथी शामाटेजेतेसर्वे व्यग्रचित्तवालाठे माटेजैनमा
सर्वे नयठे जेममालानेविपे सर्वमणकारमेठे,पणवृट्टामणकापढ्याहोय तेनेमालानकहिद्ये
अनेएकमणके सर्वेमणका समाणाएमपणनकहीए माटेतेमालासरखोजैनमतठे ॥ १४ ॥

अन्योन्यप्रतिपक्षज्ञाववितथान् स्वस्वार्थसत्यान्नयानपेक्षविषय
ग्रहं विज्ञजते माध्यस्थमास्थाय य ॥स्याद्वाटे सुपथे निवेश्य हरते
तेषां तु दिट्मूढता कुण्डेइप्रतिम यगोविजयिनस्तस्यैव सर्वर्धते ॥१५॥

अर्थ ॥ एमएकरीजाने परेजाचेकरी जूगजूगजोपोतपोतानाअर्थ तेनेसाचाकरता
एवामनवासाजे दशंनी तेपोतानानयनो विषयग्रहणकरी माध्यस्थपणानेस्वीकरी

सागमात्रानो विजागकरावीने, स्याद्वाटरूपउत्तममार्गनेविपेलाकनुं चित्तस्थापनकरावी
ने अने जे माध्यस्थपणु ग्रहणकरीतेमनीत्रिगुमूढतानोनाशकरे. ते विजयवंतप्राणी कुंडुं
फल तथाचंद्रमासरखो उज्वलोजेजश तेणेकरीवृद्धिवंतोयशे. अर्हो कवियेपोता
नुंनामपणसूचव्युंठे ॥ १५ ॥ इतिश्रीजेनमतस्तुत्यधिकार एकोनविंशतिसमाप्तः ॥
॥ इतिश्रीमहोपाध्याय श्रीयगोविजयगणिना विरचिताध्यात्मसारप्रकरणेपद्यप्रबंध. ॥
अथा रमांश्रधिकारनाकाव्य १५५ तथा श्रोगणीसमांना १५ मलीने ११० काव्यते.

शास्त्रोपदर्शितदशा गलितासदृग्रहकपायकद्रुपाणां ॥

प्रियमनुज्रवेकवेद्यं रहस्यमाविर्भवति किमपि ॥ २ ॥

प्रथमाच्यासविलासा दालिर्भृंगीव यत्कणाद्धीनं ॥ चं

चलतरुणीविभ्रमसमं सुतरलमनः कुरुते ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ शास्त्रेवतावीजेदशा तेणेकरीने गलीगष्टे सारीनरसी अरसदृग्रहूरूपक
पायनी कद्रुपताजेनी, जेने प्रियएहवोजे एकअनुजव तेथीजणातुं एवुंजेरहस्य ते
कांश्कप्रगटथायते ॥ २ ॥ प्रथमअच्यासरूपी विलासनायोगेकरीने जेप्राणीपूर्वाक्त
कांश्क रहस्यमां लीनथायते अनेफरीचंचलपणेरहेते. जेमचंचलस्त्री पोताना विलास
नायोगेकरी कांश्कसुखमां लीनथायते अनेपठी जेवीनेतेवी चंचलरहेते, तथाजेम
कीरानेजमरी ज्यारेचटकोजरावेते, त्यारेतेनाध्यानेकरीने तेतल्लीनथश्जायते अनेपठीजे
वारेजमरीपोताना चटकानोउद्योगमुकीथापेते, तेवारेतेसर्वजुलीजश् पोतानोमूलनो
स्वभाव धारणकरेते, तेनीपरे जाणीलेवुं ॥ २ ॥

सुविदितयोगेरिटं क्षिप्तं मूढं तथैव विक्षिप्तं॥एकाग्रं च निरुद्धं च

तः पंचप्रकारमिति ॥३॥ विषयेषु कटिपतेषु च पुरःस्थितेषु च

निवेशितं रजसा॥सुखदुःखयुग्मद्विर्मुखमायातं क्षिप्तमिह चित्तं ॥४॥

अर्थ ॥ योगज्ञानिये पांचजेदे मनकळुंठे. १ क्षिप्तमन २ मूढमन ३ तेमजविक्षिप्तमन
४ एकाग्रमन ५ निरुद्धमन. एपांचप्रकारमननाते ॥ ३ ॥ तेमांक्षिप्तनुलक्षणकहेते. पो-
तानाचित्तनेसन्मुख कटप्याजेविषय तेनेविषे रजोगुणेकरीने थाप्युं, सुखतथा
दुःखयुक्त, अने बहिर्मुखययलुंचित्त तेने क्षिप्तमनकळुंठे ॥ ४ ॥

क्रोधादिभिर्नियमितविरुद्धकृत्येषु यत्तमो जाग्रा॥कृत्याकृत्यविज्ञा

गासंयतमेतन्मनोमूढं ॥ ५ ॥ सत्वोडेकापरिहृतदुःखनिदानेषु सु

खनिदानेषु ॥ शब्दादिषु प्रवृत्तं तदेव चित्तं तु विक्षिप्तं ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ जेमात्रहुलताये तमोगुणहोय, एटखेक्रोधसहित विरुद्धकामनेप्रिये जे तत्पर होय अने प्रिवेकरहितपणे कृत्याकृत्यनी वहेचणप्रिना जे होय, तेनेमूढमनकहीये ॥५॥ जेधैर्यनावलधी छु रानाकारणगणतुनधी, शब्दादिकविषयमा रूपरसादिकनाकारण जाणी कठोरपणेप्रवृत्त एवुजेचित्ततेने विद्विप्तमनकहिये ॥ ६ ॥

अष्टेपादिगुणवता नित्य खेदादिषट्कपरिहारात् ॥ सदृशप्रत्ययस गतमेकाग्र चित्तमाम्नात ॥ ७ ॥ उपरतविकल्पवृत्तिकमवग्रहादि क्रमच्युत शुद्ध ॥ आत्माराममुनीना ज्वति न रुद्ध सदा चेत ॥७॥

अर्थ ॥ रागद्वेषादिकेरहित जेशुणवतपुरुषते अनेसदा खेदादिकनोपरिहारकरना जेपुरुष वे, ते तुमन सदैवरागद्वेषपटालवाधी सर्वकार्यमा सरखुमद्युवे, तेनेएकाग्रमनक हिये ॥ ७ ॥ जेनीप्रिकल्पवृत्तिशातथईते, वलीश्वग्रहादिक्रमधी पातुओसखुवे कष्ट धीणहुवुशुद्धमन, तेआत्माराममुनिनुजेअत करणहोय, तेनेनिरुद्धमनकहिये ॥ ८ ॥

न समाधावुपयोग तिस्रश्रेतोदशा इह लजते ॥ सत्वोत्कर्पात् स्वै र्याड्भे समाधिसुखातिगयात् ॥ ९ ॥ योगारजस्तु ज्वेद्विद्विष्टे मनसि जातसानदे ॥ द्विष्टे मूढे वास्मिन् व्युत्थान ज्वति नियमेन ॥ १० ॥

अर्थ ॥ चित्तनीत्रणदशा तेश्यासमाधिमाकाइ उपयोग पामतीनधी, तेवारे पणतेमा वेदशातो सत्वोत्कर्षधी तथास्थिरताथकी अनेसमाधिसुखना अतिशयधी उपयोग पामेते ॥ ९ ॥ कदाचित्त्विक्रिप्तचित्तनेविये योगसमाधिमा आनदितहोय तोयोगारज सज्वे, द्विष्टमूढनेतो योगनोविशेष विषयरूप उदयहोय ॥ १० ॥

विषयकपायनिवृत्त योगेषु च सचरिणुविविधेषु ॥ गृहखेलद्वा लोपममपि चलमिष्ट मनोज्यासे ॥ ११ ॥ वचनानुष्ठानगत याताया त च सात्तिचारमपि ॥ चेतोऽज्यास्वशाया गजाकुगन्यायतोऽड्ष्ट ॥ १२ ॥

अर्थ ॥ त्रिधप्रकारना योगनेविये फरतु अनेप्रियकपाये जखु एवुधरमारमता यात्रकनीपरे चपञ्जमेनतेश्यासेकरी रुकुजाणु ॥ ११ ॥ वचनानुष्ठानमारखु एवु जानुथावतु अतिचारसहित मनहोयतोपण जोमनश्यासदशामा वर्त्तनु होपनो, जेम हन्तिते श्मृगेभरीम्नोथाय तेदृष्टाते तेमनपणहुथाय ॥ १२ ॥

ज्ञानविचाराजिमुले यथा यथा ज्वति किमपि सानदे ॥ अर्थे प्रलोच्य बाह्यगनुगृहीतात्तयाचेत ॥ १३ ॥ अजिरूपजिनप्रतिमा विशिष्टपद वास्यगणगचना च ॥ पुंस्त्विगेपादिकमप्यत एवालवन ज्वते ॥ १४ ॥

अर्थ ॥ ज्ञानविचारणानासुखी जेमकांश्क आनंदथाय एहवेवाह्यअर्थकरी ला-
जावीने तेमांचित्तनेथोजावीराखीने ज्ञाननाविचारने सन्मुखकरीये ॥ १३ ॥ रुजीजि
नप्रतिमा, रुडांसिद्धांतनांपद, वचन अद्दर, ते पुरुषविशेषजे बहुश्रुतगीतार्थमुनि हो
यतेहने एत्रणशालंवन प्रभुयेकहांठे ॥ १४ ॥

शालंवनैः प्रशस्तैः प्रायोजावः प्रशस्त एव यतः॥इति शालंवनयोगी
मनः शुशालंवनं दध्यात् ॥१५॥ शालंवनं कृणामपि कृणाममि कुर्या
न्मनोनिरालंबं ॥ इत्यनुभवपरिपाकादाकालं स्यान्निरालंबः ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ रुडेशालंवनेकरीने प्रायेरुडोजावहोय. माटेशालंवनयोगी जे रुजाजीवहोय
तेणेशुद्धशालंवन धरतुं ॥ १५ ॥ अनेकणैकमां शालंवनमनकरे. अनेकणैकमां निरा-
लंबनमनकरे. एरीतेशुद्धवनापरिपाकरी तेप्राणीसदाय निरालंबनथाय ॥ १६ ॥

शालंवनैकपदार्थं यदा न किंचिद्विचिंतयेदन्यत् ॥ अनुपनतंधनव
ह्विष्यपशांतं स्यात्तदा चेतः ॥ १७ ॥ शोकमदमदनमत्सरकलहक
दाग्रहविषादवैराणि॥क्षीयंते शांतहृदामनुभव एवात्र साक्षात्तः ॥१८॥

अर्थ ॥ पठीएकपदार्थनेश्रवलंबीने जेवारेवीजुंकांश् चिंनवेनही, तेवारे जेमकाष्टवि-
नानो अश्रित्तपशमेठे. तेनीपरेउपशांतपणुंपामे ॥ १७ ॥ मादेशोक. गर्व, काम, मत्सर.
क्लेश, हून. विषाद अनेवैर एटलावानां शमतावंतप्राणीनेनहोय, एवातनो साक्षीइहा
अनुभवठे ॥ १८ ॥

शांते मनसि ज्योतिः प्रकाशते शांतमात्मनः सद्गं॥जम्मीभवत्यवि
द्या मोहध्वांतं विलयमेति ॥ १९ ॥ बाह्यात्मनोधिकारः शांतहृदामं
तरात्मनां न स्यात्॥परमात्मानुध्येयः सन्निरहितो ध्यानतो भवति ॥२०॥

अर्थ ॥ शांतमननेविषे रहेताथका आत्मानुंशांत.स्वाभाविक. सद्देजानंदरूप जे तेज
ठेते प्रगटथाय. तेवारे जेकुविद्याठेते राखयइजायः अनेमोहांधकार नाशपामे ॥ १९ ॥
बाह्यथकि मननोजेअधिकार तेशांतपरिणामि अंतरआत्मावाला प्राणीने नहोय. केस-
केतेने ध्येयरूपी जेपरमात्मा तेध्यानरी दुकनठे. ॥ २० ॥

कायाद्विर्द्विरात्मा तदधिष्ठानंतरात्मनामेति ॥ गतनिःशेषोपाधिः
परमात्मा कीर्त्तितमन्ज्जैः ॥ २१ ॥ विषयकषायवेशः तच्चाश्रया गु
णेषु च छेपः॥आत्माज्ञानं च यदा बाह्यात्मा स्यात्तदा व्यक्तः ॥ २२ ॥

अर्थ ॥ कायाअधिष्ठित जेवद्विरात्मा तेनुंअधिष्ठानजे अंतरात्माठे. तेप्रतेपामे

अनेगष्टेसमस्त उपाधिजेने तेने ज्ञानियेपरमात्मा कह्योते ॥ ११ ॥ जेनेविषयकपा
यनोश्चावेश होय, तथा तत्त्वनीश्रद्धाहोय अनेगुणीउपर द्वेषहोय, अनेजेने आत्मानु
ओलखाणनथी, तेनेप्रगटपणे वहिरात्मा कहिये ॥ १२ ॥

तत्त्वश्रद्धाज्ञान महाव्रतान्यप्रमादपरता च ॥ मोहजयश्च यदा स्यात्
तदातरात्मा ज्ञेयव्यक्त ॥ १३ ॥ ज्ञानं केवलसङ्ग योगनिरोध समग्र
कर्महति ॥ सिद्धिनिवासश्च यदा परमात्मा स्यात्तदा व्यक्त ॥१४॥

अर्थ ॥ जेनेतत्त्वनीश्रद्धाहोय, ज्ञानपणुहोय, महाप्रतीपणुहोय, तथाअप्रमादीपणु
होय, एमकरता जेगरेमोहनेजीते, तेवारेतेनेप्रगटपणे अतरात्माकहिये ॥ १३ ॥ नि
हाकेवलज्ञानहोय अने मनवचनकायाना योगनिरोधी आठकर्मक्षयकरी सिद्धमावते
तेगरे तेनेप्रगटपणे परमात्माकहिये ॥ १४ ॥

आत्मानतो गुणवृत्तिर्विविच्य य प्रतिपदं विजानाति॥कुशलानुबंध
युक्त प्राप्नोति ब्रह्मभूयमसौ ॥ १५ ॥ ब्रह्मस्थो ब्रह्मज्ञो ब्रह्म प्राप्नो
ति तत्र किंचित् ॥ ब्रह्मविदा वचसापि ब्रह्मविदासाननुज्वाम ॥१६॥

अर्थ ॥ जेप्राणीआत्मानेअने गुणवृत्तिने माहोमांहेवेहेचणकरीने ठेकाणेजेने
तेप्राणीकुशलानुबंध पुण्यसहित मोक्षपदनेपामे ॥ १५ ॥ जेब्रह्ममारह्यो ब्रह्मनोजाण
तेब्रह्मनेपामे, एमाशोअचवोते ? माटेब्रह्मवेत्तापुरुषजेज्ञानी तेनावचनेकरी ब्रह्मजेमोक्ष
विलासीमुख, तेने अमे अनुजत्रियेठिये ॥ १६ ॥

ब्रह्माध्ययनेषु मत ब्रह्माष्टादशसद्वस्त्रपदजाव ॥ येनाप्त तत् पूर्ण
योगी ब्रह्मण परम ॥ १७ ॥ ध्येयोय सेव्योय कार्या ऋक्ति सुकृत
धिया सेव ॥ अस्मिन्गुरुत्वबुद्ध्या सुतर ससारसिधुरपि ॥ १८ ॥

अर्थ ॥ ब्रह्मअध्ययननेत्रिपे कष्टुठेके, अटारहजार शिलागरथेकरी जेब्रह्मचर्यने
पाभ्यु, तेनेपूर्णयोगीअनेपरम ब्रह्मकहिये ॥ १७ ॥ माटेएनेजध्यावो, एनीजपुण्यपते
चक्तिकरवी,अनेएनेत्रिपे मोटाइपणानी बुद्धिधरीये,तो ससारसमुद्रतरवोसहेसते॥१८॥

अवस्रवेत्तायोग पूर्णाचारासद्विष्णवश्च वय ॥ ऋक्त्या परममुनी
ना तदीयपदधीमनुसराम ॥१९॥ अटपापि यत्र यतना निर्दंभा मा
गुज्ञानुवधररी ॥ अज्ञानविषय यत्तद्विवेचन चात्मज्ञावाना ॥२०॥

अर्थ ॥ इत्रायोगतो अमारनिर्गच्छे, पुरोथाचारपणअमे पाक्षीशक्तानथी, पणमोटा

मुनिनी चक्रिणकरीने तेहनीपदवीने पामशुं ॥ २९ ॥ थोडीपणजयणा कपटरहितवशे,
नोतेशुच्यनुबंधकारीठे. पणआत्माजावनीजेवेहेंचण तेअज्ञाननेटाळनारठे ॥ ३० ॥

सिंहांततदंगानां शास्त्राणां यः सुपरिचयः शक्त्या ॥ परमालंबनभू
तो दर्शनपद्मोयमस्माकं ॥ ३१ ॥ विधिकथनं विधिरागो विधिमा
र्गस्थापनं विधेरिवा॥अविधिनिषेधश्चेति प्रवचनचक्तिः प्रसिंहांतः॥३२

अर्थ ॥ सिंहांतनाअमेपद्मीठीये, तेनाअगजेशान्त्रतेनो अक्तिप्रमाणे अमारेपरिचय
ठे, माटेपरमआलंबनभूत एवोजेसमकितपद्म तेअमारेरूडोठे ॥ ३१ ॥ शुद्धज्ञापुं, वि-
धिशास्त्रनोरागकरवो शुद्धमार्गुं स्थापनकरुं.विधिमागेनीइवाराखवी, अविधिटाळवी
अनेसिंहांतनी चक्रिकरवी एअमारोसिंहांतठे ॥ ३२ ॥

अध्यात्मज्ञावनोज्वलचेतोत्प्लोचितं हितं ॥ पूर्णक्रियाजिलाप
श्चेतिद्वयमात्मशुद्धिकरः ॥ ३३ ॥ द्वयमिह शुचानुबंधः शक्यारंजश्च
शुद्धपदश्च ॥ अहितो विपर्ययः पुनरित्यनुभवसंगतः पंथाः ॥ ३४ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मनी ज्ञावनायेकरी उज्वलएहवीजेचित्तवृत्तितेणेकरीने उचितकार्य
करवुं, तथाहितकारी करणीकरवी, पूर्णक्रियाना जिलासनोअजिलापधरवो. एअमारे
आत्मानो शुद्धिकारकठे एटलेएकथंत करणी उज्वलताजे शुद्धिकरवीते, अनेवीजो
आद्यश्रीमांडीथंतपर्यंत पूर्णशुचक्रियाकरवानी अजिलापा एवेवानांआत्मानो शुद्धिक
रनारांठे ॥ ३३ ॥ तथाएककरवायोग्यआरंजते शक्यआरंजअने वीजोशुद्धपद्म एवेवा-
नांशुचानुबंधीठे. एवेजेनेप्रारंजकालेसमर्थठे, एसांजेनी शक्तिउद्यमअने शुद्धप्रदकप
णुठे, तेनेतोहितकारीमाने अने एथीविपर्यासजेठे, तेने अहितकारीमाने. एवीरीते
अनुभवज्ञानने मळवानो एपंथठे, एथीमिथ्यात्वटले ॥ ३४ ॥

ये त्वनुभवविनिश्चिनमार्गाश्चारित्रपरिणतित्रष्टाः ॥ बाह्यक्रियया च
रणाजिमानिनो ज्ञानिनोपि न ते॥३५॥लोकेषु बहिर्बुद्धिषु विपणिका
नां बहिःक्रियासु रतिः॥अहां विनानचेताःसतां प्रमाणं यतोचिहितं३६

अर्थ ॥ जेने अनुभवनो निश्चयनथी, चारित्रथी जे च्रष्टे, तथाबाह्य
क्रियानी जेनी आचरणाठे, अने लोकमांउग्रविहारीथइ आचारनोगर्वधरेठे, तेनेज्ञा
नीनकहिये ॥ ३५ ॥ बाह्यदृष्टिवाला मूर्खलोक तेने बाह्यक्रियावंतदेखी प्रीतिधरे,
तेतो जेमकोडकवाणीयो बाह्यक्रियाणानो व्यापारकरतोदेखिये तेनीपरजाणवी, माटे
अज्ञाविनानुं कशुंयेप्रमाणनथी ॥ ३६ ॥

वाङ् पश्यति लिङ् मध्यमबुद्धिर्विचारयति वृत्त ॥ आगमतत्त्व तु बुद्धि
परीक्षते सर्वयत्नेन ॥ ३७ ॥ निद्यो न कोपि लोके पापिष्टेऽपि न
स्थितिश्चित्या ॥ पूजा गुणगरिमाख्या धार्यो रागो गुणलवेपि ॥ ३८ ॥

अर्थ ॥ माटेजेवाळजीवहोयते वेपजोडने परीक्षाकरे, तथा मध्यमजीवते आचरणा
जोडपरीक्षाकरे, अनेपडिततोज्ञानतत्त्वदेखी परीक्षाकरे ॥ ३७ ॥ लोकनेत्रिपे कोटनी
निदाकरियेनही, पापीनेत्रिपे महोटी ससारनीस्थिति चित्तविये, जेगुणयुक्तपुरुषहोय
तेनीपूजाकरीये, वडाडकरीये, तथाजेअवपगुणीहोय तेनाडपर पण रागधरीये ॥३८॥

निश्चित्यागमतत्त्व तस्माद्धत्सृज्य लोकसंज्ञा च ॥ श्रद्धाविवेकसार य
तितव्य योगिना नित्य ॥३९॥ ग्राह्य हितमपि वालादालापैर्जर्जन
म्य न हेप्यं ॥ सत्या वाच पराशापागा इव सगमा ज्ञेया ॥ ४० ॥

अर्थ ॥ तथा आगमनोनिश्चयकरी लोकसंज्ञाठोडीने विवेकनोसारजेश्रद्धातेनेत्रिपे
योगीश्वरे सदाउद्यमकरयो ॥ ३९ ॥ वाळकथक्रीपण आलापेकरीने हितनीगत सेवी,
जर्जनठपर हेपनकरयो, सत्यबोळबु, पारकीआशानापाससरिखासगमजाणवा ॥४०॥

स्तुत्या म्मयो न कार्य कोपोपि च निदया जनै कृतया ॥ सेव्या धर्माचा
र्यान्तत्त्वं जिज्ञासनीय च ॥ ४१ ॥ शौच स्थैर्यमदज्ञो वैराग्य चात्मनि
ग्रह कार्य ॥ दृश्या न्नवगतदोषाश्चित्य देहादिवैरूप्यं ॥ ४२ ॥

अर्थ ॥ कोटन्याणेतो गर्जनकरयो, कोडनिदेतो कोपनकरयो, धर्माचार्यनी सेवा
करवी, तत्त्वनेजापयानी ज्ञारामयी ॥ ४१ ॥ पवित्रपणु, स्थिरतापणु अने निरूपट
पणु आदरतु तथावैरागधरयो अनेमननेअप्यकरीरायबु, तथाससारनादोपदेखना, बडी
देहनेविनाशीपणे चिंतवयो ॥ ४२ ॥

जक्तिर्जगति वार्या सेव्यो देव सदा विविक्तश्च ॥ स्थातव्य सम्यक्त्वे
विश्वान्यो न प्रमादरिपु ॥ ४३ ॥ ध्येयात्मबोधनिष्ठा सर्वत्रैवागम
पुरम्कार्य ॥ त्यक्तव्या कुत्रिक्तपा स्थेय वृक्षानुवृत्त्या च ॥ ४४ ॥

अर्थ ॥ प्रबुद्धपरजक्तिधरवी, पशुपटकादिदोषरहित देशजेम्यानक तेसेपु सम
द्विनदिशामास्विररहेवु, प्रमादरूपशत्रुनोविश्वासनकरयो ॥ ४३ ॥ ध्येयम्यरूपने आ
त्मबोध तेमारहेवु समझेस्यजे आगमनिश्चानने आगळकरु, कुत्रिक्तपवाड्या, जेमा
नेहृत्वाजे तेमागेचाशु ॥ ४४ ॥

मायाकार्यतत्त्वं चित्रूपानंदमेष्टं तांश्र्यं ॥ द्दितक
री ज्ञानवनामनुभवयद्यः प्रकाशज्य ॥ ४७ ॥

अर्थ ॥ तन्मने प्रगटकरं ज्ञानरूपध्यानंश्चरन्नेष्टं, ज्ञानवन्तने द्दितकारीयत्ने र्देवु,
एतन्नुत्तमवन्तजीवोना प्रकाशे ॥ ४७ ॥ इतिश्रुतजगत्कारि, विगतिमनमानः ॥ २० ॥

येषां करयकुंददृष्टदृशजज्ञानकृत्पुंरुद्रागुणामालिन्यं व्यपनीय चे
तमि नृणां येश्चमातन्वते ॥ संतःसंतु मयि प्रमन्नमनसस्ते केपि
गोपीकृतः स्वार्थोमुख्यपरोपकारविधयान्त्वृग्वले. कियत्ते ॥ १ ॥

अर्थ ॥ चंडविकानीकमखनाफुल्लनोममृद, चंडना, कपुर, एमरपाउञ्जला जेना
गुणते. तथाजे मनुष्यानाचित्तनेत्रिपे मखिनताटालीने निर्मलनाउञ्जलनाने वि
न्नाग्ने; एवाजेमज्जन पुम्पोते, माहाराउपर प्रमन्नमने सदेवादेजां! जेणेपोतानोअर्थ
गोणकस्योते अन्नजनीमुख्यपणे परउपकारनी बुद्धिरे. एवासज्जन जो महाराउप
रप्रसन्नते तो. उन्मत्तपवाग्वलेजे दुर्जनखोक तेनी अप्रसन्नताये शुंयवानुंते ? ॥ १ ॥

ग्रंथार्थान् प्रगुणीकरोति सुकथियेत्तन तेषां प्रथामातन्वन्ति कृपाक
टाक्षलहरीजावप्यतः सज्जना. ॥ माकंदद्रुममंजरीं वितनुते चित्रां म
धुश्रीमन्तन. सांजाग्यं प्रथयन्ति पंचमचमत्कारेण पुंस्कोकिलाः ॥ २ ॥

अर्थ ॥ रुडाजेकविते. तेअर्थानुपत्तिण नवाग्रंथरचे; पणकृपानजरनीतेहरी तेतुंघर
एवाजे सज्जन तेषंधनेवखाणीने विस्तारकरेते. तेउपरदृष्टान्तकहेते; जेनवसंतलक्ष्मी
आंवांनीमंजरीना मनोहरपणानेप्रगटकरेते. पणपोताना पंचम गगनागचमत्कारेकरी
एटखेरागनोटहुको तेणकरीनेकोयख मंजरीनुं सोजाग्यपणुंजगमांविस्तारेते ॥ २ ॥

दोषोद्धेग्वविपः खलाननविलाड्ढाय कोपाञ्जलन् जिच्छाहिर्नतु
किं गुणान्गुणिनां त्रामक्यं प्रापयेत् ॥ तम्माद्येत्प्रवलप्रचावचनं
दिव्योपधी सन्निधौ गान्धार्यप्रतिपदिदां गुञ्जहदां कारुण्यपुण्यप्रथा ॥ ३ ॥

अर्थ ॥ दोषना विस्ताररूपविपेसहित एहंहुं खलप्राणीना सुखरूपजे सर्पतुंघर ते
श्रीउठीने कोपवत्तनोधको एवोदुर्जननीजीजरूपजे सर्प जेगुणिनागुणने नूनके० नि
श्रेथ्री छयपणाने नपमानेगु ? अर्पितुपमानेज. तेमाटे महानना. शान्त्र
नोअर्थ तेनीप्राप्तिनाजाण जेसज्जन तेनीजेकरुणातेपुण्यवा. खजडीते
दिव्योपधिकहिचे, तेनासेरहेता. ने जेरचटेनही

उत्तानार्थनिग स्वतोऽवगमान्नि सारता मेनिरे गज्जीरार्थसमर्थने व्रत
सखा काठिण्यदोष दडु ॥ तत्कोनाम गुणोस्तु कश्च सुकवि किं
व्यमित्यादिका स्थित्युत्प्रेदमति हरति नियता दृष्टा व्यवस्था सता ॥ ४ ॥

अर्थ ॥ पुर्जनमूर्धनीरीतिथ्यो तोजेगारे पोतानीमेले पदवाचता अर्थसुजे एराय
दगारने सुगमपदजो अमेजोनीये तोखलमाणसएमकहेशेजे, काश्चाप्रथमा सारनयी,
एममाने वडीजोथमे गजीरार्थसहित पदवाधीएतो, खलमाणस कहेशेके, कणप
दपाप्याठे एनोशुअर्थकरिये? एतोमुगानीपारसीठे एवेअथेकोइने गुणनधाय, जे था
गयप्रद्विपिचारे एनाथाजेकोणरुमाकप्रिठे? वलीसर्वनेजोगपडे एवांम्याकाव्यठे? एवुडु
जंनपोपेमाटेपप्रथमयांदानी स्थितिनेउठेद करवानीमतिठे, तेनेजेटाळे, कविनायुषने
जाणे, एषाजेमज्जनपुरुष तेनीव्ययस्या रूनीदीठी ॥ ४ ॥

अध्यात्मामृतार्पिणीमपि कथामापीय सत मुख गाहते विपमुञ्जि
रति तु गय्या वैपम्यमेतत्कृत ॥ नेद चाङ्गुतमिड्डीवित्तिपिवा पीता
श्रमोग जृग कि न म्युपेत चक्रवाकतरुणास्त्वत्यतस्तेदातुरा ॥ ७ ॥

अर्थ ॥ अध्यात्मरूप अमृतदृष्टि एवीगार्ता, तेनुपानकरीने सज्जनपुरुषसुगमानेठे
अनेमप्रमोदठे, तेएवीवाणीने विपमपदकहीने विपमप्रगतकरेठे, एमा शुश्रावार्थ
ठे? तेठगरदद्यानकहेठे तुथोचइकिरणनादर्शनथी अमृतपीने चक्रोरघणुरीकपामेठे,
तोपुंरइदेपीनेचरयो, चरवीषणोरोदनथीपामता? अपितुपामेजठे ॥ ५ ॥

विचिंमाम्यमपेदय ये विदधते का चेडनीडाजिदा तेपा न प्रमदाय
दा ननुप्रिया गृटा स्वीना हृति ॥ ये जानति विज्ञेपमप्यत्रिपमे रेसो
परेसादानो वस्तुन्यस्तु मनामिन हृतिविया तेपां महानुत्मव ॥ ६ ॥

अर्थ ॥ तेमकाइक मरम्भापणु देसीने वाचमा अनेउज्जनीयमणिमा अनेदरूपत
एकरनुनाणे, तेवाअरुपनुद्धिवासाने मोटारप्रिति गूढअर्थनीरचना तेहर्षनणीनयाय जे
अशीअविपमवस्तुनेरिषे एकरेखा, उपरंखा, अथरेखादल्यादिअ अशेयकी वस्तुनेरिषे
परनेनाठे, एवाकृशअनुद्धिवासामज्जनने पयथनाजेतापठे, तेमहाश्रोत्ररूपठे ॥ ६ ॥

पूर्णां जानपटायंमार्थवटना चेतश्चमन्काणिणी मोदवन्नदगा प्रे
ननुप्रिया नो पन्तिनामिप्र ॥ काकुव्याकुव्रमामगंगहनप्रोदाम
वक्चनुगी चामिन्या प्रमन प्रमोदयनिन ग्राम्यान विदग्गानिनागा ॥

अर्थ ॥ जेमांपूर्णअध्यात्मपदार्थ तेसहितघटनाठे, पण तेजेनीदशाअज्ञानेकरी ने अवराणीठे, एवाअद्वयवुद्धिवालांनां चित्तमांतोजेरीते पंडितलोकआवाग्रंथथीरीज पामे, तेरीतनोचमत्कारनउपजावे. तेहनोदृष्टांत, जेमकामेव्यापीथकी अंतरंगमां विषयसुखने इच्छतीथकी, तथा बाह्यथी त्रयशोकधरतीथकी, पुरुषनेवल्लज, हुंरूपवती एमगवें जरीथकी, रुनीवचननीचतुराइ करनार, एवीजे चतुरस्त्रीहोयतेपण गामनी आमूर्खने रीऊवीनशके, पणपंक्तिनेतोआनंदपमाडे तेनीपेरेजाणवुं ॥ ७ ॥

स्नात्वा सिंहांतकुंडे विधुकरविशदाध्यात्मपानीयपूरैस्तापं
संसारदुःखं कलिकद्वुषमलं लोभतृष्णां च हित्वा॥जाता ये
शुद्धरूपाः शमदमशुचिताचंदनालितगात्राः शीलालंका
रसाराः सकलगुणविधीन्सज्जानांस्तान्नमामः ॥ ८ ॥

अर्थ ॥ सिंहांतरूपकुंडमां चंद्रसरखानिर्मल अध्यात्मरूपपाणीनापूरमांस्नानकरीने, जवडुःखरूपजेताप अने पापरूपजेमेलाप तथालोभ, ने तृप्तानेठांफीने, यथाशुद्धरूपे करी वलीसमतारूपइंद्रियदमनजे पवित्रतेरूपचंदनेकरी शरीरविलेपितठेजेनुं, वलीजी लरूपधराणेकरीगोचता, सर्वगुणनानिधानएवाजे सज्जनतेने अमेनमिये ठेये. ॥ ८ ॥

पायोदः पद्मबंधे विपुलरसज्जरं वर्षति ग्रंथकर्ता प्रेम्णां
पूरैस्तु चेतःसर इह सुहृदां श्लाघ्यते वेगवद्भिः ॥ नृद्व्यंति
स्वांतबंधाः पुनरसमगुणैरूपिणां दुर्जनानां चित्रं भावइ
नेत्रात् प्रणयरसवशान्निःसरत्वश्रुनीरं ॥ ९ ॥

अर्थ ॥ जेग्रंथकर्ता मेघसरखाठे, तेपद्मबंधेकरीने, वहुरसज्जरे, वरसतांथका तेथी प्रेमरूपपूरते सज्जननाचित्तरूप सरोवरमां वेगेकरीनेजरायठे, वलीअसाधारणगुणना द्वेपीजे दुर्जन, तेनातोअंतःकरणना बंधलुठेठे, अने एवाविचित्रकारीजेग्रंथ तेनाजाव नाजाणजेपुरुषठे तेविनयेप्रणीत रत्तेउज्वलाठे, तेनानेत्रथी स्नेहरूपआंसुंकरेठे ॥ ९ ॥

उद्दामग्रंथज्ञावप्रथनप्रवयशःसंचयः सत्कवीनां क्षीरा
विधर्मथ्यते यः सहृदयविवुधैर्मरुणा वर्णनेन ॥ एतहिंडी
रपिंडीभवति विधुरुचेर्मंडलं विष्णुपस्तास्ताराः केलास
शौलादय इह दधते वीचिविदोन्नलीलां ॥ १० ॥

अर्थ ॥ रुनाकविनी उद्दामके०प्रौढएहवीजे ग्रंथनाज्ञावनी रचनातेणेकरीनेउपनो

जेयजनोसमूहत्वरूप क्षीरसमुद्र तेसज्जानपरिते वर्णवरूपि मेरुएकरीने मथ्यो तेषी
प्रगट्योते फीण तेनोउज्वलो चद्रमाथयो, वलीतेनेउलोवताजे ठाटाउड्या तेनातारा
मडखयया, तथा कैलासादिक पर्वतयया परीतेप्रथमोजश खीखाएकरी पसखो॥१०॥

मज्य दृष्ट्वा कवीना हतममृत मिति स्व सदा पानशकी खेदं
धत्ते तु मूर्धा मृडतरहृदय सज्जनो व्याधुतेन ॥ ज्ञात्वा सर्वो
पजोग्य प्रसृमरथ तत्कीर्त्तिपीयुषपूर नित्यं रक्षापि
धाना निप्रतमतितरा मोदते च स्मितेन ॥ ११ ॥

अर्थ ॥ कविनाकाव्यदेखीने अमृतहरायु, एमविचारीने देवताथ्यो सदाअमृत
नरीगानी गकाधरतायका खेदधरेते शामाटेजे मृडसुकोमखे हृदयजेनु, पाने
सज्जन तेमस्तरुपूणागीकरीने जेसर्वेनेउपजोग्यपणे पसरतुएवु ते कविनीकीर्त्तिरूप
अमृतनुपूर तथा जेनेनिरतर रक्षारूप ढाकणुंअत्यतपणे दीधुते तेनेजाणीने देवी
ने हर्षाने हर्षपामेते ॥ ११ ॥

निष्पाद्य श्लोककुञ्ज निपुणनयमृदा कुञ्जकारा कवींश्च
दाट्य चागेप्यतस्मिन्न किमपि परिचयात्सून्यराक्षार्कजा
मापरु कुर्वति वाढ गुणहरणमिति प्रज्वलद्दोपट्टिर्जा
लामात्रासरासे गजजनप्रचनज्वालजिह्वे निवेश्य॥१२॥

अर्थ ॥ गदानपरपमाटीवने कवींश्वररूपिजे कुञ्जकारते श्लोकग्रथनो निपजा
ये एतीनेमृदासगतेप्रटने परिचयथी हाथेजाली टपणेसमारीतरुनेमूके, तेमश्लोक
घटने एगिचप विचारीने पदअक्षर आत्रापात्राहोय तेनेमभारे परीरीते तडकमूके,
एतीपग्निनेनेमाटी परिपक्करे, तेजाणे नीमामोदेगारेते हरेजुर्जनजाणेजे एपदि
ते, तेषीमात्रा गुणदणयजे, एमप्रचनोयको पग्निनीजोडेखी कमामा दोपहा
जानी दृष्टिरूप आगमनी वाजानी श्रेणि तेणेकरी विकरालएरीपांतानी नज्जगपथ
धि वधीतेजुर्जननाचेवचन तेनाणिये निदारूप अग्निनी उवाखा तेणेकरी घडेकीती
रनेवेष्ट अग्निनावचमा प्रथरूपवको मूकीनेपासोकरेते, अनेनीमाकानीरामयाय,
घटमूडरोमायते ॥ १२ ॥

इज्जुजाशग्मोत्र कविजनप्रचन इर्जनस्याग्निधंजान्ना
नज्जगप्रयोगान्मनुपचितगुणो मद्यता याति मद्य ॥

संतः पित्वा यद्बुद्धेर्दधति दृढि मुदं घृणायंत्यद्रियुग्मं स्वैरं
दर्पप्रकर्षादपि च विदधते नृत्यगानप्रबंधं ॥ १३ ॥

अर्थ ॥ जेखलीअने ज्ञापनाग्ननासमृद् नरगुंक्रुधिनुंबचनते; पणपुर्जनरूपी अग्नि-
नुजे यंत्रते तेमचेनानाप्रकारना ज्ञयनायोगयकी रुडीरीते गुणपुष्टिने पामतुं एद्बुं-
कविनुजेवचनते. नाजा मदिरापणानेपामेठे; तेमदिरानेदृपेंकरी सज्जनपुरुषपानकरीने
दृश्यमाददर्पधरेठे; तेथीवेअंश्वोगुर्णायमानयायठे, म्मदृष्टाये दर्पनाकह्लोलथी पणश्लोक-
नोजावार्थपामीने नाचेठे; गायठे ॥ १३ ॥

नव्योरमाकं प्रबंधोप्यनागुणभृतां सज्जनानां प्रजाया
द्विरख्यातः स्यादिति मुदितकगणविधौ प्रार्थनीया न किंनः ॥
निष्णाताश्च स्वतरते रविरुचयश्चांजोरुदाणां गुणाना
मुद्धासे पेदाणीया न खलु पर रुचा कापि तेपांस्वजाव. ॥१४॥

अर्थ ॥ अमारोग्रंथनवोठे. तोपणमहागुणवंतजे सज्जन तेनाप्रजावयकी विख्यात
यजो ! एरीतेरुडाहितनेअर्थे अमारे एसज्जनने प्रार्थनाकरवायोग्यनथीजुं ' अफि-
तुठेज जेम कमलनागुणने उद्धासकरवाने सूर्यनांकिरणठे, एम पोतायकीजे प्रवीणठे,
एवातेसज्जननाजे स्वजाव तेक्यायेपररुचिजणि निश्चेउवेखवायोग्यनथी ॥ १४ ॥

यत्कीर्त्तिरफूर्त्तिगानावद्वितसुरवधूतंदकोलाहलेन प्रक्षु
ब्धस्वर्गमेतोः पतितजलचरैः क्षालितः शैत्यमेति ॥
अश्रांतत्रांतकांतग्रहणकिरणैस्तापवान् स्वर्णशैलो त्रा
जंते ते मुनीज नयविजयबुधाः सज्जनव्रातधुर्याः ॥ १५ ॥

अर्थ ॥ ह्वेपोतानागुरुनो वर्णवकरेठे जेनीपसरतीजेकीर्त्ति तेनेगावाने सावधान,
एटलेस्वर्गमां देवतानी अप्सराओजेठे तेथीनयविजयजीना गुणगायठे, तेनागीतश
ब्दना कोलाहलेकरीने क्षोजनापामी एवीजेस्वर्गनदी तेनीपाजनांगी,तेथीपड्युं जेजल
तेनासमूहेकरी पलाह्योजेमेरुपर्वत, तेणेकरीमेरुपर्वतपण शीतलतानेपाम्योठे नहितो
अहर्निश प्रदहणायेजमताजे, ग्रहमंडल तेनाकिरणेकरी तापवंतमेरुहृतो. तेहमणाशी-
तलथयोथको शोभेठे एवातेमुनीज श्रीनयविजयनामा पंडितजे सज्जन पुरुषोनासमू-
हमां वटेराहता ॥ १५ ॥

चक्रे प्रकरणमेतत्तत्पदसेवापरोयशोविजय. ॥

अध्यात्मधृतरुचीना मिदमानंदावहं जवतु ॥ १६ ॥

अर्थ ॥ तेनाचरणना सेवकउपाध्यायश्रीयशोत्रिजयजी एप्रकरणकरताहवा तेथ
ध्यात्मनेविपेजेणेरुचिधरीठे, एवाप्राणीने रुचिसहित एप्रकरणथानदसुगनुआपना
होजो ॥ १६ ॥ इति ॥ सज्जनस्तुतिअधिकार एकविंशतितम समाप्त ॥

॥ इतिमहोपाध्याय श्रीकल्याणविजयगणि शिष्यमुख्यपडित श्रीलाज
विजयगणि शिष्यमुख्यपडित श्रीजितप्रिजयगणी तच्छिष्यमुख्य
पडित श्रीनयप्रिजयगणी चरणकमलचचरीकेण पडितश्रीपद्म
विजयगणिसहोदरेण पकित श्रीयशोविजयेनत्रिरचिते
अध्यात्मसारप्रकरणे सप्तमवध समाप्त ऽसर्वकाव्या॥६१॥

॥ इति श्रीमत्तपागठे जट्टारकश्रीविजयसिंहसूरीश्वरशिष्यपकित श्रीसत्यप्रिजयगणि
शिष्यपडितश्रीकर्पूरविजयगणि शिष्यपडितश्रीहमाविजयगणि शिष्यपडितश्रीयशो
विजयगणि शिष्यपडितश्रीशुभ्रविजयगणि शिष्यपकितश्रीपीरविजयगणित्रिरध्यात्म
सारग्रथस्यवार्त्तिकरूपोमुनिकीर्त्तिविजयस्यानुग्रहाया यटवार्थं कृत सवत् १७७१ चैत्र
शुक्लपक्षेपूर्णिमायामितिथे ॥

सर्वमूलकाव्य ९४७ नीसरयायेठे तेमा पेलाप्रवधना १०२ बीजाप्रवधना
१०५ त्रीजाप्रवधना ११७ चोथाप्रवधना १६९ पाचमाप्रवधना १७३
ठगाप्रवधना २१० सातमाप्रवधना ६१ सर्वमलीने ९४७

सूचना

आ अध्यात्मसार नामनो ग्रथ श्रीयशोत्रिजयजी उपाध्याये सस्कृतज्ञापाना पद्यमा
रच्योठे ए वाक्यमा आग्रथनु नाम, तथा तेना रचनारनु नाम साजलता अथवा
वाचता सुझ जनोना मनमा प्रसन्नतायुक्त उत्कृष्टज्ञाव उत्पन्नथयाविना रदेशे नही,
केमके ग्रथना नामप्रमाणे ते शब्दनो अर्थ अध्यात्मनो सार थायठे, तेम ग्रथना
रचनारना नामप्रमाणे तेनो अर्थ यशनो विजयकरनार थायठे, एवन्ने नाम सार्थकठे,
एम कहाथी काइपण वाधा आवशे नही आ ग्रथमा जेरी रीते अध्यात्मविषयना
प्रकारोनो समावेश कयोंठे, तेवी रीते वीजे क्वचित् दीगमा आवशे उपाध्यायजीना
पाडित्य, कविताशक्ति, समयसूचकता, पूर्वपक्षरुन, उत्तरदमंरुन, वाक्पटुत्व, पदला
खित्य, अर्थगौरव, रस, अने अलंकारआदि एमना रचेला हरेक ग्रथमा जोता कोइ
नेपण आश्चर्य उत्पन्न थयाविना रदेशे नहीं, केमके उपाध्यायजीए जेजे विषयोमा
ग्रयो रच्योठे, ते ते ग्रथमां एवी युक्तिथो करीठे के, तेना यथार्थ सूक्ष्मज्ञावायने
साधारण अच्यारसी मनुष्य समजी शके नही तेम विद्वानोनी बुद्धि पण काइक

ध्रमवडे जाणी शके; आम ए महापंडित हता एमां संशयनथी. तेमणे अध्यात्मवि-
पयक जे आ ग्रंथ रच्योठे, तेनी उत्कृष्टता प्रत्यक्षप्रमाणवडे सहेजे समजाशे, एवा
ग्रंथनो यथार्थत्वाव टीकाविना समजवो महाकठिण पडेठे; टीकानो अमे घणो शोध
कख्यो, पण ते क्वांइ मली आवी नही, ने टीका अइठे एणुं पण कोइ ठेकाणेशी सां
जळ्यामां आव्युं नही, त्यारे ते प्रयत्न रहेवा दशने वालावोध अथवा टवाविपे शो
ध करतां मात्र श्रीवीरविजयजीनो करेलो टवो मली आव्यो, ते पण तेमणे पोता
नी बुद्धि अनुसार साधारण करेलोठे. ए टवाउपरथी स्पष्ट दीठामां आवेठे के, अ
ध्यात्म विषयविपे श्रीवीरविजयजीनो अज्यास घणो थोडो हतो, तेथी यथार्थ मूल
ग्रंथनो जाव प्रदर्शित करी शक्या नथी, ए मोटी दिवगिरीनी वात ठे पण ए ट
वाथी बीजो सारो टवो कोइ अमने मद्यो नही, तेथी एमां कांइक सहेज अमारी
मति अनुसार सुधारो करीने आ पुस्तकमां ठाप्यो ठे.

॥ श्रीजिनायनमः ॥

॥ अथ ॥ श्रीसमाधिगतक श्रीयशोविजयउपाध्यायजीकृत प्रारंभः ॥

॥ दोहरा ॥

॥ समरी जगवति जारती। प्रणमी जिन जग वंधु ॥ केवल आतम बोधको। करगूं
सरस प्रबंध ॥ १ ॥ केवल आतम बोध है। परमारथ शिव पंथ ॥ तामें जिनकूं म
गनता। सोइ जाव निगरंथ ॥ २ ॥ जोग ज्ञान ज्यू बालको। बाह्य ज्ञानकी दौर ॥
तरुण जोग अनुभव जिस्यो। मगन जाव कतु और ॥ ३ ॥ आतम ज्ञाने मगन जो।
सो सब पुजल खेल ॥ इंद्रजाल करि लेखवें। मिले न तहें मन मेल ॥ ४ ॥ ज्ञान
विना व्यवहारको। कहा बनावत नाच ॥ रत्न कहौ को काचकूं। अंत काच सो का
च ॥ ५ ॥ राचें साचे ध्यानमें। जाचें विषय न कोइ ॥ नाचें माचें मुगति रस। आ
तमज्ञानी सोइ ॥ ६ ॥ बाहिर अंतर परम ए। आतम परिणति तीन ॥ देहादिक
आतम जरम। बाहिरात्म बहु दीन ॥ ७ ॥ चित्त दोष आतम जरम। अंतर आ
तम खेल ॥ अति निर्मल परमातमा। नाहि कर्मको जेल ॥ ८ ॥ नर देहादिक दे
खिके। आतम ज्ञाने हीन ॥ इंद्रिय बल बहिरातमा। अहंकार मन लीन ॥ ९ ॥
अलख निरंजन अकल गति व्यापी रह्यो शरीर ॥ लखे सु ज्ञाने आतमा। खीर
लीन ज्युं नीर ॥ १० ॥ अरि पुत्रादिक कल्पना। देहातम अजिमान ॥ निज पर त
नु संबंध मति। ताको होत निदान ॥ ११ ॥ देहादिक आतम ब्रमी। कल्पे निज
परजाव ॥ आतम ज्ञानी जग लहें। केवल शुद्ध स्वभाव ॥ १२ ॥ स्वपर विकल्पे

वासना । होत अविद्या रूप ॥ ताते बहुरि विकल्पमय । जरम जाल अंध कूप ॥ १३ ॥
 पुत्रादिककी कल्पना । देहातम त्रम जूल ॥ ताहू जड संपत्ति कहे । इहा मोह प्र
 तिकूल ॥ १४ ॥ या त्रम मति अत्र ठाडि दो । देखो अंतर दृष्टि ॥ मोह दृष्टि जो
 ठोडिये । प्रगटे निजगुण सृष्टि ॥ १५ ॥ रूपादिकको देखिनो । कहन कदावन कू
 ट ॥ इन्द्रिय जोगादिक बले । ए सब लूटा लूट ॥ १६ ॥ पर पद आतम इज्यकू ॥
 कहन सुनन कतु नाहि ॥ चिदानंद धन खेलही । निज पद तो निजमाहि ॥ १७ ॥
 ग्रहण अयोग्य ग्रहै नही । ग्रहो न ठोके जेह ॥ जाने सर्व स्वजावने । स्व पर प्रका
 शक तेह ॥ १८ ॥ रूपेके त्रम सीपमें । ज्यु जड करे प्रयास ॥ देहातम त्रमते न
 थो । त्यु तुज कूट अज्यास ॥ १९ ॥ मिटे रजत त्रम सीपमें । जन प्रवृत्ति जिम
 नाहि । नरमें आतम त्रम मिटे । त्यु देहादिक माहि ॥ २० ॥ फिरै अयोधे वर
 गत । चामीकरके न्याय ॥ ज्ञान प्रकाशे मुगति तुज । सहज सिद्ध निरुपाय ॥ २१ ॥
 याचिन तु सूतो सदा । योगे जोगे जेषि ॥ रूप अतीन्द्रिय तुठते । कही शकै बहु
 केषि ॥ २२ ॥ देखे जारै थो करै । ज्ञानी सबहि अचन ॥ व्यवहारे व्यवहारसू
 निश्चयमें थिर थज ॥ २३ ॥ जग जाणै उन्मत्त थो । थो जाणै जग अध ॥ ज्ञानी
 कू जगमें रह्यो । यु नहि कोइ सवध ॥ २४ ॥ या परठाही ज्ञानकी ।
 व्यवहारै जु कहाइ ॥ निर्विकल्प तुजरूपमें । द्विधा जाव न सहाइ ॥ २५ ॥
 यु बहिरातम ठाकिने । अतर आतम होइ ॥ परमात्म मति जावइ । जहा विकल्प
 न कोइ ॥ २६ ॥ सो में या दृढ वासना । परमात्म पद हेत ॥ इक्षिका जमरी घ्या
 न गत । जिन मति जिनपदहेत ॥ २७ ॥ जारे जय पद सोइ हे । जहें जरू वीसा
 स ॥ जिनसू थो करतो फिरै । सोइ अजय पद तास ॥ २८ ॥ इन्द्रिय वृत्ति निरोध
 करि । जो खिनु गलित विजाव ॥ देखे अतर आतमा । सो परमात्म जाव ॥ २९ ॥
 देहादिकते जिन्न में । मोथै न्यारे तेहु ॥ परमात्म पथ दीपिका । शुरू जावना
 एहु ॥ ३० ॥ क्रिया कष्ट ची नहु खहै । जेद ज्ञान सुखवत ॥ या चिन बहु विधि
 तप करे । तो ची नहि जव अत ॥ ३१ ॥ अजिनिवेश पुजल रिपय । ज्ञानीकू
 कहें होत ॥ गुणको ची मद मिटगयो । प्रगटत सहज उच्योत ॥ ३२ ॥ धर्म कामादिक
 ची मिटे । प्रगटत धर्म सन्यास ॥ तो कल्पित जय जावमें । क्यु नहि होत उदास
 ॥ ३३ ॥ रज्जु अविद्या जनित अहि । मिटे रज्जुके ज्ञान ॥ आतमज्ञाने त्यु मिटे । जाव
 अयोध निदान ॥ ३४ ॥ धर्म अरूपी इव्यके । नहि रूपी परहेत ॥ अपरम गुन राचे न
 ही । यु ज्ञानी मति देत ॥ ३५ ॥ नेगम नयकी कल्पना । अपरम जाव विशेष ॥ परम
 जावमें मगनता । अति पिशुऊ नय रेस ॥ ३६ ॥ रागादिक जय परिहरी । करे सहज गु

एग्वोज ॥ घटमें जी प्रगटे नदा । चिदानंदकी मोज ॥३३॥ रागादिक परिणामयुत । म
 नहि अनेन नैनाग ॥ तेहज रागादिक रहिन । जानि परमपद सार ॥३६॥ जव प्रपंच म
 न जाखकी । बाजी ऊठी मूख ॥ चार पांच दिन खुन लगै । अंन घुखकी बूख ॥ ३९ ॥
 मोह वागुरी जाख मन । नामें मृग मत होउ ॥ यामें जे मुनि नहि परै । ताकूं
 अनुग्रह न कोउ ॥ ४० ॥ जव निज मन सनुमुख हुए । चित्त न पर गुणदोष ॥
 नव बहुराइ लगाइये । ज्ञान ध्यान रस पोष ॥ ४१ ॥ अहंकार परमें धरन । न
 खहै निज गुण गंध ॥ अहं ज्ञान निज गुण लगै । नुटे परहि संबंध ॥ ४२ ॥ अर्थ
 त्रिलिगी पद खहै । सो नहि आतम रूप ॥ तो पद करि क्युं पाइए ? । अनुभव
 गम्य स्वरूप ॥ ४३ ॥ आतम गुण अनुभवत जी । देहादिकें जिन ॥ मूख विभ्रम
 वामना । जो गहि फिर न खिन ॥ ४४ ॥ देव नो चेतन नही । चेतन नाहि
 दिखाय ॥ रोप तोष किनसुं करै । आपहि आप बुजाय ॥ ४५ ॥ त्याग प्रहृण
 वाहिर करै । मूट कुशल अति रंग ॥ वाहिर अंतर सिद्धकूं । नही त्याग औ संग
 ॥ ४६ ॥ आतम ज्ञाने मन धरे । वचन काय रति ठोकि ॥ तो प्रगटे शुभ वास
 ना । गुण अनुभवकी जोकि ॥ ४७ ॥ योगारंजीकूं असुख । अंतर वाहिर सुख ॥
 सिद्ध योगकूं सुख है । अंतर वाहिर दुःख ॥ ४८ ॥ सो कहिये सो पूजिये । तामें
 धरिये रंग ॥ यातें मिटे अघोधता । बोधरूप व्है चंग ॥ ४९ ॥ नहि कतु ईडिय
 विषयमें । चेतनकूं हितकार ॥ लोकी जन नामें रमे । अंधो मोह अंधार ॥५०॥ मूढा
 तमसुं तेप्रवख । मोह ठोनी शुद्धि ॥ जागन है ममता जरै । पुण्यमें निज बुद्धि ॥
 ५१ ॥ ताकूं बोधन श्रम अफख । जाकूं नहि शुभ योग ॥ आप आपकूं बूझवैनिश्चय
 अनुभव जाग ॥ ५२ ॥ परको किशो बुजावनो । तूं परग्रहण न लाग ॥ चाहे जे में
 बूझवां । सो नहि तुक गुण जाग ॥ ५३ ॥ जवखो प्रानी निज मतें । ग्रह वचन मन
 काय ॥ तवखो है संसार धिर । जेद ज्ञान मिटि जाय ॥ ५४ ॥ सूखम धन जीरन
 नवै । ज्युं कपरे त्यूं देह ॥ तातें बुध माने नही । अपनी परिणति तेह ॥ ५५ ॥
 जेते नाश न आपको । होत बखको नाश ॥ तेसे तनुके नाश तें । चेतन अचख
 अनाश ॥ ५६ ॥ जंगम जग थावर परें । जाकूं जासे निच ॥ सोचाखे समता सुधा ।
 थावर नही जड चित्त ॥ ५७ ॥ मुगति छूरि ताकूं नही । जाकूं धिर संतोष ॥ दूर
 मुगति ताकूं सदा । जाकूं अत्रिरति पोष ॥ ५८ ॥ होत वचन मन चपलता । जनके
 संग निमित्त ॥ जन संगी होवै नही । तातें मुनि जग मिच ॥ ५९ ॥ वास नगर
 वनके विषे । माने दुविध अखुद्ध ॥ आतम दरशीकूं वसति । केवल आतम शुद्ध
 ॥ ६० ॥ आप जावना देहमें । देहांतर गति हैत ॥ आप बुद्धि जो आपमें । सो

विदेहपद देत ॥ ६१ ॥ जपि शिव पद दे थापकु । आपहि सन्मुख होइ ॥ ताते
 गुरु है आत्मा । अपनो और न कोइ ॥ ६२ ॥ सोवत है निज जावमें । जागे
 जे व्यग्रहार ॥ सूतो आतम जावमें । सदा स्वरूप आधार ॥ ६३ ॥ अतर चेतन
 देखिके । बाहिर देह स्वजाव ॥ ताको अतर ज्ञानते । होइ अचल दृढ जाव
 ॥ ६४ ॥ जैसे आतम ज्ञान धुरि । जग उन्मत्त समान ॥ आगे दृढ अन्यासत ।
 पण्डित अणुमान ॥ ६५ ॥ जिन देहते जाविये । तू आपहिमें आप ॥ जू
 म्पनहिमें नहि हुए । देहातम ब्रम ताप ॥ ६६ ॥ पुण्य पाप व्रत अत्रते । मुगति
 दोउके त्याग ॥ अत्रनपरे व्रत जी तजे । ताते धरि शिवराग ॥ ६७ ॥ परम जाव
 प्रापति खगे । व्रत धरि अत्रत ठोकि ॥ परम जाव रति पायके । व्रत जी इनमें
 जोति ॥ ६८ ॥ दहन समे जू तृण दही । तू व्रत अत्रत ठेदि ॥ क्रियाशक्ति
 इनमें नही । जा गति निश्चय जेद ॥ ६९ ॥ व्रत गुण धारत अत्रती । व्रती ज्ञान
 गुण दोइ ॥ परमात्मके ज्ञानते । परम आत्मा होइ ॥ ७० ॥ लिंगदेह आ
 ध्रित रहे । नयको कारण देह ॥ ताते जय ठेदे नही । लिंग पद रत जेह ॥ ७१ ॥
 जाति देह आध्रित रहे । जयको कारण देह ॥ ताते जय ठेदे नही । जाति पद
 रति जेह ॥ ७२ ॥ जाति लिंगके पदमे । जिनकु है दृढ राग ॥ मोह जालमें सो
 पगे । न सहे शिव सुग जाग ॥ ७३ ॥ लिंग उच्य गुण आदरे । निश्चय सुख व्यग्र
 हार ॥ पाप लिंग हन नय गती । करे मूढ अत्रिचार ॥ ७४ ॥ जाव लिंग जाते
 नये । गिद्धा पनरस नेद ॥ ताते आतमकु नही । लिंग न जाति न चेद ॥ ७५ ॥
 पणु दृष्टि जू अथमें । दृष्टि नेद नदु देत ॥ आतम दृष्टि शरीरमें । खु न धरे गुण
 हेत ॥ ७६ ॥ स्वप्न त्रिकलनादिक दशा । ब्रम माने व्यग्रहार ॥ निश्चय नयम दोष
 ह्य । जिना सदा ध्रम चार ॥ ७७ ॥ वृटे नहि बहिरातमा । जागत जी पढि प्रथ ॥
 वृटे नयमें अनुजयी । सुपन त्रिकल निगरथ ॥ ७८ ॥ पढी पार कहें पावनो । मि
 टो न मनको चार ॥ जू बोधुने प्रेक्षको । घरही कोस हजार ॥ ७९ ॥ जिहा बुद्धि
 पिर दुग्धकि । तद् रुचि तद् मन लीन ॥ आत्ममति आतम रुचि । कर्तो बान
 आधीन ॥ ८० ॥ मेवन पर परमानमा । खहे जपिक तस रूप ॥ नतिया संस
 च्योतिह । होसन ज्योति मरुप ॥ ८१ ॥ आप आपमें भिन हुए । तरुण अगनि
 टपोन ॥ मेवन आपदि आपकु । खु परमात्म होत ॥ ८२ ॥ णहि परम पद ना
 विदे । बयन अगोचर मार ॥ महज ज्योति तो पादये । फिरि नहि नय अना
 ॥ ८३ ॥ जानीकृ दुष कतु नही । महज गिद्ध निर्माण ॥ सुग प्रमाश अनुज
 गये । सन्दी जोर कत्राय ॥ ८४ ॥ सुपन दृष्टि सुग नाशनं जू दुष न खरे

लोक ॥ चागर हृष्ट विनष्टमे । लुं बुधकुं नहि शोक ॥ ८५ ॥ सुखजावित दुःख
 पायके । क्षय पात्रे जग ज्ञान ॥ न रहे सो बहु तापमें । कोमल फूल समान
 ॥ ८६ ॥ दुःख परितापें नविगलै । दुःख जावित मुनि ज्ञान ॥ वज्र गले नवि
 बहनमें । कंचनके अनुमान ॥ ८७ ॥ ताते दुःख सूजाविये । आप ज
 कि अनुसार ॥ तो दृढतर दुष्ट उल्लसे । ज्ञान चरण आचार ॥ ८८ ॥ रनमें लगते
 सुन्नट ल्युं । गिनें न वान प्रहार ॥ प्रभु रंजनके हेन ल्युं । ज्ञानी असुखप्रचार ॥ ८९ ॥
 व्यापारी व्यापारमें । सुख करि माने दुःख ॥ क्रिया कष्ट सुखमें गिणे । ल्युं वंठित
 मुनि सुख ॥ ९० ॥ क्रिया योग अज्यास है । फल है ज्ञानअबंध ॥ दोनूकं ज्ञानी
 जजे । एक मतीतें अंध ॥ ९१ ॥ इष्टा शास्त्र समर्थना । त्रिविध योग है सार ॥ इष्टा
 निज शक्ति करी । विकल योग व्यवहार ॥ ९२ ॥ शास्त्र योग गुण ठाणको । पूरन
 विधि आचार ॥ पद अतीत अनुभव कह्यो । योग तृतीय विचार ॥ ९३ ॥ रहे यथा
 बल योगमें ॥ गहै सकल नय सार ॥ जाव जैनता सो लहे । चहे न मिथ्याचार
 ॥ ९४ ॥ मारग अनुसारी क्रिया । ठेदे सो मतिहीन ॥ कपट क्रिया बल जग ठगे ।
 सो जी नवजल मीन ॥ ९५ ॥ निज निज मतमें लरि परे । नयवादी बहु रंग ॥
 उदासीनता परिणमे । ज्ञानीकूं सरवंग ॥ ९६ ॥ दोउ लें तिहां इक परे । देखनमें
 दुःख नाहि ॥ उदासीनता मुख सदन । पर प्रवृत्ति दुःख ठांहि ॥ ९७ ॥ उदासीनता
 सरलता । समता रस फल चाखि ॥ पर पेखनमें मत परे । निजमें गुण निज राखि
 ॥ ९८ ॥ उदासीनता ज्ञान फल । पर प्रवृत्ति है मोह ॥ शुन जानो सो आदरो ।
 उदित विवेक प्ररोह ॥ ९९ ॥ दोगिक शतके उथल्युं । तंत्र समाधि विचार ॥ धरो
 एह बुध कंठमें । जाव रतनको द्वार ॥ १०० ॥ ज्ञान विमान चारित्र पवि । नंदन
 सहज समाध ॥ मुनि सुरपति नमता शचि । रंगे रमे अगाध ॥ १०१ ॥ कवि जग
 विजयें ए रच्यो । दोगिक शतक प्रमाण ॥ एह जाव जो मन धरे । सो पात्रे कष्टा
 ण ॥ १०२ ॥ इति समाधि शतक समाप्त.

॥ अथश्री यशोविजयजी उपाध्यायकृत समता शतक प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥ समता गंगा मगनता । उदासीनता जान ॥ चिदानंद जयवंत हो । के
 बल जानु प्रजात ॥ १ ॥ सकल क्लामें सार लय । रह्यो दूर धिति एह ॥ नरुद्ध यो
 गमें जी सकल । लय दे ब्रह्म विदेह ॥ २ ॥ चिदानंद विगुकी कला । अमृत वीज
 अम पाय ॥ जानि केवल अनुजवी । किनही कही न जाय ॥ ३ ॥ तो नी आश्रव
 तापके । उपगम करण निदान । बरपत हुं ताके धवन । अमृत विंदु अनुमान

॥ ४ ॥ उदासीनता परिनयन । ज्ञान ध्यान रग रोल ॥ अष्ट अग मुनि योगको ।
 एही अमृत निचोल ॥ ५ ॥ अनासग मति विषयमें । राग द्वेषको वेद ॥ सहज
 जायमे लीनता । उदासीनता चेद ॥ ६ ॥ ताको कारन अममता । ताम मन
 विसराम ॥ करै साधु आनद घन । होवत आतम राम ॥ ७ ॥ ममता धिर सुव
 शाकिनी । निर्ममता सुख मूल ॥ ममता शिव प्रतिकूलहे । निरममता अमुकून ॥ ८ ॥
 ममता विष मूर्छित जये । अतरग गुण वृद्ध ॥ जागै जाव निरागता । लगत अमृतक
 पिंद ॥ ९ ॥ परिणति विषय विरागता । जय तरु मूल कुठार ॥ ता आगे क्यु करि
 रहे । ममता देखि प्रचार ॥ १० ॥ इहा मोहकी वासना । बुधकु जी प्रतिकूल ॥ या
 केवलि श्रुत अधता । अहंकारको मूल ॥ ११ ॥ मोह तिमिर मनमें जगै । याक
 उदय अवेद ॥ अधकार परिणाम हे । श्रुतके नामे तेह ॥ १२ ॥ करै मूढमति पुरु
 पक । युन नी मद जय रोप ॥ ज्यु रोगीकु खीर घृत । सन्निपातको पोप ॥ १३ ॥
 टाखे दाह तृषा हरे । गाले ममता पक ॥ लहरि जाव वैरागकी । ताकु जजो निश
 क ॥ १४ ॥ राग जुजगम विष हरन । धारो मत्र विवेक ॥ जव वन मूल उवेदकु ।
 बिलसे याकी टेक ॥ १५ ॥ रवि छजो तीजो नयन । अतर जावि प्रकाश ॥ करौ
 धध सत्र परिहरी । एक विवेक अच्युत ॥ १६ ॥ प्रथम पुष्करावर्तके । वरपत ह
 रग प्रशास ॥ छेप हुताश युकाश्ये ॥ चिंता जाल ज टाल ॥ १७ ॥ किनके वश
 नव वासना । होवै पैसा धूप ॥ मुनि जी जिनके वश जये । हाय जाव अयभूत
 ॥ १८ ॥ जयसु जयकी वासना । जगै मोह निदान ॥ तवसु रुचे न लोककु । नि
 र्मम नाय प्रधान ॥ १९ ॥ विषम ताप नव वासना । त्रिभिध दोषको जोर ॥ प्रगटे
 याही प्रपन्नता । काय कपाए घोर ॥ २० ॥ ताते दुष्ट कपायके । वेदे हित निज
 चित्त ॥ धरो एह शुन नायना । सहज जावमे निज ॥ २१ ॥ सिद्ध औपधी इरु
 दामा । ताको करे प्रयोग ॥ ज्युमिति जाण मोह घर । विषम क्रोध उर रोग ॥ २२ ॥
 चेतनकु कोमल खलित । चिदानंदमय देह ॥ सूक सूक जुर जात हे । क्रोध सूक्ते
 तेह ॥ २३ ॥ दामामार चदन रसे । मीचो चित्त पवित्र ॥ दया खेल मडप तये । रही
 खरी सुग मित ॥ २४ ॥ याको नामे समग्रु । दामासहजमे जोर ॥ क्रोध योध सु
 करि करे । मो अयनो वस मोर ॥ २५ ॥ देत खेद रजित दामा । खेद रजित सुग
 रान ॥ इनमे नदि मदेह कतु । कारन सरिगो काज ॥ २६ ॥ पर्यंत गर्व शिगर चटो ।
 गुहृ नी सनु रूप ॥ कहे निहा अचरज किम्यो । कथन ज्ञान अनुरूप ॥ २७ ॥ आन
 निगम गिगिगनके । ठामे विमला खोत्र ॥ तो प्रकाश सुग म्यु खेद । विषम मान
 क खोत्र ॥ २८ ॥ मान मद्रिपर वेद तु । पर मृष्ट ताप विघान ॥ ज्यु सुग

मारग सरखता । होंवे चित विरयान ॥ २९ ॥ मृडुता कोमल कमलये । व
 ज्ञ साग अहंकार ॥ ठेवन हे डक पलकमें । अत्रिगज पद्द अपार ॥ ३० ॥ विकसित
 माया बेखि घर । जव अटवीके बीच ॥ सोवन हे नित मूढ नर । नयन ज्ञानके
 मीच ॥ ३१ ॥ कोमलता वाहिर धरत । करत वक्र गति चार ॥ माया सापिणि
 जग उमे । प्रमे सकल गुण मार ॥ ३२ ॥ ताके निग्रह करनहुं । कगे जुं चित
 विचार ॥ ममगे झुजा जंगुली । पाठ सिद्ध निरधार ॥ ३३ ॥ लोचन मद्दा तरु गिर
 चटी । वटी जु तृपणा बेखि ॥ खेद कुसुम विकशित जइ । फले डुख क्तु मेखि
 ॥ ३४ ॥ आगर सबही दोपको । गुण धनको वरु चोर ॥ व्यसन बेखिको कंद हे ।
 लोचन पास चिहु ओर ॥ ३५ ॥ लोचन मेघ उन्नत जये ॥ पाप पंक बहु होत ॥ धर्म
 हंम रति नहु लहे । रहे न ज्ञान उद्योत ॥ ३६ ॥ कोउ सयंजू रमनको ॥ जे नर
 पावे पार ॥ सोची लोचन समुद्रको । लहे न मध्य प्रचार ॥ ३७ ॥ मन संतोप अग
 म्तिहु । ताके शोप निमित्त ॥ नितु सेवो जिनि सो कियो । निजजव अंजखि मित्त
 ॥ ३८ ॥ याकी लाखच नूं फिरे । चिते नूं नमडोख ॥ ता लाखच मिटि जान घट ।
 प्रगटे सुख रग रोख ॥ ३९ ॥ धनमानत गिरि मृत्तिका । फिरत मूढ डुग्धान ॥
 अखय खजाणो ज्ञानको । लखे नसुख निदान ॥ ४० ॥ होत न विजय कपायको ।
 विनु इंद्रिय वग कीन ॥ ताते इंद्रिय वग करे । साधु सहज गुण लीन ॥ ४१ ॥
 आप काज पर सुख हरे । धरे न कोसूं प्रीति ॥ इंद्रिय दुर्जन परिदहे । वहे न
 धर्म न नीति ॥ ४२ ॥ अथवा दुर्जनये बुरे । इह परजव डुखकार ॥ इंद्रिय डु
 र्जन देतु हे । इह जव डुख डकवार ॥ ४३ ॥ नयन फरस जनु तनु लगे । देहे
 दृष्टि विप माप ॥ तिनसूं जी पापी विपे । सुमरे करे सताप ॥ ४४ ॥ इठाचारी वि
 पयमें । फिरते इंद्रिय ग्राम ॥ वश कीजे पगमें धरी । यंत्र ज्ञान परिणाम ॥ ४५ ॥
 उन मारग गामी अघश । इंद्रिय चपल तुरंग ॥ गेची नरग अरखमें । खेइ जाय
 निज संग ॥ ४६ ॥ जे निजीक हे अमरहित । आपहिमें सुख राज ॥ बाधन हे
 ताकू करन । आप अरथके काज ॥ ४७ ॥ अंतरंग रिपु कटक जट । सेनानी व
 लवंत ॥ इंद्रिय ढाणमें हरत हे । श्रुत बल अतुल अनंत ॥ ४८ ॥ अनियत चं
 चल करण ह्य । पद प्रवाह रज पुर ॥ आगा ठादक करतु हे । तत्त्वदृष्टि बल
 दूर ॥ ४९ ॥ पंच वाण इंद्रिय करी । काम सुजट जग जीति ॥ सबके गिर पद
 देतु हे । गणे न कोसूं जीति ॥ ५० ॥ वीर पंच इंद्रिय लही । काम नृपति व
 लवंत ॥ करे न संख्या पूरणी । सुजट सेणिको तन ॥ ५१ ॥ डुख सर्वाहिं सुख
 विषयको । करम व्याधि प्रतीकार ॥ ताकूं मन्मथ सुख कहै । धृते जगत् डुख

कार ॥ ५२ ॥ ठगे कामके मुख गिने । पाइ विषयकी चीख ॥ सहज राज पाव
 न नही । लगी न सद्गुरु शीख ॥ ५३ ॥ अग्रमाद पवि दन्थे । करी मोह चक
 चूर ॥ टानी आनम पद लहे । चिदानंद जरपूर ॥ ५४ ॥ जाके राज विचारमें ।
 अयज्ञा एक प्रधान ॥ सो चाहत हे ज्ञान जय । कैसे काम अयान ॥ ५५ ॥ थो
 त्राति मिटि जात हे । प्रगट ज्ञान उद्योत ॥ ज्ञानीकू जी विषय भ्रम । दिशा
 मोह मम होत ॥ ५६ ॥ दाखे थाप विखास करि । फूठेकू जी साच ॥ उज्जाड
 पर कामिनी । ताम्बू तु मत राच ॥ ५७ ॥ हसित फूल पल्लव अधर । कुच फल
 वज्रि विशाल ॥ प्रिया देगि मत राच तु । या विष वेलि रसाळ ॥ ५८ ॥ चरम
 नदिन हे कामिनी । जाजन मूत पुरीख ॥ काम कीट आकुल सदा । परिहर मुनि
 गुरु मीग ॥ ५९ ॥ विषय तजे सो सत्र तजे । पातरु दोष वितान ॥ जलधि तरत
 नरि शयु नरे । नष्टिना गग समान ॥ ६० ॥ चाटे निज छाळा मिश्रित । शुष्क
 टारु ज्यु श्वान ॥ नेमे राचे विषयमें । जड निज रुचि अनुमान ॥ ६१ ॥ जूपन
 प्रदुत पनाषतें । चदन चरचन देह ॥ वचत थापहि थापकू । जरु धरि पुद्गल नेह
 ॥ ६२ ॥ हर दमनके जय किये । उजिय जन मुख होत ॥ तातें मनजय
 परनरु । करो विचार उद्योत ॥ ६३ ॥ विषय ग्रामकी सीममें । इशा चारि चरत ॥
 चित प्राणा अहुरा करी । मन गज वश करो सत ॥ ६४ ॥ एक जाण मन पान
 वा । एउ वद्द धंयमार ॥ यातें परनहितें अधिक । होत चित्तको चार ॥ ६५ ॥
 जामे राचे नाटिमें । विरचे करि चित्त चार ॥ इष्ट अनिष्ट न विषयको । यू निश्चय
 विरधार ॥ ६६ ॥ केवय तामे करमजो । राग हेषतें बध ॥ परमे निज अतिमान
 धरि ॥ वटा विगत हो अध ॥ ६७ ॥ जेमे लखना लक्षितमं । जाण धरतु हे सार ॥
 नेने भेरी प्रमुगमं । चित्त धरि करि मुविचार ॥ ६८ ॥ नाहिर बहुर कहा किरि ।
 थापदिभे त्रि देगि ॥ मृग तृत्ता सम विषयको । सुग्य सत्र जानि उपेगि ॥ ६९ ॥
 प्रिय अश्रिय व्यवहार निव । रुचि रम साचो नाहि ॥ अगज यत्न सुत जयो । गुरा
 दिव नदि वादि ॥ ७० ॥ होयन सुग्य नृप रक्कू । नोयन सुनत समान ॥ इर नो
 ने इर नाटिमो । बटो चित्त अतिमान ॥ ७१ ॥ जयको सुग्य मंकर्य नव । वृषि
 म विमो कपूर ॥ रजत हे जन सुगयहृ । रविन ज्ञान अहुर ॥ ७२ ॥ गुन ममरा
 रन वस्तुको । मो वामना निमित्त ॥ माने सुनमें सुत अधिर ॥ दोगन हे त्रि
 चित्त ॥ ७३ ॥ मनहत मनना हृत्तहे । नही यन्तु परजाय ॥ नदि नो यन्तु विरायण ।
 वतु मनना मिटि जाण ॥ ७४ ॥ जन जनकी गचि निग्र हे । जोजन हर कपूर ॥
 यो वदतु जो रचे । करण करे मो हर ॥ ७५ ॥ करण ह्मे नृपयोग्य । ह्मे क

जकूं रूप ॥ उदासीनता विनु नही । दोनूंकूं रति रूप ॥ ७६ ॥ परमे राचे पर रुचि ।
 निज रुचि निज गुणमांहि ॥ खेलै प्रभु आनंदघन । धरि समता गलि वांहि ॥ ७७ ॥
 माया मय जगको कह्यो । जहां सबहि विस्तार ॥ ज्ञानीकूं होवत कहां । तहां शोक
 को चार ॥ ७८ ॥ शोचत नहि अनित्य मति । होवत माल मखान ॥ जानै जी शो
 चत जगै । धरत नित्य अजिमान ॥ ७९ ॥ कूट वासना मढितहे । आशा तंतु वितान ॥
 ठेठि ताकूं शुभ मती । कर धरि घोष कृपान ॥ ८० ॥ जननी मोह अंधारकी । माया
 रजनी कूर ॥ ज्ञान जानु आलोकते । ताको कीजे दूर ॥ ८१ ॥ उदासीनता मगनहुइ ।
 अध्यातम रस रूप ॥ देखै नहि कतु ओर जब । तव देखे निज रूप ॥ ८२ ॥ आगे
 करी निसंगता । समता सेवत जेहु ॥ रमै परम आनंद रस । सत्य योगमे तेहु ॥ ८३ ॥
 दंजहि जनित असंगता । इह जवके सुख देत ॥ दंज रहित निसंगते । कौन दूर सुख
 देत ॥ ८४ ॥ मतहो संग निवृत्तकूं । प्रेम परम गतिपाइ ॥ ताको समता रंग पुनि ।
 कीनही कह्यो न जाइ ॥ ८५ ॥ तिसना विदुम वद्वि घन । विषय घुमर बहु जोर ॥
 जीम जयंकर खेद जल । जव सायर चिहुं ओर ॥ ८६ ॥ चाहे ताको पार तौ । सज
 कर समता नाउ ॥ शील अंग दृढ पाटिए । सहस अढार बनाउ ॥ ८७ ॥ कूआ
 यंज शुभ योग परि । वेठे माखिम ज्ञान ॥ अध्यातम सब वले चले । संयम पवन
 प्रमान ॥ ८८ ॥ योगी जव हुं तप करे । खाइ जुरै तरु पात ॥ उदासीनता वीनु ज
 सम । हुतिमे सोजी जात ॥ ८९ ॥ दृष्टै जवके जालथे । जेनही तप करि लोक ॥ सो
 जी मोहे काहुकूं । देत जनमकोशोक ॥ ९० ॥ विषय उपद्रव सब मिट्यो । होवत सु
 ख संतोष ॥ ताते विषयातीत हे । देत शांत रस पोख ॥ ९१ ॥ विनु दालच वज
 होत हे । वसा वात यह साच ॥ याते करे निरीहके । आगे सम रति नाच ॥ ९२ ॥
 दे परिमल समता लता । वचन अगोचर सार ॥ नित्य वहिरि जी जिहां वसे । लह
 तु प्रेम मद्दकार ॥ ९३ ॥ सेना राखस मोहकी । जीपे सुखै प्रचुरु ॥ ब्रह्म वानि
 कलेइके । समता अंतर शुरु ॥ ९४ ॥ कविमुख कटिपत अमृतके । रसमे मूकत
 कांहि ॥ जजो एक समता सुधा ॥ रति धरि शिवपदमांहि ॥ ९५ ॥ योग ग्रंथ ज
 लनिधि मथो । मनकरि मेरु मथान ॥ समता अमृत पाइके । हो अनुभव रस
 जान ॥ ९६ ॥ उदासीन मति पुरुष जो । समता निधि शुभ वेप ॥ ठोरत ताकूं
 क्रोध किधु । आपै कर्म अशेष ॥ ९७ ॥ शुरु योग श्रद्धान धरि । नित्य करम
 को त्याग ॥ प्रथम करे जो मूढसो । उजय ब्रह्म निरजाग ॥ ९८ ॥ क्रिया मूढ
 फूठी क्रिया । करे नथापै ज्ञान । क्रिया भ्रष्ट इक ज्ञान मति ॥ ठेठे क्रिया अज्ञान
 ॥ ९९ ॥ ते दोनूये दूरि शिव । जे निज वल अनुसार ॥ मारग रुचि मारग गहे ।

सो शिव साधन द्वार ॥ १०० ॥ निवृत्ति ललनाकू सहज । अचिरजकारी कोठ ॥
 जो नहि याकू रुचत है । याकू देखे सीउ ॥ १०१ ॥ मन पारद मूर्धित जयो । सम
 ता श्रोपधि आइ ॥ सहज वेध रस परम गुन । सो वन सिद्धि कमाइ ॥ १०२ ॥ बहु
 त ग्रथ नय देखिके । महा पुरुषकृत सार ॥ प्रियजसिंह सूरी किउ । समता शतको
 द्वार ॥ १०३ ॥ जावत जाकू तत्त्व मन । हो समतारसद्धीन ॥ ज्यू प्रगटे तुळ सहज
 सुख । अनुजवगम्य अहीन ॥ १०४ ॥ कवि यशविजय शुं शीखए । आप आपकूदेत ॥
 साम्यशतकउच्चारकरि । हेमविजयमुनिहेत ॥ १०५ ॥ इतिश्री समता शतक समाप्त ॥

॥ अथ श्री टिक्रपट चोरागी बोल प्रारभः ॥

॥ षण्पयठद ॥ मुगुण ज्ञान शुभ ध्यान, दान विधि धर्म प्रकाशक, सुघटमान पर
 मग्न, आन जस मुगति अज्यासक, कुमत वृद्ध तमकद, चद परि बद्ध निकासक, रु
 चि अमद मकरद, सत आनद विकासक, जस वचन रुचिर गंजीर नय, दिक्पट
 कपट कुठार सम, जिन बद्धमान सो वदिये, विमल ज्योति पूरन परम ॥ १ ॥ क
 पित्त इकतीसा ॥ सागरके आगे कहा गागरी वरैगी गर्वे, सर्व कहा वेसरूके आगे
 अर्ध इदको, नाक वृठ आगे कहा आकरो अकूर ठाजे, सूर तेज आगे कहा राजे
 धाम चदको, कामधेनु आगे कहा कूकरी करैगी मान, जूपतीके आगे कहा जोरहे
 पुखिंदको, ऐसे सरथग शुरू ग्रथ जो सितवरको ताके आगे कौन दर्प दुर्मतीरे
 वृद्धको ॥ २ ॥ दोहरा ॥ पहिलु दिक्पटशु सुने, बोल चुरासी फेर, सर्व विसादे
 जयो, अथतो बहुत अथेर ३ निन्हव थे अथिको बुरो, कहा मिथ्याति सो
 ६, परिहरना अधिकार यह, आवड्यकमे जोइ ४ खट शत नव वरखे जयो,
 तस मत जरु मृग पास, सहस मह्य दीक्षा लइ, आर्य कृष्ण गुरुपास ५ राजमान्य
 तिणे अन्यादा, वीहरयो वनख रत्न, मूर्तासेती सग्रहो, कियो न सवर यल ६ गु
 रने कीने पूठने, टले यु मूर्ता दोष, आइ देखि मनमे धख्यो, तीनि ताथे बहु रो
 प ७ अचिरकल्प खडन कियो, वरन्यो जय जिन कल्प, नगन पथ तिण आ
 दख्यो, त्यजि सद्गुरुके जल्प ८ तस नगनी देखी नगन, वैसे दीनो वेस, चरन
 निपेधे नारिकू, तय सो सुरि निरदेश ९ जैन कहाये नामथे, ताथे वटयो अक्र
 र, तनु मख ज्यु फुनि सतने, कियो हरिथे हर १० जसमक ग्रह रज जसममय,
 ताथे वेसर रूप, उठे नाम अघ्यातमी, जरम जाख अथ रूप ॥११॥ कपित्त इकतीसा ॥
 जोगने जीगारी अरिगारी नही ग्रथनके, आपनी पयारीमें चलाये निदा पारकी, खो
 जे जाति न्यारी न्यारी किरियायू हरिगारी, कहै कोठ शीखसारी देने गारी नारकी

कृते मन नामधारी चांगकी खुमारीमें जो, ज्ये युक्ति जारी सोतो, कूटे चीनी गा
 रकी; एते हे जुशारी अथ मूदनके पट्टधारी. आरी आरी जाने वान वान जैनी टार
 की ॥ १२ ॥ दोहरा ॥ पल्लवघाटी लोककूं. समुजोवेकुन जान; कोमल करतुनवनघटा,
 ज्युं मुगसेल पखान. १३ दृष्टिगग मदमत्तकूं जो देवे उवएस; सो कृकर मुखमें उवे;
 आप कपूर अशेष १४ शुष्क पयोधर नारि ज्यु. निंदे कंचुककार; गूढ हेतु शुद्ध
 गम्य ज्युं. निंदे ग्रंथगिमार. १५ ऐसे जडसूं संतकूं. घटे न वाद विचार; तो जी परके
 घोषकूं; कहियें बोल पुचार. १६ नाचेकूं जूना कहे. कृतेकूं कहे साच; अजिनिवेग
 उनमत्तको. ऐसो बहु विधि नाच. ॥ १७ ॥ कवित्तइकतीसा ॥ वृटे अंतराय पंच
 रंचही न राग रोज, फास ठरु काम कीनो अंचही न देखिइं; वंचना अज्ञानकी
 मिथ्यातको प्रपंच निद्र, आश्रवको संच सो तो, मूलथें विलेखिइं; एसें जो अठार
 दोष, घाति कर्म जाव पोष, ताको परिशोष याके ज्ञानमें विशेषिइं. सोई शुद्ध
 नाम कोष घोषतें अनंत तोष, मोष मग दाता व्राता देव देव लेखिइं॥१७॥ठपप्यठंड ॥
 कृथा, तृपा, जय, शोग. रोग. जर, मरण, जनम, मद; मोद्द, खेद परसेद, निंद, वि
 पमय, चिंता, गद; रति. विपाद, ए दोष, कहे अष्टादश दिक् पट; सो लीक तिन
 मांहि, नही गुण छूण उद्भट; जो जाव अघाती दोष हुइ, तो जिनकू नर गति
 प्रमुख छूणन अतंत विलगे रहे, शिव पद छूणक सुनि विमुख ॥ १८ ॥ चोपाइ ॥
 सप्तधातु वर्जित जिन काया. परमो दारिक कहे सु माया; जिदा नही बैकी परि
 ताकी; संवयणादिक खंध विपाकी. १० परमोदारिक जो जिनवरकूं; तो मध्योदारिक
 गणधरकूं; कहे कदा नहि कल्पन कारी; क्युं औरनि सरखे गणधारी. ११ सप्तद्व
 धातु गले जिनवरके, केते धातु गले गनवरके; सप्त धातु जिण नाणें जावे; मन
 नाणें मुनि कहो कहो पावे. १२ जिन तनु थिनि नो कर्माहारें; कहे मूढ तेकूठ विचा
 रें; औदारिक थिति कवलाहारें, दृष्टि हानि होइअन्य प्रकारें; ॥ १३ ॥ दोहरा ॥
 कहे केवली कर्मकूं, दग्ध रज्जुं सम मूढ; आगममति जानें नही, जोआज नाम दृढ
 रूढ १४ तत्त्वारथ परिपद् कहे, जिनको प्रगटइग्यार; ताको अरथ मरोरतें, क्युं पामें
 जव पार; १५ सूत्रनमें परिपद् कहे, वृत्ति लिथो नकार; जो संसो उपजत नही,
 तो तुज त्रमको चार. १६ जिनकूं ईडिय विरह्यें, तनु गत नहि सुख दुःख; कहे जु जीव
 विपाक तसु, उदो फले कुण रुख. १७ खाइक सुख जिनकूं कहे, केवल ज्ञान सरूप;
 वेदनीयके खय गये, कुन गुन कहो पशु रूप. १८ उदय जाव खाइक गन्यो, जिनकूं
 प्रवचनसार; अर्क तूल परें तो फिरे, क्रियारहित निरधार. १९ वेतें उतें आसने, देवे
 प्रेरित देव. ऐसो हे क्युं कल्पना ? ठोडि न मिथ्या देव. ३० केवलनाणे जो खगति,

मननाणे कतु होइ, करम विफल जो मोह विनु, यश कीरति क्यु जोइ ? ३१ अति शय जूस अजावको, कहै सुगुरु कुल हीन, जाय अघाती क्यु मिटे, घातीगए जो रीन ॥ ३२ ॥ कवित्त इकतीसा ॥ केपली आहार करे जागे अग्नि अतरकी, वेदनी आहार शक्ति ताकी नाही हीनता, हेतुके समाजते घटे जु काज साज शुद्ध, लजे तहा आज लुक हानि कहा दीनता, अन्यथा न अष्ट वर्षे, बाल केपली पिशाख, पूर्व कोटि आज पाल ताकू वृद्धि रीनता, वृद्धि पोखदाउ जाइ उर्गणा कहासु पाइ ? ज्ञानये जु आइ तामें मुक्तिकी प्रवीणता ॥ ३३ ॥ दोहरा ॥ दिक्क पट जिन घोखे नही, शिरये उठे नाद, किरिया विनु घट ध्वनि परे, नामे कौन सवाद ३४ कहै शिलाका पुरूपकू, नही कबहु निहार, तपति लब्धि सबकू नही, एहु अष्ट प्रभर ३५ खल पुजल तिनकू जखे, रस पुजल जखि जाइ, दोउ जखे तो उदरमे, जसम क व्यापि उपाइ ३६ तेनरु करु गहनि कहै, उर कपोत परिनाम, ए आगमके वचन मे, क्यु न करो विसराम ? ३७ कहै साधु अप्रमत्तकू, नही आहार निहार, सानी सिद्ध शिखा जइ, जिहा न साधु प्रचार ३८ बाहिर मानुष सेखके, गइहोई ब्रत जग, यू कहते चारण विना, क्यु जलमे शिव सग ? ॥ ३९ ॥ सोरठा ॥ दोइ घटीके फेर, केवल माने जरतकू, बडो मोहको घेर, जाव प्रधान गने नही ॥ ४० ॥ हरि गीत ठद ॥ शारदु निखेपे एक डव्ये, कहै श्रीजिन आगमें, ज्यु नाम घट सगण थापन, डव्य मृदगुण जावमें, यु जीव डव्यह केजलादिक, गुनह डव्यत जागते, हुइ नियम पुजल डव्यको, तो तत नहि व्यजिचारते ४१ जो समय सारे अत्य धारे, मुगति खिंग न वेदतें, निश्चय प्रमाने व्यवहरइ ते, वस्तु गुण गुनि जेदतें, अग्रिम विना सम्यकर माने, डव्य विनु चारित नही, चारित विना कहै समजिने, शिव हठें मति जो बही ४२ सुर कोइ शिर परि बख मारे, जाय केवल तो घटी, जो डव्य विनु केवल नही, तो केवला उरण पटी, जो जाय खिंग प्रमान कीजे, जेद पनरहु तो घटे, सिद्धति जाखे सिद्धके नर, तामु निंदक ज अट ४३ धी खिंग मिद्ध कहै न कुमते, तास चरण निवारण, जो सब प्रवचन सारि चोविह, पटयो सो न विचारण, चोनेथ जोखि अङ्गिका करि, पच होये अङ्गके, यू सप खोपे समय कोपे, छर्मती न बधी सके ॥ ४४ ॥ कवित्त इकतीसा ॥ पुष्पके बचोख रग रोखके निचोख सोख, शीखथे अडोख याकी जातिमें महासती, यामें जग ताननही मात अखदान गात, नमे जाकू इद जाति निच्छही महीपती, दानके स्वभाव साचे, तपके प्रभाव जाचे, नही जायनाचे नाचे माचे साधु सगती, धमें अखनिनी जो दोपनी निखनिनी नितनिनी हे ऐसी ताकू म्यू न पचमी ग

ति ॥ ४५ ॥ दोहरा ॥ मल्ली सो कुमरी कही, मल्लमु कुमर कहाइ; पुरुष स्वरूपें देविये,
 पुरुष स्वरूप न माइ. ४६ तिर्यंकर श्री वेदको, क्यूं एकनको बंध; गुण थानक आकर्षे
 श्री. पट्टु हमारी संघ. ४७ तिर्य प्रणाम प्रदक्षिणा, थानकी बरवि कहान; पगहिन
 करनी पुण्य फल. कपिल नृत्यको तान. ४८ दोहु कुमर जिनजी कहै. पंच कुमर कुन
 हेन: प्रिया पंचकी डौपदी, माने नहि कुज केत. ४९ एकै घरि ऊजोजिमैं, अठावीस
 गुनमूल: अंतराय कल्पित कहै, ते सबही निरमूल. ५० कस्तुरी अपवीच कहै, वाच
 बजावै कांदि; कहु कुंजुम करपूरकी. गति आवै मनमांदि. ५१ प्रतिमा नगन न सो
 हियें, पट चूखन पहिराइ: स्नात्र विक्षेपन भूप मुख, जगतिहि हेतु कराइ. ५२ शिष्य
 करै ज्युं जिन करै, तो क्यूं दिखत श्रीश, क्यूं बोलत केवल विना. न विराधो जग
 दीश. ५३ नगन दशा जिनवर धरै, नगन दिखावै नाहि, अंवर हरि खंवे धरै,
 उचित जानि मनमांदि. ॥ ५४ ॥ अरिल्लठंद ॥ गौतम स्वामीगए, खंदककूं; माने नहि
 मुनि जाइ सुसनमुख जैनकू; धर्मके कारन क्यूं अषवाद न मानही; ऐसिहि जांतिसुं
 होवत बीजाधानही. ॥ ५५ ॥ दोहरा ॥ कोरे कहै जु थापना, प्रतिमा क्यूं न पखा
 न; सझावा सझावतें, ताको द्विविध बखान. ५६ जिन विरहै जिन विंवकी, ज्युं
 थापना प्रमान; गुरुविरहै गुरुथापना, तैसे करै सुजान. ५७ तैसी जमति न विमल
 गिरि, जैसी गट गिरनार; तीरथ क्रम जानै नही, को तस बोधन हार. ५८ शुन उ
 पयोगी साधुकूं, शिष्य दिख उवएश; ध्यान शुद्ध उपयोगमें, नहि अषवाद अशेश
 ५९ काय खेद जो धर्ममें, सो ग्रहि धर्म प्रकार; ताकूं करत यती नही, जाखै प्रवच
 नसार. ६० तापरि हम यूं कहतु हैं, कह अषवादी साध, पंचम गुन थानक जजै, कैअधि
 कार हि बाध. ६१ प्रथम पठ अविरति नही, तो व्रतको नहि जंग; दुतिय पठ जो
 पाप है, तो रहिकूं क्यूं रंग ६२ हिंसा दोष स्वरूप जो, तो लूपक मत रज्ज; आगे
 पीठे देखिके, क्यूं जापो नहि अज्ज ६३ बधू जइ वसुदेवकी, बहुतरि सहस उदार;
 अधिक जयो कह चक्रियें, यूं संसौ मत धार. ६४ बाहुबली ज्युं अधिक बल, जरत
 हियें निरधार; सोजागी वसुदेव त्यूं, सबहीमें शिरदार ६५ राज जमाली वीरको.
 कह्यो जमाई सुत्ति, सो उथाप्यो कुमतथें, वीर कुमर कहि धुत्ति. ६६ चंफरुइके
 शीशकूं, माने केवल नांदि; जानै नहिं ठांनै नही, सो व्यवहार उठांदि. ६७ चोवि
 हार पचखान विनु, माने नहि उपवास, जानै नहि तिविहार जी, दुव्वलको अ
 ज्यास- ६८ परम क्रिया आगे करै, प्रथम क्रियाके त्याग,

नही बोधके लाग ॥६९॥ कवित्त इकतीसा ॥ जापाज्यू मखेठकीन जापे प्रिप्रवेद दावे,
 ताके बोधके निमित्त जापे सोड पारसी, तेसे व्यग्रहारकू न शुद्धरगी श्रगी करे, छेवे
 शुद्ध साधवेकू ठाया व्यवहारसी, ऐसे कहे कोड ताकू छुष्टताके हेतु जानि, छुष्ट
 पुण्यतामे देखे कल्पनाकी श्रारसी, ज्याही परठाही ताकी खिग साधने विगाही, झा
 नीकूजठाही माने क्यू न जाने ठारसी ७० जैसे कोड मद सत्य थापको ममत्व गहे,
 कहे में जखू जो जरय तत्त चक्रवर्तिको, स्यायो सो थचायो पेन पायो चैन तीत्र
 ताथे, जाख्यो न जुरायो थायो दायो वद श्रक्तिको, तेसे शुद्धरगी श्रगी ताहीको
 प्रसगी होत, मार्गको विजगी होवे ज्ञान जन्म गर्तिको, जरे ताकू शुद्ध ज्ञान याकू
 योगको स्वजाव, बाह्य हेतुको प्रजाप पूगे मार्ग वर्तिको ॥ ७१ ॥ दोहरा ॥ निश्चय
 नय पहिलू कहै, पीठेले व्यवहार, जापाक्रम जाने नही, जैन मार्गको सार ७२ नही
 निश्चयमे शिष्यगुरु, क्रियाक्रियाफल योग, कर्त्ता नहि जोक्ता नही, विफल सरे सयो
 ग ७३ ताते सो मिथ्यामती, जैनक्रिया परिहार, व्यग्रहारी सो समकृती, कहे जाप्य
 व्यवहार- ७४ जो नय पहिलू परिनमें, सोड कहे हित होइ, निश्चय म्यू धुरि परि
 नमे, सूखम मति करि जोइ ? ॥ ७५ ॥ कवित्त इकतीसा ॥ उची उची वातकू दिखवे
 नसिखावे मग्ग, अतलू तिरावे सो चरकावे न सुखासिका, घोरेथे श्रारजे पे निवाह
 लू जो थजे न अचने दजको विलजे ताकी सिद्धि आसिका, फुलसो अमूल शुद्ध
 निश्चयीको मूलपे सुगधताको जाने व्यवहार वृत्ति नासिका, रोजन अगम्म सोहे
 किरिया अलग्ग जो हे, पाग जैसे नम्रकू विलज्जता प्रकाशिका ॥ ७६ ॥ अडिह्वतद ॥
 इव्यारथ नय सगत थापस्वजावमें, जे राचे सो माचे स्वसमय जापमें, पर्यायारथ नयमें जे
 रगी रमे, ते परसमर्थी जाखे प्रवचन सारमें ७७ पक्षपात यू एकहु नयमें जे करे,
 स्याद्वाद सरवगी ते नवि चित्तधरे, एक पठ वेदको छूजो बुरूको, सप्पर दोउमें
 जेद न शुद्ध अशुद्धको ७८ निज निज वचने सत्य, असत्य नयतरे, सगही नयहे
 सरखे वर्जित अतरे, एक ज्ञान निरधारै सो नहि पथमें, सिद्ध सैन यू जाखे समति
 प्रथमें ॥ ७९ ॥ दोहरा ॥ कहे स्वजाव विजावथे, गुनके दो परयाउ, छहे न परि
 नति इव्यकी, जीव सिद्धके न्याउ ८० गुन विजिन्न नहि इव्यथे, कुन ताके पर्याय,
 सह जावी परयायको, गुन अजिधान कहाय ८१ जो गुन श्रीजो जाव है, तो श्रीजो
 नय होइ, सो तो प्रवचनमें नही, समत साथे जोइ ८२ नवही नय नयचक्रमें,
 इव्यारथ मुखइठ, तत्पारथमें सात है, देवसेन कहा दिठ ८३ तत्व सात नवजो

कहे. तूं नहि नयकी वान पट्टु विजक्त विज्ञाग हे. नो नो कारन जान ०४ जो
 हनथें नय नय कहे, गहन डव्य परयाय; अण्णियण्णिय जेइयें, एकादश हुइ
 जाय. ०५ जो संग्रह व्यवहारमें. अण्णियण्णिय ५६; आदि अंत नय थोकमें
 अज्जव डव्य निविठ. ०६ उपनय नयको अंग हे. कहे विजिन्न कुवंग; उप प्रमाण
 माने नही. क्यूं प्रमाणको अंग ॥ ०७ ॥ सवेया तेइसा ॥ काव अण्णुं कहे यु अ
 संग्य असंग्य प्रदेश आगाशहि लोके, मंदगति अणु संक्रम गम्य समे परयायकु
 डव्य विलोके. वस्तुविना थिर जन्म विनाशि समे परयाय संधे नहि थोके; सो तुं
 न जानत काल सितंबर, थूं हि पुकारत दिक्पट फोके. ०८ सूखम वर्त्तन रूप समे
 सु तु, जीव अजीवहि के परयाया; नाहिके डव्य तु जीव अजीवहि, कालके डव्य
 अन्नंत कहाया; सूखम वर्त्तन हेतु जु चाहु तु, क्यूं गति हेतु न तस सुहाया ? जो
 गति हेतु हे एक साधारण, एकहि खंध समे तुल्य पाया. ॥ ०९ ॥ सोरठा ॥ गति
 थिति हे जु विजाव, ताको हेतु विलोकिइं; वर्त्तन सर्व खजाव, वाख हेतु ताको
 नही. १० ज्यो पज्जव गुन डव्य, त्रिविध अर्थ व्यवहारथे; त्यो कहिये पट्टु डव्य,
 पज्जव काल प्रमानथें. ११ काल डव्य कहूं एक, तहं अनपेक्षित डव्य नय; तत्त्वा
 ग्य सुविवेक; वृत्तिकार विगते वदे. ॥ १२ ॥ चौपाइ ॥ जनम कब्धानक समय सुहा
 या; मेरु अचल जिनवीर चलाया; यातो वात न मनमे आवें; मुगधनकूं थूं कहि
 दिखलावें १३ देववले धरनी या कपें; ताकूं शाश्वतकौन नजपें; देववले जावे जो
 सांसो. देवदेववले कहा विमासो ? १४ मुनिसुव्रतको गनधर थोरो; एसो कहे सु
 जान थोरो, वूजें नहि अस्मंजस वोलें; सो संतनमे तृणके तोलें, १५ सदा सत्य
 सेतंबर बानी, तहां कहे मुनिसुव्रत ज्ञानी, प्रतिष्ठानपुरमांही आए; देव मिली
 मठ तीन बनाव १६ पूरव जवको मित्र प्रमान्यो; अश्वमेधसे बधकूं आन्यो; देख्यो
 अश्व तास उपकारी, रातिहिमे प्रजु चले विहारी १७ प्रात समय प्रजुजी भृगु
 कठइं, समवसरन वेठे गुन अष्टइं; पूरव जव कहि अश्व प्रबोध्यो, तहां ओरको
 चित्त न सोध्यो १८ प्रजुपाशे अनशन ले वाजी; जयो देव सहस्वार समाजी; सुव
 रनकी प्रतिमा तिन कीनी; अश्वमूर्त्ति सेवक करि दीनी. १९ नाम अश्व अवबोध
 कहायो, तेहु तीर्थ जगमांहि गवायो; शत्रुंजय माहात्ममांही, जाव सुनो ए जव्य
 उठांही. २० कुन गनधर इहां थोरो जाय्यो; जूठो आल मुगधने दाख्यो; आं
 खिकु आंखध काने वाहे, ताको कुन गहिवांइ निवाहे ? ॥ २०१ ॥ सवेया तेइसा ॥

जगम तित्थ तुरगम सगम, रगम हानि धिकारन जानी, ताके प्रयोजन योजन साठि निशाहिमे आय जु निर्मल ज्ञानी, अछमही भृगु कठ सुखजन, पावन कीनि सुधाखरिवानी, ताके नमो मुनिसुत्रतके पद सपद कारन तारन प्रानी ॥ १०१ ॥ दोहरा ॥ महामत्र नव पद कहै, कहै पच पद थान, गोमुठसारादिक धुरे, नव पद खिये प्रमान १०३ ज्यू चूला विनु श्रुत नहीं, त्यू न मुठ नवकार, जो सखे पहि आदरो, जपहु एक उँकार १०४ श्रुत सजहीमे पंच पद, नव पद श्रुत महमत, शुद्ध परपर बुध लहै, ए जिन शासन तत १०५ चूला वर्ष बतीशकी, कहै सु सजहि अजान, अडसठ अरकर कचचमे, कहै जु मत्र प्रमान १०६ नव अरकर पदये नहीं, तहा उदको जग, ऐसे बहु पद देखिइ, आगममाहि सुग १०७ देव देव उर देव सज, अरु मागधी वाणि, जाये सत्यारथ वचन, पचम अगे जाणि १०८ थोर कहै जिन नाखही, सबे मागधी वाणि, तामे साखी कौन थो, कहा खाज कह हाणि ? १०९ दत रहित जिन मानते, याको नहि कतु खाज सा माने नहि दाढ तस, पूजे जे सुरराज ११० कहै ज्यु तत्र समाधिते, जाति क्षिग नहि हेत, चडाडादिक जातिको, क्यु नहि मुकति सकेत, १११ गुणधानक प्रत्यप मिट, नीच गोत्रकी खाज, दर्शन ज्ञान चरित्तको, सजहु तुट्य समान ११२ कौन जाति अधिकारिणी, नहि तो कहो प्रमान, ब्रह्मजाति ब्रह्मणवदे क्षत्रिय क्षत्रिय मान ११३ प्राण नहीं कुज जाति कतु, विद्याचरण विहीन, सुगडागको वचन यह, क्यु न करो मन लीन ? ११४ करमजाव प्रजुको रह्यो, नीच गोत्र अवशेष, ताये छिज घरि अमतरै, तहा करे जरु छेप ११५ दोष नहीं दो तानको, क्षेत्र धीजरे न्याय, शीख जग नहि मातहू, गर्ज न वीर्य कहाय ११६ अन्न ग्यात्र परिनाम हे, पय तृणको परिनाम, डव्य जिन प जिन गुन, गर्ज न वीर्य नाम ११७ करम जाव प्रजुकु कहो, जो आय तुम्ह खाज, सदा मिळ तो मानिलो, कहा जनमको काज ११८ कत्रा नक दो घरि किये, कव्यानक पट्ट होत, सो इशन हमहू नहीं, तहँ दिन गणित उद्योत ११९ सुरजन कव्यानक नहीं, रूपन राज अजिपेक, वीरगर्ज अपहागमें, त्यू न कव्यानक टेक १२० नेगमेपिकी शक्ति हे, रोम कूपमें गर्ज, सप्रम करनहि अपदरे, सो नहि मानन अर्ज १२१ कहै वाट्टुख केपली, नम्यो रूपनके पाप, यत्रो देइ प्रदहिपा, कहो न ऊन बनाय १२२ अग्रमत्तता हे जहा, तहा न यधन जाव,

उचित प्रवृत्ति न ठारही, तौ जी जिन सद्भाव १२३ ठीक न मानै वीरकूं, कर्म वेद्य को जाव; फरसनकूं दरसन कहै, सो तौ कुटिल स्वभाव. १२४ हरि हरिनी हरिवर्षके, युगल हरे सुर कोइ; मथुरा नगरी राज्य दिइ; करे देह लघु सोइ. १२५ दिव्य शक्ति तवथें जयो, हरिको वंश विशाल; ऐसो अचरय जावए, होत अनंतहि काल १२६. काल अनंत अनंतथें. युगल युगल अपहारि, गून्व होत हरि खेत युं, झूपन कहै विचारि. १२७ तहां कहै सिद्धांत हम, जैसो युग अपहार; तैसो पूरन ताहिको, काल बहू निरधार. १२८ एक रूप अचरय नही, सदा कहै दश संख्य; काल अनंत अनंतथें, होत असंख्य असंख्य १२९ कहै चमरकी गति नही, शक्र लगें निरधार; ताकूं कोप कृतां तको, जगवइ अंग विचार. १३० देशअनारयमंनही, वीर विहार अशुद्ध; मनुपिणि देव न जोगवै, कहै सु वचन विरुद्ध. १३१ सुदि वेशाल दशमि दिने, वीर उपद्रो ज्ञान; थावन सुदि परुवा दिने; आपुन कियो बखान. १३२ ठासठ दिन मौनी रहै, चाखै एम अज्ञान; एकहु सजा अजापितां, हम हें वचन प्रमान १३३ मौन अजा वित जानिके, मानहु अधिक डुमास, एक सजा तैसी कहत, क्युं लागत तुम पास १३४ ठवै देव जिन विचरिते; पान कमल पग हेठि; कहै जूमि परि गमनमें, ते देव नकी वेठि. १३५ पाउ धरे जहें धरनि परि, तहां कमलको काज; कमल गगन उपरि चले, कहा बन्यो एसाज. ! १३६ सोल सुपन जिनमातकूं, सोल कहें सुर लोक; इंड मिलत सत मानही, ते सबही मत फोक १३७ वदले अतिशय तीस चउ, कहै जु गुरु कुल रीति, तौ अदृश्य आहार विधि, दाखत पावै जीती. १३८ जुगति रहित जिनवर कहौ, बलि ढोंकत कुन हेत, चरम नीर घृत कुतपको, कौन दोष कहु ले त. ? १३९ मरुदेत्री थो नाजिको; युगल धर्म नहि दोष; दशायु सन्मुख धर्मकी, करे धर्मको पोष. १४० सुर नर विहित विवाहको, जवलूं नहि व्यवहार; प्रजुकूं जी तवलूं नही, युगम धर्म अधिकार. ॥ १४१ ॥ कवित्त इकतीसा: ॥ साधुकूं कुपात्र कोउ कहै पात्रधारी नाहि; वात्रसो पट्यो हें कोपे गात्रकूं न मानही; पाउधारी नाहि, लब्धि पात्र और पात्रधारी; एह रीति नीति ज्ञाता सूत्रथें प्रमानही; खानकूं आहार दान पात्र धिनु कैसे होत, गृही पात्र जुंजे तौ ग्रहस्थ जाव गानही; पाहुनेकी शक्ति युक्ति पात्रहीथे करे साधु, पिरुकी संगति पात्र विना कैसे जानही ॥ १४२ ॥ सबैया तेइसा ॥ शौचके कारन राखे कर्मरुजु, पात्रकुं ठोरि कहा गुन पायो; वीठिसि पीठि धरी त्यजि उधेकुं, औरसु मूढने वेप बनायो; नतलैन्धी लग जोहि कर्मंडु, पात्र

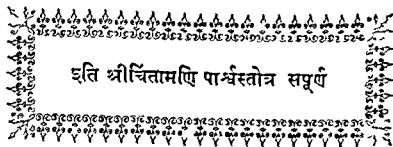
लेंव्ही लागि पात्रसुहायो, जैनको रूपन जैनको वेप हे, और धरे कह हायमे आयो ?
 ॥ १४३ ॥ दोहरा ॥ वास अम पुजल धरे, मुलि जापत हो दोप, धरो कमडल पित्रि
 का, कहा करौ कठशोप ? १४४ उपधि सहित नहु शुरू हे, ज्यू तहुल तुपंत, एक
 पख मन शुरूता, कहे जाव जगवत, १४५ कहे कोठ पचखानको, उपकरने व्हे जग,
 देहा ज्हाारादिकवीपे, तास न उचित प्रसग १४६ रौद्रध्यान मूर्ता प्रमुत्र, सन स
 रिखे तहें दोष, यतनासू निदोपता, ए मुचन सत् कोप १४७ इन्द्र्यादिक चोजगसु,
 धरे न मूर्ता साधु, ए चोविह पचखानको, एकहु अर्थ अगाधु १४८ शुरू योग अप
 वाठ्ये, कह उपकरन सु मद, उपचरिताऽनुपचरितमे, साधनतासममंद १४९ मूर्ता
 वाह्य प्रवृत्तिमे, जोतुम कहो कुपस्क, जोजन त्यजि अनगनजजो, ऐसे होत जु दरु
 १५० ध्यानदीपको तैलजो, जोजन करो प्रमान, तो निवात पद उपकरन, मानो क्यू
 न अजान ? ॥ १५१ कवित्त इकतीसा ॥ पापके ओढैया महा मोहमें पढैया ठैया,
 दैया दैया करै देखि साधुके वसनकू, ठिडके कढैया निंदाचर्मके मढैया माया मानके
 दढैया लागे लोकसे हसनकू, अगके पढैया गुण श्रेणिके चढैया शुरू शीलके दढैया
 कहे धर्म उल्लसनकू, जूठके लढैया सत्य थजके गढैया जैयावन्न पात्र हेत साचे काया
 चीकसनकू ॥ १५२ ॥ दोहरा ॥ शीत त्राण कलके धरे, कल वर्पा त्राण, मुल वरें
 ते राखियें, जे सपातिम प्राण १५३ समसज्जानमें राखिये, चोल पटथें लाज,
 उचित धर्म आचारमे, नीलजकू नहि लाज १५४ आठ जेद जिनकदपके, एक कहे
 सो मूढ, नगन दिखावै सो त्यजे, वन्न नाहि ए गूढ १५५ और सिद्धात उठिन हे,
 इसो कुमतको नाच, पे सवाद विनाकहा, पावौ प्रकरन साच १५६ अथ सिद्धात जु
 तुम कहे, पाठ दिखावो तास, जव प्रकरन तुम गुरु किये, तज जो हुते प्रकाश
 १५७ हेमराज पाडे किये, बोल चुराशी फेर, या विधि हम जापा वचन, ताको
 मत किय जेर १५८ हे दिक्पटके वचनमें और दोष शत साख, केतेकाले मारिये,
 जुजत दधि उर माख १५९ पडित साचो सद्देहे, मूरख मिथ्यावग, कहते सो
 आचार हे, जन न त्यजे निज ढग १६० सत्य वचन जो सद्देहे, गहे साधुको सग,
 वाचक जस कह सो लहे, मगल रग अजग १६१ इति श्रीयशोविजयजीउपाध्याय
 कृत दिक्पट चोराशी बोल समाप्त ॥

॥ श्रीचिंतामणिपार्श्वनाथ जिनस्तोत्र खिरयते ॥

॥ किं कर्पूरमय सुधारसमय किं चद्रोचिमीय किं लावण्यमय महामणिमय कारुण्यकेत्रि
 मय ॥ विश्वानदमय महोदयमय शोजामय चिन्मय शुक्लध्यानमय वपुर्जिनपतेर्भूयाद्ग

वालंबनं ॥१॥ पातालं कलयन् धरां धवलयन्नाकागमापुरयन् दिक्चक्रं क्रमयन् सुरा
सुरनरश्रेणिं च विस्मापयन् ॥ ब्रह्मांशं सुपुत्रं जलानि जलधेः फेनश्लाल्लोलयन् श्री
चिंतामणिपार्श्वसंज्ञवयशोहंसशिरं राजते ॥ २ ॥ पुण्यानां विपणितमोदिनमणिः का
मेजकुञ्जमृणि मौक्ये नि.सरणिः सुरेंद्रकरणि ज्योतिःप्रज्ञासारणिः ॥ दाने देवमणिर्नतो
त्तमजनश्रेणिकृपासारणिर्विश्वानंदमुधाधृणित्वजिदे श्रीपार्श्वचिंतामणिः ॥ ३ ॥ श्री
चिंतामणिपार्श्वविश्वजनतासंजीवनं त्वं मया दृष्टस्तात ततः श्रियः समञ्जवन्नागक्र
माच्चक्रिणः ॥ मुक्तिः क्रीरति हस्तयोर्वहुविधं सिद्धं मनोवांठितं दुर्वैं दुरितं च दुर्विन
जयं कष्टं प्रणष्टं मम ॥ ४ ॥ यस्य प्रोढतमप्रतापतपनः प्रोढामधामा जगज्जंघालः कलि
कालकेलिवदनो मोहांधविध्वंसकः ॥ नित्योद्योतपरं समस्तकमलाकेलिग्रहं राजते स
श्रीपार्श्वजिनो जने हितकृतो चिंतामणिः पातु मां ॥५॥ विश्वव्यापि तमो हिनस्ति तर
णिर्वालोपि कट्पांकुरो दारिद्र्याणि गजावलिं हरिशिशुः काष्ठानि वन्देः कण.॥पीयूषस्य
त्वोपि रोगनिवहं यद्भवति ते विज्ञो ॥ मूर्च्छिः स्फूर्तिमती सती त्रिजगतीकष्ठानि हर्तुं क्ष
मा ॥ ६ ॥ श्रीचिंतामणिमंत्रमोक्तियुतं ह्रींकारसाराश्रितं श्रीमहं नमिज्जणपासकलि
तं त्रैलोक्यवश्यावहं ॥ कृष्णाचूतविपापहं विपहरश्रेयःप्रज्ञावास्पदं सोह्लासं वसुहार्कितं
जिनफुलिगानंदनं देहिनं ॥ ७ ॥ ह्रींश्रींकारवरं नमोद्गरपरं ध्यायंति ये योगिनो ह
त्पद्मे विनिवेश्यपार्श्वमधिपं चिंतामणिसंज्ञकं ॥ जाले वामजुजे च नाजिकरयोर्जूयो जुजे
दक्षिणे पश्चादष्टदलेषु ते शिवपदं द्वित्रैर्जैवैर्ज्ञात्यहो ॥८॥ नो रोगा नैव शोका न कलहक
लना नारिमारीप्रचाराः ॥ नैवांध्यं नासमाधि न च दुर दुरितेऽदृष्टदारिद्र्यता नो ॥ नो शाकि
न्योग्रहा नोन हरिकरिगणव्यालवेतालजाला ॥ जायंते पार्श्वचिंतामणिनतिवशतः प्राणि
नां जक्तिज्जाजां ॥९॥ गीर्वाण्डुमधेनुकुञ्जमणयः स्वस्यांगणैरंगिणो ॥ देवादानवमानवाः स
विनयः तस्मैहितं ध्यायिनः ॥ लक्ष्मीस्तस्य वशा वशेव गुणिनां ब्रह्मांशसंस्थायिनी श्रीचिं
तामणि पार्श्वनाथमनिशं संस्तौति यो ध्यायति ॥ १० ॥ इतिजिनपतिपार्श्वःपार्श्वपार्श्व
ख्ययंक्ष. प्रदलितदुरितौघः प्रीणितप्राणिसंघः ॥ त्रिचुवनजनवांठादानचिंतामणीकः शि
वपदतरुबीजं बोधबीजं दद्यातु ॥ ११ ॥ इतिश्रीचिंतामणिपार्श्वनाथजिनस्तोत्रंसं० ॥
॥ श्रीमत्सङ्करुच्योनम. ॥ श्रियः संततेः कारकं श्रीजिनेशं महामोहचूडायनाशे दिने
शं ॥ नतं नाकिर्जिर्जक्तिर्जीवनाथं स्तुवे देवचिंतामणिं पार्श्वनाथं ॥ १ ॥ महाना
गपारिंद्रवैश्वानरा हि प्रवातांगुधीरोगसंदानदाहं ॥ जितानेकपक्षं त्रिविश्वैकनाथं स्तुवे
देव० ॥ २ ॥ क्षमापार्श्वसेनस्य वंशेऽवतंसं हतक्रोधशत्रुं च लक्ष्मीनिवासं ॥ जनांजोज
खंरुस्फुटे घल्लनाथं स्तुवेदेव० ॥३॥ सतांमोक्षपद्माप्रदानैकहेतुं महाकृच्छ्रविठेदने धूम
केतुं ॥ क्रमैदी वरादीनिनागांकनाथं स्तुवे देव० ॥ ४ ॥ सनीरांगुदश्यामशिष्टांगकांतिं

सुप्रिस्तारि तापिष्टपात्रेषशांतिं ॥ गतान्बूनदोष पर मुक्तिनाथ स्तुत्रे देव० ॥ ५ ॥ नो
 द्वादिपद्य सदाखन्धयोग निगारखरुप्राननं त्यक्तगोक ॥ कृपानानन विश्वेवाभितर
 स्तुत्रे देव० ॥ ६ ॥ जगत्तामक दायर सजज्जानां त्रिय पात्रिनार्यापाक निर्द्वाना ॥ सु
 रम्यम्य रुद्धनिर्जितानाधिनाथ स्तुत्रे देव० ॥ ७ ॥ कपापात्रिमनपंगे पात्रिगत वा
 नीरुमानंगपचास्यगोत्र ॥ पिडुष्टाष्टककम्मोग्गे पत्रिनाथं स्तु वेदेव विनामर्षी पात्रेनाथ
 ॥ ८ ॥ इत्येवं श्रीमस्त्रीरचञ्जिगुनामजूच्येण ॥ जपतुचिरं नूत पात्रेनितवरो ति
 जितमदराग ॥ ९ ॥ इतिश्रीमत्पात्रेनाथस्तवनाष्टक खिन्विन

इति श्रीचिंतामणि पार्श्वस्तोत्र सपूर्णं

